Р. В. Кузіна

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Монографія

Херсон
Видавець Грінь Д. С.
2015

УДК 657
ББК 65.052
К 891

Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського національного економічного університету
(Протокол №5 від 10.02.2015)

Рецензенти:

Немченко В. В., доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Одеської національної академії харчових технологій

Каменська Т. О., доктор економічних наук, доцент, завідувач Національного центру обліку та аудиту Національної академії статистики, обліку та аудиту

Кузіна Р. В.

К 891 Корпоративний облік і звітність в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку: Монографія / Р. В. Кузіна. – Херсон: Грінь Д. С., 2015. – 416 с.

ISBN 978-617-7243-94-5

У монографії досліджено сучасний стан та напрями подальшого розвитку корпоративного обліку і звітності в Україні в контексті глобалізації. Автором проаналізовано рівень конвергенції національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності, запропонований підхід щодо визначення корисності інформації.

Монографія розрахована на науковців, викладачів, аспірантів, докторантів, студентів, бухгалтерів і економістів.

УДК 657
ББК 65.052

ISBN 978-617-7243-94-5

© Кузіна Р. В., 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 5
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ 7
1.1. Сутність корпоративного управління 7
1.2. Розвиток корпоративних структур та їхній вплив на облік та звітність 41
1.3. Сучасний стан обліку та перспективи гармонізації звітності в корпоративних структурах українських підприємств 67
Висновки до розділу 1 81

РОЗДІЛ 2. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОБЛІКОВІ КОНЦЕПЦІЇ 84
2.1. Глобалізаційні процеси у світовій системі 84
2.2. Гармонізація обліку та імплементація МСФЗ в країнах Євросоюзу 104
2.3. Облікові принципи і практика ведення обліку в США 119
2.4. Імплементація МСФЗ у країнах, що розвиваються 134
Висновки до розділу 2 146

РОЗДІЛ 3. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ 150
3.1. Міжнародні стандарти фінансової звітності: історія виникнення 150
3.2. Еволюція розвитку концептуальних основ міжнародних стандартів фінансової звітності 160
3.3. Проблематика впровадження МСФЗ в України 171
3.4. Контент-аналіз узгодженості національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародніх стандартів фінансові звітності 189

3.5. Оцінка рівня конвергенції національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності 204
Висновки до розділу 3 222
РОЗДІЛ 4. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ 226
4.1. Основи формування корпоративної звітності 226
4.2. Транспарентність корпоративної фінансової звітності 249
4.3. Змістовність корпоративної звітності 265
Висновки до розділу 4 282

РОЗДІЛ 5. ПОРЯДОК РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ В КОРПОРАТИВНІЙ ЗВІТНОСТІ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ 283
5.1. Загальні аспекти формування облікової політики для складання корпоративної звітності 283
5.2. Оцінка корисності облікової інформації в корпоративній звітності 297
5.3. Нефінансова складова корпоративної звітності: проблеми розкриття інформації 332
Висновки до розділу 5 354

ПІСЛЯМОВА 356
ДОДАТКИ 359
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 382

ПЕРЕДМОВА

Глобалізаційні процеси, що відбуваються у світовій системі, істотно впливають на формування різних концепцій, зокрема й концепцій бухгалтерського обліку. Стан корпоративного сектора в Україні і розвитку управління акціонерними товариствами свідчить про те, що система корпоративного управління відіграє визначальну роль у розвитку економіки. Невідповідність окремих складових системи корпоративного управління міжнародним стандартам і принципам вказує на те, що необхідно здійснити трансформацію цієї системи. На рівень розвитку корпоративного управління також безпосередньо впливає якість корпоративної звітності, що подається компаніями.

Високоякісна корпоративна звітність має ключове значення для підвищення транспарентності, сприяння мобілізації національних і міжнародних інвестицій, створення здорового інвестиційного клімату, підвищення довіри інвесторів і зміцнення фінансової стабільності.

У монографії досліджуються теоретико-економічні та організаційні основи формування корпоративного обліку та звітності.

Перспектива розвитку корпоративного обліку передбачає наближення до принципів, закріплених у міжнародних стандартах фінансової звітності, зокрема до нових підходів у розкритті звітної інформації. Динамічний характер реформування висуває завдання, що має на меті дослідження численних проблем сучасного корпоративного обліку та звітності, пов’язаних з інтеграцією в систему міжнародного обліку. Дослідження досвіду та узагальнення результатів застосування у практичній діяльності бухгалтерських служб корпорацій, принципів і рекомендацій, що лежать в основі сучасного реформування вітчизняних обліку та звітності, дозволило розробити концепцію корпоративного обліку та звітності.

Перший розділ присвячено дослідженню сутності

корпоративного управління та його впливу на якість корпоративної звітності. Проаналізовано сучасний стан обліку та перспективи гармонізації звітності в корпоративних структурах українських підприємств.

Глобалізаційним процесам в економіці та їхньому впливу на облікові концепції присвячений другий розділ. Висвітлено питання стану інституційного середовища впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в країнах Європейського Союзу, розглянуті проблемні аспекти імплементації Облікової Директиви ЄС в Україні, причини відтермінування процесу конвергенції між міжнародними стандартами фінансової звітності та ГААП США.

У третьому розділі автором розглянута нормативна та інституційна основа впровадження міжнародних стандартів, надана оцінка рівня конвергенції національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності.

Четвертий розділ присвячений методологічним аспектам формування корпоративної звітності. Окреслено комплекс завдань, що стоять перед корпоративним обліком, визначено місце корпоративного обліку в системі бухгалтерського обліку, мета, характеристики, предмет та об'єкти.

Висвітлені в п'ятому розділі організаційні та обліково-методичні аспекти формування облікової політики дають можливість оцінити корисність інформації в корпоративній звітності.

Багато питань, які піднімаються в монографії, мають дискусійний характер і надають можливості для подальших досліджень.

РОЗДІЛ 1
РОЗВИТОК ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ В КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

1.1. Сутність корпоративного управління

Добре відомо, що практика корпоративного управління безпосередньо причетна до залучення зовнішніх інвестицій в економіку країн, і без формування ефективної системи корпоративного управління забезпечити цей процес неможливо. Саме тому проблема корпоративного управління для країн з перехідною економікою має винятково важливе значення.

Корпоративне управління – це управління організаційно-правовим оформленням бізнесу, оптимізацією організаційних структур, побудова внутрішньо- і міжфірмових відносин компанії відповідно до прийнятих цілей.

Виділяючи корпоративне управління в особливий тип, риси якого обумовлені специфікою корпорації як об'єктом управління. Його визначають як управління, побудоване на пріоритетах інтересів акціонерів та їх ролі в розвитку корпорації. Це управління враховує реалізацію прав власності, що передбачає взаємодію акціонерів (корпоративні комунікації), воно побудоване на стратегії розвитку корпорації в цілому (інтереси фірми підпорядковані загальним інтересам), нарешті, це управління, яке продукує корпоративну культуру, тобто комплекс загальних традицій, установок, принципів поведінки.

Головна функція корпоративного управління – забезпечення роботи корпорації в інтересах власників, тобто акціонерів, що надають корпорації фінансові ресурси.

Проблема корпоративного управління висвітлювалася багатьма дослідниками. Однак пороговими з виділення її в окрему галузь дослідження стали розробки А. Берлі і Г. Мінза. У своїй книзі «Сучасна корпорація і приватна власність» [1]

вони вперше детально вивчили проблему відділення контролю від власності в так званих квазіпублічних корпораціях.

Необхідно відзначити, що корпоративне управління стало можливим тільки тоді, коли відбулося чітке відділення власності від управління.

Взагалі, дослідження з корпоративного управління відображали еволюцію великих структур, що й зумовило пильну увагу економістів до цієї проблеми в 80-ті роки – час масових злиттів і поглинань, тенденцій до соціально орієнтованих норм у правових системах.

Сутність корпоративного управління полягає в реалізації циклу корпоративного управління для досягнення максимальної ефективності функціонування корпорації, яка є основним критерієм корпоративного управління.

Мабуть, одне із найвідоміших визначень корпоративного управління було дано в 1992 році сером Адріаном Кедбері у «Звіті з фінансових аспектів управління у Великобританії»: «Корпоративне управління – це система керівництва і контролю за діяльністю компаній». Тут корпоративне управління визначається як набір механізмів, у рамках яких функціонує компанія, коли власність відокремлена від управління нею. Головна суть цього поняття – дотримання прозорості, підзвітності, справедливості та відповідальності, що дозволяють компаніям створювати й зберігати довіру до себе інвесторів, акціонерів і суспільства в цілому [2].

Н. Мерфі, голова Комітету з корпоративного управління, стверджує, що: «Терміну „корпоративне управління” може бути надане широке й вузьке визначення. У цілому, у багатьох кодексах корпоративного управління не здійснюється навіть спроба сформулювати, у чому ж полягає власне сам термін. ...Важливо те, що корпоративне управління – це скоріше концепція, ніж окремий інструмент, що містить обговорення структур управління і контролю компанії, а також правила розподілу повноважень між власниками компанії, її радою директорів, виконавчим органом (правління, генеральний

директор) і співробітниками, постачальниками, замовниками й суспільством у цілому» [2]. У науковій літературі щодо корпоративного управління трапляються різні визначення, розглянемо деякі з них.

Таблиця 1

Основні підходи до тлумачення поняття «корпоративне управління» в літературі

Джерело	Дефініція
Про державне регулювання ринку цінних паперів в України: ЗУ від 30.10 1996 р. № 448\96 – ВР (ст.1) (Введено абзацом згідно із Законом №801 – VI від 25.12.2008 р.) [3]	Система відносин, яка визначає правила процедури прийняття рішень щодо діяльності господарського товариства та здійснення контролю, а також розподіл прав і обов’язків між органами товариства та його учасниками стосовно управління товариством
Система оцінки ризиків: Вказівки Правління НБУ з інспектування банків від 15.03.2004 р. №104 (розд. Глосарій) [4] Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик – менеджменту в банках України: Постанова Правління НБУ від 02.08. 2004 р. № 361 (п. 1.8)	Система організації діяльності та контролю банку. Корпоративне управління визначає розподіл прав і обов’язків між різними учасниками корпорації, а саме: наглядовою радою банку (радою директорів), керівництвом (правлінням) банку, акціонерами та іншими зацікавленими сторонами (для банків – перш за все вкладниками та іншими кредиторами), а також правила та процедури прийняття рішень щодо справ банку. У такій спосіб забезпечується визначення та виконання завдань організації та моніторинг її діяльності. Основна мета корпоративного управління – забезпечити чесний та прозорий бізнес, відповідальність та підзвітність усіх залучених до цього сторін
Про затвердження Методичних рекомендацій щодо системи управління та розкриття інформації фінансовими установами: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.12.2005 р. № 5207 (п. 1.3.) [5]	Система організації діяльності та контролю фінансової установи, яка передбачає розподіл повноважень між наглядовим та виконавчим органами фінансової установи, прозорість процедур прийняття рішень та контролю за їх виконанням, належний обмін інформацією між наглядовим та виконавчим органами фінансової установи та забезпечує баланс інтересів споживачів фінансових послуг, акціонерів (учасників), членів наглядового та виконавчого органів фінансової установи, інших зацікавлених осіб. Основна мета корпоративного

Продовження табл. 1

	управління – забезпечення чесної та прозорої діяльності з надання фінансових послуг, відповідальність членів наглядового, виконавчого органів фінансової установи, власників істотної участі та контролерів фінансової установи за свої дії та їх підзвітність
Левковська Л. В. Формування корпоративного управління сталим регіональним розвитком України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: 08.00.03 економіка й управління національним господарством [6]	Корпоративне управління розглядається як система принципів, норм, правил, методів поведінки учасників корпоративних відносин, орієнтованих на досягнення певних цілей у результаті спільної діяльності, при визначенні як суб'єкта корпоративного управління учасників корпоративних відносин, а об'єкта – діяльність учасників корпоративних структур
Корпоративне управління великим промисловим комплексом: навчальний посібник \ Ю. Г. Лисенка, В. Н. Андрієнко, Т. Ю. Белікова та ін .; по заг. Ред. Ю. Г. Лисенка та В. Н. Андрієнко. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2003. – 243 с. [7, с.12]	Корпоративне управління – це система взаємовідносин між керуючим корпорації та її власниками (акціонерами), а також іншими зацікавленими сторонами, з питань, пов'язаних із забезпеченням ефективності діяльності корпорацій та забезпеченням інтересів власників та інших зацікавлених сторін. Іншими словами, корпоративне управління – це процес регулювання власником руху його корпоративних прав, відповідно до яких встановлюється баланс між економічними і соціальними цілями, між індивідуальними і суспільними інтересами.
Корпоративне управління в банку: монографія / О. М. Костюк. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 332 с. [8, с.18]	Корпоративне управління – це процес, відповідно з яким корпорація представляє і обслуговує інтереси інвесторів.
Krakovsky A. (2002) Corporate governance after mass privatization: the Ukrainian perspective? Working paper [9, с.18]	Корпоративне управління та регулювання – це практика та вивчення шляхів вдосконалення та взаємовідносин між різними зацікавленими особами в корпорації. Корпоративне управління, насамперед, сконцентровано на відносинах між керівництвом, різними класами акціонерів (меншість, більшість, контролюючий пакет) і кредиторами. Основне питання - це механізми контролю аутсайдерами (зазвичай це кредитори й дрібні акціонери) інсайдерів (керівництво та контролюючі органи).

Продовження табл. 1

Організація економічного співробітництва і розвитку (OECD) Principles of Corporate Governance, 1999. [10, с.13-14]	Корпоративне управління – це комплекс відносин між адміністрацією компанії, її правлінням та іншими зацікавленими особами
Кондратьєв В. Б. Корпоративне управління та інвестиційний процес. - М.: Наука, 2003. [11, с. 66-67]	Корпоративне управління являє собою систему, за допомогою якої здійснюється управління корпораціями та контроль за їх діяльністю
Вінслав Ю. Стверджуючи наукові принципи управління інтегрованими корпораціями \\ Російський економічний журнал. – 2001. – №10.) [12, с.8]	Корпоративне управління – це система управлінських відносин між взаємодіючими в складі групи юридичними особами та господарюючими суб'єктами з приводу гармонізації інтересів цих суб'єктів
М. І. Книш, В. В. Пучков, Ю. П. Тютіков. Стратегічне управління корпораціями. – Санкт Петербург «Культ-Інформпресс», 2002). [13, с.14-15]	Корпоративне управління – це система взаємовідносин між менеджерами компанії та їх власниками (акціонерами), а також іншими зацікавленими особами з питань, пов'язаних із забезпеченням ефективної діяльністі компанії та забезпеченням інтересів власників та інших зацікавлених осіб.
Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш. Стародубцева Е. Б. Современный словарь. – 4-е., изд. Переаб. И доп. – М.: ИНФРА-М, 2003, с.15. [14]	Корпоративне управління – сукупність економічних і адміністративних механізмів, за допомогою яких реалізуються права акціонерної власності й формується структура корпоративного контролю.
Організація економічного співробітництва і розвитку (OECD) Principles of Corporate Governance, 1999, с. 16. [10]	Корпоративне управління – це система виборних та призначених органів, які здійснюють управління діяльністю відкритих акціонерних товариств, яка відображає баланс інтересів власників і спрямована на забезпечення максимально можливого прибутку від усіх видів діяльності відкритого акціонерного товариства в рамках норм чинного законодавства
Світовий банк. Управління акціонерним товариством (корпоративне управління в Україні): Посібник – Міжнародна фінансова корпорація. Британський фонд Ноу Хау, 1999. с.15 [15]	Корпоративне управління поєднує в собі норми законодавства, нормативні положення та практику господарювання у приватному секторі, що дозволяє товариствам залучати фінансові та людські ресурси, ефективно здійснювати господарську діяльність
Вакульчик О. М. Корпоративне управління: економіко – аналітичний аспект. Дніпропетровськ: Пороги, 2003. – с.15 [16]	Корпоративне управління – це сукупність дій менеджерів та власників акціонерного товариства, які діють у межах норм чинного законодавства та забезпечують процес залучення фінансових та трудових ресурсів.

Продовження табл. 1

Формування та розвиток моделі корпоративного управління в трансформаційній економіці / Під аг. Ред.. проф.. П. В. Круша // Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – с. 37. [17]	Корпоративне управління – це система взаємоучасті у діяльності компанії всіх її структурних елементів та ланок, що проявляється у спільній діяльності на благо компанії виборних керівних органів, акціонерів та працівників з дотриманням норм чинного законодавства, ділової етики та міжнародних принципів діяльності компанії.
Євтушевський В. А. Корпоративне управління: Підручник. – К.: Знання, 2006. – с. 14-15. [18]	Корпоративне управління – це процеси регулювання власником руху його корпоративних прав з метою отримання прибутку

З вищенаведених визначень видно, що всі вони можуть бути розділені на дві групи. У першій групі визначень розглядається власне поведінка корпорацій: їхня діяльність, ефективність, зростання, фінансова структура й взаємини з акціонерами та іншими учасниками. У другій групі визначень розглядається нормативна база, тобто правила, за якими працюють компанії. Джерелом правил є правова і судова системи, фінансові ринки й ринки праці.

Перша група визначень охоплює питання корпоративного управління в середині самої компанії, як-то: робота ради директорів, вплив виплачуваної менеджерам винагороди на ефективність діяльності компанії, залежність між політикою щодо персоналу та результатами діяльності компанії, а також роль різних груп акціонерів.

У другій групі визначень розглядаються закони й правила, що регулюють діяльність акціонерних товариств, та їхній вплив на поведінкові моделі компаній, інвесторів та інші сторони бізнес-процесу. Нормативна база діяльності компаній має вузьке або широке визначення.

Вузьке визначення зосереджено на правилах ринків капіталу, що регулюють інвестиції в акціонерний капітал публічних компаній: вимоги до лістингу, заходи впливу при

здійсненні інсайдерських угод, правила розкриття інформації та обліку і захист прав міноритарних акціонерів.

У визначенні конкретизують забезпечення фінансування для діяльності компаній, основна увага приділяється тому, як зовнішні інвестори захищають себе від зловживань з боку інсайдерів. Визначення цієї групи містять питання захисту прав міноритарних акціонерів і дієвість прав кредиторів, закріплених у законах про заставне забезпечення та банкрутство. Такі визначення стосуються питання складу і прав корпусу виконавчих директорів і можливості пред'явлення колективних позовів з боку акціонерів. Воно подібне на те, що було запропоновано економістами Андрієм Шлейфером і Робертом Вишні в 1997 році: «Корпоративне управління регулює те, як постачальники фінансів в акціонерні компанії забезпечують отримання прибутку від своїх інвестицій». Це визначення можна розширити й стверджувати, що корпоративне управління регулює проблеми взаємодії інвесторів у ситуаціях розпорошеної структури власності та розв'язання конфліктів між інтересами різних груп, що мають такі інтереси щодо компаній.

Відповідно до більш широких визначень, корпоративне управління може містити те, як саме компанія створює додану вартість і як вона розподіляється серед стейкхолдерів (зацікавлених груп компанії). Згідно з цим визначенням, метою правильно організованої системи корпоративного управління компанії є максимізація внеску компанії в економіку. У цьому випадку поняття корпоративного управління містить відносини між акціонерами, кредиторами та компаніями; між фінансовими ринками, інститутами та компаніями; між співробітниками та компаніями. Згідно з цим визначенням, корпоративне управління також може містити корпоративну соціальну відповідальність, зокрема благодійність і захист навколишнього середовища.

«У широкому сенсі, корпоративне управління – це підтримка балансу між економічними й соціальними,

особистими й суспільними цілями. Тому система корпоративного управління повинна стимулювати ефективне використання ресурсів і вимагати підзвітності при управлінні цими ресурсами. Мета корпоративного управління полягає в тому, щоб максимально узгодити особисті інтереси індивідів, компанії та суспільства. Стимулом для компанії, її власників і керуючих у запровадженні міжнародних стандартів корпоративного управління є те, що ці стандарти допоможуть їм досягти своїх цілей і залучити інвестиції. А державам варто впроваджувати ці стандарти, щоб зміцнювати свою економіку й заохочувати чесність при веденні ділових операцій» [19].

У міжнародному бізнесі постає питання про те, чи переходить система корпоративного управління в правила та інститути. Щодо цього існує є дві наукові думки. Представники першої вважають, що система корпоративного управління визначається правилами, і ключову роль тут відіграють фінансові ринки та аутсайдери. Цієї думки дотримуються в англомовних країнах. У більшості інших країн світу вважають, що інститути, насамперед банки й інсайдери, визначають систему корпоративного управління. Насправді ж, значення мають і інститути й правила. Варто наголосити, що проведення різкого розмежування між ними, при всій своїй популярності, може завести в глухий кут. Інститути з'являються не у вакуумі й схильні до впливу як правил, що діють в країні, так і міжнародних норм. З іншого боку, на закони й правила впливає організаційно-ділова структура країни. Більше того, інститути та правила розвиваються з часом через політичний процес, який впливає на оформлення економічних і правових інститутів.

Кількість інститутів та правил, які можуть вплинути на кодекс ефективного корпоративного управління приголомшливо велика. Найлегше прийти до правильного розуміння змісту корпоративного управління через функціональний підхід, згідно з яким фінансові послуги, при всьому своєму розмаїтті, розкладені на складові елементи,

виявляють схожість у багатьох, якщо не в усіх, ключових аспектах. Функціональний аналіз фінансових послуг (а не конкретних продуктів, що надаються фінансовими інститутами й ринками) виявляє функції 6 типів:

- об'єднання ресурсів і поділ акцій;
- перенесення активів у часі та просторі;
- управління ризиком;
- вироблення та надання інформації;
- вирішення проблем заохочення;

Корпоративне управління можна визначити як сукупність інститутів і правил, що беруть участь у здійсненні цих функцій стосовно компаній. Наприклад, і ринки, і інститути впливають на те, як саме відбувається здійснення функції корпоративного управління з вироблення і надання якісної та правдивої інформації.

Підвищення інтересу до збільшення ефективності корпоративного управління відбулося в першу чергу через нещодавні скандали, пов'язані з корпоративним управлінням, скоєні основними корпораціями як «Enron», «Waste Management, Inc.», «Sunbeam Corporation», «Wright and Co», «Xerox Corporation», «MicroStrategy, Inc.», «Lucent Technologies», у Сполучених Штатах і Європі, частина яких призвела до найбільших в історії банкрутств, стали причиною кризи довіри до корпоративного сектору.

Такі інциденти змусили задуматися:

- по-перше, про роль корпоративного управління, враховуючи раду директорів і комітет з аудиту;
- по-друге, про чесність і етичну значущість команди топ-менеджменту компанії, особливо, коли генеральний директор і головний фінансовий управлінець помічені в спотворенні облікових даних та інших правопорушеннях;
- по-третє, про неефективність функцій аудиторів, що полягає у виявленні шахрайства у фінансовій звітності;

- по-четверте, про істотні відхилення ринкової капіталізації всіх передбачуваних нечесних компаній та ймовірності реєстрації при захисті від банкрутства;
- по-п'яте, про судові процеси, які розпочаті інвесторами, кредиторами і службовцями, яким завдано шкоди.

Тепер про корпоративне управління говорять не тільки економісти-фінансисти, але й трейдери, що спеціалізуються на поточних операціях, службовці усіх рангів, керівники і прем'єр-міністри, пенсіонери. Під час хвилі фінансової кризи в 1997-1998 та 2009 роках у США, Азії, Україні, Росії та Латинській Америці поведінка корпоративного сектора вплинуло на економіку цих регіонів у цілому. Недоліки в корпоративному управлінні підірвали стабільність глобальної фінансової системи. І, як визнають у багатьох країнах і політичних колах, поліпшення корпоративного управління має величезне загальноекономічне значення, важливе для широких суспільних верств.

За допомогою ефективного управління досягаються такі взаємини між учасниками, які засновані на відповідальності та якості виконання, що забезпечує відповідальність управління перед радою директорів і ради директорів перед акціонерами. Важливим елементом у процесі взаємовідносин між радою директорів та управлінням є досягнення юридичної та етичної згоди, яка виражається в якісній обліковій політиці, внутрішньому контролі, залученні незалежних і об'єктивних зовнішніх аудиторів. Усе це знижує фінансові ризики та ймовірність шахрайства й забезпечує високоякісне і своєчасне розкриття інформації раді директорів і акціонерам.

Дослідження американських публічних компаній, проведене в США за період 1998-2007 роках показало [20] що:

- у 89% випадків у махінації з фінансовою звітністю залучена команда топ менеджерів;
- більшість шахрайств належать до двох і більше звітних періодів;

- більше ніж 60% шахрайств у фінансовій звітності пов'язані зі спотвореннями доходів і активів компаній;
- приблизно 65% членів аудиторських комітетів не є сертифікованими в області бухгалтерського обліку;
- майже 10% директорів були так званими «сірими директорами», тобто сторонніми особами, які перебувають у певних зв'язках з компанією або менеджментом;
- сімейні стосунки серед директорів та головних бухгалтерів були звичайним явищем;
- середня сума шахрайств у фінансовій звітності визначалася в сумі 400 мільйонів доларів (порівняно з подібним дослідженням, проведеним у 1999 році, середня сума визначалася в 25 мільйонів доларів);
- більше 61% шахрайств у фінансовій звітності пов'язано з фальсифікацією прибутків шляхом передчасних або фіктивних відображень доходів; перебільшення активів компанії – 51%, заниження витрат \ зобов'язань – 31%;
- 56% компаній без суттєвих зауважень пройшли аудиторську перевірку міжнародними аудиторськими фірмами великої четвірки в тому періоді, коли було виявлено шахрайство у фінансовій звітності;
- більшість аудиторських звітів (56%) містять некваліфікований висновок;
- у компаніях, які допускали шахрайство зміна аудитора відбувалася в 26% випадків, тоді як в інших компаніях тільки в 12% випадків;
- до фінансових шахрайств іноді залучалися зовнішні аудитори;
- деякі компанії міняли аудиторів протягом періоду шахрайства;
- основними наслідками шахрайств у фінансовій звітності для компаній були вилучення їх зі списку учасників фондових бірж, суттєві зміни власності, банкрутство, накладення штрафу;
- у більшості випадків шахрайство закінчувалося судовим розглядом і персональним штрафом;

- багато працівників змушені були покинути свої посади;
- деякі працівники були визнані винними [20, с.8].

Необхідно відзначити, що традиційно, значна роль у виявленні фінансових шахрайств належить саме зовнішнім аудиторам. Разом із тим, аналіз досліджень американських компаній показав, що визріла необхідність контролю за якістю аудиторських перевірок. Також в останні роки чітко визначилася тенденція посилення відповідальності корпоративного управління як гаранта надійності та якості фінансової інформації.

Ми вважаємо, що якість ринків капіталу залежить від пильності та об'єктивності корпоративного управління. Відповідно до проведеного дослідження американських професорів М. Біслей, Дж. Карселло та Д. Германсон щодо найбільш важливих відмінностей корпоративного управління в компаніях, у яких виявлені (і не виявлені) факти шахрайства у фінансовій звітності [21] зроблено висновок, що компанії, в яких зафіксовані факти шахрайства в корпоративній звітності мають слабші механізми управління порівняно з компаніями, які складають достовірну корпоративну звітність. Ці корпорації мають меншу кількість незалежних аудиторських комітетів, і меншу підтримку внутрішніх аудиторів.

На основі вищенаведених даних, можна зробити висновок про необхідність захисту інвесторів, акціонерів від шахрайства і незаконних дій та вироблення основних принципів такого захисту, які можуть бути зведені до наступного:

1. Встановлення атмосфери співпраці в команді топ-менеджерів, що є найважливішим фактором у справі запобігання шахрайств у фінансовій звітності. Етична і законна поведінка управлінської команди має стати культурним ядром компанії і моделлю прийнятної і очікуваної поведінки працівників компанії.

2. Незалежність директора. Рада директорів повинна складатися з освічених незалежних професіоналів і весь свій вільний час направити на виконання свого основного обов'язку зі створення акціонерної вартості капіталу.

3. Концентрація уваги на ризики від навмисного спотворення даних. Запобігання та виявлення шахрайства в корпоративних звітах повинні бути головним напрямком усіх членів корпоративного управління від Ради директорів до аудиторського комітету, команди топ-менеджерів і аудиторів.

4. Ефективний комунікаційний процес. Ефективний двосторонній зв'язок між усіма членами корпоративного управління, особливо відкриті й тривалі зв'язки між Радою директорів, аудиторським комітетом, управлінням, аудиторами та іншими працівниками може істотно зменшити ймовірність шахрайства корпоративної звітності.

5. Посилення зовнішнього контролю за якістю роботи аудиторських організацій. Органом державного регулювання аудиторської діяльності повинні проводитися перевірки або власними силами, або спеціально акредитованими професійними аудиторськими об'єднаннями, основна мета яких, перш за все, повинна бути спрямована на потреби акціонерів, ретельне вивчення взаємин менеджерів і акціонерів і детальне розкриття інформації про позабалансові угоди й опціони керівництва.

Але крім скандалів і криз є ще кілька причин структурного характеру, що пояснюють важливість налагодження корпоративного управління для економічного розвитку і добробуту суспільства. Приватний інвестиційний процес, який працює за принципами ринку, для економіки більшості країн наразі набагато важливіший, ніж будь-коли раніше. Удосконалене корпоративне управління підтримує цей процес. Зі збільшенням обсягу компаній і підвищенням ролі фінансових посередників та інституційних інвесторів рішення про залучення капіталу перестали бути прерогативою винятково їхніх власників. Відкритість і лібералізація фінансових і реальних ринків розширили вибір інвестицій, зробивши процес прийняття рішень про розміщення капіталу більш складним.

Структурні реформи, враховуючи лібералізацію цін і підвищення конкуренції, збільшили схильність компанії до ризику впливу ринкових сил. Усе це ускладнило моніторинг використання капіталу і підвищило необхідність ефективного корпоративного управління.

У зародженні, розвитку та становленні корпоративного управління можна виділити низку істотних етапів.

1. У 1599-1600 роках Східно-Індською компанією (East India Company) було оголошено про випуск акцій необмеженого терміну дії. У той час це був абсолютно унікальний спосіб залучення капіталу для організації торгових експедицій. Також було створено першу раду директорів з 24 осіб. Уперше відбувся поділ функцій власності та управління [22].

2. У 1776 році Адам Сміт у роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» зазначив: «Розкидана власність створить проблеми управління», зазначає слабкість механізмів контролю за менеджерами і стимулів для керуючих.

3. 1844 рік: Перший закон про акціонерні товариства. Введення в законодавство нової форми майнової відповідальності – відповідальності власників компанії за її зобов'язаннями (Великобританія).

4. У 1931 році А. Берлі і Г. Мінз публікують роботу «Сучасна корпорація і приватна власність» (США), де вперше детально вивчена проблема відділення функції контролю від функції власності.

5. 1933-1934 роки США: закон про цінні папери, прийнятий у 1933 році вперше ввів регулювання фондового ринку. На цьому етапі існували положення про розкриття інформації відповідно до акта «Про цінні папери і біржах» (1934 р.), органом, який забезпечує дотримання законодавства, стала комісія з цінних паперів і бірж.

6. 1968 рік: ЄС прийняло директиви по законодавству «Про компанії».

7. Початок 90-х років – Крах підприємницьких імперій. Серія скандалів вразила Великобританію: розвал низки компаній («Polly Peck», «BCCI», «Maxwell»), обман акціонерів, зумовили необхідність удосконалення практики корпоративного управління, з метою захисту інтересів інвесторів.

8. У 1992 році комітет Кедбері публікує перший Кодекс з фінансових аспектів корпоративного управління (Великобританія). З 1993 року компанії залучені в лістинг на фондових біржах Великобританії звітували, як виконується кодекс.

9. У 1992-2013 роках – прийняті доповіді з окремих проблем корпоративного управління, основні з яких:

1) Доповідь Кінга про всебічне врахування інтересів учасників корпорації (ПАР);

2) Доповідь Рутман про внутрішній контроль та фінансову звітність (Великобританія);

3) Доповідь Грінбері про винагороду посадових осіб (Великобританія);

4) Доповідь Хемпела про корпоративне управління (Великобританія);

5) Доповідь В'єнн про основні принципи корпоративного управління (Франція);

6) Доповідь Пітерса – попередження про відповідальність за порушення загальноприйнятих стандартів корпоративного управління (Нідерланди);

7) Закон Сарбейнса-Окслі про введення до складу комітету з аудиту фінансових експертів (США);

8) Доповідь Хіггса про невиконавчих директорів (Великобританія)

В Україні корпоративний сектор економіки формувався переважно в процесі приватизації майна державних підприємств шляхом їхньої корпоратизації (перетворення на акціонерні товариства) та подальшого продажу акцій.

Виділімо основні етапи становлення корпоративного управління в Україні:

1. Період до 1987 року – адміністративно-командні методи централізованого управління державою економіки перестали відповідати вимогам макроекономічної ситуації. Корпоративне

середовище в цей період схоже на систему партійно-господарських активів.

2. 1987-1991 роки – остаточний розвал монополізованої централізованої економіки. Закладаються основи корпоративності директорського корпусу, через участь працівників в управлінні підприємством, на кошти рад трудових колективів. В Україні виник і почав розвиватися фінансовий капітал у банках і страхових секторах економіки.

3. У 1991-1993 роках активно відбувається процес передання в оренду майна, з подальшим викупом трудовими колективами. Держава фактично відмовилося від функції управління корпоративними правами. Профільні міністерства та відомства перестали брати безпосередню участь в управлінні державними підприємствами.

4. 1994 - серпень 1998 рр. – період грошової приватизації. Фонд державного майна України управляв корпоративними правами держави шляхом передання державних пакетів акцій в управління уповноваженим особам або до статутних фондів національних акціонерних компаній і державних холдингів. Прийнято закон про акціонерне товариство, про ринок цінних паперів. Формується інфраструктура ринку, виникають перші інвестиційні фонди: депозитарії, реєстратори, пайові інвестиційні фонди, пенсійні, аудиторські та консалтингові фірми. Великі іноземні компанії стали відкривати філії, представництва, створювати спільні фірми.

5. 1998-2001 роки: дефолт, загальний брак фінансових ресурсів, відтік капіталу з України, недостатня розвиненість ринку корпоративних цінних паперів, подальший перерозподіл власності та консолідація капіталу. Але все це відбувається вже на тлі усвідомлення своїх прав акціонерами.

6. 2002 р. – і досьогодні: прийняття Закону України «Про акціонерні товариств» (нова редакція від 17.09.2008 р.), принципів корпоративного управління розробок власних Кодексів корпоративної поведінки українськими корпораціями і найбільшими компаніями [23]. Впровадження норм корпоративної

поведінки у внутрішні документи акціонерних товариств: розробка окремих положень про органи управління акціонерним товариством, про комітети при раді директорів, про ревізійну комісію і внутрішній контроль.

Аналіз стану корпоративного сектора в Україні й розвитку управління акціонерними товариствами свідчить про те, що система корпоративного управління відіграє визначальну роль у розвитку економіки. Невідповідність окремих складових системи корпоративного управління міжнародним стандартам і принципам вказує на те, що необхідно здійснити трансформацію цієї системи.

На думку автора, велике значення має наявність транспарентної фінансової звітності у системі корпоративного обліку.

Тому, запропонована автором Д.О. Баюрою [24] трансформація системи корпоративного управління може бути посилена фактором удосконалення системи корпоративного обліку.

Таблиця 2

Трансформація системи корпоративного управління

Основні цілі корпоративного управління	Підвищення ефективності функціонування акціонерного капіталу (капіталізація)
	Створення взаємовигідних економічних умов для учасників корпоративних відносин
Трансформація системи корпоративного управління	Посилення відповідальності за порушення прав акціонерів та інвесторів
	Стимулювання впровадження міжнародних принципів корпоративного управління ОЕСР
	Удосконалення внутрішньої корпоративної системи управління
Підвищення ефективності витрат на вдосконалення системи корпоративного управління	Розробка та впровадження систем управлінського обліку, документообігу та корпоративних інформаційних систем
	Вдосконалення системи корпоративного обліку
	Організація, планування, контроль і мотивація розвитку корпоративного управління акціонерним товариством

Ефективна система корпоративного управління в розвинених країнах розглядається як спосіб підвищення конкурентоспроможності, поліпшення економічних показників

акціонерних компаній на міжнародних ринках і є причиною підвищення ефективності діяльності самих компаній.

Після світової економічної кризи 1997-1998 років Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розробила документ – Принципи корпоративного управління ОЕСР.

Принципи корпоративного управління ОЕСР були спочатку розроблені у відповідь на заклик, що прозвучав у ході засідання Ради ОЕСР на рівні міністрів 27-28 квітня 1998 році, розробити, спільно з урядами країн ОЕСР, іншими міжнародними організаціями та приватним сектором, комплекс стандартів і принципів корпоративного управління. Після того, як у 1999 році Принципи були затверджені, вони стали основою всіх ініціатив у галузі корпоративного управління як у країнах ОЕСР, так і в державах, які не є членами ОЕСР. Більше того, вони були прийняті як один із дванадцяти основних стандартів стійкості фінансових систем Форумом фінансової стабільності. Крім того, на них був заснований розділ Звітів Світового Банку / МВФ про дотримання стандартів та кодексів (ROSC), присвячений корпоративному управлінню.

На засіданні Ради ОЕСР на рівні міністрів в 2002 році було прийнято рішення про здійснення моніторингу змін у країнах-членах ОЕСР та оцінці Принципів у світлі змін у сфері корпоративного управління. Це завдання було доручено Керівній групі з корпоративного управління, до складу якої увійшли представники країн ОЕСР. Крім того, до складу групи, як спостерігачі, увійшли Світовий Банк, Банк Міжнародних Розрахунків (BIS) і Міжнародний валютний фонд (МВФ). До участі в проведенні оцінювання, як спеціальні спостерігачі, Керівною групою були також запрошені Форум фінансової стабільності, Базельський комітет, а також Міжнародну організацію комісій із цінних паперів (IOSCO).

При проведенні аналізу Принципів Керівна група провела всебічні консультації та за участю своїх членів підготувала «Огляд змін у країнах ОЕСР». До консультацій були залучені експерти з великої кількості країн, які брали участь у Регіональних круглих

столах із корпоративного управління, що проводилися ОЕСР в Росії, Азії, Південно-Східній Європі, Латинській Америці і в Євразії за підтримки Глобального форуму з корпоративного управління та інших організацій, і в співпраці зі Світовим Банком, а також в інших країнах, що не входять в ОЕСР. Крім того, Керівною групою були проведені консультації з широким колом зацікавлених сторін, включаючи представників бізнесу, інвесторів, професійні об’єднання на національному та міжнародному рівні, профспілки, організації громадянського суспільства, а також міжнародні органи, що здійснюють нормотворчу діяльність.

За результатами обговорень у складі Керівної групи, «Огляду» і зауважень, отриманих у ході широких консультацій, було прийнято рішення про необхідність перегляду Принципів в редакції 1999 року з урахуванням нових тенденцій і проблем. Було вирішено, що при перегляді Принципів буде збережений підхід, що передбачає розробку принципів, які не мають обов’язкової юридичної сили і визнає необхідність адаптувати їх впровадження з урахуванням правових, економічних та культурних особливостей окремих країн. Таким чином, переглянуті Принципи враховують різноманітний досвід не тільки в країнах ОЕСР, а й у державах, що не входять до ОЕСР.

Корпоративне управління є одним із ключових факторів, що сприяють підвищенню ефективності й розвитку, а також зміцненню довіри з боку інвесторів. Корпоративне управління – це система взаємин між керівництвом компанії, її радою директорів, акціонерами та іншими зацікавленими сторонами. Крім того, корпоративне управління є основою для визначення цілей компанії, а також визначення засобів досягнення цих цілей і шляхів контролю за діяльністю. Належне корпоративне управління має створювати відповідну зацікавленість як ради директорів, так і керівництва компанії в досягненні цілей, які відповідають інтересам компанії та її акціонерів, а також має забезпечувати ефективний моніторинг. Наявність ефективної системи корпоративного управління в рамках окремих компаній, а також у масштабі економіки країни в цілому, допомагає забезпечити

належний рівень довіри, необхідний для нормального функціонування ринкової економіки. Завдяки цьому знижується вартість капіталу, і компанії прагнуть до більш ефективного використання ресурсів, тим самим забезпечуючи основу для зростання.

Корпоративне управління – це лише частина більш широкого економічного контексту, в якому функціонують підприємства і який містить, крім іншого, принципи макроекономічної політики й певний рівень конкуренції на товарному ринку і ринку факторів виробництва. Система корпоративного управління залежить також від правових, нормативних та інституційних умов. Крім того, такі фактори, як ділова етика та відповідальне ставлення корпорацій до питань охорони довкілля та громадських інтересів місцевого населення можуть вплинути і на репутацію, і на перспективи довгострокового успішного розвитку компаній.

Ступінь того, як саме корпорації дотримуються базових принципів належного корпоративного управління, стає все більш важливим фактором прийняття інвестиційних рішень. Особливої уваги заслуговує взаємозв'язок між практикою корпоративного управління і розширенням міжнародного характеру інвестицій. Міжнародний рух капіталу дозволяє компаніям отримувати доступ до фінансування від більш широкого кола інвесторів. Ті країни, які хочуть повною мірою скористатися можливостями глобальних ринків капіталу та залучати довгостроковий «терплячий» капітал, повинні мати такі механізми корпоративного управління, які користуються довірою, зрозумілі по обидва боки кордону і відповідають міжнародним принципам. Навіть якщо іноземні джерела капіталу не є основними джерелами капіталу для корпорацій, дотримання належної практики корпоративного управління допоможе підвищити ступінь довіри з боку вітчизняних інвесторів, знизити вартість залучення капіталу, забезпечити нормальне функціонування фінансових ринків і, в кінцевому рахунку, використовувати більш стійкі джерела фінансування.

Єдиної моделі належного корпоративного управління не існує. У той же час, у результаті роботи, проведеної в країнах ОЕСР і в державах, що не входять до ОЕСР, а також всередині самої Організації, були визначені певні загальні елементи, які лежать в основі належного корпоративного управління. Ці Принципи розроблені на основі загальних елементів і сформульовані так, щоб охопити всі чинні моделі. Так, наприклад, у них не пропонується якась певна структура ради директорів, та й саме поняття «рада директорів», що використовується в цьому документі, належить до різних моделей структури ради директорів як в країнах ОЕСР, так і таких, що не входять до ОЕСР.

Принципи мають еволюційний характер і повинні розглядатися у світлі значних змін умов. Щоб залишатися конкурентоспроможними в умовах постійно мінливого світу, корпорації повинні шукати нові рішення і переглядати свою практику корпоративного управління таким чином, щоб бути в змозі відповідати новим вимогам і не уникати нових можливостей. Подібним чином, однією з важливих функцій держави є створення ефективної нормативної бази, яка забезпечує достатню гнучкість, дозволяє ринку ефективно функціонувати й відповідати очікуванням акціонерів та інших зацікавлених сторін. Власне держава й учасники ринку самі повинні вирішувати, як застосовувати ці Принципи при створенні власних основ належного корпоративного управління, з урахуванням усіх витрат і переваг регулювання. Розглянемо Принципи корпоративного управління ОЕСР [10].

Принципи корпоративного управління ОЕСР:

I. Створення основи ефективної системи корпоративного управління.

II. Права акціонерів і основні функції власників.

III. Рівність умов для акціонерів.

IV. Роль у корпоративному управлінні зацікавлених сторін.

V. Розкриття інформації та прозорість.

VI. Обов'язки ради директорів.

У контексті нашого дослідження особливу увагу хотілося б приділити п'ятому принципу: «Розкриття інформації та прозорість». Цей принцип полягає в наступному: система корпоративного управління повинна забезпечувати своєчасне та достовірне розкриття інформації з усіх суттєво важливих питань, що стосуються товариства, враховуючи фінансове становище, результати діяльності, власність і управління в компанії.

А. Доступна інформація повинна містити, крім іншого, наступні суттєво важливі відомості:

1) фінансові та господарські результати діяльності компанії;
2) завдання компанії;
3) права великих акціонерів і права голосу;
4) політика винагороди членів ради директорів і основних керівників компанії, відомості про членів ради директорів та їхню кваліфікацію, процес обрання, членство в радах директорів інших компаній, а також інформація про те, чи є вони незалежними членами ради директорів;
5) угоди з пов'язаними особами;
6) прогнозовані чинники ризику;
7) питання, що стосуються працівників та інших зацікавлених сторін;
8) структура і політика управління, зокрема, зміст кодексу корпоративного управління, або політика і процедура його здійснення.

Б. Відомості варто готувати і розкривати відповідно до високих стандартів обліку та розкриття фінансової та нефінансової інформації.

В. Щорічний аудит повинен проводитися незалежним, компетентним і кваліфікованим аудитором, який як стороння особа надає об'єктивні запевнення раді директорів і акціонерам у тому, що фінансова звітність достовірно відображає фінансовий стан і результати діяльності компанії щодо всіх істотно важливих питань.

Г. Зовнішні аудитори повинні нести відповідальність перед акціонерами і при проведенні аудиту зобов'язані дотримуватися належної професійної обережності.

Д. Канали поширення інформації повинні забезпечувати користувачам рівноправний, своєчасний і економічний доступ до відповідних відомостей.

У більшості країн ОЕСР щодо компаній, чиї акції обертаються на відкритому ринку, і щодо великих компаній без лістингу збирається істотний обсяг інформації, що надається як в обов'язковому порядку, так і добровільно, яка потім поширюється серед широкого кола користувачів. Як мінімум, зазвичай потрібно опублікування інформації на щорічній основі, хоча в деяких країнах необхідне періодичне розкриття відомостей на піврічній і квартальній основі, або навіть частіше, у разі істотно важливих подій у компанії. Нерідко компанії добровільно публікують відомості, що виходять за рамки мінімальних вимог до розкриття інформації, керуючись запитами ринку.

Режим розкриття інформації, що сприяє створенню реальної прозорості, є найважливішою особливістю ринкового моніторингу компаній і відіграє головну роль у забезпеченні можливості інформування. здійснення акціонерами своїх прав власності. Як показує досвід країн з великими й активними фондовими ринками, розкриття інформації також є важливим інструментом впливу на поведінку компаній і засобом захисту інвесторів. Надійний режим розкриття інформації допомагає залучити капітал і підтримати довіру на ринках капіталу. І навпаки, слабка система розкриття інформації і непрозорість у роботі спричинюють неетичну поведінку й втрату довіри на ринку, завдаючи істотної шкоди не тільки компанії та її акціонерам, а й економіці в цілому. Акціонери та потенційні інвестори вимагають доступу до регулярної, надійної та такої, яку можна порівняти, інформації, що містить достатньо деталей для того, щоб вони могли оцінювати якість керівництва в компанії і приймати поінформовані рішення про вартість, права

власності та умови голосування акціями. Недостатня або неточна інформація не сприяє нормальному функціонуванню ринків, підвищує вартість капіталу і призводить до неефективного розподілу ресурсів.

Крім того, розкриття інформації підвищує поінформованість суспільства про структуру й діяльність підприємств, корпоративну політику, дотримання природоохоронних стандартів і норм етики, а також про взаємини компаній з місцевим населенням. У цьому контексті доречно дотримання «Принципів ОЕСР для багатонаціональних підприємств».

Вимоги щодо розкриття інформації не повинні покладати необгрунтований адміністративний або фінансовий тягар на підприємства. Вони не повинні також вимагати від компаній розкривати відомості, що зашкодять їх конкурентному становищу, крім тих випадків, коли відомості необхідні, щоб проінформувати потенційних інвесторів і не вводити їх в оману. Для визначення того, який мінімум інформації повинен бути представлений, у багатьох країнах використовується поняття суттєвості. Істотна інформація визначається як інформація, неподання або перекручування якої може вплинути на економічне рішення, прийняте користувачами інформації.

Принципи підтримують ідею про своєчасне надання інформації про всі суттєві події, які відбуваються в період між наданням регулярних звітів. Вони також підтримують необхідність одночасного інформування всіх акціонерів, що забезпечує рівноправне ставлення до них. За умови підтримки тісних взаємин з інвесторами та учасниками ринку компаніям слід уникати порушень цього фундаментального принципу рівноправного ставлення.

Розглянемо докладніше зміст п’ятого принципу ОЕСР [10]: «Розкриття інформації та прозорість».

У розділі А містяться вимоги щодо оприлюдненої інформації компаній:

1. **Фінансові та господарські результати діяльності компанії.**

Перевірена аудиторами фінансова звітність, яка відображає фінансові результати й фінансовий стан компанії (найчастіше, це звіт про фінансовий стан на кінець періоду; звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за період; звіт про зміни у власному капіталі за період; звіт про рух грошових коштів за період; примітки), є найпопулярнішим джерелом інформації про компанію. Наразі двома основними цілями складання фінансової звітності є здійснення належного контролю і створення основи для оцінювання вартості цінних паперів. У річний звіт, зазвичай, долучається звіт керівництва компанії про фінансові результати та аналіз керівництвом господарської діяльності. Звіт керівництва особливо корисний, якщо його вивчати разом з доданою до нього фінансовою звітністю. Інвесторів завжди особливо цікавлять відомості, що проливають світло на майбутні результати діяльності підприємства.

Дійсно, збої в управлінні часто пов’язані з ненаданням «повної картини», особливо там, де для надання гарантій або подібних зобов’язань пов’язаними між собою компаніями використовуються позабалансові статті. Тому угоди, що належать до всієї групи компаній, повинні відображатися відповідно до високих, міжнародновизнаних стандартів й містити інформацію про умовні зобов’язання та позабалансові угоди, а також про наявність компаній, спеціально створених для реалізації окремого проекту.

2. **Завдання компанії.** Крім комерційних цілей, компанії повинні розкривати політику в галузі ділової етики, охорони довкілля та соціальних зобов’язань. Ця інформація необхідна інвесторам та іншим користувачам інформації, щоб краще оцінити відносини між компанією і місцевим населенням, а також кроки, які компанія робить для досягнення поставлених цілей.

3. **Права великих акціонерів і права голосу**. Одне з основних прав інвесторів – право на отримання відомостей про структуру власності підприємства та про свої права порівняно з правами інших власників. Право на отримання такої інформації повинно також поширюватися на відомості про структуру групи компаній і відносини усередині групи. У цій інформації повинні розкриватися цілі, характер і структура групи. У деяких країнах потрібно розкривати дані про участь у власності після того, як частка у власності перевищить певну величину. У цій інформації відображаються дані щодо основних акціонерів та інших акціонерів, які контролюють, безпосередньо або опосередковано, або можуть контролювати компанію завдяки особливим правам голосу, угодам між акціонерами, володінню контрольними або великими пакетами акцій, значному перехресному володінню і перехресним гарантіям.

З метою правозастосування, зокрема, а також для виявлення потенційних конфліктів інтересів, угод з пов'язаними сторонами та угод з використанням інсайдерської інформації, відомості про зареєстрованих власників доповнюються інформацією про реальних власників. Там, де великі акціонери володіють акціями через посередницькі структури, або з використанням різних домовленостей, відомості про кінцевих власників повинні надаватися як мінімум регулюючим і правоохоронним органам та / або на вимогу суду. Країни, що прагнуть забезпечити необхідний доступ до інформації про реальних власників, можуть скористатися зразковими правилами ОЕСР «Можливості отримання інформації про реальних власників і структуру контролю» як інструмент самооцінки.

4. **Політика винагороди менеджменту**. Політика винагороди членів ради директорів і основних керівників компанії, відомості про членів ради директорів, враховуючи кваліфікаційні вимоги, процес обрання, участь у радах директорів інших компаній, а також інформація про те, чи є вони незалежними членами ради директорів. Інвесторам для

прийняття рішень необхідні відомості про конкретних членів ради директорів і основних керівників виконавчої ланки, щоб оцінити їхній досвід і кваліфікацію й провести перевірку щодо наявності конфлікту інтересів. Що ж стосується членів ради директорів, відомості повинні відображати їхню кваліфікацію, частку власності в компанії, участь у роботі рад директорів інших компаній, а також містити вказівку на те, чи є вони незалежними членами ради директорів. Членство в радах директорів інших компаній необхідно розкривати не тільки тому, що це є свідченням досвіду і, можливо, браку часу в члена ради директорів, а також і тому, що це виявляє потенційні конфлікти інтересів і показує ступінь наявності в різних компаніях спільних членів рад директорів.

Низку національних принципів, а в деяких випадках і законів, визначають конкретні обов'язки членів ради директорів, які вважаються незалежними. У певних випадках рекомендується, щоб більшість членів ради директорів були незалежними. У багатьох країнах рада директорів зобов'язана встановлювати критерії, за якими член ради директорів вважається незалежним. Потім уже акціонери, а, у кінцевому рахунку, і ринок, визначають, наскільки обґрунтовані ці умови. У деяких країнах було зроблено висновок про те, що компаніям слід розкривати процес обрання і, зокрема, чи був він відкритий для широкого кола кандидатів. Ці відомості повинні надаватися заздалегідь, до винесення рішення загальними зборами акціонерів, або надаватися на постійній основі, якщо ситуація змінюється істотно.

Важливими для акціонерів є і відомості про винагороду членів ради директорів і керівників компанії. Особливий інтерес представляє залежність винагороди від результатів діяльності компанії. У цілому, компанії надають відомості про винагороду членів ради й основних керівників, щоб інвестори могли оцінити переваги й недоліки програм винагороди, вплив схем заохочення, наприклад, системи опціонів на акції, на результати роботи компанії. Надання індивідуальних

відомостей про директорів і керівників (враховуючи розмір вихідної допомоги та пенсійного забезпечення) все в більшій мірі вважається позитивним фактором і в певних країнах наразі став обов'язковим. У цих випадках у деяких юрисдикціях вимагається розкривати суму винагороди певних найбільш високооплачуваних керівників, в інших юрисдикціях така вимога поширюється лише на окремі посади.

1. **Угоди з пов'язаними особами.** Ринку необхідно знати чи враховуються інтереси всіх інвесторів належним чином у ході управління компанією.

Тому важливо, щоб компанія повністю розкривала для ринку інформацію про істотні операції із пов'язаними сторонами, або окремо по компанії, або повністю по групі, враховуючи вказівки на те, чи були ці угоди укладені на підставі принципу незалежності сторін і на нормальних ринкових умовах. У деяких юрисдикціях це вже стало вимогою закону. Серед пов'язаних сторін можуть бути підприємства, що контролюються або знаходяться разом із компанією під загальним контролем, великі акціонери разом зі своїми родичами, а також основні керівники.

Угоди, укладені за прямою або непрямою участю великих акціонерів (або членами їхніх сімей, родичами і т.д.), потенційно є найскладнішими видами угод. У деяких юрисдикціях про свої угоди зобов'язані повідомляти акціонери, яким належить понад мінімального пакету в 5 % акцій. Слід розкривати характер відносин за наявності контролю, а також характер і розмір упорядкованих за групами угод з пов'язаними особами. Враховуючи напівпрозорий характер багатьох угод, цей обов'язок може покладатися на вигодонабувача, який повинен повідомити про угоду раду директорів, а той, у свою чергу, повідомити про це ринок. Це не звільняє фірму від необхідності здійснювати власний контроль, і це важливе завдання покладається на раду директорів.

6. **Передбачувані фактори ризику.** Користувачі фінансової інформації та учасники ринку потребують

відомостей про розумно передбачувані істотні ризики, враховуючи: ризики, характерні для галузі або географічного регіону діяльності компанії; залежність від сировини; ризики, що існують на фінансових ринках, враховуючи ризик, пов'язаний із відсотковою ставкою, і валютний ризик; ризики, пов'язані з похідними і позабалансовими угодами, а також ризики, пов'язані із зобов'язаннями щодо охорони довкілля.

Принципами не передбачено розкриття відомостей з більшим ступенем детальності, ніж це необхідно для інформування інвесторів про суттєві і передбачувані ризики підприємства. Розкриття ризиків виявляється найбільш ефективним, якщо воно адаптоване під конкретну галузь. Усе частіше належною вважається практика розкриття відомостей про систему моніторингу та управління ризиками.

7. **Питання, що стосуються працівників та інших зацікавлених сторін**. Компаніям пропонується (а в деяких країнах від них вимагається) надати відомості про найбільш важливі питання, що стосуються їхніх працівників та інших зацікавлених сторін, якщо вони можуть істотно вплинути на результати діяльності компанії. До оприлюднених відомостей потрапляє інформація про відносини між керівництвом та працівниками, а також взаємини з іншими зацікавленими сторонами, наприклад кредиторами, постачальниками й місцевим населенням.

Деякі країни вимагають детально розкрити відомості про кадрові ресурси. Кадрова політика, наприклад, програми розвитку та навчання кадрів; плинність кадрів, а також програми участі працівників в акціонерному капіталі, містить важливі для учасників ринку відомості про конкурентні переваги компаній.

8. **Структура та політика управління, зокрема, зміст кодексу корпоративного управління, або політика і процедура його здійснення.** Компаніям варто повідомляти про свою роботу в галузі корпоративного управління, і в низці країн надання цих відомостей є обов'язковим і складає частину

стандартної звітності. У деяких країнах компанії зобов'язані реалізувати на практиці принципи корпоративного управління, встановлені або затверджені органом, що здійснює лістинг цінних паперів, при обов'язковості надання звітів за принципом «виконуй або поясни». Для оцінювання якості управління в компанії необхідне розкриття відомостей про структуру управління і політики компанії, зокрема про розділення повноважень між акціонерами, менеджерами і членами ради директорів.

Як аспект забезпечення прозорості, дотримання порядку проведення зборів акціонерів повинно забезпечувати правильність підрахунку та обліку голосів, а також своєчасність оголошення результатів голосування.

У розділі Б містяться вимоги щодо розкриття фінансової та нефінансової інформації.

Відомості варто готувати й розкривати відповідно до високих стандартів обліку та розкриття фінансової та нефінансової інформації. Застосування високих стандартів допомагає інвесторам стежити за діяльністю компанії, забезпечуючи більш високу надійність і порівнянність звітності, покращуючи якість аналізу показників роботи компанії. Якість інформації значною мірою залежить від стандартів, відповідно до яких ця інформація готується і публікується. У «Принципах» викладається необхідність розробки міжнародних стандартів високої якості, які дозволять підвищити прозорість і порівнянність фінансового обліку та іншої фінансової звітності між країнами. Ці стандарти варто розробляти в рамках відкритого, незалежного і публічного процесу, із залученням приватного сектора та інших зацікавлених осіб, наприклад, професійних асоціацій та незалежних експертів. Домогтися високої якості внутрішніх стандартів можна, якщо забезпечити їх відповідність одному з міжнародно визнаних стандартів бухгалтерського обліку. У багатьох країнах компанії, чиї акції зареєстровані на біржах, зобов'язані застосовувати такі стандарти.

Великою проблемою корпоративних структур є проведення щорічного, незалежного аудиту. Ці питання вісвітлюються у розділі В. Щорічний аудит повинен проводитися незалежним, компетентним і кваліфікованим аудитором, який як стороння особа надає об'єктивні запевнення раді директорів і акціонерам у тому, що фінансова звітність точно відображає фінансовий стан і результати діяльності компанії у всіх істотно важливих відносинах. Окрім запевнень у тому, що фінансова звітність точно відображає фінансовий стан компанії, звіт аудитора повинен також містити думку щодо того, як була підготовлена і представлена фінансова звітність. Це покликано сприяти поліпшенню загальної політики контролю в компанії.

Багато країн ввели заходи щодо підвищення незалежності аудиторів та посилення їхньої відповідальності перед акціонерами. Певні країни посилюють нагляд за аудиторами, який здійснюється незалежним органом. У «Принципах аудиторського нагляду», підготовлених Міжнародною організацією комісій з цінних паперів (IOSCO) [25] в 2002 році, йдеться про те, що ефективний аудиторський нагляд передбачає, крім іншого, наявність механізмів, «... котрі гарантують, що орган, що діє в громадських інтересах, веде нагляд за якістю та дотриманням вимог, за нормами етики, чинними в даній юрисдикції, а також за загальною політикою контролю над якістю аудиту».

Комітет з аудиту або його аналог нерідко займається наглядом за внутрішньою ревізійною діяльністю, і має здійснювати нагляд над всіма контактами із зовнішнім аудитором, зокрема і за не пов'язаними з аудитом послугами, які такий аудитор може надавати компанії. Надання зовнішнім аудитором непрофільних послуг компанії може істотно послабити його незалежність і призвести до того, що аудитор буде перевіряти власну роботу. Щоб усунути можливість такого перекосу в мотивації, низка країн сьогодні закликає до необхідності розкриття сум, що виплачуються зовнішнім аудиторам, за послуги, котрі не пов'язані безпосередньо з

аудитом. Прикладами інших положень, які спрямовані на зміцнення незалежності аудитора, слугують заборона або суворе обмеження характеру не пов'язаної з аудитом роботи, за яку може братися аудитор для свого профільного клієнта; обов'язкова ротація аудиторів (співробітників аудиторських фірм, що працюють з конкретним клієнтом, або, у певних випадках, самих аудиторських фірм); тимчасова заборона на прийом на роботу в компанію, котру перевіряли, колишнього аудитора, а також заборона аудиторам або їхнім залежним особам брати фінансову участь чи обіймати керівні посади в компаніях, в яких вони проводять аудит. Певні країни вдаються до прямого регулювання і обмежують відсоток доходу від не пов'язаних з аудитом послуг, який аудитор може отримувати від конкретного клієнта, або обмежують загальний відсоток доходу, який надходить аудитору від одного клієнта.

У певних державах виникла проблема, пов'язана з нагальною необхідністю забезпечити компетентність аудиторської професії. У багатьох випадках для підтвердження своєї професійної кваліфікації аудиторам необхідно пройти процедуру реєстрації. Для цього, однак, потрібно проводити постійне навчання та контролювати досвід, домагаючись потрібного рівня професійної компетентності.

Веліке значення при проведенні незалежного аудиту має дотримування належної професійної обережності. Цьому аспекту присвячений розділ Г Приципів ОЕСР. Зовнішні аудитори повинні нести відповідальність перед акціонерами й при проведенні аудиту зобов'язані дотримуватися належної професійної обережності. Практику, відповідно до якої зовнішні аудитори рекомендуються незалежним ревізійним комітетом ради директорів або аналогічним йому органом, і призначаються або цим комітетом / органом, або безпосередньо загальними зборами акціонерів, можна вважати належною. Це означає, що зовнішній аудитор підзвітний акціонерам. Це також підкреслює, що зовнішній аудитор відповідає перед компанією, а не конкретними особами або групою керівників, з якими він

може взаємодіяти по роботі, за дотримання ним належної професійної обережності.

Як саме повинна поширюватися інформація? Звернемося до розділу Д. Канали поширення інформації повинні забезпечувати користувачам рівноправний, своєчасний і економічний доступ до відповідних відомостей. Канали поширення інформації виявляються не менш важливими, ніж сам зміст цієї інформації. Причому, якщо розкриття інформації часто передбачено законодавством, її передача та доступ до неї часом виявляються скрутними й дорогими. Надання обов'язкової звітності в деяких країнах було значно полегшено завдяки електронним системам відсилання звітів і пошуку даних. Певні країни тепер переходять до наступного етапу, на якому об'єднуються кілька джерел інформації про компанії, враховуючи відомості від акціонерів. Інтернет та інші інформаційні технології також відкривають можливості з удосконалення процесу поширення інформації.

У низці країн введені положення про регулярне розкриття інформації (часто приписувані законами або правилами лістингу), яка складається з відомостей та інформації, котрі передаються регулярна та розкриваються на постійній або поточної основі в певних випадках. Щодо регулярного / поточного розкриття інформації, належною практикою є «негайне» розкриття інформації про суттєві події, що означає або «якнайшвидше», або передбачає розкриття протягом не більше ніж певної кількості днів. У «Принципах регулярного розкриття інформації та повідомлення про суттєві події зареєстрованими на біржі компаніями» Міжнародною організацією комісій з цінних паперів [26] встановлено загальні принципи регулярного розкриття інформації та інформування про суттєві події компаніями, зареєстрованими на біржі.

Порядок залучення незалежних експертів висвітлюється у розділі Є. Система корпоративного управління повинна бути доповнена ефективним підходом, що допускає і сприяє аналітичній та консультаційній роботі аналітиків, брокерів,

рейтингових агентств та інших осіб, необхідних для прийняття рішень інвесторами, вільних від істотних конфліктів інтересів, які могли б скомпрометувати об'єктивність їхнього аналізу та рекомендацій.

Крім вимоги про незалежність і компетентність аудиторів, а також для того, щоб сприяти своєчасному поширенню інформації, низкою країн зроблені кроки по боротьбі з корупцією в професіях і видах діяльності, які забезпечують надходження аналітичних матеріалів та рекомендацій на ринок. Ці посередники, якщо вони працюють без конфліктів інтересів і чесно, відіграють важливу роль, змушуючи ради директорів у компанії наслідувати практику належного корпоративного управління.

У той же час, викликають певні побоювання відомості про частотні конфлікти інтересів, які впливають на оцінки аналітиків. Це трапляється тоді, коли консультант намагається одночасно запропонувати компанії інші послуги, або коли консультант має частку участі в компанії або в її конкурентах. Ці побоювання виявляють надзвичайно актуальний бік розкриття інформації та процесу прозорості, яка належить до професійних стандартів роботи біржових аналітиків, рейтингових агентств, інвестиційних банків і т. д.

Досвід роботи в інших областях підказує, що кращим рішенням є вимога про повне розкриття конфліктів інтересів і про те, як компанія вирішує ці питання. Особливої важливості набуває розкриття відомостей про те, як організована мотивація співробітників, спрямована на запобігання конфлікту інтересів. Таке розкриття інформації дозволяє інвесторам судити про можливі ризики та суб'єктивності в рекомендаціях та інформації. IOSCO розробила характеристику принципів, що стосуються до аналітиків і рейтингових агентств [26].

На нашу думку використання міжнародних принципів корпоративного управління дозволить підвищити ефективність корпоративного управління українськими підприємствами, а також створити форми корпоративного контролю.

Аналіз Принципів ОЕСР довів, що на рівень розвитку корпоративного управління безпосередньо впливає якість корпоративної звітності, що подається компаніями.

Високоякісна корпоративна звітність має ключове значення для підвищення транспарентності, сприяння мобілізації національних і міжнародних інвестицій, створення здорового інвестиційного клімату, підвищення довіри інвесторів і зміцнення фінансової стабільності. Ефективна та міжнародно порівнянна система звітності сприяє міжнародним потокам фінансових ресурсів, а також допомагає скорочувати масштаби корупції та неефективного використання ресурсів. Крім того, вона зміцнює міжнародну конкурентоспроможність підприємств за допомогою залучення зовнішнього фінансування і використання потенціалу міжнародних ринків.

Результати дослідження за цими питаннями представлені у роботі [27].

1.2. Розвиток корпоративних структур та їхній вплив на облік та звітність

Інтернаціоналізація виробництва та розвиток продуктивних сил сприяли появі транснаціональних корпорацій (ТНК) – підприємств, яким належать чи які контролюють комплекси виробництв або сфер обслуговування, що знаходяться за межами країни, в якій ці корпорації базуються.

Найбільші транснаціональні корпорації виступають активними центрами глобалізації економіки. Вони діють у різних країнах, незважаючи на національні кордони й стають глобальними корпораціями. Приймаючи рішення про діяльність своїх підприємств, що знаходяться в різних країнах, вони впливають на стан економік цих країн. Транснаціональні корпорації пов'язують тисячі підприємств, формально незалежних, але тісно з ними пов'язаними, виступаючи постачальниками комплектуючих, і діяльність яких зумовлюється поведінкою концерну.

До поняття «транснаціональна корпорація» належать різні компанії на рівні концернів, холдингів, фінансово-промислових груп та акціонерних товариств. Значні масштаби виробництва транснаціональних корпорацій у багатьох галузях забезпечують економічну ефективність, а висока концентрація виробництва забезпечує здатність до конкурентної боротьби, можливість зниження витрат виробництва та отримання прибутку. Транснаціональні корпорації є господарськими об'єднаннями, що складаються з головної (материнської) компанії і іноземних філій. Головна компанія бере участь у капіталі підприємств, що входять в об'єднання, та контролює їхню діяльність. Для сучасної світової економіки процес транснаціоналізації характерний, а транснаціональні корпорації посідають провідне положення у виробництві й продажу товарів. Транснаціональна корпорація не залежить від країни походження та форми власності, має відділення в кількох країнах, що діють на основі єдиної політики і стратегії.

Процеси створення транснаціональних корпорацій здійснюються не тільки у сфері виробництва, але і в торгівлі, банківській справі та інших інституціях. За оцінкою ЮНКТАД [28], зараз у світі близько 63 тис. транснаціональних корпорацій, які мають більше 820 тис. філій, з яких 595 знаходиться в країнах, що розвиваються, і лише 12% - у розвинених країнах. Решта філій розташовані в країнах Центральної та Східної Європи і країнах СНД. У руках транснаціональних корпорацій значна частина світового промислового виробництва (від 1/4 до 1/3), торгівлі, банківської діяльності. Продажі зарубіжних філій транснаціональних корпорацій більше ніж у двічі перевищують світовий експорт товарів і послуг. На транснаціональні корпорації припадає 2/3 світової торгівлі (зокрема 1/3 світової торгівлі становить їхній внутрішньокорпоративний обіг). Їм належить близько 4/5 світового банку патентів і ліцензій на нову техніку, технологію і ноу-хау.

У багатьох країнах корпорації посідають перше місце за обсягами активів, продажу та прибутку. Наприклад, у США їм

належить 80% вартості всіх продажів, і 90% всього прибутку, тоді як одноосібним підприємствам і партнерствам відповідно 13% і 4% і відповідно 7% і 6%.

Поява і розвиток корпорацій вимагали значних вкладень капіталу, об'єднання капіталу декількох власників, а також необхідність створення адекватної системи обліку вкладеного капіталу, його рухи в процесі обігу, оцінки витрат та отримання прибутку, сприяла розвитку бухгалтерського обліку, появі нових облікових об'єктів.

Фінансово-промислові групи є певною формою інтеграції, об'єднують промисловий, фінансовий, торговий і банківський капітал під відповідальність своєї центральної провідної компанії. Основна компанія фінансово-промислової групи формує різні компанії та фірми, що є повноправними учасниками акціонерного капіталу і керує багатогранним циклом - від виробництва, управління, фінансового забезпечення до контролю і продажу продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Сучасна ринкова економіка уособлюється великими промисловими корпораціями або фінансово-промисловими групами (ФПГ), сферою інтересів яких є не тільки об'єднання ресурсів і отримання прибутку, але і використання передових технологій, застосування сучасного обладнання, залучення фінансових ресурсів, диверсифікація виробництва. ФПГ відрізняються формами виробничої інтеграції, галузевою належністю, сферами діяльності (національні, регіональні, міжнародні) і ступенем диверсифікації.

Корпораціями є і консолідовані групи організацій, сформовані в результаті внутрішньогалузевого і міжгалузевого руху капіталу.

В економічній літературі корпорація також розглядається як група юридичних або господарсько самостійних підприємств (організацій), що ведуть спільну діяльність на основі консолідації активів або договірних (контрактних) відносин для досягнення спільних цілей. Таким чином,

корпорація може об'єднувати юридичних і фізичних осіб для спільної діяльності. Однією із форм об'єднання вкладів юридичними особами або індивідуальними підприємцями для спільних дій без утворення юридичної особи для отримання прибутку є створення простого товариства, в основі якого лежить договір.

Слід зазначити, що питанням формування корпоративного сектора економіки приділяли увагу багато зарубіжних і вітчизняних учених.

Дослідженню корпоративних відносин присвячені роботи українських дослідників: Назарова А. В. [29], Бондаренко І. В. [30], Гарафонова О. І. [31], Рабовскій С. Я. [32], Бішкек С. І. [33], розвиток корпоративного сектора знайшло своє відображення в роботах вітчизняних авторів: Карпенко Г. В. [34], Македон В. В. [35], Пігуля Н. Г. [36], Чердакова В. А. [37], Виноградова О. А. [38], Єгорової Ю. В. [39] та багатьох інших. Більшість дисертаційних досліджень діяльності корпорацій були присвячені питанням корпоративного управління серед них роботи: Сірош М. В. [40], Останіна Н. В. [41], Крючков Л. В. [42], Ананьєв О. М. [43], Карачина Н. П. [44], Хміль Л. М. [45], Селівестрова Л. С. [46], Ященко Б. В. [47], Назарова Г. В. [48], Бойко О. Ю. [49], Ковальська К. В. [50], Кривошапка Ю. М. [51], Миронюк В. В. [52], Палига Є. М. [53], Прудка Н. В. [54], Бойко О. І. [55], Чечетов М. [56] і багатьма іншими.

Разом з тим, хочеться відзначити, що досліджень в області обліку корпорацій недостатньо: їм присвячено лише кілька робіт: Зубко А. Б. [57], Оністрат А. А. [58], Поліщук І. Р. [59], Брадул О. М. [60], Пилипенко О. І. [61].

Із зарубіжних авторів питаннями корпоративного управління займалися багато відомих учених: Каплан Роберт С., Нортон Д., Олівер Є., Уїльмсон О., Хіггінс Р., Мюллер Г., Ларкер Д., Річардсон А. [62], Бабер В. [63], Карселло Д., Хермансон Д. [64], Хоїташі Ю. [65]. Зв'язок між рівнем корпоративного управління та фінансовим обліком у своїх роботах простежували: Нідлз Б., Андерсон Х. [66], Колдуелл Д., Гридчина М. В. [67], Велш Глен А., Шорт Деніcл Г. [68], Суторміна В. М.

На основі проведеного дослідження встановлено, що велика кількість учених, як зарубіжних, так і вітчизняних, розглядали особливості діяльності корпорацій. Особливу увагу ними було приділено питанням корпоративного управління, контролю, корпоративної культури, стратегії корпорацій. Однак значно менше уваги приділялося дослідниками таким актуальним питанням як: проблематика складання консолідованої фінансової звітності, фінансової звітності корпорацій, аудиту та проблемам якості корпоративної звітності.

До корпоративних структур в Україні можна уналежити акціонерні компанії, а також компанії, які потрапляють під категорію великих платників податків. Згідно з інформацією, яка представлена в базі даних Орбіс компанії BUREAU van DIJK акціонерних підприємств, зокрема таких які раніше були зареєстровані як АТ, потім поміняли форму власності, налічується близько 1061 (Додаток А).

З вищенаведених 1061 компанії, що торгують власними акціями на фондовому ринку тільки 942 компанії (Додаток Б), з них на українському фондовому ринку - 158 компаній (Додаток В).

Однак, якщо розглядати тільки промислові компанії, їхня кількість значно менше. Таких компаній налічується тільки 245 (Додаток Г).

За даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [69] (надалі НКЦПФР), станом на 31.12.2011 як юридичні особи зареєстровано 26 631 акціонерне товариство, з них відкритих – 5 761 (публічних – 2 161), закритих – 15 798 (приватних – 2 911), у відповідному періоді 2010 року їхня кількість становила 28 618 (таблиця 3).

Переважна більшість акціонерних товариств зосереджена в м. Києві та Київській області – 9 197 (або 34,53% їх загальної кількості), Харківській – 2 371 (або 8,90%), Дніпропетровській — 2 059 (або 7,73%), Донецькій — 1 887 (або 7,08%) та

Запорізькій — 971 (або 3,65%) областях.

Останнім часом спостерігається тенденція щодо поступового зниження загальної кількості акціонерних товариств. Зазначена тенденція пояснюється поступовою реорганізацією акціонерних товариств в інші організаційно-правові форми, переважно в товариства з обмеженою відповідальністю, та неможливістю підприємств, створених в процесі приватизації та корпоратизації, підтримувати цю найскладнішу форму організації бізнесу.

Таблиця 3

Кількість акціонерних товариств у 2010-2014 роках

Період	ВАТ	ЗАТ	ПАТ	ПрАТ	Усього
Станом на 31.12.2010*	8 611	18 725	564	718	28 618
Станом на 31.12.2011*	5 761	15 798	2 161	2 911	26 631
Станом на 31.12.2012**	4228	10157	1023	1001	16409
Станом на 31.12.2013**	3215	9538	968	1201	14922

*За даними НКЦБФР [69]

За даними БД ОРБИС компанії **BUREAU van DIJK

Аналіз показників фінансової діяльності акціонерних товариств [69] здійснювався за результатами наданих 5 936 регулярних річних інформацій акціонерних товариств за 2010 рік; зокрема: 174 банки, 2 347 суб'єктів малого підприємництва.

Як засвідчив аналіз звітності акціонерних товариств за 2010 рік, наданої до регулятора, чистий прибуток акціонерних товариств складав 42,68 млрд грн, при цьому чистий збиток цих товариств складав 46,45 млрд грн. У цілому негативне сальдо складало 3,77 млрд грн.

Чистий прибуток акціонерних товариств у 2010 році (без урахування банків та суб'єктів малого підприємництва) складав 37,42 млрд грн, чистий збиток - 44,87 млрд грн (негативне сальдо - 7,45 млрд грн).

У 2010 році порівняно з 2009 роком чистий прибуток підприємств збільшився на 18,15 млрд грн.

Найбільший прибуток у 2010 році отримали акціонерні товариства м. Києва (20,54% від загального обсягу чистого прибутку), Дніпропетровської області (30,38%), Донецької (4,55%) та Запорізької (6,94%) областей.

Чистий прибуток суб'єктів малого підприємництва у 2010 році складав 491,75 млн грн, при цьому ці емітенти отримали чисті збитки в розмірі 1,58 млрд грн. У 2010 році суб'єкти малого підприємництва одержали чистого прибутку на 114,92 млн грн більше, ніж у 2009 році, та обсяг чистого збитку зменшився на 185,39 млн грн. Чистий прибуток банків у 2010 році складав 4,76 млрд грн. Порівняно з 2009 роком — 2,17 млрд грн. Капіталізація банківського сектору зростає, зокрема за рахунок додаткової емісії цінних паперів.

Активи акціонерних товариств (крім банків) за 2010 рік зросли на 178,87 млрд грн та на кінець 2010 року становили 1 096,05 млрд грн. Власний капітал акціонерних товариств збільшився на 11,08 млрд грн та на кінець 2010 року складав 418,66 млрд грн (зокрема суб'єктів малого підприємства - 13,00 млрд грн).

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги акціонерних товариств (крім банків) порівняно з 2009 роком збільшилася на 24,79 млрд грн та на кінець 2010 року дорівнювала 147,56 млрд грн.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги акціонерних товариств (крім банків) на кінець 2010 року складав 150,76 млрд грн, що більше на 24,74 млрд грн показника 2009 року[69].

Розбудова корпоративного управління в Україні забезпечена впровадженням Закону України «Про акціонерні товариства» [70], що увібрав у себе світову практику корпоративних відносин.

Важливим моментом у впровадженні новацій корпоративного управління, запроваджених Законом України

«Про акціонерні товариства», є приведення внутрішніх документів акціонерного товариства у відповідність до норм чинного законодавства. З цією метою нагальною є потреба напрацювання типових статутів публічних та приватних акціонерних товариств, положення про корпоративного секретаря, положення про інформаційну політику акціонерного товариства тощо.

Акціонерні товариства в Україні формують систему корпоративного управління відповідно до Принципів корпоративного управління Організації економічного розвитку та співробітництва, Принципів корпоративного управління, Закону України «Про акціонерні товариства», інших нормативно-правових та методичних рекомендацій, документів у цій сфері, прийнятих Комісією.

Кажучи про стан корпоративного управління у акціонерних товариствах відкритого типу (відкриті та публічні) та підприємствах-емітентах облігацій, варто зазначити, що, згідно до даних, наданих емітентами, у порівнянні з минулим роком зростає кількість акціонерних товариств, що розкрили інформацію про стан корпоративного управління, так само, як і кількість товариств, у яких проведені загальні збори акціонерів. Також демонструє зростання такий показник, як кількість товариств, у яких створено ревізійну комісію, та частка товариств, перевірених ревкомісією тощо. Та, безумовно, позитивними є факти зростання кількості товариств, які планують залучити власні акції до лістингу фондових бірж, та товариств, які мають власний кодекс (принципи, правила) корпоративного управління. Детальна інформація щодо таких змін міститься в таблиці 4

Таблиця 4

Основні показники про стан корпоративного управління акціонерних товариств (ВАТ і ПАТ) у 2006-2010 роках

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Кількість товариств, які розкрили інформацію щодо стану корпоративного управління	6 113	6091	6104	4936	5479
Кількість товариств, у яких проведено загальні збори, у тому числі позачергові	3 745 439	5029 604	4996 652	4067 629	5006 1844
Кількість зборів, усього у тому числі позачергових	4 544 695	5864 809	6125 1100	4928 872	5848 1379
Кількість товариств, у яких створено ревізійну комісію	3 989	5406	5474	4379	4867
Кількість представників акціонерів, що володіють менше 10 відсотків акцій, у складі наглядової ради (% від загальної кількості представників)	64,56	71,48	70,38	58,68	51,72
Періодичність проведення аудиторських перевірок акціонерних товариств зовнішнім аудитором протягом останніх трьох років (% від загальної кількості товариств, які розкрили інформацію стосовно періодичності проведення аудиторських перевірок)	0,82	0,82	0,81	0,76	0,74
— не проводились взагалі					
менше ніж раз на рік	1,79	1,46	1,36	1,36	1,24
раз на рік	83,58	86,20	86,73	87,09	87,03
частіше, ніж раз на рік	13,81	11,52	11,07	10,79	10,98

Продовження табл. 4

Кількість товариств, у яких ревізійна комісія здійснювала перевірку фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства в минулому році (% від загальної кількості акціонерних товариств, які зазначили орган, що здійснював перевірку)	55,22	58,25	58,41	57,96	57,11
Кількість товариств , які планують включити власні акції до лістингу фондових бірж	144	250	478	546	775
Кількість товариств, які мають власний кодекс (принципи, правила) корпоративного управління	40	66	75	82	145

У 2010 році серед 5 479 акціонерних товариств, які надали інформацію щодо стану корпоративного управління, у 5 006 акціонерних товариствах (91,37%) проводилися загальні збори акціонерів, зокрема позачергові – у 1 844 (36,84% від загальної кількості акціонерних товариств, у яких проводилися загальні збори акціонерів) [69].

Розглянемо роль фондового ринку в сучасних макроекономічних процесах на фоні макроекономічних показників в Україні на основі Звіту НКЦБФР 2011 року «Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання» [69]. У цьому Звіті представлена докладна інформація про розвиток Фондового ринку 2007-2011 роках, але на жаль Національна комісія з ціних паперів та фондового ринку надалі не робила подібних досліджень і не видавала офіційних звітів.

Фондовий ринок у 2007-2011 роках продемонстрував позитивну динаміку; більшість показників вітчизняного ринку були прогнозованими та очікуваними. Так, у 2011 році обсяг торгів на ринку цінних паперів перевищив майже у 1,5 раза показник 2010 року й становив 2 171,10 млрд грн, перевищивши таким чином обсяг ВВП країни на

854,50 млрд грн [69] (діаграма 1). Це свідчить про розвиток економіки держави в цілому та розвиток фондового ринку зокрема, а також швидкі темпи цього руху.

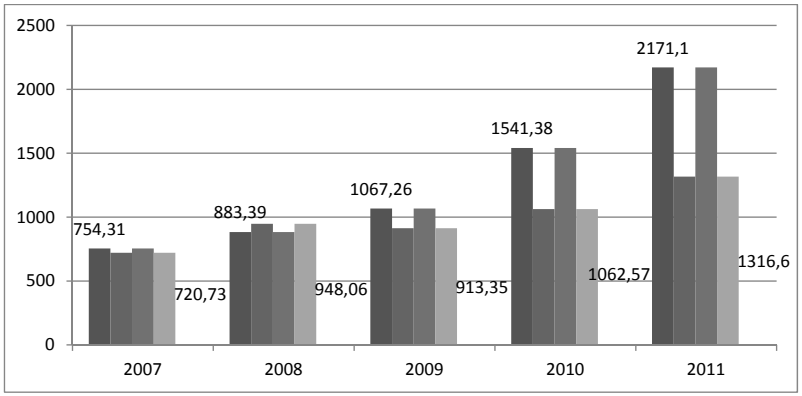

Діаграма 1. Порівняльні дані обсягів торгів на ринку цінних паперів та ВВП, млрд грн.

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Загальновідомо, що головним завданням, яке повинен виконувати ринок цінних паперів, є, насамперед, забезпечення умов для залучення інвестицій. Тож обсяг залучених інвестицій в економіку України через інструменти фондового ринку у 2011 році сягнув 173,38 млрд грн, що більше майже у 2 рази, ніж у 2010 році (2010 – 92,91 млрд грн, 2009 – 137,10 млрд грн). Це свідчить про збільшення ролі фондового ринку [69] (діаграма 2).

Український фондовий ринок розвивається паралельно зі світовими фондовими ринками, про що свідчить основний індикатор фондових ринків – індекс, який дає можливість оцінити загальну ситуацію на фондовому ринку (динаміка вітчизняних та світових фондових індексів фондового ринку наведена в діаграмі 3).

Діаграма 2. Залучення інвестицій в економіку України через інструменти фондового ринку у 2007-2011 роках, млрд грн.

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

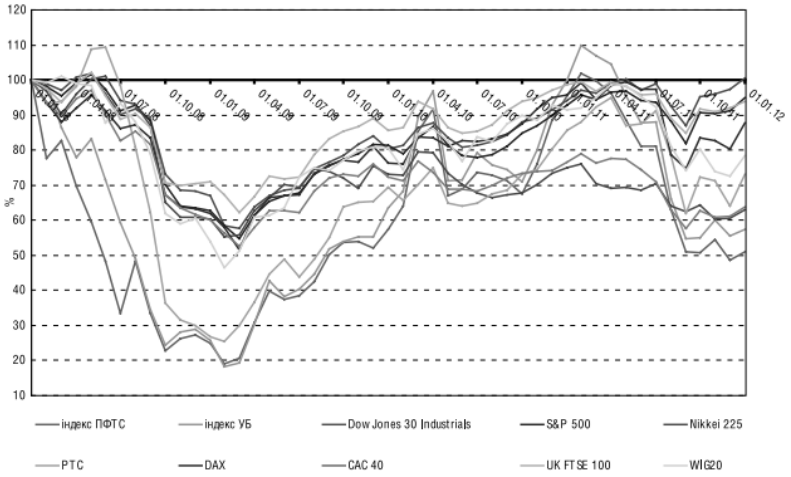

Діаграма 3. Динаміка вітчизняних та світових індексів фондового ринку протягом 2008-2011 років

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

У період 2010-2011 роках вітчизняний фондовий ринок характеризувався доволі високою активністю біржового сегменту, про що свідчать показники капіталізації лістингових компаній та обсягу біржової торгівлі цінними паперами. Так, капіталізація лістингових компаній фондового ринку станом на 31.12.2011 р. становила 179,86 млрд грн, що більше на 4,72% порівняно зі станом на 31.12.2010 р. (171,76 млрд грн) (діаграма 4). Збільшення капіталізації свідчить про підвищення вартісної оцінки компаній, акції яких пройшли процедуру лістингу та занесені до біржового реєстру організаторів торгівлі.

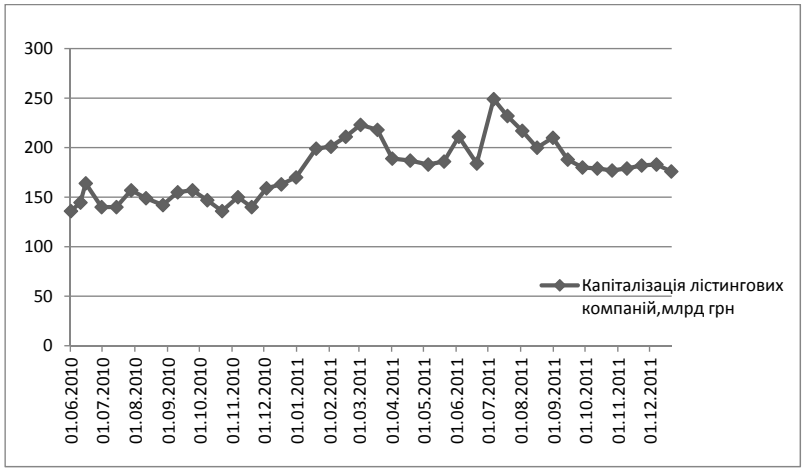

Діаграма 4. Капіталізація лістингових компаній українського фондового ринку протягом II півріччя 2010-2011 року, млрд грн

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Такий показник, як співвідношення капіталізації лістингових компаній до ВВП, станом на кінець 2011 року становив 13,66%, тоді як на кінець 2010 року – 15,87%, 2009 року – 12,64%, а 2008 року – 9,02%. У 2011 році рівень капіталізації помірно зростав, що, насамперед, пов’язано зі збільшенням кількості цінних паперів емітентів, які пройшли

процедуру лістингу. Однак зростання ВВП у 2011 році порівняно з капіталізацією лістингових компаній відбувалося швидшими темпами.

За результатами торгів на організаторах торгівлі, обсяг біржових контрактів (договорів) з цінними паперами у 2011 році становив 235,44 млрд. грн., що більше майже у 2 рази (або на 104,15 млрд. грн.) порівняно з 2010 роком (131,29 млрд. грн.) (діаграма 5).

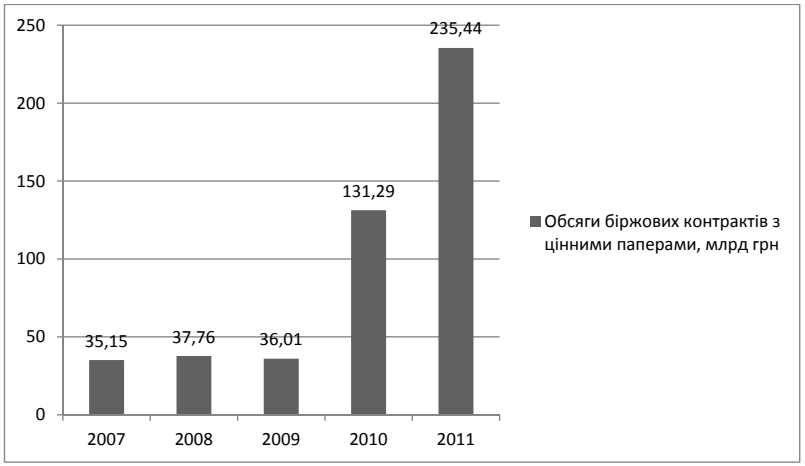

Діаграма 5. Обсяг біржових контрактів (договорів) з цінними паперами на організаторах торгівлі у 2007-2011 роках, млрд грн.
Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Висока активність на біржовому ринку у 2010-2011 роках призвела до збільшення організованого фондового ринку, частка якого становила 10,74% та 13,16% відповідно від обсягу усіх операцій з цінними паперами на ринку цінних паперів України (діаграма 6).

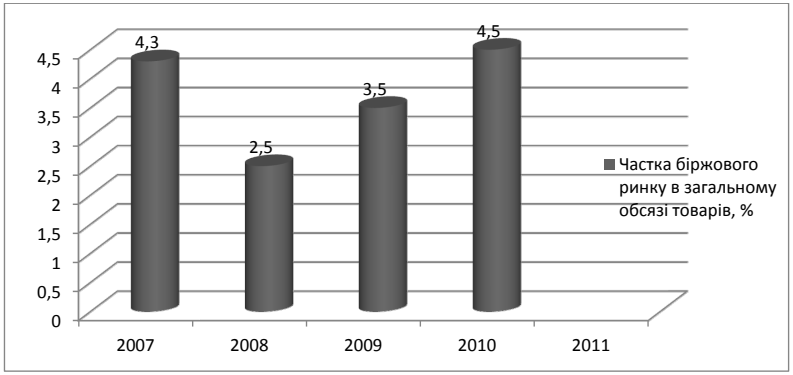

Діаграма 6. Частка біржового ринку в загальному обсязі торгів на ринку цінних паперів у 2007-2011 роках, %
Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Ця динаміка є свідченням поступового подолання кризових явищ та стабільності роботи вітчизняного реального сектору економіки.

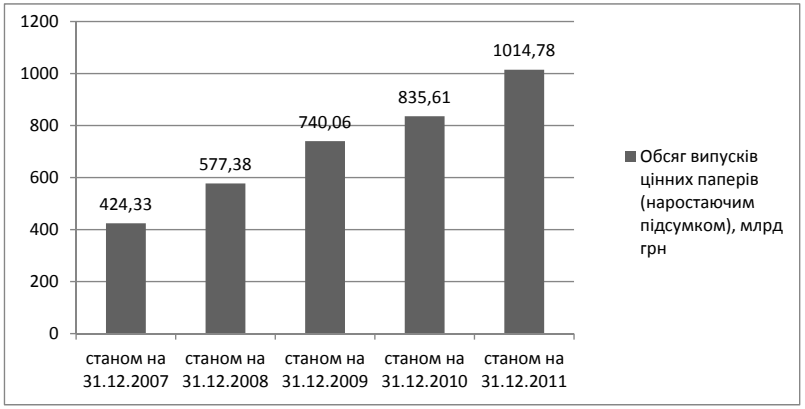

Діаграма 7. Динаміка обсягу зареєстрованих Комісією випусків цінних паперів (наростаючим підсумком), млрд грн.
Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

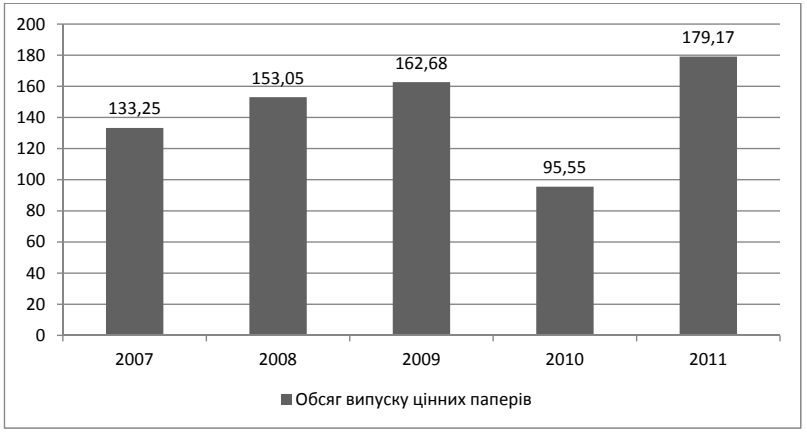

Діаграма 8. Обсяги зареєстрованих Комісією випусків цінних паперів у 2007-2011 роках, млрд грн

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Якщо говорити про фінансові інструменти, то у 2011 році найбільшу частку в загальному обсязі зареєстрованих випусків емісійних цінних паперів становили цінні папери ІСІ (47,17%) та акції (32,46%) (діаграма 9).

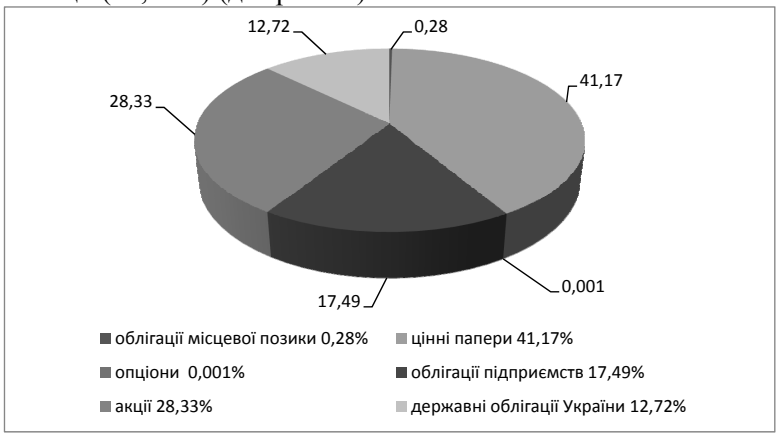

Діаграма 9. Структура емісій цінних паперів у 2011 році, %

* за даними Міністерства фінансів України

У 2009-2011 роках тривав досить динамічний розвиток фондового ринку та спостерігався приріст обсягів зареєстрованих Комісією випусків акцій.

За даними на кінець 2011 року, усього Комісією було зареєстровано випусків акцій на загальну суму 491,90 млрд грн (діаграма 10).

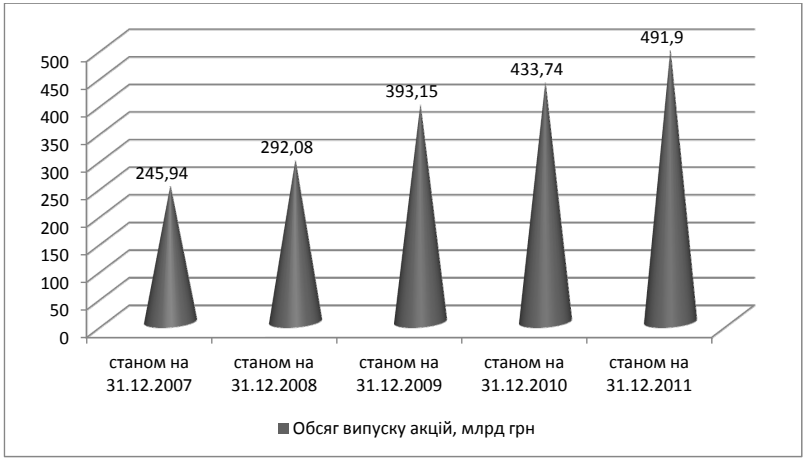

Діаграма 10. Динаміка обсягу зареєстрованих Комісією випусків акцій у 2007-2011 роках (наростаючим підсумком), млрд грн.

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

У той же час у 2011 році регулятор зареєстрував 2 513 випусків акцій на суму 58,16 млрд грн, що у порівнянні з 2010 роком більше на 17,57 млрд грн (або на 43,28%) (діаграма 11). Це свідчить про активізацію інвестиційної діяльності на підприємствах.

Характерно, що найбільшу частку серед загального обсягу зареєстрованих випусків акцій становили емісії з реально залученими коштами (у 2011 році цей показник сягнув 90,20% або 52,46 млрд грн). У той же час частка емісій акцій, зареєстрованих у процесі приватизації та корпоратизації,

залишається досить значною і становить 7,89% (або 4,59 млрд грн) від загального обсягу зареєстрованих випусків акцій у 2011 році. Емісії за іншими підставами (у процесі реорганізації, за рішенням суду) були зареєстровані суму 1,11 млрд грн, що становила 1,91% від загального обсягу.

Діаграма 11. Обсяг зареєстрованих Комісією випусків акцій у 2007-2011 роках, млрд грн.

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Найбільший обсяг зареєстрованих випусків акцій зафіксовано в II кварталі 2011 року (18,90 млрд грн) (діаграма 12). Найбільші обсяги випусків акцій, зареєстрованих Комісією, належали емітентами, основними видами економічної діяльності яких були:

• фінансова діяльність (38,26 млрд грн або 65,77% від загального обсягу);

• операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям (13,34 млрд грн або 22,93%);

• переробна промисловість (2,07 млрд грн або 3,56%) (діаграма 12).

Діаграма 12. Обсяг та кількість зареєстрованих Комісією випусків акцій у 2011 році

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Діаграма 13. Розподіл зареєстрованих Комісією випусків акцій емітентами за основними видами економічної діяльності у 2011 році

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Оцінюючи обсяги реєстрації емісій, варто зауважити, що у 2011 році найбільші обсяги випусків акцій зареєстровано комерційними банками на суму 36,04 млрд грн і підприємствами (публічними акціонерними товариствами) на суму 18,84 млрд грн (діаграма 14).

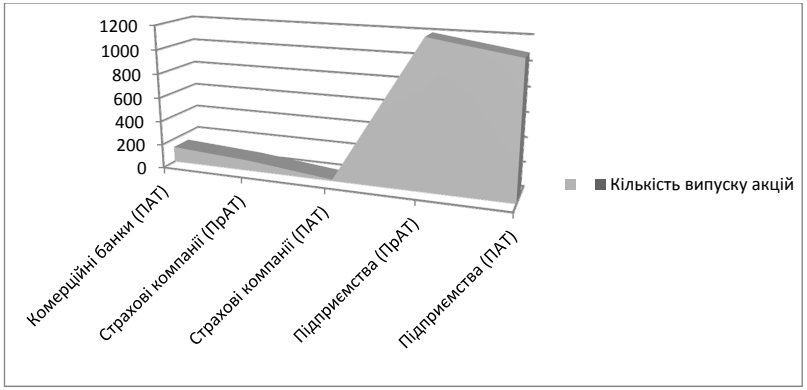

Діаграма 14. Найбільші обсяги випусків акцій

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Перелік підприємств, які зареєстрували найбільші випуски акцій, наведено в таблиці 5. Триває тенденція збільшення частки в загальному випуску акцій інституційними учасниками фондового ринку, зокрема комерційними банками. Обсяг випусків акцій цих емітентів становив 51,62% від загального обсягу випусків акцій, зареєстрованих НКЦПФР.

Таблиця 5.

Перелік емітентів, обсяг випусків акцій яких був найбільшим протягом 2011 року

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Назва емітента	Обсяг емісії, млн грн
ПАТ НАК «Нафтогаз Україна»	12 500,00
ПАТ КБ «ПриватБанк»	4 684,97
ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України»	4 590,00
ПАТ АБ «Укргазбанк»	4 300,00
ПАТ «Родовід Банк»	3 950,00

Варто зазначити, що операції з цінними паперами в Україні у 2011 році здійснювалися торговцями цінними паперами, які представлені:

- господарськими товариствами, для яких операції з цінними паперами є винятковим видом діяльності (49,62% від загального обсягу виконаних договорів торговцями цінних паперів у 2011 році);
- банками (46,18%);
- інвестиційними компаніями (4,20%).

Перелік 25 торговців цінними паперами з найбільшим обсягом виконаних договорів на ринку цінних паперів у 2011 році наведено в таблиці 6.

Таблиця 6

ТОП-25 торговців цінними паперами з найбільшим обсягом виконаних договорів на ринку цінних паперів у 2011 році

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Найменування торговця цінними паперами	Обсяг виконаних договорів	% від загального обсягу
ПАТ «Державний ощадний банк України»	200,48	9,34
ПАТ «Дельта Банк»	188,61	8,78
ТОВ «ФК ГАМБИТ»	131,19	6,11
ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України»	84,19	3,92
ТОВ «Капітал-Стандарт»	65,16	3,03
ПАТ «ЕРСТЕ БАНК»	60,6	2,82
ТОВ Інвестиційна компанія «БІЗНЕС-ІНВЕСТ»	58,76	2,74
ПАТ акціонерний банк «Укргазбанк»	54,52	2,54
ПАТ «ІНГ Банк Україна»	44,13	2,05
ТОВ «ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР»	37,48	1,75
ПАТ «УкрСиббанк»	36,87	1,72
ПАТ «ДОЧІРНІЙ БАНК СБЕРБАНКУ РОСІЇ»	36,67	1,71
ТОВ «ФОНДОВИЙ АКТИВ»	34,9	1,62
ТОВ «Спікер-Брок-Інвест»	33,91	1,58
ПрАТ «МЕНЕДЖМЕНТ ТЕХНОЛОДЖІЗ»	33,43	1,56
ПАТ «АЛЬФА-БАНК»	32,13	1,5
ПАТ «ВТБ Банк»	30,58	1,42
ТОВ «Вікторія»	30,11	1,4
ТОВ «ДЕЛЬТА-СЕК'ЮРИТИЗ»	26,01	1,21

ТОВ «Інвестиційний капітал Україна»	25,29	1,18
Спільне Підприємство ТОВ «Драгон Капітал»	24,73	1,15
ПАТ «ОТП БАНК»	23,95	1,12
ТОВ «Фінансова компанія «Аквітенс»	20,62	0,96
ПАТ «АКТАБАНК»	19,2	0,89
ТОВ «Центрально-Східна фінансова компанія»	19,19	0,89
ПАТ «БАНК 3/4»	18,09	0,84

Наостанок зазначимо про моніторинг руху інвестицій.

Обсяг виконаних договорів торговцями цінних паперів з нерезидентами становив 358,03 млрд грн. При цьому частка договорів з нерезидентами у загальному обсязі виконаних договорів збільшилася з 13,43% у 2010 році до 16,67% у 2011 році, що є свідченням поглиблення інтеграції національного фондового ринку у світовий ринок капіталу (діаграма 15).

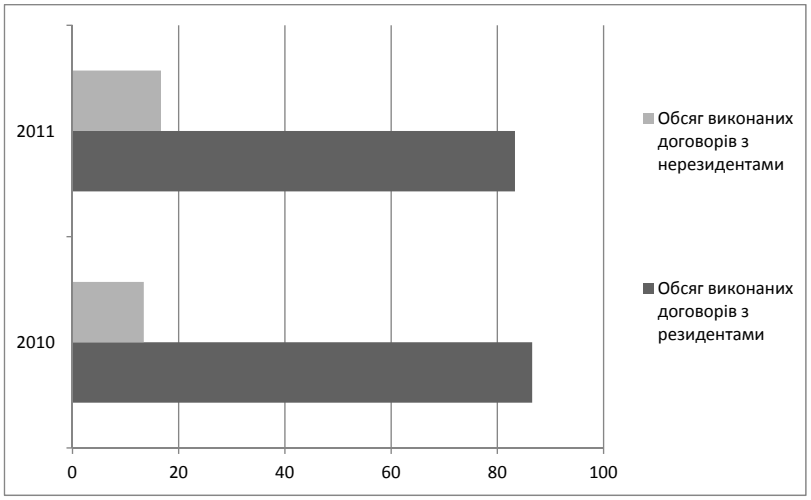

Діаграма 15. Структура обсягів виконаних договорів торговцями цінних паперів з резидентами та нерезидентами в 2010-2011 роках, (%)

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Найбільший обсяг виконаних договорів з цінними паперами за участю нерезидентів спостерігався у IV кварталі 2011 року (43,78% від загального обсягу виконаних договорів торговцями цінних паперів з нерезидентами у 2011 році).

Діаграма 16 відображає обсяг виконаних договорів торговцями цінних паперів з нерезидентами щоквартально у 2009-2011 роках.

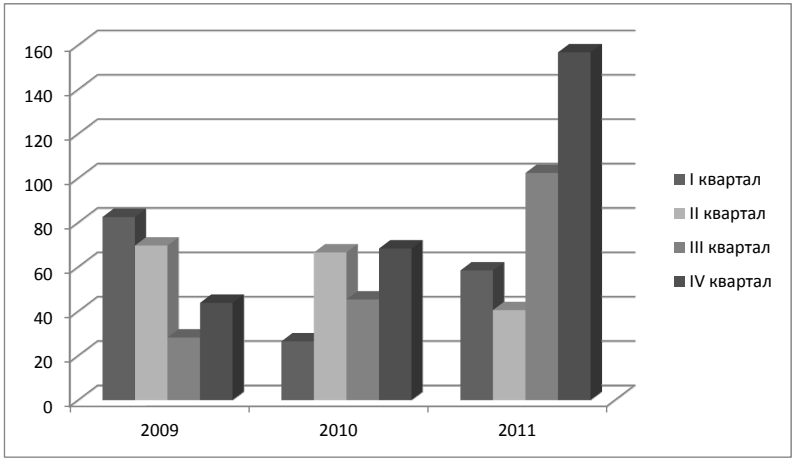

Діаграма 16(34). Обсяг виконаних договорів торговцями цінних паперів з нерезидентами, млрд.

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Незважаючи на те, що протягом 2009-2010 років спостерігалася тенденція до переважання операцій із продажу цінних паперів над операціями з купівлі цінних паперів за участю нерезидентів, що може свідчити про незначний відтік іноземного капіталу, в 2011 році обсяг купівлі цінних паперів нерезидентами продемонстрував зростання майже на 90 млрд грн порівняно з 2010 роком.

Діяльність з організації торгівлі на ринку цінних паперів України здійснюють фондові біржі. Так, станом на 31.12.2011 р. загальна кількість організаторів торгівлі, яким видано ліцензію на здійснення діяльності з організації торгівлі на ринку цінних паперів, становила 10 [69]:

1) Київська міжнародна фондова біржа;
2) Придніпровська фондова біржа;
3) Східно-Європейська фондова біржа;
4) Українська біржа;
5) Українська міжбанківська валютна біржа;
6) Українська міжнародна фондова біржа;
7) Українська фондова біржа;
8) Фондова біржа «ІННЕКС»;
9) Фондова біржа «Перспектива»;
10) Фондова біржа «ПФТС».

Варто зауважити, що протягом 2011 року спостерігалася досить висока активність біржового ринку в Україні, про що свідчать показники обсягу біржової торгівлі цінними паперами. Так, за результатами торгів на організаторах торгівлі обсяг біржових контрактів (договорів) з цінними паперами у 2011 році становив 235,44 млрд грн, що більше майже у 2 рази (або на 104,15 млрд грн) за обсяг торгів у 2010 році. Зростання обсягів торгів на фондовому ринку пояснюється збільшенням обсягів фінансових ресурсів, що інвестуються в цінні папери українських емітентів як вітчизняними, так і іноземними інвесторами, а також зростанням вартості цінних паперів емітентів, з якими укладались угоди.

Кількість лістингових цінних паперів є досить важливим показником для характеристики стану вітчизняного фондового ринку. І досить оптимістичним є той факт, що останнім часом як загальна кількість цінних паперів в обігу, так і кількість цінних паперів, що перебувають у котирувальному списку за І-им та ІІ-им рівнями лістингу, збільшується.

Необхідно зазначити, що станом на 31.12.2011 р. до біржових списків організаторів торгівлі було включено 2 196 цінних паперів.

Кількість цінних паперів, які внесено до біржових реєстрів організаторів торгівлі, становила 512. У біржовому реєстрі за І рівнем лістингу знаходилось 128 цінних паперів (з урахуванням перебування у біржовому реєстрі декількох організаторів торгівлі – 194 цінних папери), за ІІ рівнем лістингу – 296 цінних паперів (з урахуванням перебування у біржовому реєстрі декількох організаторів торгівлі – 318 цінних паперів). Цінні папери емітентів, що не відповідають вимогам лістингу, заносяться до біржових списків як позалістингові цінні папери; така категорія на кінець 2011 року становила найбільшу кількість цінних паперів емітентів, які допущено до обігу на організаторах торгівлі (діаграма 17).

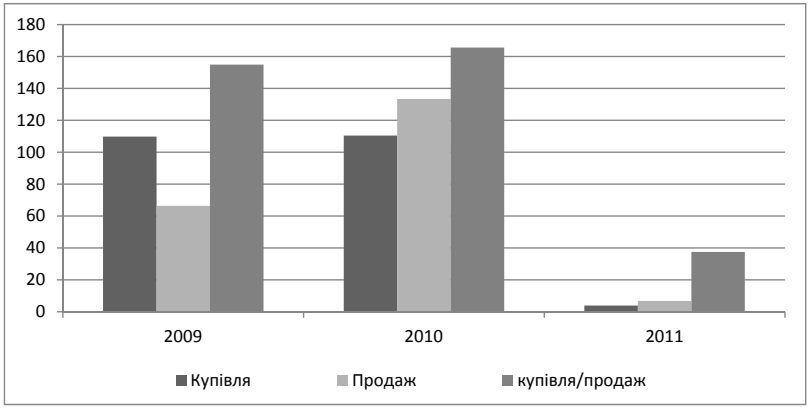

Діаграма 17. Кількість цінних паперів, які включено до біржових списків організаторів торгівлі у 2007-2011 роках, шт.

Джерело: Звіт НКЦБФР 2011 Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [69]

Як висновок можна стверджувати, що в Україні представлено безліч корпоративних структур. Це в першу чергу компанії, які зареєстровані як акціонерні товариства. При чому потрібно зауважити, що статистичні дані в декількох джерелах різняться: так за даними компанії «ВАНДЕЙК» (Додаток 1,2)

таких компаній близько 1061, за даними НКЦБФР [69] таких компаній таборували на 31.12.2011 р. як юридичні особи зареєстровано 26 631 акціонерне товариство, з них відкритих – 5 761 (публічніх – 2 161), закритих – 15 798 (приватних – 2 911). Швидше за все розбіжності можна пояснити, тим, що компанія «ВАНДЕЙК» для свого аналізу використовує дані тільки чинних компаній.

Не будемо забувати про такий вид асоційованих компаній, як холдингова компанія. Холдингова компанія – це суб'єкт господарювання, який володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства (підприємств) (ст. 126 ЦКУ). З юридичної точки зору, холдинг – це об'єднання з частковою правоздатністю. Підприємства, які знаходяться під контролем холдингу не втрачають своєї юридичної самостійності, а холдингова компанія, як сукупність організацій не отримує статусу юридичної особи. Разом із тим, існує економічна залежність підприємств холдингу. Це проявляється в тому, що будь-які дії учасників холдингу здійснюються волевиявленням головного підприємства.

В Україні звітність за МСФЗ повинні складати всі компанії, що представляють суспільний інтерес – публічні акціонерні товариства, цінні папери яких купуються та продаються на фондовій біржі, банки, страховики та інші фінансові установи, які здійснюють діяльність на підставі ліцензії. Проектом Закону про бухгалтерський облік та звітність до складу таких підприємств також планується ввести «великі підприємства» [71], цим же проектом змінено критерії підприємств.

Великими є підприємства, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) яких складає майже 40 млн. євро. Або показники фінансової звітності за рік відповідають одному з двох наведених критеріїв: баланс – майже 20 млн. євро; середня кількість працівників – майже 250 осіб.

Для визначення відповідності критеріям, зазначеним у сумі, еквівалентній євро, застосовується середньорічний курс Національного банку України.

Можна зробити висновок про те, що найближчим часом значно розшириться коло підприємств, які в обов'язковому порядку повинні будуть застосовувати міжнародні стандарти фінансової звітності, і таким чином будуть мати потребу в складанні високоякісної корпоративної звітності.

1.3. Сучасний стан обліку та перспективи гармонізації звітності в корпоративних структурах українських підприємств

Глобалізація економічних процесів зумовила необхідність у зіставленні фінансової інформації та актуальність гармонізації публічної звітності на міжнародному рівні. Необхідність гармонізації звітності на світовому рівні визнається більшістю вітчизняних та іноземних авторів.

Гармонізація фінансової звітності припускає вироблення єдиних підходів до складання публічної звітності, що забезпечують отримання достовірної інформації користувачами для ухвалення рішень.

Гармонізація фінансової звітності окремих держав здійснюється на регіональному (країни ЄС, країни Південної Америки) і на міжнародному (шляхом застосування єдиних, глобальних міжнародних стандартів фінансової звітності) рівнях.

В Україні процес гармонізації фінансової звітності здійснюється шляхом впровадження МСФЗ для підприємств-учасників ринку цінних паперів.

Світове співтовариство накопичило певний досвід використання міжнародних стандартів фінансової звітності та гармонізації звітності в МСФО. Була виділена низка проблем, пов'язаних із формуванням інституційних механізмів, що забезпечують розробку й впровадження МСФЗ та дотримання їх застосування (нагляду над процесом упровадження) на міжнародному, регіональних і національних рівнях, а також забезпечення скоординованої роботи даних механізмів; із необхідністю вирішення питань правового впровадження МСФЗ

у національну практику; із необхідністю чіткого розуміння сфери застосування МСФЗ на національному рівні та ін.

В Україні процес гармонізації фінансової звітності підприємств у звітність по МСФО почався відносно нещодавно. Автор уважає за доцільне, враховуючи досвід розвинутих країн, виділити проблеми застосування МСФЗ в Україні та розробити рекомендації з їх усунення.

Аналіз робіт вітчизняних й іноземних авторів дозволяє зробити висновок про те, що стосовно терміна «гармонізація» немає однозначної думки.

Ф. Чой і Г. Мюллер [72] вважають, що концепція інтернаціоналізації обліку може проявлятися як процес «гармонізації» і як процес «стандартизації». Гармонізація описується ними як процес об'єднання різних облікових практик, що логічно не суперечать одна одній, які дозволені для використання. Як приклад наводяться Директиви ЄС, що дозволяють різні варіанти оцінювання, які можуть використовуватися національними підприємствами країн членів ЄС. Стандартизація трактується як вироблення єдиного стандарту, який використовується у всіх ситуаціях. Як приклад наводяться стандарти США.

К. Ноубс і Р. Паркер також розділяють поняття «гармонізація» і «стандартизація». «Гармонізація» визначається як процес збільшення порівнянності облікових практик за рахунок встановлення меж кількості можливих варіантів, а під «стандартизацією» мається на увазі припис більш жорсткого й кількісно обмеженого набору правил. Проте, наголошується, що в обліку ці поняття стали майже технічними термінами, і не можна покладатися на звичайну різницю між цими поняттями. «Гармонізація», зазвичай, асоціюється з міжнаціональними законодавчими актами, що випускаються ЄС; а «стандартизація» часто асоціюється з діяльністю Комітету за міжнародними стандартами [73]. Надалі в роботі ці поняття використовуються як взаємозамінні.

Однак, далі зазначається, що «дії міжнародних регулюючих організацій, які прагнуть досягнення однаковості, можуть

забезпечити один із факторів широкого процесу гармонізації», і як організації, що прагнуть до гармонізації різних аспектів міжнародної облікової практики називають Комітет з міжнародних стандартів.

К. Робертс, П. Віїтман, П. Гордон [74] також відзначають відмінності в поняттях «гармонізація» і «стандартизація»: «Гармонізація – це процес, за допомогою якого облік рухається від цілковитої розмаїтості практики. Кінцевим результатом є стан гармонії, коли всі учасники процесу групуються навколо одного можливого методу обліку, або навколо обмеженої кількості тісно взаємопов'язаних методів. Кінцевим результатом є стан однаковості». Авторами підкреслюється, що визначення гармонії ґрунтується на більш ліберальному погляді на відповідність облікових методів, і вона може бути досягнута в результаті природних причин (змін у культурі, розвитку нових ринків цінних паперів тощо), які враховуються підприємствами, бухгалтерськими організаціями та регулюючими органами, для практичного застосування. Визначення однаковості базується на більш жорсткому підході до трактування аналогічних облікових методів, і воно може бути досягнуто за рахунок дій регулюючого або виконуючого певні функції органу.

Однак, далі зазначається, що «дії міжнародних регулюючих організацій, які прагнуть досягнення однаковості, можуть забезпечити один із факторів широкого процесу гармонізації», і як організації, що прагнуть до гармонізації різних аспектів міжнародної облікової практики називають Комітет з міжнародних стандартів.

На думку О. Петрука, «гармонізація бухгалтерського обліку – це процес уніфікації методів і принципів бухгалтерського обліку у формі стандартів» [75, с. 24]. С. Голов відзначає, що гармонізація – певна координата між різноманіттям та уніфікацією методів бухгалтерського обліку [76, с. 73].

Із точки зору автора, процес стандартизації на першому етапі розвитку бухгалтерського обліку призвів до появи бухгалтерських стандартів у багатьох країнах з розвиненою

економікою, а подальша інтернаціоналізація облікових процесів, поява транснаціональних компаній, зумовила необхідність у гармонізації облікових практик різних країн.

Процес гармонізації здійснюється на регіональних та міжнародних рівнях.

На міжнародному рівні до процесу створення міжнародної системи бухгалтерського обліку, яка базується на загальних облікових принципах і виробляє єдині стандарти фінансового обліку та звітності для порівнянності діяльності підприємств усіх країн світу залучено велику кількість організацій, основними з яких є:

- Комітет з міжнародних бухгалтерських стандартів (КМСФЗ, або IASC - International Accounting Standards Committee);
- Міжнародна організація комісій з цінних паперів (МОКЦБ);
- Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ);
- Організація Об'єднаних Націй (ООН);
- Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

В Україні реформування бухгалтерського обліку до вимог міжнародних стандартів шляхом їхньої адаптації до економіко-правового середовища і ринкових відносин розпочалось із прийняття Кабінетом Міністрів України Постанови від 28.10.1998 року № 1706 «Програма реформування бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності» [77]. Згідно з програмою реформування бухгалтерського обліку головним завданням було приведення національної системи обліку і звітності у відповідність до реалій ринкової економіки та міжнародних стандартів фінансової звітності.

Таким чином, Україна здійснила свій стратегічний вибір в орієнтації бухгалтерського обліку на МСФЗ. Програма реформування містила план заходів, згідно з яким у 1998-2001 роках передбачалася розробити Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, План рахунків бухгалтерського обліку, переглянути навчальні програми університетів, видати нову навчально-методичну літературу.

Розглянемо основні етапи процесу гармонізації фінансової звітності українських підприємств зі звітністю країн ЄС та інших країн, які використовують міжнародні стандарти:

1 січня 2000 року набув чинності Закон України «про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [78] - цей Закон установив основоположні вимоги до обліку й звітності; визначив суб'єкти регламентації бухгалтерського обліку, законодавчо закріпив права всіх груп користувачів на отримання достовірної інформації про діяльність підприємств шляхом ведення бухгалтерського обліку й складання звітності за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, які не можуть суперечити міжнародним стандартам.

Одним із важливих завдань реформи бухгалтерського обліку було створення системи національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та звітності, яка могла забезпечити необхідною інформацією користувачів, передусім інвесторів. До кінця 1999 року були затверджені 12 першочергових ПСБО, які вступили в силу з 1 січня 2000 року. З цієї ж дати набув чинності новий План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств.

У 2000-2001 роках були затверджені ще 12 ПСБО, що дозволило вважати виконаним План заходів щодо впровадження першочергових ПСБО.

У тому ж році був прийнятий План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування [79]. У 2001-2009 роках були прийняті ще 14 ПСБО, і на сьогоднішній день розробка основних ПСБО закінчена.

У подальшому акцентування гармонізації фінансової звітності перемістилося на акціонерні товариства. З метою розвитку корпоративного бізнесу в Україні був виданий Указ Президента «Про заходи щодо розвитку корпоративного Управління в АТ» [80], який зокрема передбачав запровадження міжнародних стандартів та сертифікацію бухгалтерів АТ (21 березня 2002 р.). У 2006 році був прийнятий План

першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності [81], яким передбачені заходи щодо запровадження МСФЗ, в якому, зокрема, передбачалося впровадження міжнародних стандартів для:

- Небанківських фінансових установ – протягом 2006 року;
- Інших суб'єктів господарювання – до 2008 року.

Однак, суперечить цьому Закону вимога Міністерства фінансів України, що залишилася незмінною: подання й опублікування фінансової звітності за МСФЗ стосується лише підприємств-емітентів цінних паперів, які знаходяться у лістингу організаторів торгівлі на фондовому ринку.

У 2007 році була розроблена й прийнята Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні на 2007-2012 роки [82], у якій були викладені основні заходи щодо застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.

Справжнім проривом можна назвати прийняття в 2011 році Податкового Кодексу [83], який при всій неоднозначності тлумачень і великій кількості хиб вивів фінансову звітність підприємств на новий рівень. У 2011 році були внесені зміни до Порядку подання фінансової звітності, де конкретизовано перелік підприємств і терміни подання ФЗ по МСФЗ [84].

На основі проведеного аналізу можна виділити кілька етапів гармонізації фінансової звітності українських підприємств до МСФЗ, які проводилися паралельно з реформами бухгалтерського обліку в Україні [76, с. 167].

Упродовж першого етапу (1991-1996 років) було визначено основні концептуальні характеристики нової системи бухгалтерського обліку, створено власну систему регулювання бухгалтерського обліку та проголошено курс на перехід до міжнародних принципів і стандартів обліку, який знайшов втілення в державній програмі.

На другому етапі (1997-1999 років) було створено правові та методологічні передумови трансформації системи бухгалтерського обліку. Розроблені положення (стандарти) бухгалтерського обліку, план рахунків та форми фінансової звітності, узгоджених відповідно до положень МСБО.

Важливими чинниками реформування бухгалтерського обліку в Україні в 1996-1999 роках були вимоги Світового банку щодо надання кредитів Україні, податкова реформа й активна робота професійних бухгалтерських організацій (ФПБАУ).

Відмінною рисою бухгалтерського обліку в Україні в ті роки, була спрямованість на потреби податкового обліку. Через верховенство законодавства щодо податкового обліку над положеннями бухгалтерського обліку, будь-які зміни в податковому законодавстві обумовлювали відповідні зміни в методології бухгалтерського обліку. Таким чином, бухгалтерський облік в Україні не забезпечував інформацію про реальне фінансове становище підприємств, яке необхідне для залучення інвестицій, тому однією з умов отримання кредитів Світового банку був перехід Національного банку України та комерційних банків у 1998 році на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, а також упровадження МСБО учасниками фондового ринку.

З 2000 року відбулося запровадження нової системи бухгалтерського обліку. В Україні досягнуто високого рівня гармонізації Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку з МСФЗ [76, с. 169].

У 2001-2003 роках заходи уряду в царині бухгалтерського обліку та звітності були спрямовані на подальше зближення українського законодавства до законодавства Європейського Союзу та положень Міжнародних стандартів фінансової звітності, а також підвищення вимог до кваліфікації бухгалтерів.

Зокрема, з метою подальшої інтеграції фондового ринку України в міжнародну систему був розроблений документ від 14 серпня 2001 року «Основні напрями розвитку фондового ринку на 2001-2005 роки» [85]. Цей документ передбачав запровадження МСФЗ емітентами, цінні папери яких допущені

до торгівлі на біржах, професійними учасниками фондового ринку, інститутами спільного інвестування з 2003 року.

У березні 2002 року Кабінет Міністрів у своєму Указі «Про заходи щодо розвитку корпоративного управління в акціонерних товариствах» затвердив пріоритетні напрямки реалізації корпоративного управління в АТ, в яких передбачалися впровадження міжнародних стандартів і сертифікація бухгалтерів АТ.

Однак, у цей період тривала критика з боку вчених, які вважали основною причиною недоліків реформування бухгалтерського обліку відсутність наукового обґрунтування та достатнього фінансування. Наприклад, на думку М. Кужельного [86] варто було б ще з 1992 року направити цільові кошти міжнародної допомоги на важливу роботу реформування бухгалтерського обліку. Роботу цю на госпрозрахункових умовах слід було доручити вченим з академічного середовища.

Період з 2004-2007 рр. характеризується непослідовними кроками в галузі реформування обліку й звітності. На думку С. Голова [76] «Стратегічні напрямки удосконалення бухгалтерського обліку та звітності в Україні», затверджені Методологічною Радою з МСФЗ у травні 2004 року, задекларували удосконалення П(С)БО з урахуванням чинного в Україні законодавства та положень МСФЗ, що призвело до різновекторних напрямків реформування бухгалтерського обліку.

З одного боку сприяли гармонізації П(С)БО та МСФЗ прийняті в 2005-2007 рр. стандарти: Біологічні активи, Фінансова звітність за сегментами, Фінансові витрати, а з іншого боку було затверджено Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань, яке по своїй суті суперечило положенням Закону про бухгалтерський облік в Україні.

Актуалізувалося питання гармонізації бухгалтерського обліку також і з появою перспектив партнерства, економічної інтеграції та співробітництва внаслідок розширення

Європейського Союзу в 2004 році. Це спонукало підписання 12 лютого 2005 року. Плану дій «Україна – Європейський Союз», що передбачав необхідність адаптації та забезпечення ефективної імплементації основних принципів відповідних міжнародних правил і стандартів, а також правил і стандартів ЄС.

У Резолюції Міжнародної конференції «Розвиток бухгалтерського обліку та аудиту відповідно до Плану дій Україна – ЄС», що відбулася в липні 2005 року, щодо стану обліку вказувалося:

- бухгалтерський облік в Україні та країнах-членах ЄС базується на єдиних принципах;
- П(С)БО не охоплюють усі МСФЗ і не передбачають певні альтернативні методи обліку, передбачені МСФЗ;
- П(С)БО вимагають повного розкриття інформації тільки для тих підприємств, які публікують річну фінансову звітність.

У зв'язку з цим було прийнято рішення про необхідність приведення П(С)БО в повну відповідність вимогам ЄС з урахуванням змін, внесених до МСФЗ в останні роки, а також про необхідність розробки нових національних стандартів, що відповідають міжнародним. Крім того, було визначено коло підприємств, які зобов'язані складати та подавати фінансову звітність відповідно до МСФЗ.

Необхідність продовження реформування системи в країні відображена в прийнятих у 2007 році документах: розпорядженнях Кабінету Міністрів України «Про прийняття Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні» та постанові «Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки» [87].

Період із 2007 року по 2011 рік вирізняється значними зусиллями й здобутками щодо реформування системи бухгалтерського обліку в країні. За цей період розроблено та впроваджено ще 7 національних П(С)БО, покладено початок переходу бюджетних організацій на МСФЗ. Хоча, безумовно, процес повноцінного переходу на міжнародні стандарти обліку

і звітності поки ще далекий від завершення. Відбувається поступова гармонізація національних стандартів з міжнародними, що широко обговорюється в професійних колах.

На думку автора, 2010 рік можна вважати початком нового етапу гармонізації фінансової звітності, тому що останніми постановами уряду дозволено пряме використання МСФО не тільки компаніями, які обов'язково подають звітність по МСФО, але і будь-якими іншими підприємствами, які самостійно визначили доцільність використання МСФЗ.

Процес гармонізації фінансової звітності в Україні пов'язаний із певними проблемами. По-перше стандарти не можуть «працювати» самостійно – успіх застосування МСФЗ залежить у першу чергу від економічного середовища, наявності національної інфраструктури їх існування. І хоча міжнародні стандарти фінансової звітності – це високоякісний інтелектуальний продукт – повною мірою вони працюють тільки в певних економічних реаліях. Тому не потрібно прагнути зайвого «нав'язування» МСФЗ «нелістинговим» компаніям, а необхідно поступально працювати над поліпшенням економічних умов в Україні.

Другий блок проблем застосування МСФЗ пов'язаний із людським фактором. Міжнародні стандарти встановлюють загальні принципи формування показників звітності. Усі ситуації не можуть бути викладені в стандартах, саме цим і обумовлюється застосування професійного бухгалтерського судження при складанні фінансової звітності. У вітчизняній практиці немає такого поняття як «професійне судження бухгалтера», немає навіть такого поняття як «професійний бухгалтер». Зазначимо, що з проекту ЗУ України «Про внесення змін до Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" було вилучено поняття «професійний бухгалтер». За такою логікою проект допускає наявність непрофесійніх бухгалтерів. До того ж, у проекті відсутні чіткі та однозначні критерії процесу підтвердження кваліфікаційної придатності громадянина на звання

«професійного бухгалтера» [88]. На думку автора, вилучення цього поняття було великою помилкою, адже за звітність професійно складену на МСФЗ, повинен відповідати професіонал. Підвищення якості освіти – наріжний камінь у процесі успішного застосування МСФЗ.

Третій блок проблем пов'язаний з відсутністю структур в Україні, які повинні активно взаємодіяти з Комітетом з міжнародних стандартів для усунення технічних аспектів застосування МСФЗ (переклад останніх версій МСФЗ, Дискусійних паперів, проектів, участь в обговоренні проектів і т.д.).

Формування нових економічних взаємин між господарюючими суб'єктами, процеси інтеграції у світове господарство, необхідність усунення економічних і торговельних бар'єрів, активізації надходжень іноземних інвестицій, вихід на світові ринки капіталу, формування конкурентоспроможного ринкового середовища зумовили проведення реформ бухгалтерського обліку та звітності в Україні.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.02.1993 р. [89] функцію регулювання через розробку, впровадження єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку та звітності на підприємствах, в організаціях та установах (крім банків) було закріплено за Міністерством фінансів України, при якому було створено Управління методології бухгалтерського обліку.

Управлінням були розроблені різні Положення та інструкції, щодо нових операцій у практиці українських підприємств. Підприємства отримали право самостійно встановлювати внутрішньовиробничу систему обліку, контролю, вводити необхідні субрахунки, створювати резерви майбутніх витрат і платежів. Малим підприємствам було дозволено вести спрощений облік.

Однак, деякі автори вважали [90], що в Україні зберігся соціалістичний варіант бухгалтерського обліку, який був

орієнтований на контроль за виконанням планів, а не забезпечення управлінців необхідною інформацією.

Незабаром Постановою ВР було прийнято Закон про аудиторську діяльність в Україні.

Можна зробити висновок про те, що з 2000 року була радикально реформована система національного обліку в Україні. Українські Положення (стандарти) бухгалтерського обліку в цілому узгоджені, і багато в чому базуються на загальних положеннях міжнародних стандартів фінансової звітності.

Процес упровадження МСФЗ в Україні відбувався паралельно з реформування системи бухгалтерського обліку та аудиту, становленням системи державних регуляторів, які є частиною інституційного середовища економіки країни: Міністерство фінансів України, Національний банк України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, Аудиторської палати України, Національної комісії з фінансових послуг, громадських організацій (САУ, ФПБАУ).

Протягом 10 років (із 2000 по 2010 рік) було здійснено кілька спроб впровадження МСФЗ в Україні, однак фактична дата переходу весь час відтягувалась і переносилося. Точкою відліку переходу на МСФЗ акціонерних підприємств можна вважати 2010 рік, коли набув чинності Порядок заповнення форм розкриття інформації та змін до них емітентами акцій та облігацій підприємств, які знаходяться у лістингу [91], в якому з'явилася наступна вимога: публічні акціонерні товариства додатково розкривають інформацію про свою діяльність на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Відповідно до плану дій щодо реалізації Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні [92], були внесені зміни в закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», які набирають чинності з 1 січня 2012 року. Останні зміни свідчать, що для підготовки фінансової звітності повинні використовуватися міжнародні стандарти, якщо вони офіційно оприлюднені на веб-сайті

Мінфіну. При цьому публічні акціонерні товариства, банки, страхові компанії, а також підприємства, що здійснюють різні види діяльності відповідно до переліку Кабінету міністрів, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами. Інші ж підприємства самостійно визначають доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності.

Таким чином, починаючи з 2012 року, в Україні паралельно співіснують національні П(С)БО і міжнародні стандарти. Відзначмо ще один важливий факт – у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу, який набрав чинності з 01 січня 2011 року, були внесені досить серйозні зміни і в П(С)БО [83]. Очевидно, така ситуація не може позитивно позначитися на організації бухгалтерського обліку господарюючих суб'єктів. Спроби адаптувати бухгалтерський облік під вимоги податкового не можуть увінчатися успіхом, оскільки існуючі відмінності об'єктивно обумовлені різними цілями, принципами, покладеними в їх основу, розбіжністю об'єктів обліку, способів розрахунку бази оподаткування і т.д.

Думки вчених, щодо оцінки реформування бухгалтерського обліку у 2000 роках в Україні, не збігаються. Деякі вчені негативно сприйняли процеси реформ. О. С. Бородкін вважав, що проведення радикальної реформи в обліку передчасні й недоцільні, оскільки до цього не готові ні підприємства, ні органи управління, підготовка й перепідготовка кадрів потребують значних інвестицій [93]. На думку Ф. Ф. Бутинець за тривалий час псевдореформ обліку Україна практично втратила колишній бухгалтерський облік, кадри, які розуміли значення і роль теорії та практики обліку, його суть і функції БО [94]. У реформі бухгалтерського обліку взагалі немає необхідності, оскільки система бухгалтерського обліку вже забезпечує всіх учасників ринку відповідною бухгалтерською інформацією – вважає М. Ф. Огійчук [95] Такий висновок базувався на ствердженні про повну відповідність Положення

про організацію бухгалтерського обліку в Україні міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.

Іншої точки зору дотримуються вчені: А. М. Кузьмінський, В. В. Сопко, В. І. Єфименко, З. В. Гуцайлюк, В. Г. Гетьман і багато інших. Зокрема, В. О. Ластовецький [96] основним позитивом вважає те, що національні стандарти не є копіями МСФЗ, а враховують особливості й позитивне надбання радянського періоду. В. Б. Моссаковський [97] писав, що розглядаючи систему обліку, яка складається в Україні в останні роки, слід зазначити, що в ній певною мірою використані основи, які використовувалися ще в СРСР, в поєднанні з тими, які притаманні міжнародній практиці. І тим самим створюються умови для успішного розвитку в Україні такої системи обліку, яка відповідала б найвищим світовим стандартам.

Дискусійним також є питання, до якої моделі обліку належить бухгалтерський облік в Україні. На думку деяких учених [98], виходячи з характеристик основних шкіл бухгалтерського обліку, облік в Україні належить до континентальної моделі. Думки інших учених радикальніші [76] – до 2000 року українська система не використала жодного з підходів і не мала якоїсь концепції побудови. Більше того, після 01.07.97 р. українська система бухгалтерського обліку перетворилася на податково-бухгалтерський сурогат, оскільки, на відміну від доходів і витрат, бухгалтерський облік основних засобів жорстко прив'язаний до податкового законодавства.

У цілому можна зробити висновок про те, що в процесі гармонізації фінансової звітності українських підприємств необхідно врахувати досвід розвинених країн (ЄС), а перехід на МСФЗ повинен мати не «декларативний» характер, а бути поступальним процесом за наявності відповідного інституційного механізму в Україні.

Результати дослідження за цими питаннями представлені в наших роботах [99], [100], [101].

ВИСНОВКИ до розділу 1

1. Головна суть поняття «корпоративне управління» – дотримання прозорості, підзвітності, справедливості та відповідальності, що дозволяють компаніям створювати і зберігати довіру до себе інвесторів, акціонерів і суспільства в цілому. Корпоративне управління можна визначити як сукупність інститутів і правил, що беруть участь у здійсненні цих функцій стосовно компаній. Наприклад, і ринки, і інститути впливають на те, як відбувається здійснення функції корпоративного управління з вироблення і надання якісної та правдивої інформації.

2. Оцінка стану корпоративного сектора в Україні й розвитку управління акціонерними товариствами свідчить про те, що система корпоративного управління відіграє визначальну роль у розвитку економіки. Невідповідність окремих складових системи корпоративного управління міжнародним стандартам і принципам вказує на те, що необхідно здійснити трансформацію даної системи.

3. На рівень розвитку корпоративного управління безпосередньо впливає якість корпоративної звітності, що подається компаніями.

Високоякісна корпоративна звітність має ключове значення для підвищення транспарентності, сприяння мобілізації національних і міжнародних інвестицій, створення здорового інвестиційного клімату, підвищення довіри інвесторів і зміцнення фінансової стабільності. Ефективна та міжнародно порівнянна система звітності сприяє міжнародним потокам фінансових ресурсів, а також допомагає скорочувати масштаби корупції та неефективного використання ресурсів. Крім того, вона зміцнює міжнародну конкурентоспроможність підприємств за допомогою залучення зовнішнього фінансування і використання потенціалу міжнародних ринків.

4. Проведений аналіз розвитку корпоративних структур в Україні свідчить про наявність значної кількості суб'єктів

корпоративного сектору економіки. Зокрема за даними Національної комісії з цінніх паперів та фондового ринку на 31.12.2011 р. як юридичні особи зареєстровано 26 631 акціонерне товариство, з них відкритих – 5 761 (публічніх – 2 161), закритих – 15 798 (приватних – 2 911). При чому потрібно зауважити, що статистичні дані в декількох джерелах різняться: так за даними компанії ВАНДЕЙК таких компаній близько 1061.

5. В Україні звітність за МСФЗ повинні складати всі компанії, що представляють «публічний інтерес» - публічні акціонерні товариства, цінні папери якіх купуються та продаються на фондовій біржі, банки, страховики та інші фінансові установи, які діють на підставі ліцензії. Проектом Закону про бухгалтерський облік та звітність до таких підприємств також планується уналежити «великі підприємства». Отже, найближчим часом значно розшириться коло підприємств, які обов'язково повинні будуть застосовувати Міжнародні стандарти фінансової звітності, і таким чином будуть мати потребу в складанні високоякісної корпоративної звітності.

6. Процес гармонізації фінансової звітності в Україні пов'язаний із певними проблемами. Перший блок проблем пов'язаний із тим, що стандарти не можуть «працювати» самостійно – успіх застосування МСФЗ залежить у першу чергу від економічного середовища, наявності національної інфраструктури їхнього існування. І хоча міжнародні стандарти фінансової звітності – це високоякісний інтелектуальний продукт – повною мірою вони працюють тільки в певних економічних реаліях. Тому не потрібно прагнути зайвого «нав'язування» МСФЗ «нелістинговим» компаніям, а необхідно поступально працювати над поліпшенням економічних умов в Україні. Другий блок проблем застосування МСФЗ пов'язаний із людським фактором. Міжнародні стандарти встановлюють загальні принципи формування показників звітності. Усі ситуації не можуть бути викладені в стандартах, саме цим і обумовлюється застосування професійного бухгалтерського

судження при складанні ФЗ. Третій блок проблем пов'язаний з відсутністю структур в Україні, які повинні активно взаємодіяти з Комітетом із міжнародних стандартів для усунення технічних аспектів застосування МСФЗ (переклад останніх версій МСФЗ, Дискусійних паперів, проектів, участь в обговоренні проектів і т.д.).

7. У процесі гармонізації фінансової звітності українських підприємств необхідно врахувати досвід розвинених країн (ЄС), і перехід на МСФЗ повинен мати не «декларативний» характер, а бути поступальним процесом за наявності відповідного інституційного механізму в Україні.

РОЗДІЛ 2
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОБЛІКОВІ КОНЦЕПЦІЇ

2.1. Глобалізаційні процеси у світовій системі

Глобалізаційні процеси, що відбуваються у світовій системі, істотно впливають на формування різних концепцій, зокрема й концепцій бухгалтерського обліку. Завдяки основним об'єктивним і суб'єктивним факторам, а саме: лібералізації та посиленню конкуренції на національних ринках розвинених країн, удосконаленню технологій фінансових облікових операцій, загальному зростанню світового виробництва, стали можливі процеси економічної глобалізації.

Розглянемо поняття «глобалізація» яке, останнім часом найчастіше зустрічається в економічній літературі, але повної зрозумілості цього терміна як у концептуальному, так і в практичному плані ще не досягнуто.

Процеси глобалізації стали активно обговорюватися науковим співтовариством в кінці XX ст. Усі соціальні процеси оцінюються сьогодні тільки з урахуванням процесів глобалізації. Специфіка глобалізації полягає в посиленні зв'язків найріманітніших, часом суперечливих, феноменів. Глобалізація є об'єктом вивчення вчених: (В. І. Добрєньков, А. С. Панарін, Н. Є. Покровський, С. Л. Удовик, А. І. Уткін) (З. Бауман, У. Бек, Е. Гідденс, М. Кастельс).

Існує безліч визначень глобалізації. Це пов'язано з багатогранністю самого поняття. При аналізі процесів глобалізації автори, як правило, враховують глобалізацію як у широкому, так і у вузькому значенні. Проте, даючи визначення глобалізації, автори часто акцентують увагу на об'єктивних аспектах процесу. Ось як, наприклад, визначає глобалізацію А. С. Панарін: «процес становлення єдиного взаємозалежного світу, в якому народи не відокремлені один від одного звичними

протекціоністськими бар'єрами та кордонами, котрі одночасно і перешкоджають їхньому спілкуванню, і оберігають від невпорядкованих зовнішніх впливів» [102, с.183].

А. І. Уткін у своєму визначенні глобалізації акцентує на економічному аспекті. На його думку, глобалізація – це «злиття національних економік в єдину, загальносвітову систему, засновану на швидкому переміщенні капіталу, новій інформаційній відкритості світу, технологічній революції, прихильності розвинених індустріальних країн лібералізації руху товарів і капіталу, комунікаційному зближенні, планетарній науковій революції» [103, с.181]. Варто зазначити, що процеси глобалізації спочатку (70-і роки XX ст.) розглядалися вченими саме з економічної точки зору, власне соціальні зміни стали розглядатися через призму глобалізації пізніше (з середини 80-х років).

Глобалізація як процес інтеграції людства в єдине ціле відбувається одночасно в багатьох сферах життєдіяльності суспільства. Виділяється глобалізація культури, економічної сфери, політичних процесів, мови, міграційних процесів та ін. Усі ці процеси є глобалізаційними, що наразі є дуже актуальним. Можна сперечатися про те, який саме процес є первинним і визначальним, проте, на наш погляд, у цьому випадку ми ризикуємо сплутати поняття глобалізації з її причинами або передумовами. Існує також небезпека змішування сутності глобалізації з її соціальними наслідками, що виражаються у зміні соціальної структури, сімейних відносин, поляризації суспільства та ін.

Використовуючи термін «глобалізація», учені мають на увазі наступні процеси:

- розширення діяльності та всесвітня експансія транснаціональних корпорацій;
- існування наднаціональних політико-економіко-соціальних факторів: ООН, НАТО, МВФ, ЄС, «Велика вісімка» та ін., що значно впливають на життєдіяльність країн;

• утворення єдиного фінансового ринку, що підсилює свій вплив на економіку окремих країн, регіонів, компаній за допомогою нових фінансових інструментів;

• утворення складних економічних взаємозв'язків регіонів;

• збільшення масштабів міжнародної міграції населення, залучення дедалі більшої кількості країн світу до міграційної взаємодії, якісна зміна структури міграційних потоків відповідно до потреб глобалізованого ринку праці [104, с. 194];

• «американізація» і «вестернізація» культури (повсякчасне поширення культури споживання);

• формування етнопланетарного мислення (здатність людей представляти себе жителями Землі перш, ніж жителем певної країни або поряд з цим нести відповідальність за всю планету (хоча б у мисленні) [101, с. 31];

• збільшення контактів представників різних країн, культур, національностей і т.п. завдяки мережі Інтернет, телебаченню, радіо;

• повсякчасне поширення англійської мови як глобальної.

Ці процеси й називаються процесами глобалізації. Далі ми звернемося до концепції глобалізації, що значно вплинула на теорію глобалізації.

Розглянемо концепції І. Валлерстайна, Р. Робертсона, і М. Кастельса.

Світ-системна модель І. Валлерстайна

І. Валлерстайн є провідним представником сучасної неомарксистскої історичної соціології. Саме з цим соціологом пов'язаний початок осмислення процесів глобалізації (в економічній сфері).

У центрі уваги І. Валлерстайна – сучасна або капіталістична світ-система (світ-системи – це культурно різнорідні соціальні системи), яка належить до типу «світ-економіки». Формування світової капіталістичної економіки, на думку цього вченого, починається з XVI ст. При цьому вирішальну роль відіграли особливості економічного розвитку

Західної Європи, що дозволили їй стати ядром світової капіталістичної системи.

1. Як пише Валлерстайн: «сучасна міросистема виникла з консолідації світової економіки. Внаслідок цього у неї був час досягти свого повного розвитку як капіталістична система. За своєю внутрішньою логікою ця капіталістична світова економіка потім розширювалася й охопила всю земну кулю, поглинаючи при цьому всі існуючі міні-системи і світ-імперії. Тому на кінець XIX століття вперше за весь час на земній кулі існувала тільки одна історична система. І сьогодні ми ще перебуваємо в тій же ситуації» [105, с. 115-116].

Характеризуючи світову капіталістичну систему, І. Валлерстайн виділяє в ній ядро, напівпериферію і периферію. Ядро системи утворюють економічно розвинені країни, що піддають експлуатації менш розвинені периферійні регіони. Якщо в країнах ядра встановлюються капіталістичні відносини, то для периферійних зон характерне переважання примусової праці у формі кріпацтва або рабства. Напівпереферійні регіони займають проміжне положення у світосистемі: вони не настільки економічно розвинені, як ядро системи, і в них зберігаються феодальні пережитки.

Сучасна світ-система підпорядкована закону необмеженого накопичення капіталу. Ядро капіталістичної світ-системи характеризується концентрацією капіталу й висококваліфікованою та освіченою робочою силою, високотехнологічним виробництвом, інтенсивною торгівлею, високим рівнем розвитку науки й освіти, розвиненою соціальною диференціацією і поділом праці, наявністю потужної держави й бюрократії. Для периферії характерні низька концентрація капіталів, виробництво сировини, напівфабрикатів і споживчих товарів, низько розвинений поділ праці, слабка держава. Помітна увага в концепції Валлерстайна приділяється міждержавним відносинам у рамках світосистеми. Протягом досить часу одна з держав може перебувати в положенні гегемонії. Це означає, що ця держава має явні переваги перед своїми суперниками як в економічній, так і у військовій сфері.

Валлерстайн пророкує крах світовій капіталістичній економіці в першій половині XXI ст. І на пояснення цьому є кілька причин:

1. «Виснаження світового фонду доступної дешевої праці» [106, с. 170];
2. Виснаження ресурсів сучасної світ-системи детерміновано «стисненням середніх страт» [106, с. 170];
3. Екологічна криза, що підриває економіку;
4. Демографічний розрив між країнами Півночі й Півдня [106, с. 170].

Світ-системна модель Валлерстайна дозволяє осмислити як об'єктивний процес глобалізації, так і частково ліберальну глобалізацію. Вона пояснює відмінності рівня життя населення різних країн. У той же час політичний пафос цієї концепції вселяє надію противникам ліберальної глобалізації (і гегемонії США), як явища, яке в майбутньому вичерпає себе.

Концепція мережевого суспільства М. Кастельса

У своєму дослідженні «Інформаційна епоха: економіка, культура, суспільство» [107] Кастельс зробив спробу всебічного аналізу соціальних змін у сучасному світі, пов'язаних із принципово новою роллю інформаційних технологій. Кастельс розглядає соціальну структуру «мережевого суспільства», яке характеризується одночасною трансформацією економіки, політики та культури. Із точки зору його концепції, нові інформаційні технології, що є необхідним інструментом такої всебічної трансформації не можуть вважатися її причиною.

Згідно з теорією Кастельса, соціальна структура мережевого суспільства заснована на новій економіці. Хоча ця економіка є капіталістичною, вона є новим різновидом інформаційного та глобального капіталізму. Найважливішими джерелами продуктивності та конкурентоспроможності в такій економіці стають знання та інформація. Процес виробництва залежить від доступу до інформаційних технологій, а також від якості людських ресурсів та їх здатності керувати новими інформаційними системами. Усі центри економічної активності

виявляються тісно взаємопов'язаними і залежать від глобальних фінансових ринків і міжнародної торгівлі. У цілому нова економіка організована навколо інформаційних мереж, які не мають центру, і спирається на постійну взаємодію між вузлами цих мереж.

Аналізуючи зміни в соціальній структурі, Кастельс відзначає зростання соціальної нерівності та поляризації в глобальному інформаційному суспільстві. Вирішальне значення, на його думку, набуває фрагментація робочої сили на тих працівників, що володіють високою кваліфікацією інформаціональних виробників і основну масу працівників, не пов'язаних з новими технологіями.

Згідно позиції, думки Кастельса, в інформаційному суспільстві відбувається трансформація відносин влади. Зміни в політичній сфері пов'язані, насамперед, з кризою національної держави. У результаті глобалізації капіталу, а також децентралізації владних повноважень, які у більшій мірі переходять до окремих регіонів, значення інститутів державної влади помітно зменшується. Кастельс розглядає також роль засобів масової інформації в політичному житті сучасних суспільств. На його думку, політика сьогодні здійснюється за допомогою маніпулювання символами в ЗМІ.

У цілому Кастельс характеризує мережеве суспільство як систему, що розширюється і проникає різними шляхами і з різною інтенсивністю в усі регіони світу.

Концепція глобалізації культури Р. Робертсона

Формулювання концепції глобалізації, що підкреслює роль культурних чинників у цьому процесі, представлена в роботах Р. Робертсона. Саме він уперше застосував термін «глобалізація» в 1853 році. Під глобалізацією Робертсон розуміє «стиснення» світу й посилення взаємозалежності всіх його частин, що супроводжується все більш поширеним усвідомлення цілісності, єдності світу [108, с. 81]. Таким чином, у концепції Робертсона виділяється, з одного боку, об'єктивний

процес розширення взаємодії між різними регіонами світу, а з іншого - відображення цього процесу у свідомості людей.

Кожна з розглянутих концепцій – це побудова певної теоретичної моделі глобального суспільства, в якій особлива увага приділяється такому феномену як інформація.

На сучасному етапі, коли вібувається значний період підйому й високі темпи зростання при відносно низькій інфляції, змінилися різкими хвилями кризових явищ 1998-2007 років та 2010-2012 років глобалізаційні процеси відчуваються особливо чітко.

Ці роки засвідчили те, що процес глобалізації привів до формування міжнародної системи багатовимірної багаторівневої взаємозалежності, заснованої на механізмах кооперації, партнерства, конкуренції.

Глобалізація, тобто загальносвітове посилення відкритості та взаємозалежності країн, регіонів, підприємств і спільнот людей, – одна з провідних тенденцій сучасного соціально-економічного розвитку. Вона проявляється в різних сферах: в економічній, політичній, екологічній, культурній. В економіці глобалізація проявляється, насамперед, у тому, що:

- збільшується абсолютний і відносний рівень світової торгівлі товарами й послугами, а також пересування капіталу та робочої сили;
- відбувається злиття ринків, організацій і виробничих ланцюжків;
- економічні кордони держав стають усе більш прозорими.

Процес глобалізації має всеосяжний характер, його різні аспекти належать до предмету вивчення майже всіх суспільних наукових дисциплін. Економісти акцентують увагу на злитті ринків, організацій і виробничих ланцюжків, при яких економічні кордони держав стають усе більш прозорими. У сучасних умовах особливого значення набуває інформаційний аспект економічної глобалізації.

Із ним пов’язано:

- виникнення нових ринків банківських, страхових і транспортних послуг, нових фінансових ринків, що діють цілодобово і використовують нові інструменти;
- поява нових суб’єктів міжнародної взаємодії – багатонаціональних корпорацій, всесвітньої організації торгівлі, мережі міжнародних недержавних організацій;
- швидке, лавиноподібне поширення інформації.

Уся сучасна економіка має глобальний характер. Основні види економічної діяльності (виробництво, споживання, обіг), а також фактори виробництва (капітал, праця, сировина, управління, інформація, технологія, ринки) організуються в глобальному масштабі. Ця організація здійснюється або безпосередньо, або за допомогою розгалужених мереж. У нових умовах досягнення необхідного рівня продуктивності та конкурентоспроможності все частіше стає можливим тільки всередині глобальної взаємозалежної мережі.

Глобалізація поєднує в собі позитивні й негативні характеристики. Переваги глобалізації чітко простежуються: більш швидке економічне зростання, більш високий рівень життя, прискорене впровадження і поширення технічних нововведень і навичок управління, нові економічні можливості, як для окремих осіб, так і для цілих країн. Глобальна інтеграція економіки може привести до кращого розподілу праці, дозволяє переміщувати капітал в будь-яку країну, яка пропонує більш вигідні умови для інвестицій.

Чому ж тоді глобалізація почала викликати негативну реакцію?

Справа в тому, що глобалізація може дестабілізувати фінансові ринки, негативно впливати на екологію, сприяти культурному збідненню, посилювати майнову нерівність.

Вигоди й можливості, що є результатом глобалізації, як і раніше сконцентровані у відносно невеликому колі країн і нерівномірно розподіляються саме в цих країнах.

В останні десятиліття виникла невідповідність між успішними зусиллями з розробки суворих і чітких правил, яких

би неухильно дотримувалася і які сприяють розширенню глобальних ринків, і не дуже активними діями на підтримку настільки ж важливих соціальних цілей, будь-то умови праці, навколишнє середовище, права людини або скорочення масштабів бідності.

Таким чином, глобалізація означає щось більше, ніж просто створення більших ринків. Діяльність в економічній сфері не можна відокремити від більш складної структури соціального й політичного життя. У той же час економічні аспекти глобалізації мають досить автономний характер і піддаються самостійному дослідженню.

Глобалізація розвивається хвилеподібно і пройшла вже не один етап. Окремі елементи глобалізації проявлялися вже в XV-XVII ст., хоча ці прояви мали лише зародковий характер. Поступово виникло світове господарство, в якому національні економіки концентрувалися тільки на певних секторах господарської діяльності й доповнювали свій потенціал завдяки міжнародній торгівлі. Наприклад, із 1700 р. по 1913 р. у США розвиток зовнішньої торгівлі постійно випереджало зростання обсягів внутрішнього виробництва. Із 1913 р. по 1950 р. і в США, і в інших розвинених країнах зростання зовнішньої торгівлі дещо знизилося, що було викликано війнами та економічною кризою 30-х років, але потім тенденція випереджаючого зростання торгівлі взяла гору [109, с. 13].

У період між 1970 і 2000 р. реальний обсяг світового експорту товарів і послуг потроївся. Світовий обсяг експорту зріс у 10 разів із 1950 р. – навіть з урахуванням поправки на інфляцію – і неухильно продовжує зростати більш швидкими темпами, ніж світовий обсяг ВВП. Обсяг іноземних інвестицій збільшувався ще швидше. В останні роки світовий експорт перевищив 21% світового ВНП. У деяких країнах, таких, як Китай, Ботсвана, Домініканська Республіка і Республіка Корея, темпи зростання експорту становили 10-13% на рік[109, с. 14].

Досі не брали участь у міжнародній торгівлі продукти, які все активніше включаються наразі в процес інтернаціоналізації.

Це в першу чергу сервісні, транспортні, банківські та страхові послуги.

Особливо високими темпами відбувається глобалізація фінансових ринків. Щоденний обсяг валютних операцій у світі сьогодні перевищує наразі 1,5 трлн доларів, у той час як в 1973 р., коли сталася катастрофа системи фіксованих валютних курсів, він становив 15 млрд доларів. Депозити нерезидентів за останні 35 років збільшилися більше ніж в 400 разів і складають суму, що перевищує 7 трлн доларів [109, с. 13].

Глобалізація економіки розширює межі економічного зростання, призводить до нових можливостей підвищення рівня життя. Досвід низки країн (Таїланд, Тайвань, Республіка Корея) демонструє, що експортоорієнтована економічна політика може призвести до вибухового зростання внутрішнього виробництва.

Характерною рисою сучасного світу стала постійно зростаюча глобалізація виробничих процесів. Ще зовсім нещодавно провідним показником якості товарів була її приналежність до певної країни («зроблено в Німеччині», «зроблено в Японії», «зроблено в США»). Наразі важко визначити, в якій країні вироблений той чи інший товар. Велика частина побутової «японської» техніки створюється в країнах Південно-Східної Азії. Значна частина «європейських» товарів також створюється в Азії. Навіть швейні вироби провідних європейських дизайнерів часто виробляються в Шрі Ланці та Індії[109, с. 15].

Виробничий процес інтернаціоналізується, стає за своєю суттю глобальним. Це стосується як складних виробів, так і вельми простих.

Автомобіль, який за традицією вважається американським, створюється в різних країнах на трьох континентах: Азії, Європи та Америки, причому на Азію припадає понад 50%.

Практика діяльності багатьох успішних фірм у всіх країнах світу доводить, що міжнародний характер діяльності став стійкою характеристикою лідируючих компаній, більше того, він став фактором їхнього успіху, незалежно від розміру

компанії. Міжнародного характеру набувають не тільки великі розгалужені корпорації, а й середні та навіть дрібні фірми.

Глобалізація стала можливою завдяки поступовій ліквідації бар'єрів, які перешкоджали торгівлі та руху капіталу, а також завдяки основоположним технічним досягненням і неухильного зниження вартості транспорту, зв'язку та комп'ютерів.

Наразі глобалізація обумовлена значною мірою зниженням вартості засобів зв'язку. Дешеві й ефективні комунікації дозволяють:

- розміщувати складові виробничого процесу в різних країнах, зберігаючи при цьому тісні контакти;
- зменшувати необхідність фізичних контактів між виробниками й споживачами;
- деякі послуги (підготовка програмного забезпечення, продаж авіаквитків, медичні, освітні, банківські та страхові послуги) стати об'єктом міжнародної торгівлі[109, с. 16].

Саме комунікації, які постійно дешевіють сильно впливають на сучасну виробничу й соціальну активність.

Глобальні комунікації дозволяють здійснювати контакти між людьми незалежно від того, де вони знаходяться. Повітряні сполучення, телекомунікації, електронні засоби масової інформації зближують діяльність людей усього світу. Вартість телефонної розмови між Нью-Йорком і Лондоном знизилася з 1930 р. в 500 разів. Витрати на обчислювальні потужності комп'ютерів знижуються в середньому на 30% в рік у реальному вираженні протягом кількох останніх десятиліть [109, с. 14].

Дешева й ефективна мережа комунікацій дозволяє фірмам розміщувати ті чи інші складові виробничого процесу в різних країнах, зберігаючи при цьому тісні контакти. Сучасна інформаційна технологія також зменшила необхідність фізичних контактів між виробниками і споживачами і дозволила деякі послуги, які раніше неможливо було продати на міжнародних ринках, розглядати як об'єкт торгівлі. Будь-який вид діяльності, який здійснено на екрані або по телефону,

від підготовки програмного забезпечення до продажу авіаквитків, можна провести в будь-якій точці світу, пов'язаній з головною установою через супутник або комп'ютер. Навіть медична рада або освітні послуги продаються через мережу телекомунікацій. Бурхливий розвиток повітряного транспорту, глобальних комунікацій у вигляді електронних засобів масової інформації, Інтернету сильно впливає на сучасну виробничу і соціальну активність.

Темпи поширення нової електронної та комунікаційної технології сьогодні безпрецедентні. Щоб охопити 50 млн осіб, радіо знадобилося 38 років, а телебаченню – 13 років. Усього лише за чотири роки стільки ж людей взяли на озброєння Інтернет. У 1993 році у мережі «всесвітня павутина» налічувалося 50 сторінок; сьогодні їх більше 50 млн. У 1998 р. до Інтернету було під'єднано лише 143 млн чоловік; до 2001 р. кількість користувачів досягла 700 млн. Ринок електронної торгівлі збільшився з 2,6 млрд доларів США в 1996 р. до 300 млрд доларів США в 2002 р. Інтернет вже застосовується в набагато більш широкій сфері, ніж будь-який із винайдених раніше засобів зв'язку[109, с. 16].

Щоб повною мірою усвідомити, як ця «цифрова революція» може стимулювати економічне зростання і розвиток, необхідно зрозуміти кілька її основних особливостей.

1. Цифрова революція створила абсолютно новий економічний сектор, якого раніше просто не було.

2. Капіталом, який відіграє провідну роль у «цифровій революції», все більшою мірою стає інтелектуальний капітал.

3. Крім створення нового економічного сектора, «цифрова революція» також є засобом перетворення і активізації багатьох інших видів діяльності.

4. Основний продукт цього сектора – інформація – володіє унікальними властивостями, не притаманними іншим секторам.

Інформація не тільки придатна для багаторазового використання численними користувачами, а й чим більше вона використовується, тим більш цінною вона стає. Те ж саме

можна сказати про мережі, що об'єднують різні джерела інформації. В останні роки в багатьох країнах проявилися нові тенденції властивості інформації як фактора виробництва та виробничого ресурсу.

5. Інформація стає об'єктом праці, а не тільки фактором виробництва. Усе більшою мірою створюється нова технологія впливу на інформацію, а не стільки нова інформація, призначена для впливу на технологію, як це було на межі XIX і XX ст.

6. Інформація є невід'ємною частиною будь-якої людської діяльності. Звідси проникнення нових технологій у всі виробничі процеси й спільний вплив множинних ефектів на кінцевий результат.

7. Нові інформаційні технології створюють нову мережеву логіку формування та розвитку систем. Одним із проявів цієї мережевої логіки стає гнучкість. Мережевий спосіб організації проявляється у всіх видах соціально-економічних процесів і структур [109, с. 17].

Вплив глобалізаційних процесів на систему бухгалтерського обліку очевидно – адже дані бухгалтерського обліку – це інформація, яка володіє всіма наведеними вище особливостями.

Останнім часом відзначається підвищений інтерес і поява дискусій навколо місця бухгалтерського обліку в системі управління, розвитку бухгалтерського обліку як науки, адекватності відображення операцій і процесів, об'єктів обліку.

Підвищення інтересу до проблематики бухгалтерського обліку відбулося, в першу чергу, через нещодавні кризові явища. Вибухнула глобальна фінансово-економічна криза, що призвела до нових зрушень не тільки у світогосподарських зв'язках, а й у політичному світопорядку. Криза стала перевіркою всіх інституційних суб'єктів. Вихід із кризи зажадав міжнародної координації зусиль. Існує безліч факторів, взаємодія яких призвела до розвитку такої масштабної фінансово-економічної кризи глобального характеру. Наведемо деякі з них:

- недооцінювання ризиків, пов'язаних із новою структурою посередництва на фінансових ринках;
- фінансові інновації та зміна моделі функціонування фінансової моделі;
- неможливість адекватної оцінки ринкових активів у кризовий період;
- недооцінювання кореляції між ринками акцій, облігацій, кредитів;
- підвищення ролі такого параметра як «індекс довіри»;
- мінливий дисбаланс між фінансовим і реальним секторами;
- вирішення багатьох проблем можливе на шляхах моніторингу за системними ризиками, вдосконалення національних систем фінансового регулювання і координації дій на міжнародному рівні.

Практично всі вищенаведені фактори безпосередньо пов'язані із адекватним відображенням їх через призму бухгалтерського обліку.

Очевидно, що адекватне відображення фактів господарського життя компаній через систему бухгалтерського обліку сприяє вирішенню вищезазначених проблем. Бухгалтерський облік, як наука зазнає глибинних змін внаслідок збільшення кола завдань, що ставляться користувачами.

З'являються нові напрямки розвитку бухгалтерського обліку: стратегічний облік, соціальний облік, інтегрований облік і звітність, екологічний облік і т.д.

Таким чином, тенденції глобалізації у сфері економіки стосуються системи бухгалтерського обліку та звітності й зажадали вирішення міжнародних облікових проблем. Одним із таких рішень є розробка і поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Виникнення глобальних фінансових ринків в 1970-ті роки для розвинених країн і в 1980-ті роки для країн з ринковою економікою призвело до того, що національні моделі системи

бухгалтерського обліку та звітності стали розглядатися як такі, що не завжди забезпечують відображення світогосподарських явищ. Як зазначають Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл: «Деякі проблеми виникають тому, що бухгалтерський облік розвивався в різних країнах різними шляхами ... Усе це ускладнює діяльність компаній за кордоном» [66].

У світовій обліковій практиці виникла проблема гармонізації облікових методик [110], вирішення якої було знайдено спочатку у формуванні Міжнародної дослідницької групи бухгалтерів (1966), куди увійшли фахівці Американського інституту присяжних бухгалтерів, подібних інститутів Канади, Англії, Уельсу, Шотландії, Ірландії, а потім Комітету з міжнародних стандартів фінансової звітності (1973). Мета Комітету з МСФЗ, як зазначено у вступі до МСФЗ, полягає «... у досягненні уніфікації принципів бухгалтерського обліку, що використовуються компаніями та іншими організаціями для фінансової звітності в усьому світі» [111, с. 3].

Розробка визнаних багатьма міжнародними організаціями концепцій, норм і правил подання облікової інформації у фінансовій звітності є далекоглядним кроком економічного співтовариства, який має значення глобального рівня, що вирішує, зокрема, проблему обмеженості ресурсів. За допомогою МСФЗ можливо уявити дані про діяльність компаній, зрозумілі будь-якому зацікавленому користувачеві незалежно від його національної приналежності й територіальної віддаленості від суб'єкта господарювання.

Створення МСФЗ – це завдання високої складності. Однак навіть вирішення прикладних проблем відображення даних у звітності за МСФЗ, зрозумілі будь-якому користувачеві, здається важливим кроком на шляху управління, упорядкування і стабільного розвитку загальносвітових (глобальних) економічних, а також частково й політичних процесів.

Рух до глобальних бухгалтерських стандартів вважається істотною частиною плану глобальної фінансової реформи, для

забезпечення прозорості, як основи побудови більш еластично глобальної фінансової інфраструктури.

МСФЗ тепер або потрібні, або дозволені для використання більш ніж в 138 країнах.

Більшість учасників Великої двадцятки вимагають використання МСФЗ. Нижче наведено кількість країн що дозволяють (вимагають) застосування МСФЗ.

Таблиця 7

Застосування МСФЗ у різних країнах (станом на 2014 рік)

(За даними IFRS® as global standards: a pocket guide, [112])

Застосування МСФЗ не дозволено	Застосування МСФЗ замість національних стандартів дозволено	Застосування МСФЗ обов'язково для деяких публічних компаній	Застосування МСФЗ обов'язково для публічних компаній	Країни, в яких немає фондової біржі
10	4	14	114	7

Проблема глобальності як новітнього наукового явища і контексту світового розвитку знаходиться в центрі уваги й вивчення перспектив бухгалтерського обліку. Для осягнення цієї проблеми потрібні зовсім інші підходи осмислення ролі облікової інформації. Об'єкт нашого дослідження знаходиться в області облікової теорії та методології, заснованої на загальних принципах побудови логіко-концептуальної моделі корпоративного обліку та звітності.

Результати дослідження за цими питаннями представлені у роботі [113].

Розгляньмо деякі дискусійні питання розвитку бухгалтерського обліку в теоретичному та методичному аспектах у контексті глобалізації.

Проблеми теоретичного характеру.

1. Уточнення цілей бухгалтерського обліку.

Вважається, що головна мета бухгалтерського обліку – формування повної та достовірної інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства, забезпечення нею внутрішніх і зовнішніх користувачів, а також аналіз, інтерпретація і використання інформації для виявлення тенденцій розвитку організації (підприємства), вибору різних альтернатив, прийняття управлінських рішень.

Однак у Концептуальних засадах формування МСФЗ, це визначення змінено[114].

Фінансова звітність це структуроване відображення фінансового стану та фінансових результатів підприємства. Метою фінансової звітності є надання інформації про фінансовий стан, фінансові результати та рух грошових коштів підприємства, яка буде корисна широкому колу користувачів при прийнятті ними економічних рішень. Саме прогнозована цінність інформації має особливе значення для користувача і тим самим підвищує відповідальність бухгалтера за її відображення.

Детальніше про проблематику визначень у Концептуальній основі МСФЗ ми поговоримо в розділі 3.

2. Поява нових об’єктів обліку.

У галузях, що стрімко розвиваються, таких, як зв’язок і телекомунікації виникають специфічні об’єкти обліку та складності щодо їх адекватного відображення в обліку. Розглянемо деякі приклади.

- ЗАПАСИ (в операторів бездротової мережі).

Основна проблема – подальша оцінка. Продавці мобільних телефонів постійно розробляють нові (допрацьовують старі) моделі, як наслідок: необхідно проводити аналіз ринкової вартості, як саме визначити реальну вартість продажу мобільного телефону, якщо компанії оператори часто «субсидують» покупку телефону в рамках їх стратегії із залучення нових клієнтів.

- «невідчужуване» право використання – надання права на використання пропускної здатності мережі (НПВ). - щодо відображення в обліку залежить від фактів і обставин окремих угод і є дуже складним.

Надання права на використання пропускної здатності мережі (наприклад, кабельних каналів і оптико-волоконних кабелів) часто згадується як «невідчужуване» право використання (НПВ). Відповідно до угоди про НПВ компанія володіє винятковим правом на використання певної пропускної здатності. У рамках угод про НПВ оператори телекомунікаційних послуг можуть як надавати, так і отримувати в користування пропускну здатність мережі. Наприклад, компанія Телеком А провела оптико-волоконну мережу в районі, в якому в компанії Телеком Б є тільки мідно-кабельна мережа. Для того, щоб надавати послуги, доступні лише за допомогою оптико-волоконної мережі, Телеком Б може укласти з Телеком А угоду про НПВ на використання п’яти каналів (волокон) кабелю, що належить Телеком А.

Облік угод про НПВ може бути складним і відрізняється залежно від фактів і обставин окремих угод. Оскільки компанії-оператори телекомунікаційних послуг продовжують створювати оптико-волоконні мережі, використання угод про НПВ, так само як і пов’язані з ним складності при обліку, швидше за все, зростуть.

- облік нових форм похідних фінансових інструментів і т.д.

Проблеми методичного характеру.

До методу бухгалтерського обліку – належить звітність, яка є системою підсумкових показників, що характеризують господарсько-фінансову діяльність підприємства.

Але на сьогодні активно впроваджується «звітність у форматі реального часу» іменована XBRL.

XBRL – загальновизнаний і широко прийнятий у розвинутих країнах відкритий стандарт для подання фінансової звітності за МСФЗ і ГААП США в електронному вигляді.

Основне призначення XBRL полягає в поданні, обміні й аналізі будь-якої фінансовій інформації, у першу чергу

фінансової звітності компаній. Назва XBRL є скороченням від англійського eXtensible Business Reporting Language, що буквально перекладається як «розширена мова ділової звітності».

У цей час XBRL офіційно рекомендований для використання Фондом Комітету з МСФЗ для електронного складання звітності за стандартами МСФЗ і, крім того, підтримується багатьма найбільшими фондовими біржами в Європі та Азії.

XBRL змінює природу фінансової інформації: із статичного тексту, зафіксованого в надрукованому вигляді в щорічному звіті або розміщеного в форматі HTML на корпоративному веб-сайті. Інформація стає живою, інтерактивною завдяки тому, що XBRL присвоює кожному окремому елементу даних, незалежно від того, чи є він числовим або текстовим, свою ідентифікаційну мітку. Такі мітки можуть бути легко прочитані комп'ютером і дозволяють будь-якому користувачеві швидко й ефективно використовувати інформацію в інтерактивному режимі.

XBRL може використовуватися для підготовки будь-якої зовнішньої та внутрішньої звітності компанії, враховуючи подану в регулюючі фондові або податкові органи. Ця мова програмування може значно полегшити фінансовий аналіз будь-якого виду, наприклад оцінювання адекватності капіталу або кредитних ризиків компанії. Він є зручним засобом / інструментом для зберігання, обробки та вибіркового витягу будь-якої статистичної та фінансової інформації.

Ми розглянули далеко не всі проблемні питання розвитку бухгалтерського обліку та напрямків бухгалтерських досліджень у контексті глобалізації. Однак очевидним є той факт, що під впливом глобалізаційних процесів змінюється характер, суть відображення операцій за допомогою бухгалтерського обліку. Системний підхід до розвитку корпоративного обліку в теоретичному та методологічному аспектах представлено на рис. 1.

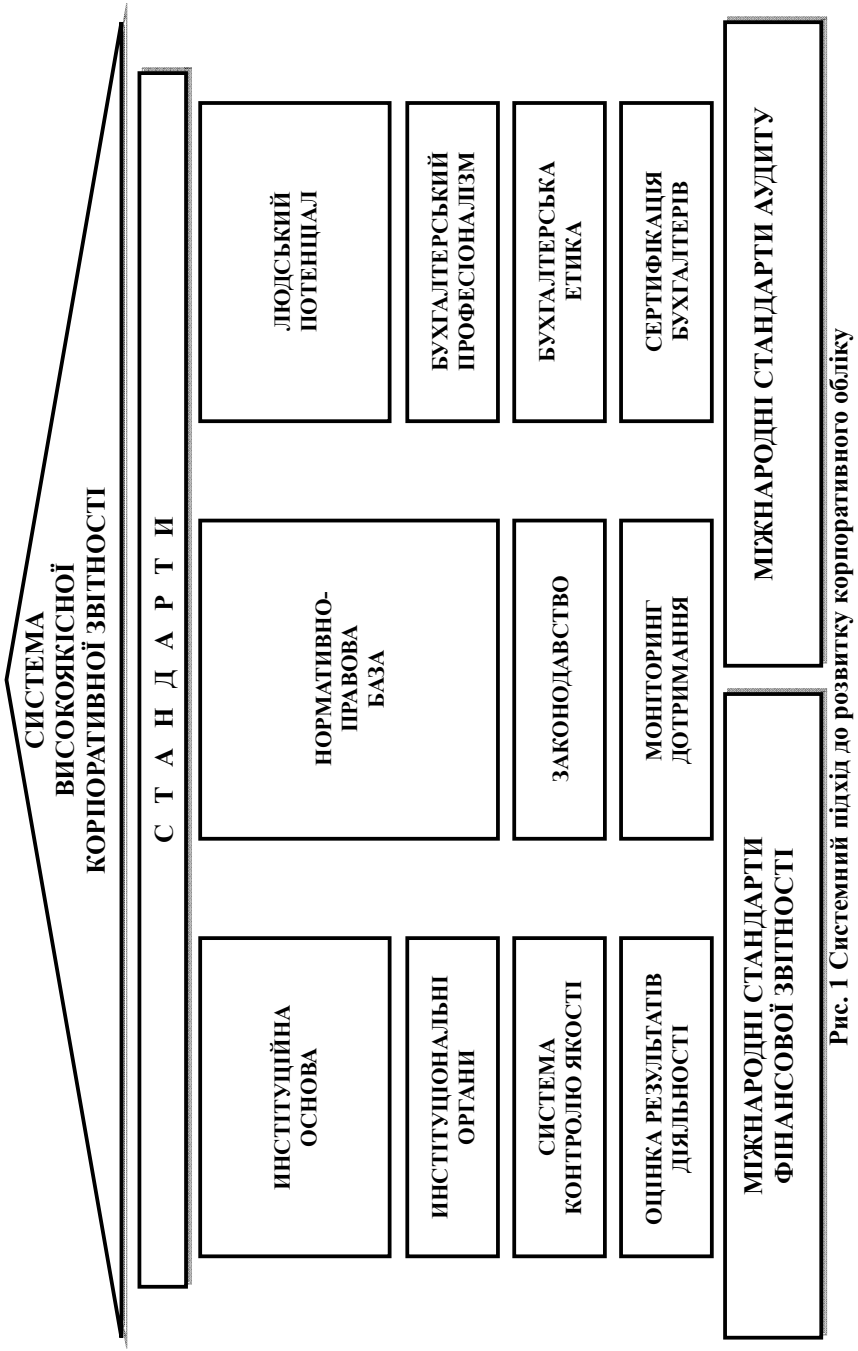

Рис. 1 Системний підхід до розвитку корпоративного обліку

2.2. Гармонізація обліку та імплементація МСФЗ в країнах Євросоюзу

Основну роботу з розробки МСФЗ веде Комітет із міжнародних бухгалтерських стандартів – International Accounting Standards Committee (IASC). Консультативна рада за стандартами представляє низку економічно розвинених країн з усіх континентів, Всесвітню федерацію бухгалтерів, Світовий банк, Міжнародну організацію комісій з цінних паперів та деякі інші міжнародні організації. До завдань Консультативної ради зі стандартів належить визначення пріоритетних напрямків розробки МСФЗ, дослідження наслідків дії прийнятих стандартів, надання консультаційних послуг членам Правління та довіреним особам.

Над розробкою облікових стандартів працюють й інші міжнародні організації: Міжнародна організація комісій з цінних паперів (МОКЦБ) представлена найбільшими організаціями, які регулюють обіг цінних паперів у всьому світі. Метою її діяльності є координація правил роботи фондових бірж на загальносвітовому рівні. Одним із основних факторів досягнення цієї мети є міжнародна стандартизація бухгалтерського обліку та звітності. Із 1987 року КМСФЗ І МОКЦБ беруть участь у спільних розробках МСФЗ; Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ) заснована в 1977 році Її діяльність спрямована на розробку міжнародних стандартів аудиту, етики, освіти, підготовку фахівців у галузі бухгалтерського обліку та їх надання в КМСФЗ; Організація Об'єднаних Націй (ООН) завдяки роботі своєї Комісії з транснаціональним корпораціям залучена до збору й аналізу інформації про міжнародну діяльність ТНК, займається аналізом проблем їхнього бухгалтерського обліку та звітності; Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) займається питаннями управління багатонаціональними корпораціями, зокрема, торкається питання їхньої фінансової звітності.

Однією із значущих міжнародних організацій, що займаються проблемами застосування МСФЗ, є Міжурядова робоча група експертів з міжнародних стандартів обліку та звітності, що діє в рамках ЮНКТАД. Ця Група була створена за рішенням Економічної і Соціальної Ради ООН у 1982 році з метою участі в процесі міжнародної гармонізації, вимог до обліку та звітності. Вона активно бере участь у даному процесі, забезпечуючи розуміння проблем застосування міжнародних стандартів країнами, що розвиваються та країнами з перехідною економікою, і допомагаючи цим країнам у застосуванні найкращої міжнародної практики. На щорічних сесіях групи протягом останніх років активно обговорюються питання практичного застосування МСФЗ різними країнами.

На регіональному рівні слід відзначити зусилля Європейського Союзу, де вже сформований певний механізм впровадження МСФЗ в європейських країнах, який докладно розглянуто в роботі С. Голова [76, с. 26]. Так, у 2001 році Європейська Комісія започаткувала Комітет європейських регуляторів цінних паперів (Committee of European Securities Regulators – CESR), основними завданнями якого були поліпшення координації між національними регуляторами ринків цінних паперів і виконання консультаційних функцій для Комісії, зокрема, у галузі застосування МСФЗ. Цей Комітет готує щорічні доповіді для Комісії, випускає різні стандарти, регулюючі документи й вказівки [115]. Однак, процес переходу МСФЗ у країнах Європи стикається з низкою проблем, які були зазначені в Доповіді про застосування МСФЗ в Європейському Союзі для Європейської Комісії [116]. Метою цього дослідження стало оцінювання першого року застосування МСФЗ у Європейському Союзі. Дослідження базувалося на результатах опитувань, аналізі літератури, обговорень на круглих столах, аналізі фінансової звітності та іншому.

На основі дослідження вищеназваних джерел пропонується наступна класифікація проблем застосування МСФЗ:

• необхідність формування інституційних механізмів, що забезпечують розробку та впровадження МСФЗ та дотримання їх застосування (нагляду над процесом упровадження) на міжнародному, регіональному і національному рівнях, а також забезпечення скоординованої роботи даних механізмів;

• необхідність вирішення питань правового впровадження (enforcement) МСФО в національну практику;

• необхідність чіткого розуміння сфери застосування МСФЗ на національному рівні;

• необхідність вирішення технічних питань, пов'язаних як зі специфікою самих МСФЗ, так і з національними особливостями.

Усі ці групи проблем взаємопов'язані між собою і вимагають комплексного підходу до їх вирішення.

Усвідомлюючи необхідність забезпечення процесу розробки стандартів, які повинні застосовуватися глобально, Комітет із міжнародних стандартів в останні роки здійснював спроби поліпшення цього процесу.

Визнаючи необхідність врахування думок різних зацікавлених сторін при розробці стандартів й активізації їх практичного застосування, в 2005 році Комітет з міжнародних стандартів провів низку структурних змін (було збільшено кількість опікунів (Trustees) з 19 до 22 осіб за рахунок представників країн, котрі не належать до Північної Америки і Європи; дещо змінилися функції Консультаційної ради (SAC) – котра повинна більш активно забезпечувати взаємозв'язок своїх членів з піклувальниками та Радою з міжнародних стандартів (IASB) у вирішенні питань стратегії процесу розробки стандартів та їх застосування, зменшилася кількість його членів з 60 до 40 осіб, головою був призначений представник Бразилії (тобто, представник країни, що розвивається). Крім завдання з розробки Інтерпретацій, перед Комітетом з інтерпретацій (IFRIC) поставлено завдання розробки керівництв із застосування, що обумовлено зростаючими потребами в таких документах у зв'язку з більш активним практичним

застосуванням МСФЗ. Рада з міжнародних стандартів випустила Меморандум розуміння ролі органів, що встановлюють стандарти, і їх відносин з Радою (Memorandum of Understanding on the Role of Accounting Standard Setters and Their Relationship with IASB).

Розробка інституційних механізмів упровадження МСФЗ вимагає роботи, у першу чергу, на регіональних і національних рівнях.

У зв'язку з цим цікавим є досвід Європейського Союзу. Європейський Союз в 2002 році прийняв рішення про обов'язкове використання МСФЗ із 1 січня 2005 року для складання консолідованої звітності лістинговими (зареєстрованими на біржі, що публічно торгують своїми цінними паперами) компаніями, яке було закріплено в Постанові № 1606/2002 Європейського парламенту і Ради від 19 липня 2002 року [117]. При цьому був створений спеціальний механізм схвалення МСФО для застосування в Європі, і обов'язковому застосуванню підлягають тільки схвалені стандарти; країнам була надана свобода в рішенні про те, чи повинні інші компанії застосовувати дані стандарти; країнам була надана можливість відкладати застосування рішення про обов'язкове застосування МСФЗ для компаній, які торгують тільки своїми борговими цінними паперами, або торгують цінними паперами не на європейських ринках і для цих цілей використовують американські стандарти при виконанні певних умов. Створений механізм схвалення МСФО для застосування в Європі містить фінальне схвалення застосування стандарту Європейською Комісією (European Commission) і публікацію його в офіційному журналі, якому передують: отримання технічних консультацій від спеціально створеної незалежної групи експертів – Європейської Консультаційної Групи з Фінансової Звітності (European Financial Reporting Advisory Group – EFRAG); отримання думки про об'єктивність та збалансованість рішення вищезазначеної групи від спеціально створеного консультаційного органу –

Групи Огляду Консультацій по Стандартам (Standards Advisory Review Group – SARG); прийняття Комісією рішення про пропозицію схвалення, застосування стандарту і голосування з приводу схвалення застосування спеціального комітету – Комітету з Регулювання Обліку (Accounting Regulatory Committee – ARC); схвалення рішення Комітету з Регулювання Обліку Європей ським Парламентом (European Parliament).

Наявність спеціально створеного механізму впровадження МСФЗ в Європейському Союзі є безумовно позитивним моментом, однак, процедура схвалення вимагає певного часу, і крім того, виникає ризик отримання «несхвалення» окремих стандартів або деяких положень стандартів (така ситуація вже виникла з МСФЗ (IAS) 39) .

Важливе значення має також процес моніторингу і забезпечення дотримання МСФЗ у Европі.

У ЄС цю функцію виконує Комітет європейських органів регулювання ринку цінних паперів (CESR), завданнями якого є: здійснювання завчасного моніторингу розробки та прийняття МСФЗ в ЄС; сприяння належному та послідовному застосуванню МСФЗ лістинговими компаніями ЄС через координацію наглядової діяльності національних органів та обмін інформацією; здійснювання моніторингу розвитку подій в Европі в галузі аудиту.

Таблиця 8

Використання МСФО у країнах-членах ЄС

Держави	Лістінгові компанії	Інші компанії	
		Консолідована звітність	Річна звітність
Австрія	Не дозволено	Дозволено для усіх	Не дозволено
Бельгія	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких/дозволено для усіх інших	Вимагається для деяких
Болгарія	Вимагається для деяких	Вимагається для усіх	Вимагається для усіх
Кіпр	Вимагається для усіх	Вимагається для усіх	Вимагається для усіх
Чехія	Вимагається для усіх	Дозволено для усіх	Дозволено для деяких
Німеччина	Не дозволено	Дозволено для усіх	Не дозволено

Продовження табл. 8

Данія	Вимагається для деяких/ Дозволено для деяких	Дозволено для усіх	Дозволено для деяких
Естонія	Вимагається для усіх	Вимагається для деяких/ дозволено для усіх інших	Вимагається для деяких/ дозволено для усіх інших
Греція	Вимагається для усіх	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких
Іспанія	Не дозволено	Вимагається для деяких/ дозволено для усіх інших	Не дозволено
Фінляндія	Дозволено для деяких	Дозволено для усіх	Дозволено для деяких
Франція	Не дозволено	Дозволено для усіх	Не дозволено
Хорватія	Вимагається для усіх	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких
Угорщина	Не дозволено	Дозволено для усіх	Не дозволено
Ірландія	Дозволено для усіх	Дозволено для усіх	Дозволено для усіх
Італія	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких
Литва	Вимагається для усіх	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких
Люксембург	Дозволено для усіх	Дозволено для усіх	Дозволено для усіх
Латвія	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких
Мальта	Вимагається для усіх	Вимагається для деяких/ дозволено для усіх інших	Вимагається для деяких/ дозволено для усіх інших
Нідерланди	Дозволено для усіх	Дозволено для усіх	
Польща	Дозволено для усіх	Вимагається для деяких	Дозволено для усіх
Португалія	Вимагається для деяких/ дозволено для усіх інших	Вимагається для деяких/ дозволено для усіх інших	Дозволено для деяких
Румунія	Вимагається для усіх	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких
Швеція	Не дозволено	Дозволено для усіх	Не дозволено
Словенія	Дозволено для усіх	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких
Словаччина	Дозволено для усіх	Вимагається для деяких	Вимагається для деяких
Великобрітанія	Дозволено для усіх	Дозволено для деяких	Дозволено для деяких

*Станом на грудень 2013 року

Джерело:http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/legal_framework/20140718-ias-use-of-options_en.pdf

Законодавчі та нормативні акти ЄС в сукупності називають «acquis communautaire» (здобутки європейської спільноти), які охоплюють прямі законодавчі акти (угоди), підзаконні акти, а також прецедентне право.

До підзаконних актів належать регламенти, директиви, рішення та рекомендації. Регламенти є нормативними актами, котрі найбільш тісно пов'язані з національним законодавством, їх застосовують тоді, коли абсолютно необхідно досягти певної уніфікації. Регламенти є обов'язковими для виконання безпосередньо в усіх державах-членах, і вони вступають в силу без додаткового затвердження відповідного національного законодавства.

У рамках імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [118] передбачається впровадження на національному рівні відповідних міжнародних стандартів та поступового наближення до права ЄС у сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

Основні регламентуючі акти у сфері бухгалтерського обліку та аудиту в ЄС:

1. Регламент (ЄС) № 1606/2002 Європейського Парламенту та Ради від 19.07.2002 р. Про застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

2. Директива 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26.06.2013 р. про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність і пов'язані звіти окремих видів компаній.

3. Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17.05.2006 р. про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності.

4. Директива Ради від 19.12.1991 р. про річні звіти і консолідовані звіти страхових підприємств (91/674/ЄЕС).

5. Директива 86/635/ЄЕС від 8.12.1986 р. щодо річної звітності та консолідованої звітності банків та інших установ.

6. Директива Ради 89/117/ЄЕС від 13.02.1989 р. щодо зобов'язання стосовно публікації щорічних бухгалтерських

документів структурними підрозділами кредитних та фінансових установ, що створені в державах-членах, головний офіс яких знаходиться на території іншої держави – члена.

7. Директива Ради 89/666/ЄЕС від 21.12.1989 р. про вимоги щодо розкриття інформації філіями окремих видів компаній, відкритими у державі-члені, на які поширюється дія права іншої держави.

8. Рішення № 14-64 від 8.07.1964 р. про торгові книги та бухгалтерські документи, які підприємства повинні надавати для контролю з боку посадових осіб або агентів вищого органу, які здійснюють перевірки та контрольні інспекції щодо цін.

9. Рекомендація Комісії від 30.05.2001 р. про визнання, оцінку та розкриття питань, пов'язаних з довкіллям у річної звітності та звітах товариств [нотифікована під номером с (2001) 1495] (2001/453/ЄС).

Згідно з Додатком XXXV до Угоди про асоціацію Україна зобов'язується поступово наблизити своє законодавство ЄС у наступні встановлені терміни з дати набрання чинності цією Угодою. На думку С. Ф. Голова [119] для успішної імплементації Угоди про асоціацію з ЄС щодо бухгалтерського обліку і аудиту необхідно здійснити комплекс заходів методологічного та організаційного характеру, які охоплюють, зокрема:

- перегляд відповідних нормативно-правових актів;
- перегляд порядку формування статистичної фінансової інформації;
- чіткий розподіл функцій щодо контролю та забезпечення дотримання МСФЗ і НП(С)БО;
- кадрові зміни, спрямовані на залучення до проведення зазначених вище заходів високопрофесійних і патріотично налаштованих працівників;
- перегляд механізму формування та функціонування Методологічної ради бухгалтерського обліку.

Також, вважає С. Ф. Голов, імплементація Директиви 2013/34/ЄС потребує внесення змін до Господарського кодексу

України, Закону про бухгалтерський облік, Закону про аудиторську діяльність, Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Розглянемо більш докладно основні положення облікової директиви 2013/34 / ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26.06.2013 р. [120].

Основними завданнями цієї Директиви є:

1. Визначення мінімальних еквівалентних законодавчих вимог до обсягу фінансової інформації, яку повинні публікувати конкуруючі між собою підприємства.

Сфера застосування Директиви заснована на певних принципах і не повинна допускати ситуацій, за яких підприємство може ухилитися від сфери дії Директиви шляхом організації групової структури, що складається з численних шарів у вигляді підприємств, створених усередині ЄС або за його межами. Положення Директиви 2013/34 / ЄС повинні застосовуватися в тій мірі, в якій вони не суперечать нормам про фінансову звітність деяких типів підприємств або нормам про розподіл капіталу підприємства, які містяться в інших чинних законодавчих актах, прийнятих у Союзі одним або декількома інститутами.

Більше того, на рівні Союзу необхідно встановити мінімальні еквівалентні законодавчі вимоги до обсягу фінансової інформації, яку повинні публікувати конкуруючі між собою підприємства.

2. Директива повинна забезпечити якомога однакові вимоги до малих підприємств на території всього Союзу.

Директива заснована на принципі «спочатку подумай про малий бізнес». Щоб уникнути невідповідного адміністративного тягаря для цих підприємств, держави-члени вправі вимагати від них лише незначного розкриття інформації у вигляді пояснень, додаткових по щодо обов'язкових пояснень.

3. Зниження адміністративного тягаря на малий бізнес.

Обмежені ресурси мікропідприємств ускладнюють дотримання трудомістких нормативно-правових вимог. За

відсутності окремих правил для мікропідприємств, до останніх застосовуються правила, що поширюються на малі підприємства. Ці правила поширюються на мікропідприємства адміністративним тягарем, непропорційним розміром таких підприємств і, тому порівняно з іншими малими підприємствами є для них відносно більш обтяжливими. Тому держави-члени повинні бути вправі звільняти мікропідприємства від деяких застосовних до малих підприємств зобов'язань, які могли б виявитися для них надмірним адміністративним тягарем.

4. Можливість звільняти мікропідприємства від обов'язку публічного розкриття, за умови, що балансові дані будуть надані згідно з національним законодавством, як мінімум одному регуляторному органу.

Опублікування фінансової звітності може бути обтяжливим для мікропідприємств. У той же час держави-члени повинні забезпечити виконання цієї Директиви. Відповідно, держави-члени, які застосовують для мікропідприємств звільнення, передбачені в Директиві, повинні бути вправі звільняти мікропідприємства від обов'язку публічного розкриття, за умови, що балансові дані будуть належним чином надані, згідно з національним законодавством, як мінімум одному спеціально уповноваженому компетентному органу, і що ця інформація буде передана до реєстру суб'єктів господарювання, в якому за заявою можна буде отримати відповідну копію.

5. Дотримання принципів безперервності діяльності підприємства, принципу суттєвості, метод обачності й метод нарахування.

Для забезпечення розкриття порівняльної та еквівалентної інформації принципи відображення та оцінки повинні містити принцип безперервності діяльності підприємства, метод обачності й метод нарахування. Забороняється залік статей активів і зобов'язань, і статей доходів і витрат. Компоненти активів і пасивів повинні оцінюватися окремо.

Принцип суттєвості фінансової звітності повинен обумовлювати відображення, оцінку, подання, розкриття і

консолідацію. Згідно з принципом суттєвості, інформація, розглянута як несуттєва, може бути, наприклад, агрегована у фінансовій звітності.

6. Можливість оцінки статей балансу на основі принципу ціни придбання або вартості виготовлення.

Із метою забезпечення достовірності інформації, наведеної у фінансовій звітності, статті, відображені в щорічної фінансової звітності, оцінюються на основі принципу ціни придбання або вартості виготовлення.

7. Використання обмеженої кількості форматів балансу і звіту про прибутки і збитки.

Необхідно використовувати обмежену кількість форматів балансу, щоб надати користувачам фінансової звітності більш якісну можливість порівнювати фінансовий стан підприємств всередині Союзу. Держави-члени повинні наказувати використання одного формату балансу, при цьому вони можуть надавати право вибору формату з переліку дозволених форматів.

Допускається формат звіту про прибутки й збитки, що демонструє характер витрат, і формат звіту про прибутки й збитки, що демонструє функцію витрат. Держави-члени повинні вимагати використання одного формату звіту про прибутки й збитки, при цьому вони можуть надавати право вибору формату з переліку дозволених форматів.

8. Використання обмеженого формату Приміток до звітності.

Інформація, представлена в балансі й у звіті про прибутки й збитки, повинна супроводжуватися розкриттям у вигляді пояснень до фінансової звітності. Для користувачів фінансової звітності, як правило, характерна обмежена потреба в додатковій інформації з боку малих підприємств. Крім того, для малих підприємств процес зіставлення додаткової інформації може бути дорогим. Тому впровадження режиму обмеженого розкриття для малих підприємств є виправданим.

9. Розкриття методів оцінки.

Розкриття методів оцінки є одним з ключових елементів пояснень до фінансової звітності. Таке розкриття повинно містити зокрема підхід до оцінки різних статей, декларацію

відповідності методів оцінки концепції безперервності діяльності, а також будь-які суттєві зміни в прийнятих методах оцінювання.

10. Звільнення малих підприємств від обов’язку щодо складання звітів про управління.

Звіт про управління та консолідований звіт про управління є важливими елементами фінансової звітності. Беручи до уваги потенційне навантаження на малі та середні підприємства, держави-члени мають право не передбачати зобов’язання з вміщення нефінансової інформації в звіти про управління таких підприємств.

Держави-члени повинні мати можливість звільняти малі підприємства від обов’язку щодо складання звітів про управління, за умови, що ці підприємства будуть містити в поясненні до фінансової звітності дані, що стосуються придбання власних акцій, передбачені у Статті 24 (2) Директиви 2012/30 / EU Європейського парламенту та Ради від 25 жовтня 2012 р. про координацію з метою прирівнювання гарантій, необхідних у державах-членах від компаній у значенні другого параграфа Статті 54 Договору про функціонування Європейського союзу, щодо створення відкритих акціонерних товариств та забезпечення збереження та зміни їх капіталу.

11. Рекомендації розвивати системи електронного опублікування, якщо такі системи не обтяжливі для малих і середніх підприємств.

Державам-членам настійно рекомендується розвивати системи електронного опублікування, що дозволяють підприємствам представляти облікові дані, враховуючи обов’язкову фінансову звітність, лише один раз, при цьому в такій формі, яка надає множинним користувачам простий доступ і зручне користування даними. Відносно подання фінансової звітності, Комісії рекомендується вивчити можливості створення узгодженого електронного формату. Проте такі системи не повинні бути обтяжливими для малих і середніх підприємств.

12. Відмова від обов’язкового аудиту щорічної фінансової звітності малих підприємств.

Щорічна фінансова звітність та консолідована фінансова звітність повинні піддаватися аудиторській перевірці. Вимога про те, що у висновку аудитора має бути зазначено, чи забезпечує щорічна або консолідована фінансова звітність достовірне і об'єктивне уявлення про стан справ згідно з відповідними стандартами фінансової звітності, необхідно сприймати не як обмеження меж цього висновку, а як уточнення контексту, в якому воно виражено. Цей обов'язок аудиту не повинний поширюватися на щорічну фінансову звітність малих підприємств, оскільки для цієї категорії підприємств аудит може стати істотним адміністративним тягарем, при тому, що в багатьох малих підприємствах одні й ті ж особи одночасно є і акціонерами й керуючими і, відповідно, не відчувають великої потреби в підтвердженні достовірності фінансової звітності третіми особами.

13. Вимоги до складання окремих звітів великими підприємствами та суб'єктами суспільного інтересу, зайнятих у видобувній промисловості або в заготівлі корінного лісу, з метою підвищення прозорості виплат на користь урядів.

Із метою підвищення прозорості виплат на користь урядів, великі підприємства та суб'єкти суспільного інтересу, зайняті у видобувній промисловості або в заготівлі корінного лісу, повинні щорічно складати окремі звіти, розкриваючи значні виплати на користь урядів тих країн, у яких вони здійснюють свою діяльність. Такі підприємства працюють у країнах, багатих на природні ресурси, зокрема корисними копалинами, нафтою, природним газом і корінним лісом. Звіт повинен містити види платежів, порівнянних з платежами, які розкриваються підприємствами, що беруть участь у Ініціативи прозорості видобувних галузей (Extractive Industries Transparency Initiative, EITI). Звіт покликаний допомагати урядам країн, багатих природними ресурсами, реалізовувати принципи й критерії EITI і звітувати перед своїми громадянами за виплати, які одержуються цими урядами від підприємств, зайнятих у видобувній промисловості або в заготівлі корінного

лісу в межах юрисдикції даних урядів. Звіт повинен містити розкриття інформації по всій країні, і по окремих проектах. (Не потрібно відображати у звіті виплати, будь то одноразовий платіж або послідовність пов'язаних платежів, які не перевищують 100 000 євро протягом фінансового року.)

У Директиві 2013/34 / ЄС також містяться нові критерії класифікації компаній. Розглянемо їх детальніше.

Таблиця 9

Критерии Класифікації компаній, відповідно до Директиви 2013/34/ЄС [120]

Показник	Значення	Мінімальний склад звітності
МАЛІ підприємства		
Валюта балансу	До EUR 4 000 000	- Баланс і звіт про прибутки і збитки; - Обмежений склад Приміток; Не потрібне: Звіт керівництва і обов'язковий аудит
Чистий оборот	До EUR 8 000 000	
Середня кількість працівників протягом фінансового року	До 50	
МІКРО підприємства		
Валюта балансу	До EUR 350 000	- Баланс і звіт про прибутки і збитки; - Обмежений склад Приміток; Не потрібне: Звіт керівництва і обов'язковий аудит
Чистий оборот	До EUR 700 000	
Середня кількість працівників протягом фінансового року	Більше 10	
СЕРЕДНІ підприємства		
Валюта балансу	До EUR 20 000 000	- Баланс і звіт про прибутки і збитки; - Примітки; - Обов'язковий аудит Не потрібне: Звіт керівництва
Чистий оборот	До EUR 40 000 000	
Середня кількість працівників протягом фінансового року	До 250	
ВЕЛИКІ підприємства		
Валюта балансу	Більше EUR 20 000 000	- Баланс і звіт про прибутки і збитки; - Примітки; - Обов'язковий аудит - Звіт керівництва
Чистий оборот	Більше EUR 40 000 000	
Середня кількість працівників протягом фінансового року	Більше 250	

Питань імплементації Облікової Директиви ЄС присвячені роботи В. М. Метелеці [121] – проведено аналіз основних вимог Директиви порівняно з національним і податковим законодавством України, проте дослідження більше стосується

професійної етики бухгалтера й регуляторної політики ЄС щодо цього. Дуже цікавою видається дослідження С. Я. Зубілевич у якому автор детально розглядає основні положення нової облікової директиви ЄС [122]. Учений вважає, що застосування директиви вимагає певних змін у Законі про бухгалтерський облік та фінансову звітність, а також визначення сфери використання МСФЗ для малих підприємств.

Безсумнівною основною перевагою цієї Директиви є принцип «Спочатку подумай про малий бізнес», який дозволить компаніям готувати баланси та звіти, прибутки й збитки, пропорційно їх розмірам й інформаційним потребам користувачів їх фінансової звітності. Значне скорочення вимог до складання звітності в першу чергу необхідне для зменшення адміністративного навантаження на МСП. Прагнення до співставності фінансових показників звітності компаній на можливість шукати додаткове фінансування за межами конкретної країни, всередині Європейського Союзу. Таким чином, застосування цієї Директиви надає альтернативу компаніям, залучати інвестиції не виходячи на фондовий ринок і не використовуючи МСФЗ.

Нова класифікація підприємств розширює спектр підприємств, які можуть бути класифіковані як малі та відповідно звільняються від аудиту.

Ця можливість не може не викликати стурбованості, тому, якщо мале підприємство буде шукати фінансування, то впевненості в достовірності її звітності не буде. Дослідження англійськими вченими М. Глетворсі і М. Піїлом [123] діяльності малих підприємств доводить, що неаудовані звіти малих підприємств містять в два рази більше помилок, ніж аудируємих. Таким чином, необхідно подумати про альтернативу аудиторської перевірки – наприклад, своєрідну бухгалтерську експертизу звітності малих підприємств, що буде не таким повним і дорогим.

Результати дослідження за цими питаннями представлені в роботі [124].

2.3. Облікові принципи і практика ведення обліку в США

Проект із конвергенції двох систем стандартів – МСФЗ та ГААП США – був розпочатий у 2002 році у результаті Норволкської угоди [125] між двома організаціями, що займаються розробкою стандартів, Ради зі стандартів фінансового обліку США (ССФУ США) та Ради з МСФЗ. Метою цього проекту було усунення відмінностей між цими двома системами стандартів фінансового обліку, що повинно було призвести до наступного: прийняттю КЦББ США рішення щодо адаптації або дозволу використовувати МСФЗ для підготовки звітності компаніями в США; розширення сфери використання МСФЗ на інші країни і, у кінцевому підсумку, до формування на його базі системи глобальних стандартів фінансової звітності.

Із початку 2009 року лідери групи країн «великої двадцятки» на своїх щорічних зустрічах закликали до використання однієї системи стандартів у країнах групи, що повинно було привести до підвищення фінансової стабільності, прозорості інформації про компанії та надійності прогнозування на фінансових ринках. Таким чином, успішна реалізація проекту дозволила б як технічні завдання, так і політичні, яким після кризи 2008 року розробники стандартів стали приділяти багато уваги у своїй діяльності.

Хронологію подій можна представити таким чином.

29 жовтня 2002 року Рада з МСФЗ та ССФУ США підписують Меморандум про взаєморозуміння процесу конвергенції, який оновлюється і заново публікується в лютому 2006 року і у вересні 2008 року, уже з кінцевою метою завершити великі спільні підпроекти до 2011 року. Проект з конвергенції формувався протягом тривалого періоду часу і був розділений на підпроекти по роботі з окремими стандартами [126]. Були виділені короткострокові проекти – їхній перелік і поточний статус наводиться в таблиці 10, і

основні проекти – у таблиці 11. Цікаво проаналізувати тематику цих проектів, оскільки в більшості випадків у статус проектів були виділені області відмінностей між двома системами, а не області потенційного вдосконалення стандартів і тієї й іншої системи.

Варто зазначити, що з 24 короткострокових і основних проектів, які сформували спільний план роботи за проектом конвергенції, 9 – це більше однієї третини – було призупинено, або відкладено, або вилучено зі сфери проекту.

Таблиця 10

Короткострокові проекти щодо конвергенції МСФЗ та ГААП США[126]

Проект	Статус
1. Податок на прибуток	Проект призупинено
2. Інвестиційна власність	СФУ США активно працює над проектом
3. Спільні домовленості	Стандарт МСФЗ 11 «Спільні домовленості» був виданий Радою з МСФЗ в 2011 р
4. Дослідження та розробки	Робота велась тільки СФУ США і зараз завершена
5. Звітність по сегментах	Стандарт МСФЗ 8 «Операційні сегменти» був випущений Радою з МСФЗ в 2008 р
6. Події після звітної дати	Робота велась тільки СФУ США.
7. Витрати на позики	Радою з МСФЗ був випущений стандарт МСБО 23 «Витрати на позики» у 2008 р
8. Операції, що припиняються	Робота велася тільки Радою з МСФЗ та в березні 2004 р були випущені два стандарти: МСФЗ 5 «Необоротні активи для перепродажу і припиняє операції»
9. Можливість оцінки фінансових інструментів за справедливою вартістю	Робота велася тільки СФУ США і зараз завершена
10. Державна допомога	Робота над проектом відкладена
11. Знецінення	Робота над проектом відкладена

Таблиця 11

Проект з конвергенції МСФО та ГААП США[126]

Проект	Статус
1. Об'єднання бізнесу	Узгоджені стандарти були видані обома учасниками проекту в 2008 р.
2. Концептуальні основи	Проект було завершено частково. Робота була припинена в 2010 р. на фазі D (всього в проекті планувалося 8 фаз) «одиниця, що звітує», і Рада з МСФЗ почала власний проект з поліпшення концептуальних основ системи стандартів фінансової звітності
3. Консолідація	Узгоджені стандарти були видані обома учасниками проекту в 2011 р.
4. Припинення визнання	Рада з МСФЗ та СФУ США не змогли прийти до єдиної думки і виробити узгоджене рішення, натомість були впроваджені додаткові вимоги до розкриття інформації.
5. Оцінка за справедливої вартості	Узгоджені стандарти були видані обома учасниками проекту в 2011 р.
6. Фінансові інструменти	Цей проект – у списку пріоритетних у обох організацій, і робота над ним активно ведеться. Проект складається з ряду підпроектів, деякі з них завершені, деякі – в роботі
7. Презентація фінансових звітів	Спільний проект призупинено. впроваджені деякі зміни до існуючих вимог щодо подання звіту про сукупний дохід
8. Контракти зі страхування	Цей проект – у списку пріоритетних у обох організацій, і робота над ним активно ведеться
9. Нематеріальні активи	У 2007 р. було прийнято спільне рішення не включати цей проект у сферу проекту з конвергенції
10. Лізинг	Цей проект – у списку пріоритетних у обох організацій, і робота над ним активно ведеться
11. Зобов'язання і капітал	Проект припинений
12. Зобов'язання за пенсійним виплатам	Роботу над спільним проектом було відкладено
13. Визнання виручки	Цей проект – у списку пріоритетних у обох організацій, і робота над ним активно ведеться

У квітні 2009 року лідери «великої двадцятки» публікують Декларацію про посилення фінансової системи [127], де окремий розділ присвячений стандартам фінансового обліку. Безумовно, у цьому документі, випущеному в розпал фінансової кризи в Європі, особлива увага приділяється оцінюванню фінансових інструментів, а також таким аспектам

цього оцінювання, як справедлива вартість, ліквідність, резерви за кредитами, відображення у звітності невизначеності й забалансованості інформації, однак підкреслюється безпосередній зв'язок роботи з поліпшення конкретних стандартів обліку та звітності з формуванням єдиної глобальної системи стандартів звітності бізнесу. На саміті в Пітсбурзі у вересні 2009 року лідери «великої двадцятки» ставлять завдання завершити конвергенцію облікових стандартів у країнах – членах «великої двадцятки» до червня 2011 року [128].

Як реакція на поставлене завдання в листопаді 2009 року Рада з МСФЗ та ССФУ США роблять спільну заяву, що підтверджує прихильність підходу конвергенції, включаючи останню версію «дорожньої карти» щодо завершення основних проектів до 2011 року.

Проте вже в 2010 році стало зрозуміло, що проект до зазначеної дати завершений не буде, і, відповідно, потрібен звіт про прогрес, який був підготовлений спільно Радою з МСФЗ та ССФУ США в квітні 2011 року - Progress report on IASB-FASB convergence work [129]. У цьому звіті дата завершення всіх проектів з конвергенції зміщена на кінець 2011 року.

Одночасно Рада з МСФЗ проводить дослідження з оцінки можливої дати і методів переходу на переглянуті стандарти [130], в якому аналізується точка зору компаній, які готують фінансову звітність, аудиторів, інвесторів, кредиторів та інших користувачів, враховуючи регуляторів і біржі, з питань методологій і тимчасових горизонтів упровадження нових стандартів і походів, враховуючи концепцію раннього впровадження, з питань міжнародної конвергенції, а також за першим застосуванням МСФЗ для компаній.

У цей же час СЦЦБ США формує Робочий план з оцінки можливостей застосування МСФЗ для компаній, що котируються на внутрішньому ринку США, у рамках якого потім у 2011-2012 роках було підготовлено низку звітів за результатами досліджень різних аспектів впровадження МСФЗ в США. У липні 2012 року КЦББ випускає фінальний документ,

який завершує дослідження в рамках Робочого плану. Однак цей документ не містить ні рішень, ні застосувань МСФЗ в США, ні рекомендацій щодо прийняття та впровадження такого рішення, ні часового горизонту для наступних кроків.

У листопаді 2011 року на саміті в Каннах лідери «великої двадцятки» у своїй декларації [131] Cannes Summit Final Declaration знову закликають завершити процес конвергенції, і тоді ж запитують черговий звіт про прогрес. Такий звіт [132] був підготовлений у своїй фінальній версії до квітня 2012 року і в ньому Рада з МСФЗ, по суті, рапортувала про завершення основного обсягу робіт із конвергенції, за винятком чотирьох областей, роботи за якими були перенесені на майбутнє: визнання виручки, лізинг, фінансові інструменти й контракти на страхування. Наступним логічним кроком було очікування від країн, які ще не використовують МСФЗ, почати це робити. Країна, яка, є батьківщиною єдиної реальної альтернативи МСФЗ, брала активну участь у розробці нової поліпшеної версії МСФЗ, на своєму внутрішньому ринку застосовувати МСФЗ відмовилася. Таке рішення пов'язують з високою вартістю процесу переходу для американських компаній [133].

Як уже згадувалося, у ході роботи проекту з конвергенції КЦББ випустила низку документів, у яких проводилася спроба оцінити можливості застосування МСФЗ для внутрішнього ринку США, варіанти переходу на МСФЗ та пов'язані з цим витрати компаній. У лютому 2010 року був сформований Робочий план для проведення необхідних досліджень та аналізу для визначення того, коли і яким чином МСФЗ будуть упроваджені в системи фінансової звітності, що діють на території США. Тоді ж був проведений аналіз способів переходу на МСФЗ, який використовували інші юрисдикції, і було виявлено два основних підходи:

- Конвергенція (Convergence approach) – підхід, який передбачає внесення змін у локальні стандарти з тим, щоб вони відповідали МСФЗ;

- Адаптація (Endorsement approach) – підхід, який передбачає використання МСФЗ на території країни без модифікацій, як чинний стандарт звітності; у цьому випадку локальні стандарти перестають існувати.

У грудні 2010 року Поль Бесвік, заступник головного бухгалтера КЦББ, на конференції Американського інституту сертифікованих присяжних бухгалтерів (АІ СВБ) вперше висловив ідею про використання в США гібридного підходу – «condorsment approach». Цей підхід мав на увазі, що ГААП США продовжить своє існування, але будуть внесені зміни в чинні стандарти, з тим, щоб усунути відмінності від МСФЗ. Нові стандарти системи МСФЗ пропонувалося інкорпорувати в ГААП США без модифікації, оскільки участь ССФУ США в їх розробці обумовлювало узгодження концепцій і підходів. Перехід передбачалося здійснювати не в один день; вся стадія конвергенції могла б тривати п’ять-сім років.

У травні 2011 року у рамках виконання Робочого плану КЦББ США випустила документ з більш істотним аналізом цієї ідеї – «Вивчення можливих шляхів упровадження» [134]. У ньому, зокрема, стверджувалося, що після закінчення перехідного періоду компанія в США, що випускає звітність відповідно до ГААП США, зможе також подати звітність відповідно до МСФЗ. Включення МСФЗ в ГААП США на основі загальних концептуальних основ дозволить вирішити завдання отримання єдиної системи високоякісних і прийнятих для використання глобально стандартів обліку, але в цьому процесі слід мінімізувати вартість і зусилля, необхідні для впровадження МСФЗ у фінансові системи компаній, що випускають звітність у США, а також зберегти повноваження національного розробника стандартів в США. Збереження цих повноважень убачаємо в доданні ССФУ США наступних функцій, окрім прийняття рішень про включення нових стандартів МСФО в чинні ГААП США:

1. Надання компаніям США, що випускають звітність, додаткових роз’яснень щодо практичного впровадження МСФЗ;

2. Інформування Ради з МСФЗ про можливі прогалини в стандартах та надання рекомендацій щодо усунення цих прогалин, а також у спірних питаннях практичного застосування.

3. У разі відсутності рішення, яке задовольнило б потреби ринків капіталу США, ССФУ США може сформулювати додаткові вимоги щодо розкриття інформації; або обмежити вибір між альтернативними методами обліку, дозволеними в МСФЗ, для компаній в США з метою досягнення більшої порівнянності в обліковій практиці США; або встановити свої вимоги в тих областях, які не висвітлені в МСФЗ.

У листопаді 2011 року у рамках роботи з Робочим планом КЦББ випустила ще два документи (Staff Papers). Перший документ «Аналіз застосування МСФЗ на практиці» [135] містив аналіз останніх річних консолідованих звітів 183 компаній з 36 індустрій, підготовлених відповідно до МСФЗ і опублікованих англійською мовою. Компанії вибиралися зі списку Fortune Global 500 (500 компаній із найбільшою виручкою), вели бізнес у 22 країнах, 80% вибірки представляли Європейський союз, при цьому Китай і Австралія були представлені більш ніж п’ятьма компаніями. Висновки з цього аналізу були наступні:

У цілому фінансова звітність компаній відповідає МСФЗ. Однак прозорість і ясність інформації у фінансовій звітності вибірки варто поліпшити. Відзначено недостатність розкриття в галузі облікової політики, релевантної для компаній, тобто компанії не надавали достатніх деталей облікової політики, необхідних для розуміння принципів обліку, що використовуються користувачами фінансової звітності, враховуючи області, які найбільш істотно впливають на формування сум, визнаних у фінансовій звітності.

У деяких випадках розкриття або нерозкриття інформації ставить під питання сам факт відповідності звітності МСФЗ.

Різноманітність варіантів застосування МСФЗ, що спостерігається у звітності, є складною для порівняння

компаній із різних країн і індустрій. В одних випадках така різноманітність відбувається через сутність самих стандартів – можливості використовувати різні опції або відсутність роз'яснень у Страндарті взагалі. В інших випадках, джерелом цього розмаїття є невідповідність звітності МСФЗ. У той час як локальні стандарти можуть поліпшити порівнянність у рамках однієї країни, вони знижують порівнянність на глобальному рівні.

Другий документ – «Порівняння ГААП США та МСФЗ» [136] – це спроба оцінювання готовності МСФЗ для застосування у внутрішній системі звітності США. У ньому були проаналізовані області, які досі не відображені в МСФЗ або відображені з недостатністю деталей. Аналіз проводився шляхом порівняння вимог до обліку за ГААП США з відповідними стандартами МСФЗ. З аналізу були вилучені області, за якими здійснювалася робота в рамках проекту з конвергенції, а також ті, за якими ССФУ і IASB домовилися проводити подальшу спільну роботу. Загальний висновок підтверджує, що ГААП США містить більш детальні й специфічні вимоги, ніж МСФЗ, а також виділяє наступні фундаментальні відмінності.

МСФЗ містить принципи обліку транзакцій за всіма індустріями, що широко трактуються, а конкретні інструкції та винятки із загальних правил представлені дуже обмежено.

Існують фундаментальні відмінності між концептуальними засадами ГААП США та МСФЗ, які містять різний рівень повноважень, різне визначення і визнання активів та зобов'язань.

Цікаво, що проект з конвергенції концептуальних основ ГААП США та МСФЗ був розпочатий ще в 2004 р., була завершена одна фаза з восьми, а в 2010 р. проект був припинений. У грудні 2012 року Рада з МСФЗ відновила роботу над переглядом концепції, розглядаючи її вже як самостійний проект, без участі ССФУ США.

І нарешті, у липні 2012 року був випущений фінальний документ, який завершував роботу за планом, підсумовував

основні висновки попередніх документів і містив консолідовану думку КЦЦБ США в таких галузях: спостереження КЦЦБ США щодо організації функціонування та взаємодії Фонду МСФЗ та Ради з МСФЗ; питання про можливість використання МСФЗ як глобальних стандартів; питання про можливість прийняття МСФЗ до використання в США; і спостереження про труднощі, з якими зіткнулися на цьому шляху інші країни. Розглянемо основні суттєві теми фінального звіту [137].

Шлях переходу США на МСФЗ. У роботі над цим проектом розглядалася велика кількість варіантів відповіді на питання про те, як здійснювати впровадження МСФЗ, починаючи з відмови від такого впровадження в принципі й до насадження МСФЗ як обов'язкових стандартів фінансової звітності для компаній, що котируються на ринках США. Однак, у міру проведення дослідження стало зрозуміло, що ідея примусового впровадження не викликає підтримки істотної більшості учасників ринків капіталу в США, а також є таким підходом, що не випробуваний на інших основних світових ринках капіталу. Відповідно, у фокусі уваги опинилися більш м'які підходи, з поступовою адаптацією або конвергенцією стандартів, випущених ССФУ США та Радою з МСФЗ. Розглядалися наступні фактори.

Вплив на процес прийняття стандартів. Майже всі юрисдикції, що прийняли до використання МСФЗ, забезпечували певний процес з оцінки придатності цих стандартів для використання на локальних ринках, а також у рамках чинної законодавчої та звітної систем. Конкретна конфігурація процесу прийняття рішення з цього питання і залежить від низки факторів, починаючи з суто технічних (наприклад, узгодження з вимогами національного законодавства), і до політичних (наприклад, прагнення юрисдикції зберегти контроль над розробкою і прийняттям національних стандартів обліку). Такий процес адаптації дозволяв би юрисдикції також впливати на загальний процес

розробки стандартів, оскільки потенційна загроза відмови будь-якої юрисдикції від прийняття запропонованого стандарту обліку могла б вплинути на рішення Ради МСФЗ по сфері впровадження стандарту, методам обліку окремих транзакцій, а також за часовими горизонтами можливого впровадження окремих стандартів.

Витрати на перехід. У процесі роботи над планом був отриманий об'ємний зворотний зв'язок від компаній, що котируються за можливими наслідками прямого переходу на МСФЗ. Серед основних областей тривоги фігурували істотні витрати для компанії і плутанина для інвесторів. Неочевидною була відповідь на питання отримання вигод від повномасштабного переходу, що співвідноситься з витратами на перегляд та оновлення чинної облікової політики та процедур, апгрейд існуючої або впровадження нової інформаційної системи, зміна в дизайні процедур внутрішнього контролю, навчання персоналу та інвесторів у галузі зміни облікової політики та наслідків цих змін. Жодне впровадження змін не обходиться без витрат часу й фінансів, проте в документі висловлено думку, що методи непрямого переходу на МСФЗ можуть знизити загальні витрати й продовжити часовий горизонт впровадження.

Відповідність ГААП США. На думку регуляторів індустрії в США, юристів та інших авторитетних державних органів, у цей час ГААП США настільки глибоко впроваджений у законодавчу базу й регулювання, а також в умови істотної кількості контрактів, що зусилля зі зміни посилань з ГААП США на МСФЗ практично не можливо, принаймні в найближчому майбутньому.

Еволюція МСФЗ. У документі наголошується, що Рада з МСФЗ домоглася суттєвого прогресу щодо розробки всеосяжного комплекту стандартів обліку, зокрема в рамках проектів з конвергенції з ГААП США. Глобальне фінансове співтовариство оцінює високу якість стандартів, випущених Радою з МСФЗ. Однак продовжують залишатися «сірі» галузі

обліку, в яких відсутні роз'яснення або потрібна їхня істотна доробка. У ГААП США також існують такі області, але учасники ринків США вважають, що в МСФЗ таких прогалин більше.

Процес створення інтепретації. У документі наголошується, що однією з важливих функцій розробників стандартів є виявлення на регулярній основі спірних питань, що трапляються найбільш часто, у застосуванні МСФЗ, та надання необхідних роз'яснень, що і покликаний здійснювати Комітет з інтерпретацій (КІ МСФЗ).

Також наголошується побажання, щоб це відбувалося регулярніше.

Залучення до роботи Ради з МСФЗ національних розробників стандартів обліку. Із метою розробки глобальних стандартів обліку, що застосовуються в різних юрисдикціях, Рада з МСФЗ повинна розуміти особливості низки специфічних систем регулювання та звітності. Існуючий процес взаємодії з національними організаціями у розробці стандартів передбачає періодичну комунікацію, зустрічі та обговорення питань обліку та проектів Комітету. Однак, слід забезпечити більше залучення експертів з різних країн у роботу над конкретними проектами, у процеси комунікації з національними інвесторами, для виявлення областей, де існує потреба більш однозначного трактування практичного застосування або розробки додаткових роз'яснень, а також для проведення аналізу наслідків впровадження нових стандартів.

Практичне застосування та обов'язкова вимога в глобальному масштабі. У результаті аналізу практичного застосування МСФЗ було виявлено, що зменшення різноманітності можливих варіантів обліку, дозволених в МСФЗ, сприятиме підвищенню однаковості вимог щодо застосування стандартів у різних країнах. З іншого боку, це передбачає більш тісну взаємодію з національними організаціями для формування єдиної точки зору і підходів до

практичного застосування глобальних стандартів, і до механізмів примусового впровадження.

Нагляд за діяльністю Ради з МСФЗ. У документі наголошується, що структура корпоративного управління фонду МСФЗ передбачає розумний баланс між наглядом за діяльністю Ради з МСФЗ і підтримкою його незалежної діяльності. Як закономірно для глобальної організації, комітет не розробляє стандарти стосовно якогось конкретного ринку капіталу. Проте необхідно забезпечити механізм захисту прав та інтересів інвесторів із США і на ринках США в процесі розробки стандартів МСФО.

Фінансування процесу розробки стандартів. Хоча Фонд МСФЗ зробив багато для того, щоб механізм фінансування був усеохоплюючим, відкритим й індивідуальним для кожної країни, як некомерційна приватна організація він не має можливостей запитувати або вимагати фінансування. І хоча на сьогодні МСФЗ використовують більше ніж у 138 країнах по всьому світу, фінансування надходить від бізнесів, некомерційних організацій і урядів з менш ніж 30 країн. До теперішнього часу піклувальникам фонду не вдалося отримати фінансування тієї частини бюджету Комітету з МСФЗ, яка припадає на частку США. Частково це можна компенсувати послугами ССФУ США: наприклад, участю в проекті з конвергенції, але загальний стан з механізмами фінансування, а також істотний опір на фонди, що надаються великими аудиторськими компаніями, викликає тривогу.

Розуміння інвесторами. Отриманий зворотний зв'язок від інвесторів щодо того, як вони беруть участь у процесі розробки стандартів. Спостерігається відсутність єдиного підходу до навчання інвесторів у галузі питань обліку та змін у стандартах обліку. Для розуміння останніх змін у стандартах інвестори в основному опираються на інформацію від котируються компаній, великих аудиторських фірм та публікації в пресі, проте процеси в області залученості інвесторів можуть бути покращені.

Примітно, що в цьому звіті не міститься жодних рекомендацій щодо того, які наступні кроки можуть бути зроблені Комісією, ні в якому часовому горизонті. Відзначається, що звіт не затверджений Комісією, необов'язково відображає її точку зору, і що його публікація не припускає, і не варто розглядати її у цьому ракурсі, що Комісією прийняті якісь рішення по тому, варто чи ні вбудовувати МСФЗ у систему фінансової звітності для компаній у США, що котируються, а якщо так, то яким чином це варто робити. Робочий план також був сформульований таким чином, щоб у підсумку дати відповідь на фундаментальне питання: чи є перехід на МСФЗ найкращим рішенням в інтересах ринків цінних паперів США взагалі та інвесторів в США зокрема. І хоча він завершений, у звіті чітко сформульовано, що перед тим як буде прийнято фінальне рішення, необхідний додатковий аналіз і дослідження.

Завершення робочого плану – це важливий крок для США, але багато питань залишилися без відповіді.

Звіт піддався критиці від різних професійних спільнот і організацій як в США, так і в інших країнах, в основному через відсутність чітко вираженої позиції і подальшого плану дій. Практично відразу ж після виходу цього звіту Рада піклувальників фонду МСФЗ доручила персоналу фонду провести детальний аналіз звіту КЦББ США.

Для отримання максимального позитивного ефекту від цього аналізу і для Ради МСФЗ, і для міжнародного співтовариства слід оцінити висновки дослідження США в міжнародному контексті.

При проведенні аналізу слід використовувати інші авторитетні й надійні джерела інформації, враховуючи академічні дослідження та релевантні звіти й досвід інших юрисдикцій, які вже здійснили перехід на МСФЗ.

На основі звіту КЦББ США та інших досліджень варто також виявити можливості для подальшого вдосконалення діяльності Фонду та Ради МСФЗ.

Звіт Фонду МСФЗ за результатами проведеного аналізу [138] був опублікований 22 жовтня 2012 року і крім визнання того факту, що багато пунктів у звіті КЦЦБ США справедливі й корисні для розгляду та удосконалення роботи Фонду МСФЗ, виявляв дискусійні моменти аналізу.

Дискусія продовжує розгортатися навколо ідеї про залучення роз'яснень щодо індустріальних особливостей обліку в тексти стандартів. Позиція ради МСФЗ залишається незмінною і полягає в тому, щоб розробляти принципи обліку транзакцій, єдині для всіх індустрій, а не насичувати стандарти деталями окремих індустріальних особливостей.

Варто згадати, що в 2008 році КЦЦБ США опублікував звіт комісії Позена [139], де також було рекомендовано видалити з ГААП США індустріальні роз'яснення, щоб уникнути ускладнення стандартів.

Із питань адаптації стандартів до застосування в США, організації процесу «endorsement» і власне переходу компаній на МСФЗ у звіті рекомендується більш детальне вивчення досвіду інших юрисдикцій, які вже перейшли на МСФЗ, і цей міжнародний досвід може бути цінним джерелом інформації для США.

Як зрозуміло зі звіту, єдина позиція щодо глобальних стандартів ще не вироблена, а поки Фонд МСФЗ продовжує аналізувати досвід інших країн щодо впровадження МСФЗ, і формувати «бізнес-кейс» для визнання МСФЗ глобальними стандартами обліку та звітності.

У результаті проведеного огляд процесу прийняття до використання Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в США можна зробити висновок про те, що Комісія з цінних паперів і бірж США дуже виважено підійшла до цього питання. Процес тільки підготовки до переходу зайняв близько 10 років, і в кінцевому підсумку перехід компаній США на МСФЗ залишається під питанням. Розглянемо причини такого рішення і які уроки може винести Україна з досвіду США. На сьогоднішній день у світі існує два табори (дві системи) стандартів, які визначають правила звітності компаній у різних країнах і на різних ринках капіталу, – це ЗПБО США та МСФЗ. Тому основною причиною затягування питання про перехід американських компаній можна назвати небажання США поступатися «пальмою першості» зі створення глобальних стандартів Раді з МСФЗ. Не секрет, що першоджерелом МСФЗ можна вважати ЗПБО США. Про це свідчать розробки перших Концептуальних засад звітності американськими вченими з 1936 року задовго до опублікування Концептуальних основ фінансової звітності. Додатковим аргументом може служити той факт, що основними спонсорами МФБ є саме американські компанії. Наступною причиною може бути те, що перехід компаній на МСФЗ вимагає дуже багато зусиль з боку керівництва і персоналу компанії і це дуже дорогий процес. Це витрати на перегляд та оновлення існуючої облікової політики та процедур, поліпшення існуючої або впровадження нової інформаційної системи, зміна в дизайні процедур внутрішнього контролю, навчання персоналу та інвесторів в області зміни облікової політики і наслідків цих змін.

На думку автора, вище названі причини і ті чинники, які були вказані Комісією з ЦП і бірж США у своєму фінальному звіті повинні послужити уроком для Міністерства фінансів України, який фактичним силовим рішенням продавив впровадження МСФЗ в Україні в 2012 році. Відсутність нормативно правових основ, інституціональних факторів і відсутність заходів із підвищення кваліфікації бухгалтерів та навчання інвесторів призвело до формального «переходу» на МСФЗ акціонерних підприємств, а потім і всіх інших компаній «суспільного значення». Незаперечливим є той факт, що ніхто не подумав, наскільки невиправдано дорогим буде перехід на МСФЗ українських підприємств. Тому не дивно, що більшість компаній поставилося до цього процесу настільки зневажливо і просто подають звітність з позначкою по «МСФЗ» без кардинальних змін по суті.

Результати дослідження цього питання представлені у роботі [140].

2.4. Імплементація МСФЗ у країнах, що розвиваються

Упровадження МСФЗ в Росії. Проблема гармонізації фінансової звітності російських організацій обумовлена необхідністю отримання порівнянної інформації: про їх стан і результати діяльності, яка була б також порівнянна з фінансовою інформацією про діяльність зарубіжних компаній. Найбільш гостро зазначена проблема проявилася, на нашу думку, на початку 90-х років XX ст. у зв'язку з переходом Росії до ринкової економіки. Саме в цей період стало очевидним, що фінансова звітність російських організацій, що готуються в системі бухгалтерських стандартів адміністративно-планової економіки, не відповідає вимогам міжнародних стандартів і не зрозуміла іноземним користувачам. Разом із тим розширення економічних зв'язків вітчизняних і зарубіжних компаній, потреба російського бізнесу в іноземних інвестиціях і кредитах, зацікавленість у котируванні цінних паперів на світових фондових біржах зумовили необхідність вжиття заходів для гармонізації фінансової звітності російських і зарубіжних організацій. Слід зазначити, що необхідність реформи бухгалтерського обліку в Росії ні в кого не викликала сумніву, проте її конкретні напрямки стали предметом гострих дискусій провідних російських учених і фахівців. Не було єдності думок про співвідношення національних традицій і запозичень міжнародного досвіду. Певні автори акцентували на використанні досвіду зарубіжних країн. Так, наприклад, на думку Л. З. Шнейдмана, краще і дешевше було використовувати вже накопичений у світі досвід, ніж починати розробку нових російських стандартів «з нуля» [141].

У роботах інших авторів, наприклад А. Ю. Стаханова [142], стверджувалося, що в працях таких відомих російських вчених, як А. П. Рудановский, Н. А. Блатов, Н. А. Кипарисів, А. М. Галаган, уже використовувалися принципи, відповідні сучасним міжнародним стандартам. Викликало дискусію і питання про те, яким саме світовим досвідом варто

скористатися Росії. Певні вчені вважали, що орієнтиром для реформування бухгалтерського обліку в Росії могли б бути стандарти тих зарубіжних країн, сукупність економічних і політичних умов яких найбільш близька Росії. Це країни, континентальної моделі бухгалтерського обліку. М. З. Пізенгольц [143] вважав, що за основу російського плану рахунків може бути взятий французький план рахунків. Інші вчені, наприклад, М. І. Литвиненко [144], більше акцентували на використанні за орієнтир для російських реформ американських стандартів US GAAP у зв'язку з наявністю великої кількості американських компаній на російському ринку. Разом із тим переважна частина учених уважала, що реформування бухгалтерського обліку в Росії має здійснюватися відповідно до МСФЗ. Незважаючи на те, що більшість учених підтримали ідею реформування бухгалтерського обліку в Росії відповідно до МСФЗ, виникало чимало розбіжностей про те, – як саме це має бути здійснено. Так, наприклад, Я. В. Соколов зазначав, що МСФЗ – це лише ідеал, до якого потрібно підходити повільно й обережно [145]. На думку В. Ф. Палія, велика частина міжнародних принципів уже застосовувалася в Росії та окремі великі організації могли складати річну звітність відповідно до МСФЗ [146]. З точки зору Е. А. Мізіковського [147], російський бухгалтерський облік необхідно було привести у відповідність до МСФЗ при максимальному використанні багаторічного вітчизняного досвіду. Дискусійним було питання про те, якими темпами повинна проводитися адаптація вітчизняного обліку до вимог МСФЗ. Так, наприклад, на думку члена Правління СМСФО Д. Даманті, Росія повинна була в найкоротші терміни перейти на використання МСФЗ та створювати власні стандарти бухгалтерського обліку їй було недоцільно [148]. Офіційні представники Міністерства фінансів РФ висловлювалися за поступову адаптацію вітчизняного обліку до МСФЗ з урахуванням російської специфіки, тоді як Центробанк РФ підтримував інтенсивний перехід до МСФЗ. На користь

швидкого переходу також виступали представники російської корпорації «Лукойл», аргументуючи свою точку зору серйозними недоліками російських стандартів для аналітиків. У ВАТ «Газпром», навпаки, вважали обгрунтованим лише поступовий перехід, оскільки форсування цього процесу пов'язано з підвищеними витратами при недостатньому попиті на вітчизняну звітність, складену за МСФЗ [149].

Вирішення проблеми гармонізації звітності російських організацій конкретизувалося затвердженим на законодавчому рівні реформуванням вітчизняного обліку відповідно до МСФЗ. Початком зазначеного процесу можна, на наш погляд, вважати прийняття Постановою Верховної Ради РФ від 23.10.92 р. № 3708-1 [150]. Державної програми переходу Російської Федерації на застосовувану у світовій практиці систему обліку. Ця програма була покликана здійснити завдання переходу в Росії до використання міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що розробляються Радою з міжнародних стандартів. Найбільш важливими етапами, які почалися після прийняття зазначеної програми та найбільше вплинули на вирішення проблеми гармонізації фінансової звітності російських організацій, на нашу думку, були такі. У 1994 році керівним органом (бюро) Методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів РФ було схвалено Програму реформування системи бухгалтерського обліку в РФ [151], відповідно до якої перехід на МСФЗ повинен був здійснюватися поетапно до 2000 року. У 1996 році був прийнятий і введений у дію Федеральний закон від 21.11.96 р. № 129-ФЗ «Про бухгалтерський облік» [152], який визначив основні регламентації до бухгалтерського обліку в РФ відповідно до вимог ринкової економіки. У 1997 році Методологічною радою при міністерстві фінансів РФ була схвалена «Концепція бухгалтерського обліку в ринковій економіці Росії» [153], в основу якої були покладені загальні вимоги до формування фінансової звітності, викладені в розділі «Принципи» МСФЗ. Вибір МСФЗ за основу для реформування вітчизняного

бухгалтерського обліку був закріплений Постановою Уряду Російської Федерації від 06-03.98 р. № 283 «Програма реформування бухгалтерського обліку в Росії відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності» [154]. У ході виконання зазначеної Програми були прийняті нові положення з бухгалтерського обліку, які певною мірою виявилися аналогами низки міжнародних стандартів. Схвалена Наказом міністра фінансів РФ від 01.07.04 р. № 180 «Концепція розвитку бухгалтерського обліку та звітності в Російській Федерації на середньострокову перспективу (2004-2010 рр.)» [155] націлює на активізацію використання МСФЗ у процесі подальшого реформування вітчизняного обліку. У таблиці 12 представлені найбільш важливі заходи, що були здійснені в Росії з початку 90-х років до теперішнього часу з метою вирішення проблеми гармонізації фінансової звітності російських організацій відповідно до вимог МСФЗ.

Таблиця 12

Заходи з адаптації фінансової звітності російських організацій відповідно до МСФЗ

Заходи	Дата або період часу
Затвердження Постановою Верховної Ради РФ від 23.10.92 № 3708-1 Державної програми переходу Російської Федерації на прийняту в світовій практиці систему обліку на основі МСФЗ	1992 р.
Схвалення Методологічною радою з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів РФ Програми реформування системи бухгалтерського обліку в РФ, згідно з якою перехід на МСФЗ повинен здійснюватися поетапно до 2000 р	1994 р.
Прийняття Федерального закону від 21.11.96 № 129-ФЗ «Про бухгалтерський облік», який визначив основні регламентації до бухгалтерського обліку в РФ згідно з вимогами ринкової економіки	1996 р.
Схвалення Методологічною радою при міністерстві фінансів РФ «Концепції бухгалтерського обліку в ринковій економіці Росії», заснованої на загальних вимогах до формування фінансової звітності, викладених у розділі «Принципи» МСФЗ	1997 р.
Затвердження постановою Уряду РФ від 06-03.98 № 283 «Програми реформування бухгалтерського обліку в Росії згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності»	1998 р.

Продовження табл. 12

Розробка і введення в дію вітчизняних положень з бухгалтерського обліку, наближених до вимог відповідних міжнародних стандартів	1994-2003 рр.
Схвалення Наказом міністра фінансів РФ від 01.07.04 № 180 «Концепції розвитку бухгалтерського обліку та звітності в Російській Федерації на середньострокову перспективу (2004-2010 рр.)», яка націлюються на активізацію використання МСФЗ в процесі реформування вітчизняного обліку	2004 р.
Внесення деяких змін в окремі прийняті раніше положення про бухгалтерський облік, розробка деяких нових положень	2005-2008 рр.

Дані таблиці 12 переконливо свідчать про те, що завдання розробки в Росії вимог до національних стандартів, які забезпечували б порівнянність показників звітностей різних організацій і задовольняли б потреби користувачів у ринкових економічних відносинах, тісно пов'язується із застосуванням у російському обліку правил МСФЗ. У 1998-1999 роках, на початку виконання «Програми реформування бухгалтерського обліку в Росії відповідно до МСФЗ» формування звітності вітчизняних організацій регламентувалося відносно малою кількістю стандартів, певною мірою наближених до міжнародних. Інтенсивна розробка російських положень із бухгалтерського обліку в 1998-2003 роках призвела до того, що в 2004 році діяли вже майже всі російські стандарти, прийняті до теперішнього часу. Варто зазначити, що зближення російських положень із бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності особливо інтенсивно здійснювалося в 1998-2002 роках. У цей період було прийнято й переглянуто вісімнадцять положень із бухгалтерського обліку, що мають безпосередні аналоги в системі МСФЗ. Подальший період часу характеризується уповільненням темпів реформування вітчизняних положень із бухгалтерського обліку: у 2003 році було прийнято лише одне нове положення – ПБО 20/03, за весь період з 2004 року по 2007 рік були внесені лише окремі зміни до деяких положень, прийняті раніше. Затверджені в 2006 році ПБО 3/2006 і в 2007 р. ПБО 14/2007 не регламентовані нових областей бухгалтерського обліку, а

внесли зміни до прийнятих раніше ПБО 3/2000 та ПБО 14/2000, відповідно. Для порівняння зазначимо, що саме в період з 2001 року по теперішній час найінтенсивніше розвивалася система МСФЗ, у результаті чого було прийнято 8 нових стандартів, скасовано 3 старих стандарти, істотно змінено більше 20 прийнятих раніше міжнародних стандартів, майже повністю перероблена система інтерпретацій до стандартів.

Уповільнення прийняття нових положень із бухгалтерського обліку стало відповіддю на установки «Концепції розвитку бухгалтерського обліку та звітності в Російській Федерації на середньострокову перспективу (2004-2010 рр.)». Концепція націлює на активізацію використання МСФЗ у процесі реформування вітчизняного обліку [154], але разом із тим не передбачає швидкого впровадження МСФЗ у російську практику, й повну заміну в середньостроковій перспективі національних стандартів з бухгалтерського обліку на міжнародні. Більше того, у документі йдеться про те, що форсування змін у бухгалтерському обліку та звітності поза зв'язком зі змінами в господарському механізмі й реальним функціонуванням ринкових інститутів може призвести до зниження якості фінансової інформації, дискредитації МСФЗ, й ослаблення фінансової дисципліни. Таким чином, відповідно до Концепції зміни в бухгалтерському обліку РФ і перехід на МСФЗ повинні відбуватися поступово з урахуванням можливостей, потреб і готовності професійної громадськості та органів державної влади і вимагають часу для практичного відпрацювання нових методів і процедур збору інформації.

Певне пожвавлення роботи з розвитку російських положень з бухгалтерського обліку варто зазначити в 2008 р, протягом якого було затверджено нове ПБО 21/2008 «Зміни оціночних значень» і прийняті змінені редакції чотирьох існуючих раніше стандартів: ПБО 2/2008 «Облік договорів будівельного підряду», ПБО 15/2008 «Облік витрат за позиками та кредитами», ПБО 11/2008 «Інформація про пов'язані сторони», ПБО 1/2008 «Облікова політика організацій».

Варто констатувати, що в результаті перерахованих послідовних дій правила формування фінансової звітності російських організацій, у цей час значною мірою наближені до міжнародних. Разом із тим, положення з бухгалтерського обліку не є повною копією міжнародних аналогів, і російська система бухгалтерського обліку все ще значно відрізняється від системи МСФЗ.

У цілому російська система нормативного регулювання бухгалтерського обліку поки ще не відповідає системі МСФЗ. У кількісному вираженні російські ПБО охоплюють не всі економічні об'єкти, бухгалтерський облік яких регламентується МСФЗ. Так, наприклад, у системі російських положень із бухгалтерського обліку немає регламентації таких найважливіших аспектів, як оренда, винагороди працівникам, пенсійні плани, інвестиційна власність, знецінення активів, гіперінфляція, прибуток на акцію, фінансові інструменти, договори страхування, сільське господарство, геологорозвідка і оцінювання мінерально-сировинних запасів та низки інших. Певні аспекти обліку, регламентовані одним російським стандартом, відображені в декількох МСФЗ. Наприклад, правила складання звітності, викладені в ПБО 4/99, розглядаються у двох міжнародних стандартах: МСФЗ (IAS) 1 та МСФЗ (IAS) 7.

Питання обліку фінансових вкладень, регламентовані ПБУ 19/02, висвітлені в МСФЗ (IAS) 27, МСФЗ (IAS) 28, МСФЗ (IAS) 32 та МСФЗ (IAS) 39. Деякі аспекти, обліку, навпаки, регулюються одним міжнародним і декількома вітчизняними стандартами. Наприклад, правила обліку нематеріальних активів, викладені в МСФЗ (IAS) 38, регламентуються двома російськими стандартами: ПБО 14/2007 та ПБО 17/02. Не можна поставити знак рівності і між тими ПБО та МСФЗ, які регламентують облік одних і тих же об'єктів, наприклад, облік основних засобів – ПБО 6/01 і МСФЗ (IAS) 16; запасів – ПБО 5/01 і МСФЗ (IAS) 2 і низки інших об'єктів. При значному збігу ПБО з аналогічними МСФЗ російських,

положення повністю не копіює відповідні міжнародні стандарти, зберігаючи з деяких питань суттєві відмінності від них. Труднощі вирішення проблем гармонізації фінансової звітності російських організацій пов'язані, на нашу думку, і з особливостями користувачів фінансової звітності. Як відомо, однією із найбільш значущих груп користувачів звітності у світовій практиці є інвестори (акціонери, власники організації). При цьому більшість потенційних і реальних власників мало знайомі з діяльністю організації і отримують всю інформацію про її положення тільки з фінансової звітності, яка готується найманою адміністрацією.

Відмінною особливістю російських організацій є те, що більшість представників вищої адміністрації одночасно є і їхніми власниками. Це означає, що на відміну від закордонного інвестора російському доступна не тільки фінансова, а й управлінська інформація про організацію. Зазначений чинник значною мірою знижує цінність фінансової звітності для прийняття рішень вітчизняних інвесторів щодо керованих ними ж організацій.

До факторів, що гальмують участь Росії в процесі гармонізації звітності на світовому рівні, належать і особливості менталітету російських бухгалтерів, які звикли керуватися нормативними документами, жорстко регламентують облік, і докладними інструкціями, що не передбачають самостійності у виборі відповідного варіанту обліку. На противагу такому підходу формування фінансової звітності за міжнародними стандартами у великій кількості ситуацій вимагає дій на основі професійного судження бухгалтера. Російські ж бухгалтери, поки не навчилися застосовувати професійне судження і використовувати можливості альтернативних способів обліку і хотіли б мати єдині правила обліку та відображення у звітності активів, зобов'язань, капіталу, доходів і витрат.

Вирішення проблеми застосування професійного судження бухгалтера в російському обліку ускладнюється у зв'язку з тим,

що в багатьох випадках відсутній механізм реалізації такого судження на практиці. Ще однією проблемою розширення сфери застосування МСФЗ у російській практиці є недостатня кількість професійних бухгалтерів, які володіють їх регламентаціями. Незважаючи на активні дії відповідних російських організацій щодо підвищення професійної підготовки бухгалтерів, поки що лише дуже незначна їхня частина (близько 0,1% за опублікованими даним) володіє технікою підготовки звітності по МСФО і здатна застосувати їх на практиці.

План розвитку бухгалтерського обліку в Росії на середньострокову перспективу – до 2010 року затверджений Міністерством фінансів РФ, переслідує мету створення «системи бухгалтерського обліку, сумісної з МСФЗ». Згідно з цим планом передбачається розробка та впровадження в російську практику нових положень з бухгалтерського обліку, у результаті чого система, російських ПБО охоплюватиме практично всі об'єкти, регламентовані міжнародними стандартами.

Заразом очевидно, що чинники, які гальмують залучення Росії в процес: гармонізації фінансової звітності на світовому рівні, будуть негативно позначатися на впровадженні нових вітчизняних ПБО, покликаних забезпечити відповідність показників звітності російських організацій вимогам МСФЗ. Істотною проблемою зближення систем російських і міжнародних стандартів буде і необхідність своєчасного реагування на інтенсивну зміну самих МСФЗ, а також участі в проектах конвергенції МСФЗ із національними бухгалтерськими системами.

Таким чином, гармонізація фінансових звітностей російських і зарубіжних організацій шляхом зближення національних і міжнародних стандартів може насправді опинитися перспективою досить віддаленою. В умовах відсутності єдності російських і міжнародних стандартів численні російські організації, зацікавлені в забезпеченні

адекватного розуміння іноземними користувачами показників своєї звітності, змушені будуть використовувати для цього способи паралельного обліку або трансформації.

Застосування МСФО в Канаді. Усі канадські компанії, зареєстровані на біржах США, можуть використовувати ЗПБО США замість національних стандартів. Іноземним емітентам у Канаді дозволено складати фінансову звітність відповідно до МСФЗ. За винятком компаній з регульованими тарифами та інвестиційних підприємств, канадські компанії, зареєстровані на біржі, повинні складати фінансову звітність відповідно до МСФЗ з 1 січня 2011 року. Некомерційні підприємства та пенсійні плани звільнені від переходу на МСФЗ.

У березні 2012 року Комітет з бухгалтерських стандартів Канади вирішив відкласти ще на рік обов'язкову дату переходу на МСФЗ підприємств із регульованими тарифами. Такі підприємства повинні розпочати застосування МСФЗ з 1 січня 2013 року[155].

Застосування МСФЗ в країнах Південної та Центральної Америки. Практично всі країни Південної Америки вимагають або дозволяють застосування МСФЗ як основи підготовки фінансової звітності (або перебувають у процесі впровадження таких вимог) для публічних компаній з 2009 році. Публічні компанії та банки Бразилії почали застосування МСФЗ в 2010 році. Комісія Мексики з цінних паперів та банків оголосила, що всі зареєстровані на біржі компанії повинні використовувати МСФЗ з 2012 року. В Аргентині застосування МСФЗ дозволено для всіх компаній (за винятком банків і страхових компаній) з 2011 року. При цьому застосування МСФЗ потрібно в усіх публічних компаній починаючи з 2012 року. Підготовка звітності відповідно до МСФЗ уже є обов'язковою вимогою в низці інших латиноамериканських країн і країн Карибського басейну[155].

Застосування МСФЗ в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Країни Азійсько-Тихоокеанського регіону вдаються до різних способів конвергенції національних ЗПБО з МСФЗ.

Вимога про застосування МСФЗ замість національних ОПБУ.

Монголія вимагає застосування МСФЗ усіма компаніями, зареєстрованими на місцевій біржі. Усі національні стандарти практично дослівно повторюють текст МСФЗ. Цей підхід використовується в Австралії, Гонконгу, Кореї (набирає чинності з 2011 року, допускається застосування з 2009 року), Новій Зеландії і Шрі-Ланці (з 2011 року). Дати вступу стандартів у силу і перехідні положення можуть відрізнятися від МСФЗ. Крім того, у Новій Зеландії було скасовано низку варіантів облікової політики та введено додаткові вимоги щодо розкриття інформації та практичні вказівки. Філіппіни і Сінгапур дослівно перейняли більшість стандартів МСФО, але також внесли певні істотні зміни. Сінгапур оголосив про повну конвергенцію з МСФЗ до 2012 року.

В Індії, Малайзії, Пакистані та Таїланді окремі МСФЗ були прийняті як національні стандарти майже без змін. При цьому інші національні стандарти містять суттєві розбіжності з МСФЗ. Крім того, прийняття нових МСФЗ чи поправок здійснюється з затримкою. Індія оголосила про те, що протягом 2011-2014 років планує прийняти МСФЗ у повному обсязі як національні стандарти. Малайзія почне застосування МСФЗ як національні стандарти фінансової звітності до 2012 року [155].

Звернення до МСФЗ при розробці національних ПБУ

Цей підхід використовується в Індонезії, Японії, Тайвані та В'єтнамі, але в порядку застосування МСФЗ у цих країнах існують помітні відмінності. У лютому 2006 року в Китаї були прийняті стандарти бухгалтерського обліку Китаю, які, за деякими винятками, відповідають МСФЗ. У травні 2009 року Фінансова спостережна комісія Тайваню оголосила проектний план щодо переходу до застосування МСФЗ в два етапи, починаючи з 2013 року. Деяким компаніям дозволено дострокове застосування з 2012 року. Комітет зі стандартів фінансової звітності Японії і КМСФО провели спільну роботу з конвергенції стандартів відповідно до «Токійської угоди», укладеної між цими організаціями. У рамках процесу конвергенції, у грудні 2009 року Японія почала дозволяти публічним компаніям, що відповідали необхідним критеріям, застосовувати МСФЗ починаючи з 2010 року. До 2012 року Японія має намір розглянути питання про обов'язкове застосування МСФЗ усіма публічними компаніями починаючи з 2015 або 2016 року. У Кореї з 2011 року обов'язкове застосування публічними компаніями МСФЗ в перекладі на корейську мову (K-IFRS). Деякі компанії, зареєстровані на місцевих біржах, можуть використовувати МСФЗ

Такий підхід застосовується в Гонконзі (для компаній, що ведуть діяльність у Гонконзі, але зареєстровані в іншій країні), Лаосі та М'янмі[155].

ВИСНОВКИ до розділу 2

1. Процес глобалізації має всеосяжний характер, його різні грані належать до предмету вивчення майже всіх суспільних наукових дисциплін. Економісти акцентують увагу на злитті ринків, організацій і виробничих ланцюжків, при яких економічні кордони держав стають усе більш прозорими. У сучасних умовах особливого значення набуває інформаційний аспект економічної глобалізації. Глобалізація означає щось більше, ніж просто створення великих ринків. Діяльність в економічній сфері не можна відокремити від більш складної структури соціального й політичного життя. У той же час економічні аспекти глобалізації мають досить автономний характер і піддаються самостійному дослідженню.

2. Наразі глобалізація обумовлена значною мірою зниженням вартості комунікації. Бурхливий розвиток повітряного транспорту, глобальних комунікацій у вигляді електронних засобів масової інформації, Інтернету сильно впливає на сучасну виробничу і соціальну активність. Цифрова революція створила абсолютно новий економічний сектор, якого раніше просто не було. Крім створення нового економічного сектора, «цифрова революція» також є засобом перетворення і активізації багатьох інших видів діяльності. Інформація не тільки придатна для багаторазового використання численними користувачами, а й чим більше вона використовується, тим більш цінною вона стає. Те ж саме можна сказати про мережі, що об'єднують різні джерела інформації. Нові інформаційні технології створюють нову мережеву логіку формування та розвитку систем. Одним із проявів цієї мережевої логіки стає гнучкість. Мережевий спосіб організації проявляється у всіх видах соціально-економічних процесів і структур.

3. Вплив глобалізаційних процесів на систему бухгалтерського обліку очевидний – адже дані бухгалтерського обліку – це інформація, що володіє всіма особливостями притаманними для інформації.

Таким чином, тенденції глобалізації у сфері економіки стосуються системи бухгалтерського обліку та звітності й поставили завдання вирішення міжнародних облікових проблем. Одним із таких рішень є розробка і поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності.

4. Ознайомлення зі станом інституціонального середовища запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності у Європейському Союзі довів, що у ЄС працює спеціально створенний механізм впровадження МСФЗ, а також процес моніторінгу й забезпечення дотримання МСФЗ у Європі. У рамках імплементації угод про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачається впровадження на національному рівні відповідніх міжнародних стандартів та поступового наближення до права ЄС у сфері бухгалтерського обліку та аудиту.

5. Імплементація Директиви 2013/34 / ЄС потребує Внесення змін до Господарського кодексу України, Закону про бухгалтерський облік, Закону про аудиторську діяльність, Національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Підвищення кваліфікації бухгалтерів. Безсумнівною основною перевагою даної Директиви 2013/34 / ЄС є принцип «Зпочатку подумай про малий бізнес», який дозволить компаніям готувати баланси та звіти прибутки й збитки, пропорційно їх розмірам та інформаційним потребам користувачів їх фінансової звітності. Значні скорочення вимог до складання звітності в першу чергу необхідні для зменшення адміністративного навантаження на МСП. Прагнення до співставності фінансових показників звітності компаній надасть можливість шукати додаткове фінансування за межами конкретної країни, всередині Європейського Союзу. Таким чином, застосування цієї Директиви надає альтернативу компаніям, залучати інвестиції не виходячи на фондовий ринок і не використовуючи МСФЗ. Доведено, що нова класифікація компаній, наведена в

Директиві 2013/34 / ЄС розширює спектр підприємств, які можуть бути класифіковані як малі та відповідно звільняються від аудиту. Тому, якщо мале підприємство буде шукати фінансування, впевненості в достовірності його звітності не буде. Рекомендовано замість аудиторській перевірки, яка не є обов'язковою для СМП згідно з Обліковою Директивою 2013/34 / ЄС, запропонувати альтернативний варіант наприклад, своєрідної бухгалтерської експертизи звітності малих підприємств, що буде не так вичерпно і дорого.

6. У результаті проведеного огляду процесу прийняття для використання Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в США доведено, що Комісія з цінних паперів і бірж США дуже виважено підійшла до цього питання. Процес тільки підготовки до переходу зайняв близько 10 років, і в підсумку перехід компаній США на МСФЗ залишається під питанням. Основною причиною затягування питання про перехід американських компаній можна назвати небажання США поступатися переважним правом зі створення глобальних стандартів Раді з МСФЗ. Не секрет, що першоджерелом МСФЗ можна вважати ГААП США. Наступною причиною може бути те, що перехід компаній на МСФЗ вимагає дуже багато зусиль з боку керівництва і персоналу компанії і це дуже дорогий процес. Зростають витрати на перегляд та оновлення облікової політики та процедур, поліпшення існуючої або впровадження нової інформаційної системи, зміну в дизайні процедур внутрішнього контролю, навчання персоналу та інвесторів в області зміни облікової політики і наслідків цих змін. Узагальнення досвіду конвергенції ГААП США і МСФЗ дозволило з'ясувати, що Україна зіткнулася зі спільними проблемами. Відсутність нормативно правових основ, інституціональних факторів і відсутність заходів з підвищення кваліфікації бухгалтерів та навчання інвесторів призвело до формального «переходу» на МСФЗ акціонерних підприємств, а потім і всіх інших компаній «суспільного значення». Дивний той факт, що ніхто не подумав, наскільки невиправдано

дорогим буде перехід на МСФЗ українських підприємств. Тому не дивно, що більшість компаній поставилося до цього процесу настільки зневажливо і просто подають звітність з позначкою за «МСФЗ» без кардинальних змін по суті.

7. Узагальнення досвіду країн, що розвиваються свідчать про те, що:

- російська система нормативного регулювання бухгалтерського обліку поки ще не відповідає системі МСФЗ. У кількісному вираженні російські ПБО охоплюють не всі економічні об'єкти, бухгалтерський облік яких регламентується МСФЗ;
- практично всі країни Південної Америки вимагають або дозволяють застосування МСФЗ як основи підготовки фінансової звітності (або перебувають у процесі впровадження таких вимог) для публічних компаній з 2009 року;
- підготовка звітності відповідно до МСФЗ уже є обов'язковою вимогою в низці інших латиноамериканських країн і країн Карибського басейну.

РОЗДІЛ 3
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1. Міжнародні стандарти фінансової звітності: історія виникнення

Термін Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) наразі поширений, як у нормативних документах, так і в економічній літературі. Однак ні чіткого визначення цього поняття, ні однозначного перекладу назви стандартів, у бухгалтерській літературі не склалося.

У нормативних документах перша згадка про Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку з'явилася в Постанові Кабінету Міністрів від 28.10.1998 року № 1706 [77], яка була затверджена Програмою реформування системи бухгалтерського обліку з використанням міжнародних стандартів – «із метою приведення національної системи бухгалтерського обліку у відповідність до вимог ринкової економіки та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку». Слід зазначити, що в постанові не надавалося визначення міжнародних стандартів, вони просто визначалися як основа для розробки національних стандартів бухгалтерського обліку.

Таким чином, можна говорити про трактування МСФЗ певного переліку міжнародних правил, на основі якого повинні розроблятися українські Положення (Стандарти) бухгалтерського обліку.

Із метою подальшої інтеграції фондового ринку України в міжнародну систему Постановою Кабміну України від 14.08.2001 р. № 1046 Про погодження заходів щодо реалізації Основних напрямків розвитку фондового ринку на 2001-2005 роки [156], було передбачено: запровадити міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та міжнародні стандарти розкриття інформації Міжнародної організації комісій з цінних

паперів емітентами, цінні папери яких допущені до торгівлі на організаційно оформлених ринках, професійними учасниками фондового ринку, інститутами спільного інвестування.

У цьому документі визначення МСФЗ також не було надано.

У 2006 році Указом Президента України від 10.04.2006 р. було затверджено План першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності [81], в якому передбачено внесення змін до законодавчих актів щодо впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Але і в Плані, також, як і в попередніх документах, не дається визначення МСФЗ.

Таким чином можна зробити висновок про те, що в нормативних документах не представлено окремого визначення МСФЗ, однак, виходячи з тексту, можна говорити про МСФЗ як про набір стандартів, що базуються на низці концепцій, і є орієнтиром для реформування української системи обліку та звітності. При цьому не визначається ні мета цих стандартів, ні їхній перелік, ні їхній статус, ні сфера їхнього застосування.

В українській спеціалізованій літературі також не має однозначного визначення МСФЗ. Можна виділити два сформованих підходи до використання поняття Міжнародні стандарти фінансової звітності:

- МСФЗ використовуються як загальновідоме поняття, без розкриття суті цього поняття;
- надається визначення МСФЗ, але з досить різним трактуванням.

Наведемо низку прикладів, які ілюструють перший підхід:

- визначення МСФЗ не представлено (або воно має зовсім загальний характер), проте, застосування цього терміну в контексті дозволяє трактувати їх як певний перелік міжнародних стандартів або правил, які або є орієнтиром / базою розробки національних стандартів, або використовуються для досягнення інших спеціальних цілей;
- Україна зробила свій статегіческій вибір на користь МСФЗ – орієнтації [157, с. 15];

- в умовах ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності в Україні відповідно до МСФЗ перед підприємствами постає чимало питань із трактування тих чи інших стандартів, оскільки МСФЗ базуються не на вузькоспеціалізованих правилах та методиках, а на фундаментальних принципах [158, с. 216];
- приведення національних систем обліку й звітності у відповідність до вимог міжнародних стандартів – це шлях до інтернаціоналізації та гармонізації обліку, підвищення якості облікової інформації та довіри до неї з боку різних користувачів [159, с. 42];
- МСФЗ ... використовуються ... як міжнародний норматив для країн, які розробляють власні вимоги до обліку та звітності [160, с. 8];
- міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) ... [це] ... інструментарій для підготовки фінансової звітності, єдиний і зрозумілий для світового економічного співтовариства [161, с. 12].

Другий підхід, що характеризується тим, що автори дають визначення МСФЗ, полягає в тому, що стандарти визначаються як міжнародний перелік правил, які регламентують порядок обліку і складання звітності для зацікавлених користувачів, і розроблюваних спеціальною організацією.

- МСФЗ – це ефективний інструмент підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визначення доходів і витрат, оцінювання активів і зобов'язань [162, с. 1];
- у широкому сенсі цього терміну МСФЗ – це стандарти фінансової звітності, прийняті РМСБО. Вони містять: Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS); Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (IAS); Інтерпретації, розроблені Комітетом з інтерпретацій міжнародної фінансової звітності (IFRIC) або колишнім постійним комітетом з інтерпретацій (SIC) [163, с. 13];
- сукупність нормативних документів, розроблених на основі загальних методологічних принципів, які повинні дотримуватися при організації, веденні бухгалтерського обліку, підготовки та подання фінансових звітів, для уніфікації міжнародної практики бухгалтерського обліку [164, с. 17];
- Міжнародні Стандарти фінансової звітності – це сукупність документів, що регламентують вимоги до визнання, оцінки, подання та розкриття інформації у фінансовій звітності, які розробляються Комітетом з міжнародних стандартів (IASCF) [165, с. 39].

При визначенні МСФЗ, принципово важливим є спрямованість цих стандартів на вимоги, що висуваються до фінансової звітності, а не до обліку. Безумовно, фінансова звітність, у першу чергу, базується на даних бухгалтерського обліку, і, виходячи з цього, вимоги, що висуваються до звітності, задають параметри й правила організації системи бухгалтерського обліку.

Заради справедливості треба сказати, що таке розуміння прийшло не відразу навіть до розробників стандартів. Адже спочатку Міжнародні стандарти називалися МСБО - міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і тільки в 2000 році після реорганізації всієї структури Комітету зі стандартів були перейменовані в МСФЗ – міжнародні стандарти фінансової звітності.

Розглянемо докладніше історію виникнення міжнародних стандартів на прикладі основних дат [155].

Історія виникнення міжнародних стандартів починається в 1973 році, коли представники професійних бухгалтерських організацій в Австралії, Канаді, Франції, Німеччини, Японії, Мексиці, Нідерландах, Великобританії, Ірландії та США підписали угоду про заснування Комітету з Міжнародних стандартів та бухгалтерського обліку.

У цьому ж році були призначені організаційні комітети перших трьох проектів КМСБО.

Публікація перших стандартів почалася в 1975 році. Були опубліковані остаточні версії перших МСФЗ: МСФЗ (IAS) 1 (1975 рік) «Розкриття облікової політики» та МСФЗ (IAS) 2

(1975 рік) «Оцінка та подання товарно-матеріальних запасів у контексті системи обліку за історичною вартістю».

У 1982 році склад КМСБО був розширений до 17 членів, враховуючи 13 представників різних країн, призначених Радою Міжнародної федерації бухгалтерів (IFAC), і до 4 представників організацій, зацікавлених у питаннях підготовки фінансової звітності. IFAC визнає КМСБО як організацію, яка встановлює глобальні стандарти бухгалтерського обліку.

Із 1989 року до роботи над глобальними стандартами доєдналася Європейська федерація бухгалтерів (FEE), яка підтримує міжнародну гармонізацію бухгалтерських стандартів та більш активну участь країн Європи в діяльності КМСБО. IFAC стверджує директиву для підприємств державного сектора, що зобов'язує державні комерційні підприємства використовувати МСФЗ (IAS) під час підготовки фінансової звітності.

Європейська комісія (ЄК) підтримує угоду між КМСБО та IOSCO про завершення розробки основних стандартів і зобов'язує держави Європейського союзу застосовувати МСФЗ (IAS) в 1995 році.

У 1996 р. Комісія з цінних паперів і бірж США (SEC) підтримує ініціативу КМСБО щодо якнайшвидшої розробки стандартів фінансової звітності для міжнародних розміщень цінних паперів.

У 1997 р. був утворений Постійний Комітет з Роз'ясненнями стандартів, до складу якого входять 12 голосуючих членів. Його мета – розробка роз'яснень МСФЗ для остаточного схвалення КМСБО. У цьому ж році була утворена робоча група зі стратегії для надання рекомендацій щодо майбутньої структури та діяльності КМСБО.

Склад Міжнародної федерації бухгалтерів / КМСБО розширюється до 140 бухгалтерських організацій в 101 країні до 1998 року.

КМСБО завершує розробку основних стандартів затвердженням МСФЗ (IAS) 39.

У 1999 році міністри фінансів країн «Великої сімки» та Міжнародний валютний фонд закликають до підтримки МСФЗ з метою «зміцнення міжнародної фінансової архітектури». Відбувається реорганізація складу КМСБО, до якого тепер входять 14 членів (12 у штаті комітету), що підкоряються незалежній раді піклувальників.

Міжнародна організація комісій із цінних паперів (IOSCO) в 2000 році рекомендує своїм членам дозволити транснаціональним компаніям використовувати стандарти КМСБО при міжнародних розміщеннях цінних паперів. Утворений спеціальний комітет із призначень, який очолив голова SEC Артур Левітт, для призначення піклувальників із нагляду за діяльністю КМСФО.

Організації, що входять у КМСБО, утверджують реорганізацію і новий статут КМСБО.

Комітет з призначень затверджує піклувальників на перший термін. Опікуни вибирають сера Девіда Твіді (голову Комітету зі стандартів бухгалтерської звітності Великобританії) першим головою реорганізованого КМСБО.

У 2001 році оголошено склад і нове найменування комітету (КМСФО). Утворений Фонд КМСБО 1 квітня 2001 року приймає у КМСБО обов'язки з випуску та схвалення стандартів. КМСФО стверджує чинні МСФЗ та ПКР. Представники КМСФО проводять зустріч із головами восьми національних організацій, які розробляють стандарти фінансової звітності, щоб почати узгодження політики й виробити цілі щодо конвергенції стандартів.

2002 рік був знаменним в історії розвитку міжнародних стандартів.

Постійний Комітет з роз'яснення стандартів був перейменований у Комітет з роз'яснення Міжнародних стандартів фінансової звітності (КРМСФО) з правом не тільки роз'яснювати існуючі МСФЗ, але й надавати своєчасні вказівки з питань, які не розглядаються в МСФЗ.

Країни Європи встановлює обов'язкове застосування

МСФЗ для компаній, акції яких обертаються на біржі, починаючи з 2005 року.

КМСФО і FASB підписують угоду про конвергенції.

У 2006 році внесені зміни до угоди між КМСФО та FASB про конвергенції. КМСФО публікує заяву про робочі стосунки з іншими організаціями, що встановлюють стандарти фінансової звітності.

У 2007 році склад КРМСФО збільшений з 12 до 14 членів. КМСФО вносить пропозицію про створення спеціальних МСФЗ для підприємств малого та середнього бізнесу (SME).

У відповідь на світову фінансову кризу в 2008 році КМСФО підготував нові вказівки щодо визначення справедливої вартості; прискорив прийняття поправок до МСФЗ (IAS) 39; прискорив роботу за проектами «Оцінка за справедливою вартістю» і «Принципи консолідації»; розширив вимоги до розкриття інформації за фінансовими інструментами. Також було створено дві експертні консультаційні групи.

У 2009 році Склад КМСФО збільшений до 16 членів (враховуючи максимум трьох сумісників), визначено регіональні квоти Комітету. Фонд КМСБО формує Наглядова рада з представників державних і міждержавних організацій. КМСФО реагує на світову фінансову кризу проектом із заміни МСФЗ (IAS) 39, враховуючи принципи розрахунку знецінення позик.

До 2010 року піклувальники завершили другий етап перегляду статуту. Перейменовано Фонд МСФЗ (раніше – «Фонд КМСБО»), Комітет з роз'ясненнями МСФЗ (раніше – «ПКР») і Консультативну раду з МСФЗ (раніше – «Консультативна рада з стандартам»).

Ханс Хугерворст прийняв пост голови КМСФО у сера Девіда Твіді в 2011 році. КМСФО провів консультацію за вперше підготовленим порядком денним.

Випущений звіт Опікунської ради: за 2011 рік «МСФЗ як глобальні стандарти: визначення стратегії другого десятиліття діяльності фонду». Згідно з даними звіту КМСФО і FASB,

представленого «Великій двадцятці», завершення великих проектів з конвергенції заплановано на першу половину 2013 року. Також було проведено огляд ефективності роботи КРМСФО. Фонд МСФЗ представив для обговорення новий процес прийняття стандартів КМСФО та роз'яснень КРМСФО, який містить формування Комітету з нагляду за процесом прийняття стандартів (DPOC) Фонду МСФЗ. Примітно, що в 2013 р. було відкрито перше представництво Фонду за межами Лондона - в Токіо.

Фонд МСФЗ публікує перелік юрисдикцій щодо застосування МСФЗ, щоб намітити прогрес у просуванні глобальних стандартів бухгалтерського обліку.

До 2014 року Рада з МСФЗ завершує реформу бухгалтерського обліку фінансових інструментів. Фонд МСФЗ і Європейський регулятор з цінних паперів і ринків (ESMA) підписали спільну заяву про конвергенції. IASB та Американська Рада за стандартами (FASB) зійшлися в єдиних підходах з визнання виручки.

Розглянемо, як поширені МСФЗ у світі станом на 2014 рік.

Таблиця 13.

Використання МСФЗ у світі (2014)

(IFRS® as global standards: a pocket guide) [112].

	Кількість юрисдикцій				
Регіон	У регіоні	Потрібне використання МСФЗ для публічних компаній	Потрібне використання МСФЗ у% до загальної кількості юрисдикцій у регіоні	Дозволено чи потрібне використання МСФЗ для публічних компаній	НЕ дозволено використання МСФЗ
Європа	42	41	98 %	1	0
Африка	20	16	80%	1	3
Близький Схід	7	6	86%	1	0
Азія-Океанія	32	24	75%	3	5
Південна і Північна Америка	37	27	73%	8	2
Усього	138	114	83%	14	10
Усього в %	100%	83%		10%	7%

Прагнення до єдиних глобальних стандартів бухгалтерського обліку. Майже всі країни (128 з 138) вимагають застосування МСФЗ як єдиного набору високоякісних глобальних стандартів бухгалтерського обліку. Тільки Албанія, Беліз, Бермудські острови, Кайманові острови, Єгипет, Макао, Парагвай, Суринам, Швейцарія і В'єтнам не застосовуються МСФЗ.

Відповідні регуляторні органи в усіх 138 країнах, за винятком 8 з 138 юрисдикціях (Беліз, Бермуди, Кайманові острови, Єгипет, Макао, Суринам, Швейцарія та В'єтнам) зробили МСФЗ обов'язковим для застосування публічними компаніями як єдиний набір глобальних стандартів бухгалтерського обліку. Навіть за відсутності такої вимоги, МСФЗ зазвичай використовуються лістингові компанії у Беліз, Бермуди, Кайманові острови та Швейцарії.

Із 138 юрисдикцій, 114 (83 відсотків) вимагають МСФЗ для всіх або більшості вітчизняних публічних лістингових компаній (зареєстрованих на біржі компаній і фінансових інститутів) на своїх ринках капіталу. Усі, крім них двох вже почали використовувати МСФЗ. Бутан і Колумбія почнуть використовувати МСФЗ у 2021 і 2015 відповідно.

Певні коментарі по 24 юрисдикціях, які не прийняли МСФЗ:

- 12 юрисдикцій дозволяють (замість вимагають) МСФЗ: Бермудські острови, Кайманові острови, Гватемала, Гондурас, Індія, Японія, Мадагаскар, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Суринам і Швейцарія;
- дві юрисдикції вимагають МСФЗ для фінансових інститутів: Саудівська Аравія та Узбекистан;
- одна юрисдикція знаходиться в процесі переходу на МСФЗ в повному обсязі: Таїланд;
- одна юрисдикція в процесі зближення своїх національних стандартів істотно (але не повністю) з МСФЗ: Індонезія;
- вісім юрисдикцій використовують національні або регіональні стандарти: Болівія, Китай, Єгипет, Гвінея-Бісау, Макао, Нігерія, Сполучені Штати та В'єтнам.

До складу 114 юрисдикцій, що вимагають застосування МСФЗ для всіх або більшості вітчизняних лістингових компаній, належать країни-члени ЄС, в яких IAS 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» поки що не застосовується.

Таке рішення впливає в першу чергу на менше, ніж два десятки банків з 8000 МСФО компаній, чиї цінні папери котуються на регульованому ринку в Європі.

До складу 114 юрисдикцій також належать кілька юрисдикцій, які взяли МСФЗ замість національних стандартів бухгалтерського обліку (Австралія, Гонконг, Корея (Південна) і Нова Зеландія). До 114 країн також належать три юрисдикції, які взяли МСФЗ нещодавно: Македонія (2009), М'янма (2010) і Венесуела (2008).

138 країн містять усі 31 держав-членів ЄС та Європейської економічної зони, в яких МСФЗ є обов'язковим для всіх європейських компаній, чиї цінні папери торгуються на регульованому ринку.

114 юрисдикцій, які вимагають МСФЗ для всіх або більшості вітчизняних лістингових компаній, містять сім, які не мають бірж, але які вимагають МСФЗ для всіх фінансових установ (Афганістан, Ангола, Беліз, Бруней, Косово, Лесото і Ємен).

Із 107 юрисдикцій, які дійсно мають фондові біржі, – шість не вимагають МСФЗ для перелічених фінансових установ (Аргентина, Сальвадор, Ізраїль, Мексика, Перу й Уругвай), хоча вони вимагають МСФЗ для інших перерахованих компаній. Усі інші вимагають МСФЗ для всіх перерахованих компаній. Близько 60 відсотків з 114 юрисдикцій, які вимагають МСФЗ для всіх або більшості вітчизняних публічно торгованих компаній також вимагають МСФЗ для деяких вітчизняних компаній, чиї цінні папери не котируються на біржі, як правило, фінансові організації і великі приватні компанії. Понад 90 відсотків з 114 юрисдикцій, які вимагають МСФЗ для всіх або більшості вітчизняних компаній, які публічно торгують акціями, також вимагають або дозволяють МСФЗ для всіх або більшості непублічних компаній.

3.2. Еволюція розвитку концептуальних основ міжнародних стандартів фінансової звітності

Сфера дії МСФЗ, мета цих стандартів і єдині основи їх побудови в тій чи іншій мірі визначені в Концептуальних основах. Вченою О. В. Соловйовою [165, с.71] у дисертаційному дослідженні Концептуальні основи були визначені як базис системи МСФЗ та запропонована логічна послідовність формування їхнього змісту виходячи з трьох виділених харатеристик системи: єдиної сфери дії (фінансова звітність підприємства, що звітує); єдиної мети (формування фінансової звітності, корисної різним користувачам для прийняття економічних рішень) і єдиних засад побудови – структурних елементів (базові припущення, якісні характеристики інформації, елементи фінансової звітності, їх критерії визнання та види оцінки). На нашу думку, це правильний підхід у розумінні системи міжнародних стандартів, і в своєму дослідженні ми вирішили звернутися до еволюції виникнення Концептуальних засад МСФЗ.

Розвиток ринкових відносин та інтеграція України у світову економічну систему обумовлює необхідність забезпечення користувачів адекватною економічною інформацією про діяльність господарюючих суб'єктів через систему бухгалтерського обліку, яка заснована на Міжнародних стандартах фінансової звітності.

Керівництвом нашої країни була прийнята низка відповідних Законів і постанов спрямованих на повсюдне впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.

Обов'язкове використання МСФЗ потрібно під час складання фінансової звітності підприємствами-емітентами, цінні папери яких перебувають у лістингу, а також передбачена можливість добровільного використання МСФЗ іншими суб'єктами господарювання [92].

Очевидно, що використання МСФЗ в українській економіці – це не далека перспектива, а реальність для багатьох

українських підприємств, тому вивчення базису складання звітності за МСФЗ – Концептуальною основою фінансової звітності, вбачаємо актуальним і необхідним.

В українських нормативних документах із бухгалтерського обліку відсутній окремий документ, присвячений Концептуальним засадам фінансової звітності. Частково окремим питанням присвячено НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності)».

Концептуальна основа складання та подання фінансової звітності – базовий документ МСФЗ. Цей документ не є стандартом як таким, але слугує основою для створення і перегляду стандартів, а також допомагає в інтерпретації стандартів. Концептуальна основа охоплює: мету фінансової звітності; якісні характеристики корисної інформації; наведеної у фінансовій звітності; визначення; визнання та оцінювання елементів фінансової звітності; концепції капіталу та збереження капіталу.

Для розуміння змін, що відбуваються в Міжнародних стандартах фінансової звітності, необхідно розглянути еволюцію і причини виникнення концептуальних засад, як базису для розробки стандартів і обґрунтувати зв'язок концептуальних основ з теорією обліку на основі аналізу зарубіжної літератури.

Розглядаючи сучасне трактування Концептуальних основ фінансової звітності можна ігнорувати історію їх виникнення, як базову основу для нинішніх формулювань.

Звернімося до аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури, присвяченої питанням розробки та розвитку Концептуальних засад та їхнього зв'язку з теорією обліку.

У роботах з теорії обліку [166, 167, 168, 169, 170, 171] абсолютно коректно обговорюються такі концептуальні питання як: методологія статичного і динамічного балансу; формулювання облікових принципів; поняття елементів фінансової звітності; формування різного виду оцінок та інші теоретичні питання.

У роботах, пов'язаних зі застосуванням Міжнародних стандартів фінансової звітності [172, 173], не обговорюється ні власне необхідність існування Концептуальних засад, ні їх взаємозв'язок з теорією обліку.

Вирізняються новаторським підходом принципи бухгалтерського обліку, закладені в основу «багатоцільового бухгалтерського обліку» розроблені С. Ф. Головим [174, с. 12].

Виходячи з вищезазначеного, вважаємо за доцільне:

- розглянути еволюцію і причини виникнення концептуальних основ як базис для розробки стандартів і обґрунтувати зв'язок концептуальних основ з теорією обліку на основі аналізу зарубіжної літератури;
- розглянути вимоги Концептуальних засад, базуючись на офіційному тексті МСФО, та розробити пропозиції щодо їхнього вдосконалення з теоретичної точки зору.

Історичний огляд розвитку Концептуальних засад. Необхідність існування концептуальних основ для формування стандартів обліку та звітності в зарубіжній літературі досить часто обговорюється в контексті розвитку теорії обліку. Зауважимо, що Концептуальні засади, розроблені Комітетом із міжнародних стандартів, у зарубіжній практиці історично не були першими. Першими розробниками документів, які є концептуальними засадами національних стандартів, були американські вчені.

Найбільш ранні спроби розробити «концептуальні основи» були здійснені вченими зі США – Вільямом А. Патоном (William A. Paton) і Джоном Б. Каннінгем (John B. Canning). У своїй праці «Теорія обліку» [175], Патон презентував «перегляд теорії бухгалтерського обліку відповідно до умов і потреб ... великих корпорацій», а в останньому розділі він розглянув низку основних припущень, або «постулатів», які лягли в основу структури сучасного бухгалтерського обліку.

У роботі «Економіка бухгалтерського обліку» [176] Каннінг першим розробив і представив концептуальну основу для оцінювання і вимірювання активів, засновану на майбутніх очікуваннях.

Мабуть, перша інституційна спроба закласти базу для «Концептуальних засад обліку» була зроблена в «Експериментальному положенні про облікові принципи, що впливають на корпоративну звітність», випущене в 1936 році Виконавчою дирекцією Американської бухгалтерської асоціації (AAA) і опублікованою в журналі «The Accounting Review» [177].

Основною причиною підготовки цього документа була необхідність в авторитетному керівництві під час аналізу фінансової звітності корпорацій для нещодавно створеної комісії з цінних паперів – SEC (Securities and Exchange Commission). Важливим є той факт, що основною базовою оцінкою передбачалося вважати історичну вартість.

У 1938 році Американський інститут бухгалтерів (AIA) опублікував «Положення про бухгалтерські принципи (A Statement of Accounting Principles) [178], авторами якого були Томас Х. Сандерс (Thomas H. Sanders), Генрі Ренд Хетфілд (Henry Rand Hatfield), і Андерхілл Мур (Underhill Moore). У монографії розглядаються форми й зміст фінансових звітів, описується краща бухгалтерська практика тих років.

У 1938-1939 роках Американський інститут бухгалтерів (AIA) активізував свою роботу зі систематизації облікових принципів, був навіть створений Комітет бухгалтерських процедур (Committee on Accounting Procedure (CAP)), який протягом років вносив пропозиції щодо розробки основних бухгалтерських понять, і у 1945 році був виданий восьмисторінковий огляд основних бухгалтерських принципів [179].

Наступним етапом розвитку американських концептуальних основ була установа нового органу – Ради з бухгалтерських принципів (Accounting Principles Board (APB)) – прабатька Ради зі стандартів фінансового обліку (FASB), який до теперішнього часу відповідає за розробку облікових стандартів у США.

За час своєї плідної роботи (з 1959 по 1973 роки) APB опублікувало декілька досліджень присвячених розробці

постулатів, правил й інших посібників із застосування бухгалтерських принципів у конкретних ситуаціях. Так народилася перша інституційна програма зі створення концептуальної основи, яка ґрунтується на постулатах. Термін «концептуальні основи» став застосовуватися тільки в 1970-х роках.

У своїй першій дослідній роботі «Основні постулати бухгалтерського обліку» (The Basic Postulates of Accounting) [180], М. Монітц визначив принципи, що стали згодом базовими і для сучасного бухгалтерського обліку: безперервність діяльності, об'єктивність, порівнянність, грошова одиниця, істотність, консерватизм і розкриття інформації.

Однак найбільш значущою роботою можна вважати Положення № 4 «Основні концепції та принципи, що лежать в основі фінансової звітності бізнес-підприємств» [181].

У 1966 році дослідницький комітет Американської асоціації бухгалтерів (AAA) опублікувала новаторську монографію, що має назву Положення про базову теорію бухгалтерського обліку (ASOBAT), в якій вперше акцентується не на моделі оцінювання активів, а на питаннях «корисності» фінансової звітності. Бухгалтерський облік розглядається як «процес виявлення, вимірювання та зв'язку економічної інформації для проведення обґрунтованих суджень і прийняття рішень користувачами інформації» [182].

На основі доповіді спеціальної групи (Звіт Трублада) [183] в 1974 році починається офіційна розробка американських концептуальних основ. У наступні 15 років аналогічні документи були розроблені в Австралії, Канаді та Великобританії (AARF, CICA, ASB – назви організацій, відповідальних за розробку стандартів у відповідних країнах), а також на міжнародному рівні (IASC – попередник існуючого Комітету з міжнародних стандартів). Відповідно, Концептуальні засади складання та подання фінансових звітів є

логічним продовженням роботи, розпочатої американцями, і базуються на їх розробках.

Необхідно зазначити, що Концептуальні основи фінансової звітності та американських стандартів досить близькі як з точки зору кола розглянутих питань, так і з точки зору обраних підходів, що відзначають і деякі американські дослідники [184]. Така хронологічна послідовність і змістовна близькість підтверджують тісний взаємозв'язок Концептуальних основ фінансової звітності з розвитком теорії обліку, у першу чергу, розробляється науковцями англо-американської школи.

На взаємозв'язку розвитку теорії обліку та процесу розробки концептуальних основ акцентують увагу багато авторів.

Значні зміни Концептуальні засади зазнають і донині. Так в 2010 році низка нововведень була внесена Радою з МСФЗ за текстом Концептуальних засад.

До речі у 2010 році була завершена тільки частина істотних змін Концептуальних засад складання та подання фінансових звітів, виданих у 1989 році [185]. Значна робота буде ще продовжуватися, тому що Концептуальна основа – це теоретичний базис для всіх МСФЗ, а для основних користувачів – існуючих і потенційних інвесторів важливе розуміння суті фінансової інформації, закладеної у фінансовій звітності, відповідно інвестори повинні бути в курсі змін внесених у Концептуальні засади.

Усі якісні зміни знайшли своє відображення в новому тексті Концептуальних засад, але також збережена і значна частина старої редакції 1989 року.

Революційним, на нашу думку, є зміна назви, що значною мірою розширює склад передбачуваних звітів. Так, стара назва Концептуальні засади складання та подання фінансових звітів (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements) замінена на Концептуальні основи фінансової звітності (Conceptual Framework for Financial Reporting) [114].

Можна зробити висновок про те, що ці зміни співвідносяться з популярною ідеєю надання «Інтегрованої звітності» (IR), в якій будуть враховуватися не тільки фінансові, а й нефінансові показники, для поліпшення якості звітності та відображення істотного впливу фактора навколишнього середовища, соціального та наглядового факторів (environmental, social and governance, ESG): йдеться про використання природних ресурсів, захист прав людини і вплив бізнесу на суспільні явища та зміни клімату. Нова модель розглядається як можливий спосіб отримання більш повної картини діяльності компанії, що звітує, висвітлює ризики й можливості і більш логічно погоджує воєдино фактори ESG і фінансові результати.

Схематично відмінності в нової та старої редакції представлені в Таблиці 14

Таблиця 14

Відмінності у новій та старій редакції Концептуальних засад

(власна розробка на підставі [114])

Концептуальні засади складання та подання фінансових звітів, 1989 Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements, 1989	**Концептуальні основи фінансової звітності, 2010 Conceptual Framework for Financial Reporting, 2010**
• Баланс; • Звіт про прибутки і збитки; • Звіт про рух грошових коштів; • Звіт про зміни у власному капіталі; • Примітки	Фінансова інформація: • Звіт про фінансову позиції; • Звіт про сукупні прибутки та збитки; • Звіт про рух грошових коштів; • Звіт про зміни у власному капіталі; • Примітки; • Нефінансова інформація: • Огляд організаційної структури та її зовнішнє оточення; • Структура управління в компанії; • Огляд ризиків і можливостей; • Стратегія і розподіл ресурсів; • Стійкість бізнес-моделі і т.д.

Як бачимо, метою змін, внесених до Концептуальних основ фінансової звітності, є створення єдиної та всеосяжної концепції інтегрованої звітності, яка була б структурована навколо стратегічних завдань організації, її моделі бізнесу та корпоративного управління. Тим не менш, основні фінансові звіти компанії як і раніше будуть «кістяком» фінансової звітності.

Крім змін у назві СМСФО оновив визначення «цілі» фінансової звітності та якісні характеристики звітності.

Метою Концептуальних засад є «забезпечення послідовного і логічного формулювання МСФЗ» (пункт 8 Передмови до МСФЗ). Іншими словами, у Концептуальних засадах викладені встановлені концепції, які Рада з МСФЗ використовує при розробці стандартів. Отже, більшість вимог МСФЗ відповідають концепціям, викладеним у Концептуальних засадах. Однак застосування обмеження, пов'язаного з економічністю обліку (розробляючи стандарти, Рада з МСФЗ оцінює ймовірність того, що вигоди від подання певної інформації виправдають витрати, понесені для того, щоб надати і використовувати дану інформацію [114, пункт QC38 Концептуальних засад], як і раніше призводить до того, що деякі вимоги МСФО не максимізують якісні характеристики або інші основні концепції Концептуальних засад.

Мета фінансової звітності загального призначення полягає у наданні фінансової інформації про звіт організації, яка є корисною для існуючих і потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів під час прийняття ними рішень про надання цій організації ресурсів. Ці рішення стосуються купівлі, продажу або утримання часткових і боргових інструментів, а також надання чи погашення позик та інших форм кредитування [114, пункт OB2 Концептуальних засад]. Щоб оцінити перспективи організації щодо майбутніх чистих надходжень грошових коштів, існуючим та потенційним інвесторам, кредиторам й іншим кредиторам необхідна інформація про ресурси організації, вимоги до організації, і про

те, наскільки раціонально й ефективно керівництво та правління організації виконали свої обов'язки з використання ресурсів організації [114, пункт ОВ4 Концептуальних засад].

Іншими словами, мета фінансової звітності фокусується на інформаційних потребах постачальників капіталу.

Що ж стосується регуляторних та податкових органів, вони теж можуть почерпнути корисну інформацію з фінансової звітності загального призначення, але при складанні звітів компанії орієнтуються не на них.

Якісні характеристики корисної фінансової інформації

Концептуальна основа визначає дві основні якісні характеристики корисної фінансової інформації: Доречність (relevance) і правдиве уявлення (faithful representation). Для того, щоб бути корисною, фінансова інформація повинна бути доречною і правдиво представленою. Порівнянність, надійність перевірки, своєчасність і зрозумілість визначені як ті, що підсилюють якісні характеристики. Вони збільшують корисність доречною і правдиво представленою інформацією. Однак інформація може і не володіти всіма поліпшуючими характеристиками, але все ще може бути корисною.

Концептуальна основа також визнає певні обмеження щодо складання інформації: це витрати на її складання, так звана «економічність обліку», яка передбачає, що витрати на облік не будуть перевищувати об'єкт обліку.

Фінансова інформація має прогнозну цінність, якщо вона може бути використана для прогнозування майбутніх результатів. Вона має підтверджуючу цінність, якщо вона забезпечує зворотний зв'язок з попередніми прогнозами.

Інформація є суттєвою, якщо її відсутність або неправильне відображення впливає на прийняття рішень на основі інформації. Несуттєва інформації не впливає на прийняття рішення. Отже, несуттєва інформація не є доречною. Оскільки істотність залежить від специфіки компанії, Концептуальні основи не розглядають окремо поріг суттєвості при розробці стандартів.

Інформація є повною, якщо користувачі можуть зрозуміти суть відображених у звітах економічних явищ. Для цього вони вивчають безпосередньо цифри у звітності, описи і пояснення в Примітках. Інформація вважається нейтральною, якщо складена без упередженості – тобто в укладачів не було намірів завищити або занизити показники, або спробувати «випнути» сильні місця і «заховати» слабкі. Але з іншого боку, якщо звітність правильно складена і нейтральна – це не означає, що вона не впливає на рішення користувачів. Будь-яка корисна інформація, за визначенням впливає на рішення користувачів. Безпомилковість даних у фінансових звітах не означає, що вони ідеально точні. Мається на увазі, що в процесі формування звітності не були допущені помилки.

Як використовувати якісні характеристики при застосуванні Міжнародних стандартів фінансової звітності? Перший крок при аналізі ситуації – це визначення економічного явища, яке буде потенційно корисним для інвесторів і кредиторів під час прийняття рішень. Потім необхідно ідентифікувати тип інформації про це явище, її корисність і економічну доцільність.

Застосування якісних характеристик підвищує корисність інформації. Якщо при відображенні будь-якого факту господарського життя необхідно зробити вибір між доречністю і правдивим поданням, то необхідно проаналізувати наявність якісних характеристик, що підсилюють звітність (порівнянність, надійність перевірки, своєчасність і зрозумілість).

Порівнянність дозволяє інвесторам, кредиторам й іншим позичальникам визначити і зрозуміти подібності та відмінності між елементами звітності. Іноді одне і теж економічне явище може бути правдиво представлено декількома способами, але альтернативні методи відображення в обліку одних і тих же економічних явищ зменшує порівнянність.

Важливо відзначити, що порівнянність означає однорідність. Інформація вважається порівнянною, якщо схожі

елементи звітності виглядають однаково і різні елементи виглядають по-різному.

Верифікованість зміцнює довіру до фінансової інформації шляхом надання гарантій того, що інформація правильно складена.

Своєчасність означає, що інформація доступна для інвесторів, кредиторів та інших позичальників у той момент, коли вони можуть її використовувати в процесі прийняття рішень.

Поліпшуюча якісна характеристика «зрозумілість» означає, що інформація, яка може бути важка для розуміння, повинна бути розрахована на розуміння і однозначне трактування користувачами за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені в сприйнятті цієї інформації.

У той же час, інвестори, кредитори та інші позичальники для розуміння найбільш складних економічних явищ можуть звернутися до професійних консультантів.

Якщо звернутися до старої редакції Концептуальних засад за МСФЗ, то певні якісні характеристики взагалі зникли з нової версії Концептуальних засад, а саме:

- надійність;
- переважання сутності над формою;
- обачність (консерватизм).

Рада з МСФЗ порахував термін «правдиве уявлення» більш відповідним, ніж термін «надійність», бо існувала велика плутанина, що мається на увазі під надійністю інформації. Принцип переважання сутності над формою був унеможливлений, тому він був зайвим у світлі правдивого уявлення, іншими словами, якщо інформація представлена у звіті, виходячи з економічного сенсу, вірна й нейтральна, то очевидно, що дотриманий принцип переважання сутності над формою. Принцип обачності унеможливлений, адже несумісний з нейтральністю інформації.

Результат дослідження за цим питанням представлений у роботі [186].

3.3. Проблематика впровадження МСФЗ в України

Законодавчою основою впровадження МСФО в Україні є Закон «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [78], який передбачає застосування МСФЗ:

- публічними акціонерними товариствами, банками, страховими компаніями складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами з 2012 року;
- підприємства, які надають фінансові послуги, крім страхування та пенсійного забезпечення з 2013 року;
- підприємства, що здійснюють допоміжну діяльність у сферах фінансових послуг і страхування з 2014 року;
- усі інші підприємства самостійно визначають доцільність використання міжнародних стандартів для складання фінансової звітності.

Для складання фінансової звітності використовуються міжнародні стандарти, якщо вони не суперечать Закону і офіційно опубліковані на веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики.

Основними умовами використання МСФЗ в Україні для складання фінансової звітності є «непротиріччя» Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а саме:

- цілям ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, відповідно до Закону: надання користувачам для прийняття рішень повної правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства;
- основним принципам, на яких базується бухгалтерський облік і фінансова звітність.

На практиці ведення обліку українськими підприємствами ця норма часто порушується.

Найсерйозніші відхилення від системи МСФЗ, як правило, містяться в нормативних документах, які не називаються «Стандартами». Це дає формальний привід Міністерству фінансів використовувати становище, оскільки воно не названо «стандартом» і на нього поширюється гарантія Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», або державні регулятори, виправдовуючи свої вимоги, стали посилатися на Концептуальну основу МСФЗ, яке дозволяє, нібито висловлювати свою професійну думку [114]. Згадана у вступі до Концептуальної основи МСФЗ можливість висувати «інші або додаткові» вимоги до звітності урядами не означає, що можна порушувати норму Закону про бухгалтерський облік, яка встановлює, що національні стандарти не можуть суперечити МСФЗ.

Багато українських бухгалтерів плутають поняття «не суперечить МСФЗ» з поняттям «відповідає МСФЗ». У звітності з'являються такі багатообіцяючі застереження «Фінансова звітність складається відповідно до МСФЗ, ведення обліку на підприємстві здійснюється відповідно до чинного законодавства України» [187].

Головні бухгалтери українських компаній, ігноруючи основні постулати IFRS 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» [192], складають звітність за національними стандартами, потім розкривають більш детально Примітки, вважаючи, що такий підхід відповідає МСФЗ. Або навпаки, декларуючи, що звітність складена за МСФЗ, зводять її до формату національної уніфікованої звітності. Нагадаємо, що в IFRS 1 міститься вимога розкривати в Примітках до звітності недвозначну норму про явну і безумовному заяву про відповідність звітності МСФЗ. Проілюструємо це висловлювання на прикладі.

Із цього року компанія підготувала початковий звіт про фінансове становище відповідно до МСФЗ за станом на 31 грудня 2011 року відповідно до МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності».

Цей стандарт вимагає підготовки вступного звіту про фінансове становище за станом на дату переходу на МСФЗ відповідно до облікової політики, яка відповідає вимогам усіх МСФЗ, чинних на дату складання першого повного комплекту фінансової звітності відповідно до МСФЗ.

Перший повний комплект фінансової звітності відповідно до МСФЗ, зокрема і звіт про фінансове становище, відповідні звіти про сукупний дохід, про зміни капіталу та про рух грошових коштів, а також порівняльна інформація за попередній рік, буде підготовлений за рік, що закінчився 31 грудня 2013 року (дату переходу на МСФЗ).

Окрім цієї заяви, компанія зобов'язана розкрити вплив трансформаційних коректувань на звітність, у такому вигляді:

Перше застосування МСФЗ
Узгодження капіталу на 31 грудня 2011
(дата переходу на МСФЗ)

	ПСБО на 31/12/2011	Корегування	МСФЗ на 31/12/2011
Основні засоби	33 723	68 364	102 087
Нематеріальні активи	5 955	-5 955	
Відстрочені податкові зобов'язання		- 11 346	-11 346
Нерозподілений прибуток	- 12 315	51 063	38 748

Але, незалежно від використання пакету стандартів суб'єкти господарювання зобов'язані виконувати норми Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», порядку подання фінансової звітності, а також нормативно-правових актів щодо забезпечення записів у бухгалтерському обліку, проведення інвентаризації і т.д.

У випадку, якщо компанія подає звітність відповідно до міжнародних стандартів, необхідно керуватися положеннями IFRS 1 «Перше Застосування Міжнародніх стандартів Фінансової звітності, якій передбачає перегляд усіх активів, зобов'язань і рахунків капіталу на предмет відповідності МСФЗ.

Певні труднощі відчувають бухгалтери, заповнюючи форми бухгалтерської звітності та подаючи її регулятору.

Справа в тому, що підприємства інформують про обраний пакет стандартів у звітності, вибравши позначку у відповідній формі фінансової звітності, і подальше додаткове інформування органів державної статистики вже не потрібно. Підприємства, які складають консолідовану фінансову звітність за МСФЗ, надсилають листом відповідну інформацію органам статистики. Проблема полягає в тому, що звітність, складена за МСФЗ, не відповідає затвердженому формату української звітності.

Розглянемо питання порядку співпраці регуляторних органів України з Радою з МСФЗ щодо забезпечення заінтересованих осіб текстами міжнародних стндартов, включаючи останні зміни.

Міністерство фінансів України на постійній основі співпрацює з Радою з МСФЗ. Були укладені договори щодо отримання:

- текстів МСФЗ з метою їх перекладу на українську мову та опублікування;
- проектів МСФЗ та їхнього обговорення.

Однак навіть на переклад текстів стандартів Міністерство фінансів не витрачало коштів – переклад українською мовою був здійснений силами громадської організації – Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (UFPAA) і розміщений на сайті Міністерства фінансів України.

Значна частина матеріалів, приклади, основа для прийняття рішень і т. д. є інтелектуальною власністю РМСФО і може бути опублікована тільки за додаткову оплату.

Із метою координації діяльності щодо впровадження МСФЗ і розуміючи складність процесу використання, а також маючи на увазі необхідність спільних зусиль усіх учасників цього процесу, Міністерство фінансів і Національний банк України ініціювали об’єднання професійного співтовариства задля вирішення цього завдання, яке формалізується відповідним Меморандумом [193].

Сторонами Меморандуму є:

Міністерство фінансів, Національний банк, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Державна податкова служба України, Державна служба статистики, Проект розвитку фінансового сектору (FINREP), громадські організації.

Сторони Меморандуму домовилися координувати діяльність у сфері використання МСФЗ в Україні для формування єдиних підходів щодо застосування МСФЗ, їх перекладу, інформаційного супроводу, вирішення проблемних питань та налагодження ефективних взаємовідносин у цій сфері, у ролі координатора виступає Міністерство фінансів України.

Першим кроком впровадження МСФЗ було створення спеціалізованого сайту з впровадження МСФЗ Міністерством фінансів спільно з Проектом розвитку фінансового сектору (FINREP). Його презентація відбулася в лютому 2012 року. Адреса сайту: msfz.minfin.gov.ua

Метою сайту є – вільний і безкоштовний доступ суб’єктів господарювання, бухгалтерів практиків та студентів до найкращої практики застосування МСФЗ. У таблиці 15 представлені інші пункти Меморандуму, з оцінкою стану виконання основних пунктів.

Таблиця 15

Стан виконання Меморандуму про взаємодію, співробітництво та координацію дій щодо запровадження в Україні Міжнародних стандартів фінансової звітності від 10 червня 2011 року

(власна розробка на підставі [193])

Заходи, що передбачені	Помітки про виконання, коментарі
Розроблення концепції методологічного регулювання бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ	Виконано [158, с. 209]
Здійснення офіційного перекладу змін та доповнень до Міжнародних стандартів фінансової звітності, прийнятих Радою з Міжнародних	Виконано Офіційній переклад представленій на сайті http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/

Продовження табл. 15

стандартів фінансової звітності станом на 01.01.2012	main?art_id=92410&cat_id=92408
Розроблення нормативної бази з бухгалтерського обліку для запровадження МСФЗ	Частково, уніфіціровані форми звітності яснують
Інформаційна підтримка застосування МСФЗ	Виконано
Формування інформаційно-аналітичної бази з питань застосування МСФЗ з метою вільного доступу суб'єктів господарювання до навчальних матеріалів, наукових статей, інформації про практичне їх застосування	Частково. Не виконано: -Підготовка науково-практичного коментаря до МСФЗ 1 "Перше застосування МСФЗ" -Підготовка рекомендацій із застосування МСФЗ підприємствами аграрного сектору та науково-практичного коментарю до МСФЗ 1 «Перше застосування МСФЗ» та МСБО 41 «Сільське господарство» -Підготовка рекомендацій з формування фінансової звітності суб'єктами господарювання, що застосовують МСФЗ, виходячи з особливостей господарської діяльності в аграрному секторі економіки
Підвищення кваліфікації бухгалтерів та забезпечення високого рівня спеціалістів з бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання, які складатимуть фінансову звітність за МСФЗ	Частково Не виконано: - Проведення практичних семінарів для спеціалістів бухгалтерських служб підприємств, які застосовуватимуть МСФЗ; - Професійне навчання бухгалтерів та забезпечення високого кваліфікаційного рівня спеціалістів з бухгалтерського обліку підприємств та установ аграрного сектору
Проведення науково-практичних конференцій та практичних семінарів з проблемних питань щодо запровадження і застосування МСФЗ	Виконано
Узагальнення досвіду застосування Міжнародних стандартів в Європейському Союзі та в країнах з перехідною економікою	Виконано [158, с. 9-45]
Забезпечення співробітництва з Радою з Міжнародних стандартів фінансової звітності щодо запровадження в Україні МСФЗ	Виконано
Створення ефективної системи контролю за якістю фінансової звітності, складеної за МСФЗ	Не виконано

Міністерство фінансів України задекларувало, що перехід до використання МСФЗ здійснюється при мінімальних трансакційних витратах. Це стосується як суб'єктів господарювання, яким не нав'язується обов'язкове навчання, сертифікація фахівців, яким безкоштовно надаються навчальні матеріали, так і держави, яка не витратила додаткові бюджетні кошти на забезпечення процесу переходу. Іншими словами, держава не тільки не витратила жодної бюджетної копійки на процес переходу до МСФЗ, але і підійшла до цього процесу формально і непослідовно. Це в першу чергу стосується дати переходу на МСФЗ. Як було зазначено в Законі про бухгалтерський облік акціонерні компанії повинні складати звітність за МСФЗ з 31.12.2012 р., відповідно дата переходу – 01.01.2011 року, але після довгих коливань у листопаді 2011 року було опубліковано спільний лист, який замість того, щоб внести ясність – вніс непорозуміння.

Ураховуючи стислі терміни впровадження МСФЗ, 2012 рік є перехідним періодом, беручи до уваги особливості такого періоду при оцінюванні ситуації щодо впровадження МСФЗ, було прийнято консенсусне рішення щодо першого застосування МСФЗ в Україні. Спільними зусиллями регуляторів, аудиторів, користувачів фінансової звітності та професіоналів практиків було видано лист від 07.12.2011 р. № 12-208 / 1757-14830 / 31-08410-06-5 / 30523/04 / 4-07 / 702 [188] стосовно першого застосування МСФЗ. Суб'єктам господарювання, які складають фінансову звітність за МСФЗ, було підтверджено думку регуляторів, сформований спільно з аудиторами й практиками.

Фінансова звітність та консолідована фінансова звітність за 2011 рік складається підприємствами (крім банків) згідно з національними положеннми (стандартами) бухгалтерського обліку, а банками – відповідно до нормативно-правових актів Національного банку України.

Особливості складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за МСФЗ у перші звітні

періоди визначає МСФЗ 1 «Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності».

Підприємство може вибрати датою переходу на МСФЗ 01.01.2011 р. або 01.01. 2012 р. (крім банків). Для банків дата переходу: 01.01.2011 р.

- У разі якщо дата переходу на МСФЗ 01.01.2011 р.: перша фінансова звітність та консолідована фінансова звітність, складена за МСФЗ, за 2012 рік має містити інформацію в балансі станом на 01.01.2011 р., 31.12.2011 р., 31.12.2012 роки. Звіти про фінансові результати, звіти про рух грошових коштів, звіти про зміну у власному капіталі, за 2011 і 2012 роки, відповідні примітки, зокрема порівняльну інформацію.

- У випадку, якщо дата переходу на МСФЗ 01.01.2012 р. складається баланс на 01.01.2012 р. за вимогами МСФЗ. Перша фінансова звітність та консолідована фінансова звітність, складена за МСФЗ, за 2013 рік має містити інформацію в балансі станом на 01.01.2012 р., 31.12.2012 р., 31.12.2013 роки. Звіти про фінансові результати, звіти про рух грошових коштів, звіти про зміну у власному капіталі, за 2012 і 2013 роки, відповідні примітки, зокрема порівняльну інформацію.

Багато підприємств, які на момент появи листа вже провели переоцінювання основних засобів, опинилися перед вибором - коли подавати остаточний пакет, і з метою економії коштів на проведення трансформації подали звіт про фінансову позицію за 2 роки, а звіт про сукупні прибутки за один рік. Остаточним пакетом за МСФЗ буде звітність за 2013 рік. Тоді як бути з переоцінкою - вона була проведена не на дату переходу.

Такі непослідовні дії регуляторів привели до того, що значна кількість підприємств перший звіт по МСФЗ подали з відображенням частково недостовірної інформації стосовно основних засобів.

Не менш сумна ситуація з навчанням бухгалтерів АТ основам МСФЗ. Звичайно, сертифікація бухгалтерів не була передбачена й державні регулятори вважають, що це певний плюс, але тільки не при переході на МСФЗ. У силу

національних особливостей бухгалтери взагалі далекі від бухгалтерського обліку, й більшості компаній довелося скористатися послугами сторонніх організацій для консультацій щодо переходу на МСФЗ. Значно зросла вартість аудиторського висновку за МСФЗ. Ефект для підприємства – нульовий, бухгалтери не отримали достатнього досвіду, щоб вести облік за МСФЗ у подальшому, більше того зазнали значних витрат через перехід і підтвердження звітності.

Розгляньмо ще кілька причин формального ставлення до переходу на МСФЗ українськими підприємствами.

Бухгалтерський облік в Україні орієнтований, насамперед, на податковий облік, бухгалтерський облік має вторинний характер. Бухгалтери намагаються гармонізувати податковий і бухгалтерський облік, віддаючи перевагу правильному оподаткуванню. Додатковою причиною такої ситуації також став той факт, що тривалий час фінансова звітність в Україні не була затребувана. Високий рівень корупції і тіньові обороти не дозволяли інвесторам базувати свої рішення на офіційному комплекті фінансової звітності. Державні органи у вигляді Державного комітету статистики за нездані звіти встановлювали копійчані штрафи. Виросло ціле покоління бухгалтерів, які вважають себе бухгалтерами, при цьому навіть не знаючи методів нарахування амортизації.

На думку А. Кірша: за винятком бухгалтерських служб декількох десятків великих АТ, переважна більшість українських бухгалтерів стандарти з бухгалтерського обліку сприймають украй формально. Усі остаточно перестали всерйоз займатися бухгалтерським обліком, і, по суті, переключились на податковий - завжди актуальний і штрафонебезпечний [189].

Традиційно бухгалтерська звітність в Україні складалася виходячи з юридичної форми, а не з економічного змісту. Більше того, менеджери фактично в ручному режимі можуть регулювати показник «балансового прибутку». Про даний факт свідчить думка аудиторів, які попереджають інвесторів про це, тому зазначений підхід може призводити до зловживань:

«Труднощі юридично деталізованих, заснованих на законі стандартів, у тому, що визначаючи точно юридичну грань, вони заохочують діяти максимально близько до неї або навіть перевіряти її на міцність. Вони заохочують пошук дір у законодавстві та девальвують професійне судження» [190].

За оцінками українських аналітиків ступінь відповідності національних стандартів міжнародним досить високий. Напрошується висновок, що ті підприємства, які правильно ведуть бухгалтерський облік, зіткнуться з мінімальними трансформаційними проводками по МСФО. Проте насправді це далеко не так. Бухгалтери українських компаній найчастіше ігнорують вимоги національних стандартів через те, що невиконання цих вимог не карається ні на корпоративному рівні, ні на рівні державних регуляторів.

У будь-якому випадку компанії, які подають фінансову звітність за міжнародними стандартами, а ведуть бухгалтерський облік за національними стандартами зіткнутися з низкою невирішених проблем, які призведуть до того, що показники у звітності будуть різними.

Невирішеними питаннями є:

1. **Подання квартальної звітності: складання проміжної звітності передбачено МСФЗ**. Закон вимагає подання квартальної фінансової звітності. Відповідно до нього суб'єкти господарювання, які використовують МСФЗ, зобов'язані подавати квартальну фінансову звітність. Законом встановлено мінімальний обсяг квартальної звітності, яка може вимагатися державними користувачами фінансової звітності.

2. **Форми фінансової звітності**. Відштовхуючись від потреб органів державної статистики та умов перехідного періоду, наказом Мінфіну затверджені стандартні форми фінансової звітності. До складання першої річної звітності, яка повністю відповідає МСФЗ, питання форми подання звітності будуть вирішені з урахуванням альтернативних підходів. Ось деякі з них:

- удосконалення стандартних форм фінансової звітності з урахуванням обов'язкових вимог МСФЗ;

- затвердження номенклатури статей фінансової звітності з наданням права суб'єктам господарювання самостійно вибирати форму фінансової звітності;
- упровадження подання фінансової звітності в електронному вигляді.

При удосконалених стандартних формах фінансової звітності інформація щодо подачі в іншій формі на вимогу інвестора розкривається у Примітках до фінансової звітності.

Виходячи із вищезазначеного, можна зробити висновок про те, що перехід на МСФЗ, задекларований урядом України практично відбувся в 2012-2013 році. Оцінюючи наскільки правильним та послідовним був цей процес, треба відзначити наступне.

В Україні був частково створений інституційний механізм для впровадження міжнародних стандартів звітності. Зокрема, Міністерством фінансів був забезпечений доступ до текстів Міжнародних стандартів фінансової звітності, відбувалося удосконалення Плану рахунків та порядку його застосування підприємствами (крім банків) згідно з МСФЗ, вносилися зміни до Положення (стандартів) бухгалтерського обліку щодо уточнення сфери їхнього застосування. Було налагоджено співробітництво з Радою з Міжнародніх стандартів фінансової звітності щодо запровадження в Україні МСФЗ.

Негативною, з позиції автора, є відсутність заходів із підвищення кваліфікації бухгалтерів та забезпечення високого рівня спеціалістів із бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання, які складатимуть фінансову звітність за МСФЗ та відсутність ефективної системи контролю за якістю фінансової звітності, складеної за МСФЗ.

Чи можуть інвестори повною мірою базуватися на публічній фінансовій звітності, складеній українськими підприємствами, і які наслідки впровадження МСФЗ?

Варто звернути увагу на те, що неформальний, неофіційний або тіньовий сектор економіки в Україні перевищує офіційний і є найбільшим серед країн СНД та інших країн ближнього зарубіжжя. Про такий стан свідчать дані проекту Інституту

соціології Н.АН України «Моніторинг соціальних змін», які були представлені 18.08.2011 року [191]. Крім того, фахівці відзначили, що «австрійський економіст Шнайдер, який понад 30 років займається вивченням неформальної економіки у світі, в Україні визначає 56% неформальної економіки. Безумовно неформальний сектор існує в будь-якій економіці й, зазвичай, становить від 12 до 15% [191].

Як бачимо, Україна перевищила звичайний рівень тінізації більш ніж у чотири рази, за таких умов говорити про повноту й правдивість фінансової звітності просто не доводиться.

Таким чином порушується одна із основних якісних характеристик складання звітності за МСФЗ – правдиве уявлення.

Ураховуючи таку кількість акціонерних компаній (5 761), які зобов'язані подавати звітність за МСФЗ, хотілося б зауважити, що тільки 773 компанії є лістинговими, тобто прямий інтерес щодо залучення інвестицій має тільки 12,68% акціонерних компаній.

На думку автора, впровадження МСФЗ для всіх компаній було передчасним, фактично отримали вигоди з впровадження МСФЗ лише ті компанії, які знаходяться у лістингу або планують залучити кредити зарубіжних банків, інші підприємства підійшли до цього питання формально, про що свідчать наступні факти.

Нами було проведено дослідження 30 українських підприємств (Додатки Д, Е, Є) на момент переходу на МСФЗ, які всередині вибірки були поділені на прибуткові, середні й збиткові. Оцінку показників проводили за непрямими ознаками:

- приріст вартості основних засобів (аналізувався факт проведення переоцінки);
- наявність статей додаткового капіталу – статі додаткового капіталу мають бути відсутні, тому що при трансформації згортаються на нерозподілений прибуток;
- наявність статей відкладених податків;
- наявність нарахування резерву сумнівних боргів і резерву відпусток.

Таблиця 16

Оцінка показників трансформованої звітності

[За даними БД Руслана за 2012 рік, http://www.bvdinfo.com]

Найменування	Зміна вартості основних засобів	Статті додаткового капіталу	Відкладені податки	Резерв відпусток
Великі підприємства				
1. Азовсталь	+	-	+	н/д
2. Алчевский метал.комбинат	-	+	+	н/д
3. Арселорметал	+	-	+	н/д
4. Дніпробленерго	-	+	+	-
5. Єнакієвский металургійний завод	-	+	+	-
6. Запоріжсталь	+	+	+	-
7. Інгулецький гірськозбагачувальний комбінат	+	+	-	-
8. Київенерго	+	+	+	-
9. Металургійний комбінат ім. Ілліча	+	-	+	н/д
10. Укрнафта	+	+	-	-
Середні				
1. Армапром	+	+	-	-
2. ВНДІКОМПРЕСОРМАШ	+	+	-	-
3. Горлівський машинобудівний завод	-	+	-	-
4. Добропільська збагачувальна фабрика	+	-	+	+
5. Донецький електротехнічний завод	+	-	+	н/д
6. Дрогобицький завод автомобільних кранів	-	+	-	-
7. Завод фрегат	-	+	+	н/д
8. Запорізький завод зварювальних флюсів	-	+	+	-
9. Кіровоградолія	+	+	+	н/д
10. Слов'янский завод високовольтних ізоляторів	+	+	+	н/д
Малі підприємства				
1. Перший дніпропетровський авторемонтный завод	-	+	-	-
2. Бориславський озокерит	-	+	-	-
3. Галицький механічний завод	-	+	-	-
4. Днепровскпромбуд	-	+	-	-
5. Завод приладобудування система	-	+	-	-
6. Інкерсторм	-	+	-	-
7. Лакма	-	+	-	-
8. Машинобудівний завод Елем	-	+	-	-
9. Феодосійський механічний завод	-	+	-	-
10. Фотон	-	+	-	-

Із наведеної вибірки зрозуміло, що тільки у 3 підприємствах (Азовсталь, АрселорМітал, металургійний комбінат ім. Ілліча) є непрямі ознаки відповідності вимогам МСФЗ 1 «Перше застосування МСФЗ» [192], а саме: проводилася переоцінка ОС, розраховувалися відкладені податки, згорталися статті додаткового капіталу. За середніми підприємствами ситуація гірша – лише два підприємства (Добропільська збагачувальна фабрика і Донецький електротехнічний завод), відповідають вимогам МСФЗ, а за малими підприємствами, очевидно, що жодна відповідність МСФЗ не простежується – не нараховуються відкладені податки, резерви відпусток, не здійснювалася переоцінка ОС.

Виходячи з проведеного дослідження можна зробити висновок, що більшість українських підприємств при обов'язковому переході на МСФЗ пішли шляхом подання фінансової звітності за формою, яка відповідає міжнародному формату, але не відображає реальних показників звітності. Відповідно підготовлена таким чином звітність не приверне уваги інвесторів, підірве репутацію МСФЗ і в цілому нашої країни.

Побудова ефективної нормативної та інституційної основи на національному рівні – це складне завдання. Згідно з положеннями практичного керівництва з розвитку системи обліку, в ході оцінки процесу розробки нормативних та інституційних стандартів для високоякісної корпоративної звітності слід враховувати наступні аспекти та відповідні показники [194]. Розглянемо деякі з них.

1. **Якість і вартість аудиту**. На ринку аудиторських послуг в Україні представлені іноземні та вітчизняні аудиторські компанії. Більшість великих виробничих компаній, а також лістингових компаній користується послугами міжнародних компаній і це виправдано їхніми цілями. Що ж стосується всіх інших компаній, які за своїм організаційним устроєм є акціонерним товариством, то вони користуються послугами вітчизняних аудиторських компаній. Вартість послуг з підтвердження звітності за МСФЗ зросла на 30-40%;

2. **Ліцензування аудиторів.** Ліцензування аудиторів в Україні здійснюється з 1993 року з моменту прийняття Закону України «Про аудиторську діяльність». Більше того, кожен аудитор повинен мати сертифікат і проходити щорічне підвищення кваліфікації.

3. **Якість корпоративного управління**. Оцінка якості корпоративного управління передбачено Законом України «Про акціонерні товариства».

4. **Перевірки, дисциплінарні заходи впливу та апеляції**. На відповідність МСФЗ жодний орган не перевіряє. У Державну службу статистики подається звіт з графою «Відповідає МСФЗ», у Національну комісію з цінних паперів здається звіт, підтверджений аудиторами, фахівці Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку не мають право перевіряти і виносити будь-які рішення щодо якості наданої звітності.

5. **Етика**. Подані звіти за міжнародними стандартами, часто не відповідають МСФЗ не тільки за форматом, але й за змістом. Усі вони завірені аудиторською компанією. Найчастіше рівень аудиторських висновків дуже низький. Цей факт пояснюється низьким рівнем знань аудиторів, які не мають навіть найпоширеніших дипломів міжнародної сертифікації CAP, ACCA DipFR, а отримання сертифіката аудитора в Україні також сильно криміналізовано.

6. **Чіткі інституційні обов'язки**. Великою проблемою в Україні є наявність великої кількості державних регуляторів, які ніяк не пов'язані між собою і не координують свою роботу. Ця ситуація викликає хаос і непорозуміння всіх учасників процесу переходу до МСФЗ звітності. Вважаємо за потрібне створення Єдиного координаційного інституційного органу, функціями якого буде координація заходів щодо впровадження МСФЗ в Україні та моніторинг якості звітності за міжнародними стандартами.

7. **Ефективність механізмів фінансування**. Як ми вже згадували раніше, механізмів фінансування переходу на МСФЗ

не передбачено. На думку автора – це нонсенс, і вказує на формальний підхід держави до цієї проблеми.

8. **Професійні організації бухгалтерів**. На сьогоднішній день в Україні представлена велика кількість професійних організацій, одна з яких є повноправним членом Міжнародної федерації бухгалтерів – Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України. Крім ФПБАУ:

- Спілка аудиторів України;
- Українська асоціація бухгалтерів і аудиторів України;
- Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів АПК України та інші. Професійні організації повинні здійснювати підвищення сертифікації бухгалтерів і моніторити якість наданих послуг. На практиці цього не відбувається.

Виходячи із зазначеного можна рекомендувати наступне:

1. Ураховуючи постійні зміни в МСФЗ, які відбуваються на міжнародному рівні, українські підприємства повинні швидко адаптуватися, щоб враховувати нові стандарти й правила в галузі обліку, що з'являються. У зв'язку з цим, Міністерству фінансів України важливо забезпечити механізми регулярного та ефективного обміну інформацією з міжнародними органами з розробки стандартів та іншими міжнародними органами у сфері обліку та звітності.

2. Іншою важливою тенденцією є підвищення значення державних органів регулювання. В Україні необхідно створити незалежні органи аудиторського або бухгалтерського нагляду, відповідальні за процедури підготовки, сертифікації, освіти, підвищення кваліфікації, контролю якості та дисциплінарні стягнення щодо аудиторів та аудиторських фірм.

3. Однією з ключових проблем, як і раніше, є складання нефінансової звітності. За останні 10 років низка країн ввела або посилила вимоги до розкриття нефінансової інформації, пов'язаної з природоохоронними та соціальними аспектами, а також із питаннями корпоративного управління. В Україні досі такі вимоги не розроблені.

4. Багато країн приділяють особливу увагу заохоченню звітності з питань сталого розвитку. У грудні 2013 року в Україні відбувся запуск формату Інтегрованої звітності в Україні. Але поки лише кілька компаній в Україні ведуть роботу першопрохідців із впровадження звітності з питань сталого розвитку.

5. Однією із значущих тенденцій є розширення ролі фондових бірж, які стали провідниками відповідних рекомендацій у сфері управління для зареєстрованих на них компаній. Завдяки їх біржовим регламентам і вимогам відповідності, а також здійсненню їх правозастосовних повноважень, якими вони наділені в деяких країнах.

6. Іншою важливою тенденцією, а також невирішеною проблемою, в багатьох країнах є полегшення узгодженості дій усіх установ, що беруть участь у процесі підготовки корпоративної звітності. Як правило, у процес нормативно-правової діяльності у сфері корпоративної звітності залучені кілька установ.

В Україні важливу роль у сфері звітності відіграють, серед інших, такі установи:

- Міністерство фінансів;
- Національний банк;
- Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
- Державна податкова служба України;
- Державна служба статистики.

7. Одним із найбільш важливих завдань у контексті розвитку нормативної та інституційної основи на національному рівні є робота з установами, що займаються освітою та підготовкою. Дуже важливим є оновлення програм як на рівні університетів, так і в рамках професійних бухгалтерських організацій, з тим щоб вони відповідали сучасним міжнародним зразкам. У зв'язку з цим вкрай важлива координація роботи ключових установ, залучених в цей процес,

наприклад, Міністерства освіти і професійних бухгалтерських організацій, щоб навчальні програми завжди відповідали останнім національним і міжнародним нормам і вимогам. Завдяки цьому фахівці, які отримують сертифікацію, зможуть застосовувати стандарти ефективно.

8. Інший важливий аспект нормативних та інституційних основ пов'язаний із стійкими й незалежними механізмами фінансування розвитку бухгалтерського обліку. У процесі створення належної нормативної та інституційної концепції вкрай важливо, щоб ці установи могли виконувати свої функції об'єктивним чином. Що ж стосується організацій щодо встановлення стандартів, то ці органи повинні мати гарантоване і стабільне джерело фінансування, яке не залежить від добровільних внесків тих організацій, на які поширюються ці стандарти.

Незалежність передбачає, що фінансування не повинно бути обтяжене умовами. Так, у 2006 році Фонд МССУ затвердив чотири принципи фінансування [194]:

a) фінансування повинно мати широку основу. Стійка система довгострокового фінансування повинна розширити базу підтримки за рахунок залучення найбільших учасників глобальних ринків капіталу;

b) система фінансування повинна бути привабливою. У зв'язку з цим буде потрібна підтримка з боку відповідних органів регулювання;

c) фінансування не повинно бути обмежене і обумовлено певними діями, які можуть порушити незалежність органів зі встановлення стандартів. Сенс полягає в тому, щоб у фінансуванні брали участь найбільші економічні держави світу; при цьому валовий внутрішній продукт міг би бути одним із параметрів, що визначають рівень їхніх внесків;

d) перехід до простої системи зборів додав би елемент автоматизму системі фінансування і знизив би будь-яку майбутню можливу залежність від внесків однієї компанії. Більше того, всі компанії, які користуються МСФЗ, робили б внески.

9. Украй важливим елементом ефективної інфраструктури обліку є моніторинг якості послуг і набір санкцій, які можуть бути задіяні у разі виявлення порушення складання звітності за МСФЗ.

Ураховуючи вищевикладене, зауважимо, що процес поширення МСФЗ свідчить на користь необхідності досяжності міжнародної гармонізації фінансової звітності. Інформація, наведена у звітності за МСФЗ повинна бути порівнянна і корисна для користувачів звітності, а також повинна сприяти підвищенню довіри з боку постачальників капіталу, сприяти зростанню інвестицій та економічного розвитку. Крім того, процес практичного впровадження МСФЗ піднімає нові питання інституційного, стратегічного, організаційного, правового характеру, які визначатимуть подальший хід впровадження МСФЗ в Україні.

3.4. Контент-аналіз узгодженості національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародніх стандартів фінансові звітності

П(С)БО охоплюють більшість чинних МСБО, але не копіюють їх. Деякі національні стандарти (наприклад, П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції», П(С)БО 16 «Витрати» і т. д.) об'єднують положення кількох МСБО, а з іншого боку, є національні стандарти, які не мають аналогічного міжнародного статусу.

На відміну від МСБО, українські стандарти не передбачають альтернативних підходів при визначенні облікових політик, зокрема, щодо:

• виправлення суттєвих помилок та змін в обліковій політиці (МСБО 8);

• гудвілу і коригування справедливої вартості після придбання зарубіжного підприємства (МСБО 21);

• витрат на позики (МСБО 23);
• інвестицій у дочірні підприємства (МСБО 27);
• інвестицій в асоційовані підприємства (МСБО 28);
• відображення в консолідованих звітах часток участі в капіталі спільно контрольованого підприємства (МСБО 31).

Аналізу відповідності ПСБО міжнародним стандартам присвячений пункт монографії С. Ф. Голова, де докладно розглядається відмінності ПСБО від положень МСФЗ щодо подачі інформації в балансі, у звіті про фінансовий результат, звіті про рух грошевих коштів, звіті про власний капітал. Базою для нашого дослідження також послужила розробка вченого щодо ступеня невідповідності ПСБО міжнародним стандартам [76, с. 203].

Є істотні відмінності між Положеннями (стандартами) про бухгалтерський облік України та МСФЗ. Положення (стандарти) про бухгалтерський облік України розробляються і затверджуються Мінфіном, законом про бухгалтерський облік вимагається, щоб вони не суперечили МСФЗ. Порівняльний аналіз свідчить про те, що існує низка розбіжностей між двома системами стандартів (див. таблицю 17), а також необхідно відзначити, що низка МСФЗ у національній системі взагалі відсутня.

Зокрема П(С)БО не охоплюють:

- IAS 20 «Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance»;
- IAS 26 «Accounting and Reporting by Retirement Benefit Plans»;
- IAS 34 «Interim Financial Reporting»;
- IFRS 1 «First-Time Application of International Financial Reporting Standards»;
- IFRS 2 «Share-Based Payments»;
- IFRS 3 «Business Combinations»;
- IFRS 4 «Insurance Contracts».

Далі наведено відібрані ключові розбіжності між бухгалтерським обліком та МСФЗ, які можуть значно впливати

на порівняння з МСФЗ фінансової звітності компаній, складеною за правилами бухгалтерського обліку по ПСБУ:

- окремі аспекти МСФЗ, зокрема, вимога розкриття кінцевих власників та певні вимоги МСБО 24 «Операції з пов'язаними сторонами», а також методи обліку похідних фінансових інструментів не охоплюються правилами бухгалтерського обліку;
- згідно з національними стандартами підприємства повинні подавати консолідовану фінансову звітність, утім немає нормативно-правового забезпечення для регулювання сфери охоплення консолідації, отже, суттєві інвестиції в дочірні підприємства, асоційовані компанії та взаємні фонди можуть залишатися за рамками консолідації;
- правилами бухгалтерського обліку не охоплюється нарахування невикористаних відпускних та створення інших резервів згідно з вимогами МСБО 37.

П(С)БО хоча й розроблені на основі МСФЗ, проте не відображають повністю останніх змін, внесених до МСФЗ. До прикладу, в рамках П(С)БО не охоплені певні останні стандарти (МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», МСФЗ 4 «Договори страхування»), а також інші стандарти, затверджені певний час тому (МСБО 37 «Резерви, умовні зобов'язання та умовні активи», МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність»).

Вимоги до розкриття інформації в П(С)БО є не такими суворими; наприклад, МСФЗ вимагають розкриття виплат підприємства ключовим співробітникам, а П(С)БО цього не вимагають.

Вплив цих розбіжностей на корисність фінансової звітності, складеної за П(С)БО, порівняно з МСФЗ може в певних випадках бути суттєвим. Наявність розбіжностей може призвести до неможливості порівняння з фінансовою звітністю, складеною за МСФЗ, та обмежує корисність фінансової звітності за П(С)БО для користувачів, незнайомих з

українськими національними стандартами бухгалтерського обліку.

Ще одним джерелом «розриву в стандартах» є випадки встановлення регуляторами, такими як, наприклад, НБУ, правил обліку для регульованих ними осіб, які відрізняються або суперечать вимогам стандартів бухгалтерського обліку. Зазвичай, регулятори вимагають подання інформації, враховуючи фінансову інформацію від регульованих ними осіб у більшому обсязі ніж той, що міститься в обов'язковій звітності загального призначення. Регуляторна звітність може мати базу, відмінну від чинних стандартів бухгалтерського обліку, і регульованим підприємствам доводиться узгоджувати одне з одним. Такий «розрив у стандартах» є очевидним у банківському секторі України; банки складають обов'язкову фінансову звітність за П(С)БО та окрему фінансову звітність згідно з правилами бухгалтерського обліку НБУ (що базуються на МСФЗ), які містяться в нормативних документах НБУ.

Результатом подібних розбіжностей є те, що компаніям, очевидно, складно одночасно відповідати вимогам МСФЗ і правилам бухгалтерського обліку НБУ, отож їхні фінансові звіти можуть не відповідати МСФЗ. Будь-яка вимога до таких суб'єктів, як банки, інші фінансові установи та лістингові компанії впровадити МСФЗ, як це було нещодавно запропоновано в Україні, повинна супроводжуватись переглядом відповідних нормативно-правових документів, які поширюються на такі суб'єкти, на предмет порівнянності з МСФЗ.

Підприємства повинні подавати щорічну фінансову інформацію до Державного комітету статистики та до податкових органів разом із податковими деклараціями.

Помітними прикладами недотримання стандартів є такі:

- відсутність розкриття операцій із пов'язаними сторонами;
- відсутність розкриття чинної облікової політики;
- відсутність нарахування забезпечень проти зобов'язань, чия оцінка не підкріплюється первинною документацію третіх сторін; нарахування подібних забезпечень зазвичай не дозволяється правилами податкового обліку, зокрема, нарахування відпускних та резерву на покриття збитків від сумнівної дебіторської заборгованості;
- відсутність нарахування відстрочених податків;
- відсутність розкриття прибутку на акцію;
- облік активів за історичною вартістю за наявності свідчень про зменшення корисності, а також;
- те, що певні консолідовані фінансові звіти не охоплювали усіх контрольованих дочірніх підприємств та структур спеціального призначення;
- низький рівень дотримання вимог звітності за бізнес-сегментами;
- те, що розкриття переоцінених основних засобів було переважно слабким навіть за наявності свідчень про значні переоцінки;
- слабкість розкриття нематеріальних активів, особливо в частині перегляду на предмет зменшення корисності;
- те, що розкриття суттєвих припущень та оцінок було, очевидно, високоякісним у банках, і менш якісним на промислових підприємствах;
- те, що в окремих випадках оцінювання за справедливою вартістю фінансових інструментів, оцінюваних за амортизованою вартістю, не надавались, а пояснення значного збігу оцінки за справедливою вартістю з амортизованою вартістю були слабкими, а також
- те, що не завжди розкривалась інформація про операції з придбання та продажу дочірніх структур.

Найбільшою проблемою в забезпеченні дотримання П(С)БО залишаються розбіжності в базі оцінки ключових статей між фінансовою звітністю загального призначення, складеною за П(С)БО, та розрахунком податкових зобов'язань підприємства. У тих випадках, коли існують відмінності між правилами та стандартами податкового обліку та П(С)БО, багато тих, хто готує фінансову звітність застосовують

податкові правила. Це призводить до розбіжностей щодо бухгалтерських оцінок (оскільки податкові розрахунки, зазвичай, не дозволяють застосовувати бухгалтерські оцінки), оцінки активів та зобов'язань (податковий облік часто вимагає застосування формул, а зобов'язання визнаються, лише якщо вони підкріплені первинною документацією на папері) та неправильного застосування методу нарахування.

Підготовка фінансової звітністі страхових компаній викликає особливі труднощі, пов'язані з браком належного методологічного забезпечення та підтримки в питаннях, безпосередньо пов'язаних зі страхуванням. Розрахунок необхідних резервів («резервування») є однією з найбільших проблем для страхових компаній України. Орієнтація операцій страхування (у першу чергу на страхування майнової шкоди) та фіксовані правила, що застосовуються до деяких пасивних операцій, призводять до того, що вимоги страхового відшкодування зараз є більш короткостроковими, ніж цього вимагають міжнародні норми; це спрощує процес резервування. Однак із розвитком страхової індустрії страхові процедури та поліси ставатимуть дедалі складнішими, розширюватиметься ринок страхування життя, збільшуючи довгостроковість вимог та ускладнюючи процес резервування. Дотримання стандартів щодо бухгалтерських оцінок, імовірно, стане ще більшою проблемою. До того ж впроваджується проект РМСБО, який стосується МСФЗ для операцій страхування; органам влади слід слідкувати за розвитком подій в рамках цього проекту. Порівняльний аналіз національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, представлений у таблиці 17.

Таблиця 17

Порівняльній аналіз ПСБО та МСФЗ

МСФО	ПСБУ
IFRS 1 «First-time Adoption of International Financial Reporting Standards» (2008)	Немає
IFRS 2 «Share-based Payment»(2005)	ПСБО 34 «Платіж на основі акцій»
IFRS 3 «Business Combinations» (2008)	ПСБО 19 «Об'єднання підприємств» (2012)
IFRS 4 «Insurance Contracts» (2005)	Не має
IFRS 5 «Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations» (2005)	ПСБО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» (2012)
IFRS 6 «Exploration for and Evaluation of Mineral Resources» (2006)	ПСБО 33 «Витрати на розвідку корисних копалин»
IFRS 7 «Financial Instruments: Disclosures» (2007)	ПСБО 12 «Фінансові інвестиції» (2012)
IFRS 8 «Operating Segments» (2009)	ПСБО 29 «Фінансова звітність за сегментами» (2012)
IFRS 9 «Financial Instruments»	ПСБО 12 «Фінансові інвестиції» (2012)
IFRS 10 «Consolidated Financial Statements» (2013)	НПСБО 2 «Консолідована фінансова звітність» (2013) ПСБО 20 «Консолідована фінансова звітність» (2012)
IFRS 11 «Joint Arrangements» (2013)	Немає
IFRS 12 «Disclosure of Interests in Other Entities» (2013)	Немає
IFRS 13 «Fair Value Measurement» (2013)	Немає
IAS 1 «Presentation of Financial Statements» (2009)	НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (2013)
IAS 2 «Inventories» (2005)	ПСБО 9 «Запаси»(2012)
IAS 7 «Cash Flow Statements» (1994)	НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (2013)
IAS 8 «Net Profit of Loss for the Period, Fundamental Errors and Changes in Accounting Policies» (2005)	ПСБО 6 «Виправлення помилок і зміни та фінансових звітах »(2012)
IAS 10 «Events After the Balance Sheet Date » (2005)	ПСБО 6 «Виправлення помилок і зміни та фінансових звітах »(2012)
IAS 11 «Construction Contract» (1995)	ПСБО 18 «Будівельні контракти» (2012)
IAS 12 «Income Taxes» (1998)	ПСБО 17 «Податок на прибуток» (2012)
IAS 16 «Property, Plant and Equipment» (2005)	ПСБО 7 «Основні засоби» (2012)
IAS 17 «Leases» (2005)	ПСБО 14 «Оренда» (2012)
IAS 18 «Revenue» (1995)	ПСБО 15 «Дохід» (2012)
IAS 19 «Employee Benefits» (1999)	ПСБО 26 «Виплати працівникам» (2012)

Продовження табл. 17

IAS 20 «Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance» (1984)	Не має
IAS 21 «The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates» (2005)	ПСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» (2012)
IAS 23 «Borrowing Costs» (2009)	ПСБО 31 «Фінансові витрати» (2012)
IAS 24 «Related Party Disclosures» (2011)	ПСБО 23 «Розкриття інформації але пов'язаним сторонам» (2012)
IAS 26 «Accounting and Reporting by Retirement Benefit Plants» (1998)	Не має
IAS 27 « Consolidated and Separate Financial Statements»(2008)	НПСБО 2 «Консолідована фінансова звітність» (2013) ПСБО 20 «Консолідована фінансова звітність» (2012)
IAS 28 «Investments in Associates and Joint Ventures» (2011)	ПСБО 12 «Фінансові інвестиції» (2012)
IAS 29 «Financial reporting in Hyperinflationary Economies» (1990)	ПСБО 22 «Вплив інфляції» (2012)
IAS 31 «Financial Reporting of Interests In Joint Ventures» (2005)	ПСБО 12 «Фінансові інвестиції» (2012)
IAS 32 «Financial Instruments: Disclosures and Presentation» (2005)	ПСБО 13 «Фінансові інструменти» (2012)
IAS 33 «Earning Per Share» (2005)	ПСБО 24 «Прибуток на акцію» (2012)
IAS 34 «Interim Financial Reporting» (1999)	НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (2013)
IAS 36 «Impairment of Assets» (2004)	ПСБО 28 «Зменшення корисності активів» (2012)
IAS 37 «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets» (1999)	Не має
IAS 38 «Intangible Assets» (2004)	ПСБО 8 «Нематеріальні активи» (2012)
IAS 39 «Financial Instruments: Recognition and Measurement» (2005)	ПСБО 13 «Фінансові інструменти» ПСБО 10 «Дебіторська заборгованість» ПСБО 12 «Фінансові інвестиції» ПСБО 11 «Зобов'язання» (2012)
IAS 40 «Investment Property» (2005)	НСБО 32 «Інвестиційна нерухомість» (2012)
IAS 41 «Agriculture « (2003)	ПСБО 30 «Біологічні активи» (2012)
IFRS FOR SME	ПСБО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства»
None	ПСБО 10 «Дебіторська заборгованість»
None	ПСБО 11 «Зобов'язання» (2012)
None	ПСБО 16 «Витрати»

У міру видання нових міжнародних стандартів та внесення істотних змін до чинних, розбіжності між національними та

міжнародними стандартами будуть поглиблюватися. Така перспектива є цілком реальною, враховуючи програму Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Звідси виникає проблема внесення відповідних змін до національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в міру видання нових або заміни існуючих міжнародних стандартів.

На думку С. Ф. Голова: «Впровадження принципів і методів МСБО допомогою П(С)БО доводить, що МСБО – це не тільки методи й підходи до обліку та звітності, а й, певною мірою, відбиток ідеології та демократичності суспільства, здатності його інституцій адаптувати норми цивілізованих відносин.

Отже, повне впровадження МСБО неможливе без відповідних політичних, економічних і соціальних змін у тому середовищі, в якому вони будуть застосовані. Зрозуміло, що такі зміни не можуть бути миттєвими» [195].

Наше дослідження узгодженості національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародніх стандартів фінансові звітності ґрунтується на розробленій автором класифікації МСФЗ.

Під час розгляду питань розвитку облікової системи підприємств, що використовують МСФЗ або здійснюють спроби переходу на МСФЗ, велике значення має дослідження проблеми побудови класифікації МСФЗ.

В українській економічній літературі ми не знайшли подібних досліджень. Класифікація в непроявленій формі присутня в практичному посібнику С. Ф. Голова і В. М. Костюченко «Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами» [196], зміст якого побудовано таким чином:

1. **Загальні вимоги до фінансової звітності.** Розглянуті стандарти: IAS 7 «Звіт про рух грошових коштів», IAS 33 «Прибуток на акцію», IAS 10 «Події після звітної дати», IAS 8 «Облікова політика, зміни в оцінках і помилки», IFRS 8 «Операційні сегменти», IFRS 13 «Оцінка справедливої та вимоги до розкриття інформації», IAS 34 «Проміжна фінансова

звітність».

2. **Активи, зобов'язання та інструменти капіталу.** Розглянуті стандарти: IAS 2 «Запаси», IAS 16 «Основні засоби», IAS 40 «Інвестиційна нерухомість», IAS 38 «Нематеріальні активи», IAS 17 «Оренда», IFRS 5 «Довгострокові активи, призначені для продажу, та припинена діяльність», IAS 36 «Знецінення активів», IAS 19 «Виплати працівникам», IAS 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи», IFRS 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», IFRS 9 «Фінансові інструменти» (завершений частково), IAS 32 «Фінансові інструменти: подання», IAS 39 «Фінансові інструменти: визнання і оцінка», IFRS 2 «Виплати на основі пайових інструментів».

3**. Участь в інших підприємствах і консолідована звітність.** Розглянуті такі стандарти: IFRS 3 «Угоди з об'єднання бізнесу», IFRS 10 «Консолідована фінансова звітність», IFRS 11 «Угоди про спільну діяльність», IFRS 12 «Розкриття інформації про частки участі в інших підприємствах», IAS 27 «Консолідована та окрема фінансова звітність», IAS 28 «Інвестиції Вкладення в залежні підприємства (асоційовані компанії)», IAS 24 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін».

4. **Вплив коливань курсів валют та інфляції.** Розглянуто стандарти: IAS 21 «Вплив зміни валютних курсів», IAS 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції».

5. **Особливості застосування МСФЗ в окремих галузях і сферах діяльності.** До цього блоку належать стандарти: IAS 11 «Договори на будівництво», IAS 41 «Сільське господарство», IAS 26 «Облік і звітність за програмами пенсійного забезпечення (пенсійними планами)», IFRS 4 «Договори страхування», IFRS 6 «Розвідка та оцінка мінеральних ресурсів».

6. **Перехід на МСФЗ.** IFRS 1 Ухвалення Международних стандартів фінансової звітності вперше.

Якщо звернутися до досліджень російських вчених, то

певне зацікавлення викликають дослідження Ю. І. Проскуровської [197, с. 50-53], котра пропонує дві можливі класифікації. Із точки зору вченої, перша класифікація стандартів за їх призначенням містить такі три блоки:

- стандарти, що формують міжнародні принципи бухгалтерського обліку: (МСФЗ (IAS) 1 «Представлення фінансової звітності» , МСФЗ (IAS) 8 «Облікова політика, зміни в оцінках і помилки»);
- стандарти, що регламентують склад і зміст фінансової звітності (МСФЗ (IAS) 10 «Події після звітної дати», МСФЗ (IAS) 27 «Консолідована та окрема фінансова звітність», МСФЗ (IAS) 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції», МСФЗ (IAS) 31);
- стандарти, що визначають правила обліку окремих об'єктів (зокрема, МСФЗ (IAS) МСФЗ (IAS) 2, МСФЗ (IAS) 7, МСФЗ (IAS) 15, МСФЗ (IAS) 21).

До недоліків цієї класифікації, на нашу думку, можна уналежити спірність виділення такої групи, як перша, тому МСФЗ – це стандарти, що регламентують не облік, а звітність.

Друга класифікація, запропонована Ю. І. Проскуровською, – це класифікація стандартів за економічним змістом, заснована на угрупованні економічних відносин (держава – організація; товаровиробники – споживачі та ін.). Виділяються такі групи:

- базові стандарти обліку, що розкривають основоположні принципи обліку, облікової політики та фінансової звітності;
- стандарти, що регламентують облік операцій, які стосуються інтересів держави та організації;
- стандарти, що встановлюють правила обліку з питань, що стосуються інтересів партнерів по бізнесу;
- стандарти, спрямовані на облік операцій усередині компаній;
- стандарти, що регламентують облік витрат на оплату праці й пенсійного забезпечення;
- стандарти, що відображають галузеву специфіку;

• стандарти, які розглядають правила ведення облікових операцій, що виражають інтереси держави і підприємців на міжнародному рівні.

Однак і в цій класифікації також як і в попередній - акцентується на бухгалтерському обліку. Деякі стандарти не потрапляють у жодну з груп: наприклад; МСФЗ (IAS) 16 «Основні засоби», МСФЗ (IAS) 36 «Знецінення активів», МСФЗ (IAS) 38 «Нематеріальні активи» та інші.

Найбільш повною, на нашу думку, видається класифікація, розроблена О. В. Соловйовою [165] у якій простежується взаємозв'язок стандартів з точки зору МСФЗ як системи.

Стандарти розбиті на групи, виходячи з того, з формуванням якою з форм звітності вони пов'язані: звітом про фінансове становище (балансом), звітом про сукупний дохід, звітом про рух грошових коштів, звітом про зміну власного капіталу або примітками.

Результати такої класифікації представлені в таблиці 18. Ця таблиця заснована на списку стандартів, схвалених на 1 січня 2008 року.

Таблиця 18

Класифікація МСФЗ залежно від регламентації вимог до формування форм звітності

Признаки класифікації	Стандарти
Загальні вимоги до змісту фінансової звітності	МСФЗ (IAS) 1 «Представлення фінансової звітності» МСФЗ (IAS) 27 «Консолідована й індивідуальна звітність» МСФЗ (IAS) 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» МСФЗ (IAS) 34 «Проміжна фінансова звітність» МСФЗ (IFRS) 1 «Первинне застосування МСФЗ» МСФЗ (IFRS) 3 «Об'єднання бізнесу»
Вимоги до змісту статей балансу	МСФЗ (IAS) 2 «Запаси» МСФЗ (IAS) 16 «Основні засоби» МСФЗ (IAS) 17 «Оренда» МСФЗ (IAS) 28 «Інвестиції в асоційовані компанії» МСФЗ (IAS) 31 «Частки в спільних підприємствах» МСФЗ (IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання» МСФЗ (IAS) 36 «Знецінення активів»

Продовження табл. 18

	МСФЗ (IAS) 37 «Резерви, умовні зобов'язання та умовні активи» МСФЗ (IAS) 38 «Нематеріальні активи» МСФЗ (IAS) 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» МСФЗ (IAS) 40 «Інвестиційна власність» МСФЗ (IFRS) 2 «Виплати на основі акцій (пайовими інструментами)» МСФЗ (IFRS) 5 «Непоточні активи, призначені для продажу та припинені операції»
Вимоги до змісту статей звіту про сукупний дохід	МСФЗ (IAS) 11 «Будівельні контракти (договори підряду)» МСФЗ (IAS) 12 «Податки на прибуток» МСФЗ (IAS) 18 «Виручка» МСФЗ (IAS) 19 «Виплати працівникам» МСФЗ (IAS) 21 «Ефект змін валютних курсів» МСФЗ (IAS) 23 «Витрати на позики» МСФЗ (IAS) 33 «Прибуток на акцію»
Вимоги до змісту звіту про зміни у власному капіталі	МСФЗ (IAS) 8 «Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки»
Вимоги до змісту звіту про рух грошових коштів	МСФЗ (IAS) 7 «Звіт про рух грошових коштів»
Вимоги до змісту і приміток	МСФЗ (IAS) 10 «Події, що відбулися після звітного періоду» МСФЗ (IAS) 20 «Облік урядових субсидій та розкриття інформації про урядову допомогу» МСФЗ (IAS) 24 «Розкриття інформації про пов'язані сторони» МСФЗ (IAS) 26 «Облік і звітність за програмами пенсійного забезпечення (пенсійними планами)» МСФЗ (IFRS) 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» МСФЗ (IFRS) 8 «Операційні сегменти»
Галузеві стандарти	МСФЗ (IAS) 41 «Сільське господарство» МСФЗ (IFRS) 4 «Договори страхування» МСФЗ (IFRS) 6 «Розвідка та оцінка мінеральних ресурсів»

Ця класифікація, на нашу думку, теж суперечлива, тому що зміст багатьох стандартів не можна однозначно уналежити до того чи іншого звіту. Наприклад, МСФЗ 16 «Основні засоби» регламентує склад витрат, які можна капіталізувати й витрати,

які необхідно уналежити до витрат періоду.

У стандартах часто наводяться вимоги і до змісту статті у самому звіті, й до розкриття вимог у примітках і т.д.

Автором була розроблена власна класифікація міжнародних стандартів (Таблиця 19) фінансової звітності за об'єктами обліку.

Таблиця 19

Класифікація міжнародних стандартів фінансової звітності за об'єктами обліку

(власна розробка)

МСФЗ, що пов'язані з активами	**МСФЗ (IAS)** 2 Запаси (2005)
	МСФЗ (IAS) 16 Основні засоби (2005)
	МСФЗ (IAS) 17 Оренда(2005)
	МСФЗ (IAS) 38 Нематеріальні активи (2004)
	МСФЗ (IFRS) 5 Довгострокові активи, призначені для продажу, та припинена діяльність (2005)
	МСФЗ (IAS) 40 Інвестиційна нерухомість (2005)
	МСФЗ (IAS) 36 Знецінення активів (2004)
МСФЗ, що пов'язані із зобов'язаннями	**МСФЗ (IAS) 12** Податки на прибуток (1998)
	МСФЗ (IAS) 19 Виплати працівникам (1999)
	М**СФЗ (IAS) 23** Витрати на позики (2009)
	МСФЗ (IAS) 37 Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи (1999)
МСФЗ, що пов'язані з доходами, і витратами і результатами	**МСФЗ (IAS) 18** Виручка (1995)
	МСФЗ (IAS) 11 Договори на будівництво (1995)
	МСФЗ (IAS) 20 Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу (1984)
МСФЗ, що пов'язані з об'єднанням бізнесу	**МСФЗ (IFRS) 3** Угоди по об'єднанню бізнесу (2008)
	МСФЗ (IFRS) 10 Консолідована фінансова звітність (2013)
	МСФЗ (IFRS) 11 Угоди про спільну діяльність (2013)
	МСФЗ (IFRS) 12 Розкриття інформації про частки участі в інших підприємствах (2013)
	МСФЗ (IAS) 27 Консолідована та окрема фінансова звітність (2009)
	МСФЗ (IAS) 28 Інвестиції Вкладення в залежні підприємства (асоційовані компанії) (2005)

Продовження табл. 19

МСФЗ, , що пов'язані з фінансовими інструментами	**МСФЗ (IFRS) 7** Фінансові інструменти: розкриття інформації (2007)
	МСФЗ (IFRS) 9 Фінансові інструменти (завершений частково) (2013)
	МСФЗ (IAS) 32 Фінансові інструменти: надання імформації (2005)
	МСФЗ (IAS) 39 Фінансові інструменти: визнання та оцінка (2005)
МСФЗ для лістингових компаній	**МСФЗ (IFRS) 2** Виплати на основі пайових інструментів (2005)
	МСФЗ (IFRS) 8 Операційні сегменти (2009)
	МСФЗ (IAS) 33 Прибуток на акцію (2005)
Галузеві стандарти	**МСФЗ (IFRS) 4** Договори страхування (2005)
	МСФЗ (IFRS) 6 Розвідка та оцінка мінеральних ресурсів (2006)
	МСФЗ (IAS) 26 Облік і звітність за програмами пенсійного забезпечення (пенсійними планами) (1998)
	МСФЗ (IAS) 41 Сільське господарство (2003)
МСФЗ, що пов'язані з додатковими розкритями	**МСФЗ (IFRS) 1** Ухвалення Міжнародних стандартів фінансової звітності вперше (2008)
	МСФЗ (IFRS) 13 Оцінка справедливої вартості та вимоги до розкриття інформації (2013)
	МСФЗ (IAS) 1 Подання фінансової звітності (2009)
	МСФЗ (IAS) 7 Звіти про рух грошових коштів (1994)
	МСФЗ (IAS) 8 Облікові політики, зміни в оцінках і помилки (2005)
	МСФЗ (IAS) 10 Події після звітної дати (2005)
	МСФЗ (IAS) 21 Вплив зміни валютних курсів (2005)
	МСФЗ (IAS) 24 Розкриття інформації про пов'язані сторони (2011)
	МСФЗ (IAS) 29 Фінансова звітність в умовах гіперінфляції (1990)
	МСФЗ (IAS) 34 Проміжна фінансова звітність (1999)

На жаль, запропонована автором класифікація не є однозначною. Це пов'язано з тим, що не можна деякі стандарти віднести до тих чи інших об'єктів обліку. У запропонованій класифікації автор відносив стандарти в ту чи іншу групу, виходячи з їх основної, на його думку, спрямованості, що не виключає іншого підходу. У якості інших можливостей можна навести такі приклади: МСФЗ (IAS) 39 можна віднести і до групи стан-

дартів, які пов'язані із зобов'язаннями і з активами одночасно. Але оскільки цей стандарт присвячений в основному забезпеченням, які є зобов'язаннями, ми віднесли його до відповідної групи. Тим не менш, незважаючи на недосконалість запропонованої класифікації, вона, на наш погляд, дозволяє проілюструвати взаємозв'язок з об'єктами обліку.

3.5. Оцінка рівня конвергенції національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності

Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB) прагне розробити «єдиний набір високоякісних, зрозумілих, глобальних стандартів бухгалтерського обліку і працювати з національними розробниками стандартів для досягнення конвергенції» [198]. Послідовна політика Ради з МСФЗ призвела до того, що більш ніж в 138 країнах у цей час потрібно використання МСФЗ для публічних компаній або дозволяється таке використання замість національних стандартів [112]. Ця тенденція зростання країн, які імплементували МСФЗ, породила неспокій з приводу застосовності МСФЗ у країнах з економікою, що розвивається [199, 200].

Автори погоджуються, що підходом до оцінювання застосування МСФЗ у країнах, що розвиваються, є оцінка процесу конвергенції на ринках, що розвиваються.

Тим не менш, процесу адаптації МСФЗ у національній системі обліку присвячено недостатня кількість досліджень.

Західні вчені запропонували використовувати національні тематичні дослідження для аналізу процесу імплементації МСФЗ в економіці окремих країн [201].

Міжурядова робоча група експертів із міжнародних стандартів обліку та звітності в програмі Конференції Організації Об'єднаних Націй із торгівлі та розвитку, запропонували провести огляд, шляхом підготовки тематичних

досліджень по країнах, з метою розробки керівництва з належної практики застосування МСФЗ. Цей посібник необхідний для надання допомоги країнам, що розвиваються, і країнам з перехідною економікою, щоб досягти успіху у своїх зусиллях за погодженням їх національних елементів облікової політики та практики з міжнародними вимогами [202].

Частковою відповіддю на таку пропозицію буде дослідження конвергенції МСФЗ в Україні. Ми спробуємо оцінити процес конвергенції українських НП(С)БО та МСФЗ оскільки на сьогоднішній момент такі дослідження ще не були проведені.

Щоб зрозуміти процес конвергенції, ми проведемо повздовжній аналіз послідовних змін, які відбулися в українських ПСБО з станом на 2014 рік. Аналізуючи конвергенцію стандартів сконцентруємося на питаннях:

- який рівень конвергенції українських ПСБО з МСФЗ станом на 2014 рік;
- чи був успішним процес конвергенції в Україні, і які конкретні характеристики про це свідчать?

Іншими словами, чи можна з певною мірою впевненості стверджувати, що в Україні здійснена «передова практика застосування МСФЗ» («good practices in IFRS implementation») чи ні?

Для оцінки процесу конвергенції, ми виділили основні ключові елементи вимірювання в МСФЗ та спробували знайти відповідні елементи в національних ПСБО. Рівень збіжності був проаналізований за станом на 2014 рік. Вибірка проводилася на основі професійного судження автора за ключовими показниками стандарту.

Уважаємо, що зусилля українського уряду щодо поліпшення якості бухгалтерських стандартів, сприяє конвергенції вітчизняних національних П(С)БО до МСФЗ. Під час аналізу змін, що відбуваються ми ідентифікуємо специфічні прийоми, які були використані в процесі конвергенції, прямі збіги з МСФЗ, а також фактори, які асоціюються з успішним

застосуванням. Ці фактори можуть бути цікаві для інших країн відносно МСФЗ.

Методологія

За основу нашого методологічного дослідження ми взяли використання повздовжнього аналізу, що дало нам розуміння рівня та характеру змін, що відбуваються в процесі конвергенції з МСФЗ. Уважаємо, що цей підхід забезпечить повну картину динамічного процесу конвергенції.

Для підтвердження гіпотези та забезпечення аналізу процесу конвергенції ми виділили **187 ключових елементів** станом на 2014 рік. Перелік ключових елементів наведений у таблиці 20.

Таблиця 20

Перелік ключових елементів конвергенції МСФЗ та НП (С) БО

(власна розробка)

МСФЗ (IAS) 2 Запаси (2005)
1. Собівартість товарів при придбанні; (IAS 2.10)
2. Вартість товарів при їх збуті; (IAS 2.23, 25)
3. Оцінка запасів, визнання витратами (IAS 2.9, 34)
4. Визнання знецінення та реверсіфікація знецінення (IAS 2.34)
МСФЗ (IAS) 16 Основні кошти (2005)
5. Визнання основних коштів (IAS 16.7)
6. Оцінка ОК при визнанні (IAS 16.15)
7. Оцінка після первісного визнання IAS 16.29, 31, 36, 39, 40
8. Амортизація ОК IAS 16.43
9. Методи амортизації, період амортизації, залишкова і ліквідаційна вартість IAS 16.50, 51, 60, 61, 48
10. Знецінення ОК IAS 16.65
11. Припинення визнання ОК IAS 16.67, 68, 71
МСФЗ (IAS) 17 Оренда (2005)
12. Класифікація фінансової оренди (IAS 17.8)
13. Облік фінансової оренди - Визнання (IAS 17.20)
14. Облік фінансової оренди - ставка дисконтування (IAS 17.20)
15. Облік фінансової оренди початкові прямі витрати (IAS 17.20)
16. Облік фінансової оренди - подальша оцінка (IAS 17.25)
17. Облік фінансової оренди - методи амортизації (IAS 17.27)
18. Облік фінансової оренди - первісне і подальше визнання в орендодавця (IAS 17.36, 39)
19. Облік фінансової оренди - визнання результату від оренди виробниками або дилерами (IAS 17.42)
20. Операційна оренда - доходи \ оплата (IAS 17.33, 49-50)

Продовження табл. 20

21. Операційна оренда - початкові прямі витрати, понесені орендодавцями (IAS 17.52)
22.. Операційна оренда - метод амортизації для орендодавців (IAS 17.53)
23. Операції продажу з подальшою орендою призводять до виникнення фінансової оренди (IAS 17.59)
24. Операції продажу з подальшою орендою призводять до виникнення операційної оренди (IAS 17.61, 63)
МСФЗ (IAS) 38 Нематеріальні активи (2004)
25. Первісне визнання нематеріальних активів - загальні правила (IAS 38.21, 22, 24, 48, 68, 71)
26. Первісне визнання нематеріальних активів - відстрочка з оплати нематеріального активу, що виходить за рамки звичайних умов кредитування (IAS 38.32)
27. Первісне визнання нематеріальних активів - об'єднання через інвестиції (IAS 38.33)
28. Первісне визнання вартості досліджень і розробок (IAS 38.42, 54, 57, 63)
29. Витрати, пов'язані з підготовкою до початку виробництва (IAS 38.69)
30. Оцінка після первісного визнання НМА (IAS 38.72, 74-75, 81-82, 85-86)
31. Амортизація НМА (IAS 38.88, 94, 97, 100, 107)
32. Щорічний огляд вартості НМА (IAS 38.104, 109)
33. Припинення визнання НМА (IAS 38.112, 113)
МСФЗ (IFRS) 5 Довгострокові активи, призначені для продажу, та припинена діяльність (2005)
34. Класифікація довгострокового активу (або ліквідаційної групи) який утримується для продажу (IFRS 5.6)
35. Оцінка довгострокового активу (або ліквідаційної групи) (IFRS 5.15)
МСФЗ (IAS) 40 Інвестиційна нерухомість (2005)
36. Первісне визнання, оцінка інвестиційної нерухомості (IAS 40.16, 20, 25)
37. Вибір моделі обліку інвестиційної нерухомості після первісного визнання (IAS 40.30, 32A, 33-35, 38, 53, 55, 56)
38. Переклад в або з інвестиційної моделі в модель обліку за собівартістю (IAS 40.57)
39. Переклад з нерухомості, зайнятої власником, до категорії інвестиційного майна - модель справедливої вартості (IAS 40.61, 63, 65)
40. Переклад об'єкта з інвестиційної нерухомості, що відображається за справедливою вартістю, до нерухомості, зайнятої власником (IAS 40.60)
41. Збут інвестиційної власності (IAS 40.66, 69, 72)
МСФЗ (IAS) 36 Знецінення активів (2004)
42. Застосування тесту на знецінення (IAS 36.2)
43. Ідентифікація знецінення активів: ознаки і частота переоцінок (IAS 36.9, 10, 12)
44. Оцінка майбутніх грошових потоків (IAS 36.30, 33, 39, 44, 50, 52, 55)
45. Визнання збитків від знецінення (IAS 36.59-60, 62-63)
46. Ідентифікація генеруючої одиниці (ЕГДС), до якої належить актив (IAS 36.66, 70, 72, 75)
47. Розподіл гудвілу при знеціненні ЕГДС (IAS 36.80-105, 108)
48. Відновлення збитку від знецінення (IAS 36.110-111, 114, 117, 119, 121-124)

Продовження табл. 20

МСФЗ (IAS) 12 Податки на прибуток (1998)
49. Визнання поточних податкових зобов'язань та поточних податкових активів (IAS 12.12, 13, 46)
50. Визнання відстрочених податкових зобов'язань і відстрочених податкових активів (IAS 12.15, 24, 39, 44, 47, 51)
51. Тимчасові різниці у визнанні відкладених податків (IAS 12.5)
52. Критерії визнання відкладених податкових активів (ВПА) (IAS 12.34)
53. Дисконтування ВПА і відстрочене податкове зобов'язання (ВПЗ) (IAS 12.53)
54. Втрати від знецінення ВПА (IAS 12.56)
55. Визнання поточного і відкладеного податків в у прибутку чи збитку за період (IAS 12.58, 61)
МСФЗ (IAS) 19 Виплати працівникам (1999)
56. Сфера застосування стандарту (IAS 19.1)
57. Короткострокові виплати працівникам (IAS 19.10, 11, 14, 17)
58. Виплати по закінченні трудової діяльності (IAS 19.29, 30, 36, 39)
59. Плани з встановленими внесками: визнання та оцінка (IAS 19.44-45)
60. Програми з визначеною виплатою: визнання та оцінка (IAS 19.48-125)
61. Інші довгострокові виплати працівникам: визнання та оцінка (IAS 19.128-129)
62. Вихідна допомога: визнання та оцінка (IAS 19.133, 134, 139, 140)
МСФЗ (IAS) 23 Витрати на позики (2009)
63. Класифікація активів за витратами за позиками, що капіталізуються (IAS 23.8)
64. Витрати на позики, які підлягають капіталізації (IAS 23.12, 14)
65. Облік витрат на позики по кваліфікаційним активам - цільові позики (IAS 23.12)
66. Облік витрат на позики по кваліфікаційним активам - нецільові позики (IAS 23.14)
67. Початок капіталізації витрат на позики (IAS 23.17)
68. Призупинення капіталізації витрат на позики (IAS 23.20)
69. Припинення капіталізації витрат на позики (IAS 23.22, 24)
МСФЗ (IAS) 37 Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи (1999)
70. Резерви: визнання (IAS 37.14, 15, 61, 63, 66)
71. Резерви: оцінка (IAS 37.36, 42, 45, 47, 48, 51, 53, 54)
72. Резерви: зміна оцінки (IAS 37.59)
73. Резерв на реструктуризацію (IAS 37.72, 78, 80)
74. Умовні активи та зобов'язання (IAS 37.27, 31)
МСФЗ (IAS) 18 Виручка (1995)
75. Оцінка виручки - основні правила (IAS 18.9)
76. Визнання виручки від надання послуг (IAS 18.20, 26)
77. Визнання виручки від продажу товарів (IAS 18.14)
78. Визнання виручки від відсотків, роялті та дивідендів (IAS 18.29, 30)
МСФЗ (IAS) 11 Договори на будівництво (1995)
79. Об'єднання і дроблення договорів на будівництво (IAS 11.8-10);
80. Виручка і витрати за договорами будівництва (IAS 11.11, 16);
81. Визнання виручки і витрат за договором будівництва (IAS 11.22-24, 32, 35);
82. Визнання очікуваних збитків за договорами будівництва (IAS 11.36)
83. Включення витрат на позики (IAS 11.18);
84. Пов'язані витрати (IAS 11.21)
85. Оцінка виручки за договором будівництва (IAS 11.12)

Продовження табл. 20

МСФЗ (IAS) 20 Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу (1984)
86. Критерії визнання державних субсидій (IAS 20.7)
87. Основні правила визнання державних грантів (IAS 20.12, 20)
88. Оцінка немонетарних урядових грантів (IAS 20.23)
89. Визнання державних субсидій, що відносяться до активів у звіті про фінансову позиції (IAS 20.24)
90. Визнання державних грантів, що відносяться до доходів (IAS 20.29)
91. Державна субсидія, яка підлягає поверненню (IAS 20.32)
МСФЗ (IFRS) 3 Угоди по об'єднанню бізнесу (2008)
92. Метод придбання (IFRS 3.4)
93. Ідентифікація покупця (IFRS 3.6)
94. Ідентифікація дати придбання (IFRS 3.8)
95. Визнання та оцінка придбаних ідентифікованих активів, прийнятих зобов'язань і будь-яких неконтролюючих часток в об'єкті придбання (IFRS 3.10,15)
96. Визнання та оцінка гудвілу або доходу від вигідної покупки (IFRS 3.32)
97. Період оцінки (IFRS 3.45)
98. Подальша оцінка та облік придбаних активів, прийнятих або понесених зобов'язань та інструментів капіталу (IFRS 3.54)
МСФЗ (IFRS) 10 Консолідована фінансова звітність (2013)
99. Визначення контролю (IFRS 10.5.6.7.)
100. Повноваження (IFRS 10.10-14)
101. Зв'язок між повноваженнями і доходом (IFRS 10.17)
102. Вимоги до обліку (IFRS 10.19)
МСФЗ (IFRS) 11 Угоди про спільну діяльність (2013)
103. Спільний контроль (IFRS 11.4,5,6)
104. Спільний контроль (IFRS 11.7)
105. Види спільної діяльності (IFRS 11.14)
106. Фінансова звітність сторін спільної діяльності (IFRS 11.20)
МСФЗ (IFRS) 12 Розкриття інформації про частки участі в інших підприємствах (2013)
107. Розкриття інформації про участь у дочірніх підприємствах (IFRS 12.10)
108. Розкриття інформації про участь у спільній діяльності та асоційованих підприємствах (IFRS 12.20)
МСФЗ (IAS) 27 Консолідована та окрема фінансова звітність (2009)
109. Подання консолідованої фінансової звітності (IAS 27.9)
110. Охоплення консолідованої фінансової звітності (IAS 27.12)
111. Процедури консолідації (IAS 27.18-31)
112. Облік інвестицій у дочірні підприємства, спільно контрольовані підприємства та асоційовані підприємства в окремих фінансових звітах (IAS 27.38,40)
МСФЗ (IAS) 28 Інвестиції в залежні підприємства (асоційовані компанії) (2005)
113. Застосування методу пайової участі (IAS 28.13)
114. Збитки від знецінення (IAS 28.31)
115. Припинення використання методу пайової участі (IAS 28.18)
116. Дати та облікова політика, яка використовується інвестором при застосуванні пайового методу (IAS 28.14)

Продовження табл. 20

МСФЗ (IFRS) 7 Фінансові інструменти: розкриття інформації (2007) 117. Значимість фінансових інструментів для фінансового стану та результатів діяльності (IFRS 7.7) 118. Категорії фінансових активів і фінансових зобов'язань (IFRS 7.8) 119. Фінансові активи або фінансові зобов'язання за справедливою вартістю, зміни якої відображаються в складі прибутку чи збитку (IFRS 7.9) 120. Перекласифікація (IFRS 7.12)
МСФЗ (IFRS) 9 Фінансові інструменти (завершений частково) (2013)
МСФЗ (IAS) 32 Фінансові інструменти: подання (2005) 121. Представлення інформації про зобов'язання та капітал (IAS 32.15) 122. Інструменти з правом зворотного продажу (IAS 32.16, 17) 123. Варіанти розрахунків за похідними фінансовими інструментами (IAS 32.26)
МСФЗ (IAS) 39 Фінансові інструменти: визнання та оцінка (2005) 124. Подальша оцінка фінансових активів (IAS 39.46, 48) 125. Подальша оцінка фінансових зобов'язань (IAS 39.47) 126. Перекласифікація фінансових інструментів (IAS 39.50-54) 127. Дохід або збиток, що виникає від зміни справедливої вартості фінансового активу або фінансового зобов'язання (IAS 39.55-57) 128. Знецінення фінансових інструментів (IAS 39.65, 69, 70) 129. Скорочення збитку від знецінення фінансових інструментів (IAS 39.65, 69, 70) 130. Припинення визнання фінансових інструментів (IAS 39.15-41) 131. Інструменти хеджування - справедлива вартість (IAS 39.71, 86, 88, 89, 91-92) 132. Інструменти хеджування -хеджування чистого грошового потоку і чистих інвестицій (IAS 39. 71, 86, 88, 95, 97-102)
МСФЗ (IFRS) 2 Виплати на основі пайових інструментів (2005) 133. Операції, які передбачають виплати, засновані на акціях, розрахунки за якими проводяться пайовими інструментами (IFRS 2.7, 2.10) 134. Операції, які передбачають виплати, засновані на акціях, розрахунки за якими проводяться грошовими коштами (IFRS 2.7, 2.30) 135. Товари або послуги, отримані або придбані в операції, яка передбачає виплати, засновані на акціях, які не відповідають критеріям визнання в якості активів (IFRS 2.8) 136. Операції, які передбачають виплати, засновані на акціях, з можливістю оплати коштами (IFRS 2.34)
МСФЗ (IFRS) 8 Операційні сегменти (2009) 137. Визначення операційного сегмента (IFRS 8.5, 11) 138. Критерії агрегування (IFRS 8.12) 139. Відображення в звітності оцінкі прибутку або збитку по кожному звітному сегменту (IFRS 8.23)
МСФЗ (IAS) 33 Прибуток на акцію (2005) 140. Оцінка базового прибутку на акцію (IAS 33. 12) 141. Розрахунок середньозваженої кількості звичайних акцій (IAS 33. 26) 142. Розрахунок розбавленого прибутку на акцію (IAS 33. 30)
МСФЗ (IFRS) 4 Договори страхування (2005) 143. Договір страхування - перевірка адекватності зобов'язань (IFRS 4.15) 144. Договір страхування - зміни в обліковій політиці (IFRS 4.22)

Продовження табл. 20

МСФЗ (IFRS) 6 Розвідка та оцінка мінеральних ресурсів (2006) 145. Оцінка активів, пов'язаних з розвідкою та оцінкою (IFRS 6.8) 146. Оцінка після визнання активів, пов'язаних з розвідкою та оцінкою (IFRS 6.12) 147. Зміна облікової політики щодо витрат, пов'язаних з розвідкою та оцінкою (IFRS 6.13) 148. Знецінення активів, пов'язаних з розвідкою та оцінкою (IFRS 6.18, 21)
МСФЗ (IAS) 26 Облік і звітність за програмами пенсійного забезпечення (пенсійними планами) (1998) 149. Пенсійні плани з встановленими внесками (IAS 26.13-16) 150. Пенсійні плани з визначеними виплатами (IAS 26.17, 18, 19) 151. Усі плани - оцінка активів плану (IAS 26.32)
МСФЗ (IAS) 41 Сільське господарство (2003) 152. Визнання біологічного активу або сільськогосподарської продукції (IAS 41.10) 153. Первісне визнання біологічного активу або сільськогосподарської продукції (IAS 41.12, 13, 30) 154. Прибуток або збиток, що виникають при первісному визнанні біологічного активу або сільськогосподарської продукції (IAS 41.26, 28) 155. Облік державних субсидій, пов'язаних з біологічними активами (IAS 41.34, 35)
МСФЗ (IFRS) 1 Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (2008)
МСФЗ (IFRS) 13 Оцінка справедливої вартості та вимоги до розкриття інформації (2013) 156. Визначення справедливої вартості (IFRS 13.9) 157. Оцінка справедливої вартості (IFRS 13.16) 158. Застосування справедливої вартості відносно нефінансових активів (IFRS 13.28) 159. Застосування справедливої вартості щодо зобов'язань і власних пайових інструментів підприємства (IFRS 13.34, 37, 40) 160. Вихідні дані для методів оцінки (IFRS 13.67, 70, 72)
МСФЗ (IAS) 1 Подання фінансової звітності (2009) 161. Призначення фінансової звітності (IAS 1.9) 162. Компоненти повного комплекту фінансової звітності (IAS 1.10) 163. Принцип безперервності (IAS 1.25)
МСФЗ (IAS) 7 Звіти про рух грошових коштів (1994) 164. Подання звіту про рух грошових коштів (IAS 7.10) 165. Відображення руху грошових коштів від операційної діяльності (IAS 7.18) 166. Відображення руху грошових коштів від інвестиційної та фінансової діяльності (IAS 7.21)
МСФЗ (IAS) 8 Облікові політики, зміни в оцінках і помилки (2005) 167. Вибір і застосування облікової політики (IAS 8.7-12) 168. Послідовність застосування облікової політики (IAS 8.13-18) 169. Зміни в обліковій політиці (IAS 8.19-25) 170. Зміни в облікових оцінках (IAS 8.36-37) 171. Коригування суттєвих помилок попередніх періодів (IAS 8.42-45)

Продовження табл. 20

МСФЗ (IAS) 10 Події після звітної дати (2005) 172. Коригувальні події, які відбулися після звітної дати (IAS 10.8, 10) 173. Безперервність діяльності (IAS 10.14) 174. Дивіденди оголошені після звітної дати (IAS 10.12)
МСФЗ (IAS) 21 Вплив зміни валютних курсів (2005) 175. Первісне визнання операцій в іноземній валюті (IAS 21.21, 22) 176. Відображення операцій в іноземній валюті у звітності на дату закінчення наступних звітних періодів (IAS 21.23) 177. Відображення курсових різниць від операцій в іноземній валюті (IAS 21.28, 32, 30) 178. Зміна функціональної валюти (IAS 21.35) 179. Переказ у валюту подання (IAS 21.39, 47) 180. Вибуття або часткове вибуття іноземного підрозділу (IAS 21.48)
МСФЗ (IAS) 24 Розкриття інформації про пов'язані сторони (2011) 181. Визначення пов'язаної сторони (IAS 24.9) 182. Розкриття інформації про пов'язані сторони (IAS 24.13) 183. Пов'язані з урядом підприємства (IAS 24.25)
МСФЗ (IAS) 29 Фінансова звітність в умовах гіперінфляції (1990)
МСФЗ (IAS) 34 Проміжна фінансова звітність (1999) 184. Проміжна фінансова звітність - загальні принципи облікової оцінки (IAS 34.28) 185. Проміжна фінансова звітність - доходи, отримані сезонно, циклічно або епізодично (IAS 34.37) 186. Проміжна фінансова звітність - витрати, понесені нерівномірно протягом фінансового року (IAS 34.39) 187. Проміжна фінансова звітність - використання розрахункових оцінок (IAS 34.41)

Три МСФЗ IAS 29, IFRS 1 і IFRS 9 були вилучені з нашого аналізу.

Зокрема, було пропущено МСФЗ 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції», тому гіперінфляція, не мала місця в Україні. Не було розглянуто МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», тому що на момент аналізу він був завершений частково, ми опустили IFRS 1 «Перше застосування МСФЗ», тому що він у першу чергу описує вимоги до розкриття інформації і, отже, не в фокусі нашого дослідження.

Для того, щоб оцінити рівень конвергенції українських ПСБО та МСФЗ ми розрахували так званий **«бал конвергенції».** Для розрахунку даного балу ми визначили рівень конвергенції за кожним пунктом, що виміряється, за досліджуваний рік і порівняли кожну версію українських

бухгалтерських стандартів 2014 р. з відповідною версією МСФЗ (2014). Кожну позицію ми розглядали в трьох напрямках:

- повна конвергенція (FC) - full convergence;
- значний збіг із МСФЗ (SC) - substantial convergence;
- розбіжність (NC) з відповідним МСФЗ - non-convergence.

Конвергенція вважається повною (FC), якщо ключовий показник в українському ПСБО практично ідентичний МСФЗ, конвергенція (SC) визначається як значна, якщо ключові показники по суті такі ж, як в МСФЗ. Наприклад, у деяких МСФЗ можуть бути описані конкретні ситуації або деталі, які повинні бути включені або виключені зі сфери застосування стандарту. Якщо український стандарт не містить такі приклади або ситуації, то рівень конвергенції класифікується як значний збіг (SC), а не повний збіг (FC). Нульовий рівень конвергенції чи розбіжність визначається, якщо в українських ПСБО відсутній або відрізняється по суті досліджуваний ключовий показник.

Після оцінювання рівня збіжності для кожного пункту, що вимірюється, обчислюємо **«бал конвергенції»** за досліджуваний рік українських ПСБО шляхом ділення числа повністю конвергентних і значною мірою конвергентних ключових показників (FC і SC) на загальну кількість ключових показників. Розрахунок рівня конвергенції представлений у таблиці 21.

Згідно з розрахунком, 90 пунктів не збігаються, 97 пунктів збігаються з досліджуваних 187 ключових показників, тобто рівень конвергенції – 52%

Таблиця 21

Рівень конвергенції НП (С) БО та МСФЗ
(власна розробка)

Ключові показники	IFRS	ПСБО	Повністю збігаються	В основному збігаються	Не збігаються
1	IAS 2 «ЗАПАСИ»	ПСБО 9 «ЗАПАСИ»	1 (ПСБО 9.9)		
2			1 (ПСБО 9. 16)		
3				1 (ПСБО 9. 24)	
4				1 (ПСБО 9. 27,28)	
5	IAS 16 «Основні засоби»	ПСБО 7 «ОЗ»	1 (ПСБО 7 6)		
6			1 (ПСБО 7 8)		
7					0 (ПСБО 7. 16-21)
8					0 (ПСБО 7. 22)
9				1 (ПСБО 7. 23-30)	
10			1 (ПСБО 7. 31,32)		
11				1 (ПСБО 7. 33-35)	
12	IAS 17 «Оренда»	ПСБО 14 «Оренда»	1 (ПСБО 14.4)		
13			1 (ПСБО 14.5)		
14			1 (ПСБО 14.5)		
15			1 (ПСБО 14.6)		
16			1 (ПСБО 14.5)		
17			1 (ПСБО 14.7)		
18			1 (ПСБО 14.10-15)		
19					0
20			1 (ПСБО 14.17)		
21			1 (ПСБО 14.18)		
22				1 (ПСБО 14.18)	
23			1 (ПСБО 14.19)		
24			1 (ПСБО 14.20)		
25	IAS 38 «Нематеріальні активи»	ПСБО 8 «Нематеріальні активи»		1 (ПСБО 8.6, 10)	
26			1 (ПСБО 8.11)		
27					0
28				1 (ПСБО 8.7-9)	
29			1 (ПСБО 8.9)		
30				1 (ПСБО 8.19-24)	
31			1 (ПСБО 8.25-31)		
32					0
33				1 (ПСБО 8.34, 35)	
34	IFRS 5 «Необоротні активи на продаж та припинена діяльність»	ПСБО 27 «Необоротні активи, утримувані на продаж та припинена діяльність»		1 (ПСБО 27.2.1)	
35				1 (ПСБО 27.2.9)	
36	IAS 40 «Інвестиційна нерухомість»	ПСБО 32 «Інвестиційна нерухомість»		1 (ПСБО 32. 8, 10)	
37				1 (ПСБО 32. 8, 16)	
38			1 (ПСБО 32. 8, 24)		
39					0

Продовження табл. 21

40					0
41				1 (ПСБО 32. 30-32)	
42	IAS 36 «Знецінення активів»	ПСБО 28 «Зменшення корисності активів»	1 (ПСБО 28.3)		
43				1 (ПСБО 28.5,6)	
44				1 (ПСБО 28.11-14)	
45			1 (ПСБО 28.15)		
46				1 (ПСБО 28.19-26)	
47				1 (ПСБО 28.21-22)	
48				1 (ПСБО 28.16-18)	
49	IAS 12 «Податки на прибуток»	ПСБО 17 «Податок на прибуток»		1 (ПСБО 17. 5)	
50				1 (ПСБО 17. 7,8)	
51				1 (ПСБО 17. 3)	
52				1 (ПСБО 17. 8)	
53					0
54				1 (ПСБО 17. 10)	
55				1 (ПСБО 17. 4)	
56	IAS 19 «Винагороди працівникам»	ПСБО 26 «Виплати працівникам»		1 (ПСБО 26.1,2)	
57				1 (ПСБО 26.5-8)	
58					0
59				1 (ПСБО 26.14, 15)	
60				1 (ПСБО 26.16-29)	
61				1 (ПСБО 26.30, 31)	
62					0
63	IAS 23 «Витрати на позики»	ПСБО 31 «Фінансові витрати»		1 (ПСБО 31.5)	
64					
65				1 (ПСБО 31.7,8)	
66				1 (ПСБО 31.7,8)	
67				1 (ПСБО 31.10)	
68				1 (ПСБО 31.11)	
69				1 (ПСБО 31.13)	
70	IAS 37 «Резерви, умовні зобов'язання та умовні активи»				0
71					0
72					0
73					0
74					0
75	IAS 18 «Дохід»	ПСБО 15 «Дохід»	1 (ПСБО 15.21)		
76			1 (ПСБО 15.10,11)		
77			1 (ПСБО 15.9)		
78			1 (ПСБО 15.20)		
79	IAS 11 «Договори на будівництво»	ПСБО 18 «Будівельні контракти»			0
80			1 (ПСБО 18.11, 12)		
81				1 (ПСБО 18.3-9)	
82					0
83					0
84					0
85				1 (ПСБО 18.11)	

Продовження табл. 21

86	IAS 20 «Облік державних субсидій та розкриття інформації про державну допомогу»				0
87					0
88					0
89					0
90					0
91					0
92	IFRS 3 «Об'єднання бізнесу»	ПСБО 19 «Об'єднання підприємств»			0
93					0
94					0
95				1 (ПСБО 19.8)	
96				1 (ПСБО 19.5, 13)	
97					0
98					0
99	IFRS 10 «Консолідована фінансова звітність»	НПСБО 2 «Консолідована фінансова звітність»		1 (НПСБО 2.7)	
100				1 (НПСБО 2.4)	
101					0
102			1 (НПСБО 2.2.2)		
103	IFRS 11 «Угоди про спільну діяльність»	ПСБО 12 «Фінансові інвестиції»		1 (ПСБО 12.3)	
104				1 (ПСБО 12.3)	
105					0
106			1 (ПСБО 12.19)		
107	IFRS 12 Раскрытия информации о долях участия в других предприятиях				0
108		Розкриття інформації про частку участі в інших під-приємствах			0
109	**IAS 27** Консолідована та окрема фінансова звітність				0
110					0
111					0
112					0
113	IAS 28 Інвестиції в залежні підприємства (асоційовані компанії)	ПСБО 12 «Фінансові інвестиції»			0
114					0
115					0
116					0
117	**IFRS 7** Фінансові інструменти: розкриття інформації	ПСБО 13 «Фінансові інструменти»			0
118				1 (ПСБО 13.5-9)	
119				1 (ПСБО 13.30)	
120					0
121	**IAS 32** Фінансові інструменти: подання інформації	ПСБО 13 «Фінансові інструменти»			0
122					0
123					0
124	**IAS 39** Фінансові інструменти: визнання та оцінка			1 (ПСБО 13.29)	
125				1 (ПСБО 13.30)	
126					0
127					0 (ПСБО 13.28)
128					0
129					0
130					0
131					0 (ПСБО 13.35-41)
132					0 (ПСБО 13.35-41)

Продовження табл. 21

133	**IFRS 2** Виплати на основі пайових інструментів				0
134					0
135					0
136					0
137	**IFRS 8** Операційні сегменти	ПСБО 29 «Фінансова звітність за сегментами»			0
138				1 (ПСБО 29.6-9)	
139				1 (ПСБО 29.18-23)	
140	**IAS 33** Прибуток на акцію	ПСБО 24 «Прибуток на акцію»			0
141				1 (ПСБО 24.5)	
142				1 (ПСБО 24.8)	
143	**IFRS 4** Договори страхування				0
144					0
145	**IFRS 6** Розвідка та оцінка мінеральних ресурсів	ПСБО 33 «Витрати на розвідку запасів корисних копалин»		1 (ПСБО 33.5)	
146					0
147					0
148				1 (ПСБО 33.6)	
149	**IAS 26** Облік і звітність за програмами пенсійного забезпечення (пенсійними планами)				0
150					0
151					0
152	**IAS 41** Сільське господарство	ПСБО 30 «Біологічні активи»			0 (ПСБО 30.5)
153				1 (ПСБО 30.7-12)	
154				1 (ПСБО 30.18)	
155					
156	**IFRS 13** Оцінка справедливої вартості та вимоги до розкриття інформації				0
157					0
158					0
159					0
160					0
161	**IAS 1** Подання фінансової звітності	НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	1 (НПСБО 1.1.4)		
162			1 (НПСБО 1.2.4)		
163				1 (НПСБО 1.3.6)	
164	**IAS 7** Звіти про рух грошових коштів	НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»		1 (НПСБО 1.2.9)	
165					0
166					0
167	**IAS 8** Облікова політика, зміни в оцінках і помилки	ПСБО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»			0
168					0
169				1 (ПСБО 6. 9-14)	
170				1 (ПСБО 6. 6-8)	
171				1 (ПСБО 6.4)	
172	**IAS 10** Події після звітної дати	ПСБО 6 «Виправлення помилок і зміни в фінансових звітах»		1 (ПСБО 6. 15-19)	
173					0
174					0

Продовження табл. 21

175	**IAS 21** Вплив змін валютних курсів	ПСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»	1 (ПСБО 21.5)		
176			1 (ПСБО 21.7)		
177				1 (ПСБО 21.8,9)	
178					0
179					0
180					0
181	**IAS 24** Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін	ПСБО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»		1 (ПСБО 23.9)	
182					0
183					0
184	**IAS 34** Проміжна фінансова звітність				0
185					0
186					0
187					0
	Усього		**33**	**64**	**90**

Розглянемо рівень узгодженості стандартів станом на 2014 рік.

ПСБО «Запаси» із змінами практично повністю відповідає за своїм змістом Міжнародному стандарту бухгалтерського обліку з однойменною назвою «Запаси», однак хотілося б відзначити, що в частині оцінки запасів при їх вибутті, а також оцінки запасів, визнання їх витратами в IAS 2 розкрито набагато докладніше, тому за даним пунктом ми відзначили збіжність як SC - тобто в основному збігаються.

ПСБО «Основні засоби» в основному збігається з позиціями викладеними в IAS 16 «Основні засоби», проте за двома моментами є значна розбіжність: зокрема, у вітчизняному стандарті немає такого поняття як оцінка після первісного визнання (IAS 16.29,31, 36, 39, 40) і не акцентується увага на тому, що кожен компонент об'єкта основних засобів, собівартість якого становить значну величину щодо загальної собівартості об'єкта, амортизується окремо.

Стосовно стандарту 14 «Оренда» відсутній порядок визнання результату від оренди виробниками або дилерами.

Розглядаючи основні положення національного стандарту 8 «Нематеріальні активи» можна відзначити, що в стандарті багато різночитань порівняно з IAS 38 «НМА», але в цілому, вимоги до обліку збігаються. Відсутній порядок обліку при

початковому визнанні нематеріальних активів - об'єднання через інвестиції (IAS 38.33) і щорічний огляд вартості НМА (IAS 38.104, 109).

Із приводу ПСБО 32 «Інвестиційна нерухомість», хочеться відзначити, що українська редакція стандарту набагато коротше варіанту, що використовується в МСФЗ, тому всі основні положення ми відзначили як «істотно збігаються» (SC). Порядок обліку, пов'язаний з переведенням з нерухомості, зайнятої власником, до категорії інвестиційного майна – модель справедливої вартості (IAS 40.61, 63, 65) і переведенням об'єкта з інвестиційної нерухомості, що відображається за справедливою вартістю, до нерухомості, зайнятої власником, (IAS 40.60) випав із контексту національного стандарту.

ПСБО 17 «Податки на прибуток» не містить питання, пов'язані з дисконтуванням відкладених податкових активів (ВПА) і відкладених податкових зобов'язань (ВПЗ) (IAS 12.53).

Концептуально різний підхід до об'єктів обліку закладений у ПСБО 26 «Виплати працівникам» і в IAS 19 «Виплати працівникам». По-перше, вітчизняний стандарт не містить відмінностей між планами з визначеними виплатами, та планами з встановленими внесками, а згадує лише про інші виплати. По-друге, є деякі пункти, які взагалі не потрапили в ПСБО 26 - це порядок обліку виплати після закінченні трудової діяльності (IAS 19.29, 30, 36, 39) та облік вихідної допомоги: визнання та оцінка (IAS 19.133, 134, 139, 140) .

ПСБО 18 «Будівельні контракти» не відображає багато актуальних питань обліку, зокрема: об'єднання і дроблення договорів на будівництво (IAS 11.8-10), визнання очікуваних збитків за договорами будівництва (IAS 11.36), включення витрат на позики (IAS 11.18), пов'язані витрати (IAS 11.21)

Величезною проблемою, на думку автора, є відсутність докладних стандартів обліку об'єднання бізнесу. Зокрема, відсутня інформація про порядок обліку інвестицій в асоційовані компанії, на відміну від IAS 28 Інвестиції в залежні підприємства (асоційовані компанії). Частково про пайовий

метод згадується в ПСБО 12 «Фінансові інструменти». Немає визначеності з питаннями розкриття інформації про частки участі в інших підприємствах (IAS 27). Згадані визначення (без розкриття) про консолідовану і окрему фінансову звітність в НПСБУ 2, проте, на думку автора, цього недостатньо, необхідно розробити стандарт з докладним критеріями та порядком відображення показників консолідованої й окремої фінансової звітності.

Окреме поле для критики це ПСБО 13 «Фінансові інструменти». По-перше, національні стандарти представлені двома стандартами: ПСБО 13 «Фінансові інструменти» і ПСБО 12 «Фінансові інвестиції», Хоча фінансові інвестиції - це складова частина об'єктів обліку, званих фінансовими інструментами. По-друге, велика кількість невідповідностей спостерігається за всіма трьома стандартами (IFRS 9 нами не розглядався, тому що на момент аналізу він не був завершений). Розглянемо деякі з них:

- значущість фінансових інструментів для фінансового стану та результатів діяльності (IFRS 7.7);
- перекласифікація (IFRS 7.12);
- подання інформації про зобов'язання та капітал (IAS 32.15);
- інструменти з правом зворотного продажу (IAS 32.16, 17);
- варіанти розрахунків за похідними фінансовими інструментами (IAS 32.26);
- перекласифікація фінансових інструментів (IAS 39.50-54);
- дохід або збиток, що виникає від зміни справедливої вартості фінансового активу або фінансового зобов'язання (IAS 39.55-57);
- знецінення фінансових інструментів (IAS 39.65, 69, 70);
- скорочення збитку від знецінення фінансових інструментів (IAS 39.65, 69, 70);
- припинення визнання фінансових інструментів (IAS 39.15-41)

Хотілося б відзначити відмінності в міжнародних стандартах, щодо розкриття додаткової інформації. Так, базовим стандартом є МСФЗ (IAS) 8 «Облікова політика, зміни в оцінках та помилки» і еквівалентом в українському обліку є стандарт 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». Даний стандарт об'єднує порядок обліку подій після дати балансу і порядок виправлення помилок, зміни облікової політики та облікових оцінок. Інформація з актуальних питань викладена дуже коротко, не розписані основні принципи формування облікової політики, що по суті є визначальним при організації бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві. Взагалі не висвітлені питання, пов'язані з вибором і застосуванням облікової політики (IAS 8.7-12), послідовністю застосування облікової політики (IAS 8.13-18). Відносно конвергенції IAS 10 «Події після звітної дати», то не висвітлені питання безперервності діяльності (IAS 10.14) та порядку обліку дивідендів, оголошених після звітної дати (IAS 10.12).

При аналізі змісту стандартів ПСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» і ПСБО 23 «Розкриття інформації щодо зв'язаних сторонах» виявлено, що основні положення однойменних міжнародних стандартів не потрапили в тексти національних стандартів. А саме: порядок зміни функціональної валюти (IAS 21.35), порядок переведення у валюту подання (IAS 21.39, 47), облік вибуття або часткового вибуття іноземного підрозділу (IAS 21.48) та розкриття інформації про пов'язані сторони (IAS 24.13), а також розкриття пов'язаних з урядом підприємств (IAS 24.25).

ВИСНОВКИ до розділу 3

1. Термін Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) наразі широко вживаний, як у нормативних документах, так і в економічній літературі. Однак, ні чіткого визначення даного поняття, ні однозначного перекладу назви стандартів у бухгалтерській літературі немає. Рекомендовано на законодавчому рівні закріпити дефініцію Міжнародні стандарти фінансової звітності в такій редакції: «міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ) – стандарти, прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку», та внести дане визначення в Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність».

2. Аналіз впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності у світі свідчить про те, що МСФЗ як глобальні стандарти потрібні (або дозволені до застосування) у переважній більшості країн (93%). Тільки Албанія, Беліз, Бермудські острови, Кайманові острови, Єгипет, Макао, Парагвай, Суринам, Швейцарія і В'єтнам не застосовують МСФЗ.

3. Необхідність існування концептуальних основ для формування стандартів обліку та звітності в зарубіжній літературі досить часто обговорюється в контексті розвитку теорії обліку. Найбільш ранні спроби розробити «концептуальні основи» були здійснені вченими з США - Вільямом А. Патоном і Джоном Б. Каннінгом ще в 1922 році.

4. Концептуальні засади складання та подання фінансових звітів, які розроблені Радою з МСФЗ є логічним продовженням роботи, розпочатої американськими вченими, і базуються на їх розробках.

5. Історичний огляд розвитку Концептуальних засад свідчить, що метою змін, внесених до Концептуальних засад за МСФЗ, є створення єдиної і всеохоплюючої концепції інтегрованої звітності, яка була б структурована навколо стратегічних завдань організації, її моделі бізнесу та

корпоративного управління. Тим не менше, основні фінансові звіти компанії як і раніше будуть «кістяком» фінансової звітності, тому що фінансова звітність фокусується на інформаційних потребах постачальників капіталу.

6. У корені змінився склад якісних характеристик звітності: Концептуальна основа тепер визначає дві основні якісні характеристики корисної фінансової інформації: доречність (relevance) і правдиве уявлення (faithful representation). Порівнянність, надійність перевірки, своєчасність і зрозумілість визначені як ті, що підсилюють якісні характеристики. Певні якісні характеристики взагалі зникли з нової версії Концептуальних засад, а саме – надійність, переважання сутності над формою, обачність (консерватизм).

7. Огляд вітчизняної нормативно-правової бази дозволив з'ясувати, що в Україні був частково створений інституційний механізм для впровадження міжнародних стандартів звітності. Зокрема Міністерством Фінансів був забезпечений доступ до текстів Міжнародних стандартів фінансової звітності, відбувалося удосконалення Плану рахунків та порядку його застосування підприємствами (крім банків) згідно з МСФЗ, вносилися зміни до Положення (стандартів) бухгалтерського обліку щодо уточнення сфери їхнього застосування. Було налагоджено співробітництво з Радою з Міжнародніх стандартів Фінансової звітності щодо запровадження в Україні МСФЗ. Але державні регуляторні органи не змогли повністю забезпечити ефективну нормативну та інституційну основи на національному рівні для процесу повномасштабного впровадження МСФЗ. Негативним представляється відсутність заходів із підвищення кваліфікації бухгалтерів та забезпечення високого рівня спеціалістів з бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання, які складатимуть фінансову звітність за МСФЗ та відсутність ефективної системи контролю за якістю фінансової звітності, складеної за МСФЗ.

8. Виходячи з проведеного дослідження, 30 підприємств, які були зобов'язані перейти на МСФЗ у 2012 році,

встановлено, що більшість цих українських підприємств при обов'язковому переході на МСФЗ пішли шляхом подання фінансової звітності за формою, яка відповідає міжнародному формату, але не відображає реальних показників звітності. Відповідно, підготовлена таким чином звітність не приверне уваги інвесторів, негативне вплине на репутацію МСФЗ і в цілому нашої країни та вітчизняних суб'єктів господарювання.

9. Контент-аналіз узгодженості національних ПСБО та МСФЗ довів, що є істотні відмінності між Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку України та МСФЗ. ПСБУ розроблюються і затверджуються Мінфіном. Закон про бухгалтерський облік вимагає, щоб вони не суперечили МСФЗ. Крім того, що існує низка розбіжностей між двома системами стандартів, також необхідно відзначити, що низка міжнародних стандартів у національній системі взагалі відсутня. Вплив цих розбіжностей на корисність фінансової звітності, складеної за П(С)БО, порівняно з МСФЗ може в певних випадках бути суттєвим. Наявність розбіжностей може призвести до неможливості порівняння з фінансовою звітністю, складеною за МСФЗ, та обмежує корисність фінансової звітності за П(С)БО для користувачів, незнайомих з українськими національними стандартами бухгалтерського обліку.

10. Найбільшою проблемою в забезпеченні дотримання П(С)БО залишаються розбіжності в базі оцінювання ключових статей між фінансовою звітністю загального призначення, складеною за П(С)БО, та розрахунком податкових зобов'язань підприємства. У тих випадках, коли існують відмінності між правилами та стандартами податкового обліку та П(С)БО, багато готувачів фінансової звітності застосовують податкові правила.

11. У цілому можна зробити висновок, що зусилля українського уряду щодо поліпшення якості бухгалтерських стандартів, сприяють конвергенції вітчизняних П(С)БО до МСФЗ. При аналізі рівня збіжності українських Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів

фінансової звітності нами було визначено, що рівень збіжності наближається до 52%, тобто українські стандарти тільки наполовину збігаються з МСФЗ. Цікавлять подальші дослідження конвергенції ПСБО та МСФЗ щодо прогресивних змін на рівні конвергенції з плином часу, а також проблематика застосування МСФЗ в Україні.

РОЗДІЛ 4
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ

4.1. Основи формування корпоративної звітності

Економічний спад, що позначився на всіх галузях у всіх куточках світу змусив замислитися про якість та наповненні фінансових звітів компаній, прислухатися до думок зацікавлених сторін та інвесторів.

Компаніям необхідно налагодити більш відкриту й ефективну взаємодію з інвесторами та іншими зацікавленими сторонами і розмовляти з ними більш зрозумілою для них мовою, щоб донести до них свої плани в галузі сталого розвитку. Зі свого боку, зацікавлені сторони вимагають більш прозорої інформації про стратегію, бізнес-моделі, ризики та комерційні перспективи компаній і організацій, з якими вони мають справу.

Найголовнішим джерелом інформації для різних груп користувачів є звітність - єдина система даних, що завершує обліковий процес і дозволяє підвести підсумки звітного періоду для прийняття економічних рішень.

Поняття «звіт» і «звітність» тісно пов'язані між собою і розглядалися в роботах відомих вітчизняних економістів.

Зокрема дуже багато полеміки існує з приводу різновидів обліку.

Доцільність поділу бухгалтерського обліку на управлінський і фінансовий, виділення багатоцільового та стратегічного обліку - всі ці питання також дуже активно обговорювалися українськими вченими.

Зокрема, В. Ефіменко, Л. Тягнирядно [203] у своєму дослідженні розділили всіх вчених на дві великі групи: традиціоналісти й кардиналісти за такими ознаками:

- Традиціоналісти стоять на позиції необхідності збереження існуючої теоретичної структури й принципів бухгалтерського обліку, її удосконалення через приєднання нових об'єктів та видів діяльності. Представниками цього напрямку є Жук В., Замула І., Малюга Н., Шайкан А.
- Кардиналісти підтримують позицію необхідності кардинального реформування системи обліку та розробки нового теоретичного обґрунтування. Представниками кардиналістів є Голов С., Деньга С., Верига Ю., Нападовська Л., Пушкар М.

На думку Єфіменко В. та Тягнирядно Л. навіть нові інформаційні системи, які використовують повністю або частково інформацію бухгалтерського обліку: система збалансованих показників, контролінг, стратегічний аккаунтинг, стратегічний облік, управлінський облік не здатні повною мірою задовольнити інформаційні потреби користувачів. Єфіменко В. та Тягнирядно Л. вважають, що по-перше, задоволення потреб користувачів можливо тільки у випадку «консервування» традиційної системи обліку та інтеграції її як структурного елементу в іншу більш повну інформаційну систему підприємства. Ця система може містити: нефінансові показники, інформацію про традиційний об'єкти обліку в розрізі декількох оцінок, інформацію про «нові» об'єкти обліку (інтелектуальний, клієнтський, людський капітали і т.д.); інформацію підпорядковану запитам конкретних користувачів у режимі реального часу. По-друге, у разі, трансформації системи обліку зі зміною її об'єкта, розширення переліку об'єктів, введення нефінансових показників. Отже, Єфіменко В. та Тягнирядно Л. можна уналежити до представників когорти кардиналістів.

Погоджуємось з вищенаведеним твердженням про те, що облікові показники повинні задовольняти потреби користувачів, але для нас абсолютно незрозуміло, як саме «законсервовану» традиційну систему обліку можна інтегрувати у вигляді структурного елементу в іншу більш повну інформаційну

систему підприємства. У результаті такої інтеграції ми отримаємо нову систему обліку з новими об'єктами, зміненим предметом і вдосконаленими методами обліку.

На нашу думку, одним із представників «традиціоналістів» є Зиновій Гуцайлюк.

У своєму дослідженні [204] вчений зазначає, що реформувати чинну систему обліку необхідно. І не тому, що вона погана, а, насамперед, тому, що змінилася суспільно-економічна формація. Перерахувавши декілька видів обліку прогнозний (прогностичний), стратегічний, контролінг, креативний і ідеальний, автор не погоджується з фактом їхнього існування (зокрема стратегічного та прогнозного) окремо від фінансового та управлінського з двох причин:

1. Ні перший, ні другий не формують своїх самостійних інформаційних систем, а використовують інформацію, зафіксовану за допомогою фінансового та управлінського обліку;

2. Визнання зазначених вище понять призведе до зміни загальної філософії бухгалтерського обліку [204, с. 5].

Складно погодитися з цим твердженням, хоча б з тієї причини, що Рада з МСФЗ нещодавно, внесла істотні зміни в Концептуальні засади МСФЗ (2012) і замінила визначення Цілі фінансової звітності.

Отже, основна мета фінансової звітності загального призначення полягає у наданні організацією, яка звітує, фінансової інформації, що є корисною для існуючих і потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів при прийнятті ними рішень про надання даної організації ресурсів. Ці рішення стосуються покупки, продажу або утримання часткових і боргових інструментів, а також надання чи погашення позик та інших форм кредитування [114, пункт ОВ2 Концептуальних засад]. Щоб оцінити перспективи організації щодо майбутніх чистих надходжень грошових коштів, існуючим та потенційним інвесторам, кредиторам й іншим кредиторам необхідна інформація про ресурси організації,

вимоги до організації, і про те, наскільки раціонально і ефективно керівництво і правління організації виконали свої обов'язки з використання ресурсів організації [114, пункт ОВ4 Концептуальних засад].

Таким чином, очевидно, що бухгалтерський облік усе ж несе в собі прогнозну функцію, хоча б тому, що користувач на підставі даної інформації приймають рішення про подальше успішне або неуспішне функціонування компанії, тобто роблять прогнози.

Висловлювання Б. І. Валуєва більш категоричні: «Речі необхідно називати своїми іменами: якщо це облік, то тільки, власне облік в його «чистому» вигляді, коли це сукупність функцій, зокрема й облік, які складають управлінський процес, тоді це підсистема функцій як частина цілісної системи управління. Підміна понять, допущена нашими реформаторами в пошуках нових ідей, у даному випадку просто неприпустима [205, с. 5].

На думку С. Ф. Голова – критики теорії багатоцільового бухгалтерського обліку оцінюють її виходячи із застарілих уявлень про бухгалтерський облік, які сформувалося в інших соціально-економічних умовах. Внаслідок цього, їхні аргументи не підтверджують висновки про необґрунтованість положень цієї теорії [206, с. 6].

Погоджуємось із С. Ф. Головим, що наслідком стереотипного мислення є поступове відхилення загальних уявлень учених про дійсність від реальності, яка постійно змінюється [206, с. 5].

У своєму дослідженні «Сучасні підходи до теорії бухгалтерського обліку» С. Ф. Голов проаналізував підходи до вдосконалення теорії бухгалтерського обліку, запропоновані вітчизняними авторами за ступенем їхньої конструктивності. Автор виділив три підходи до обліку вітчизняних вчених: традиційний – автори, які вважають базовим поняття бухгалтерський облік, і за необхідності допускають можливість уточнювати окремі елементи й завдання бухгалтерського обліку (Кіндрацька Л. М, Бондар Н. І., Бутинець Ф. Ф., Швець В.,

Кірейцев Г.), радикальний підхід - автори, які вважають, що в системі обліку відбувається революція, яка вимагає корінного ламання системи основних понять, теорій, принципів, законів, а також мислення вчених (Пушкар М., Верига Ю. А., Дєньга С., Нападовька Л. В. та інші.) і комплексний підхід, який ілюструє Легенчук С., Жук В.). Така класифікація видається нам оптимальною.

У роботі Кузнєцової С. А. [207, с. 80] розглянуто чинні наукові концепції облікових систем в аспекті реформування на сучасному етапі розвитку української економіки, найбільш поширені з яких: стратегічний (прогнозний) облік, інтегрована система обліку; електронна система обліку; соціальний (екологічний) облік; креативний облік; актуарний облік; динамічний облік. Автором доведено, що система бухгалтерського обліку в процесі подальшого синергетичного розвитку, визначеної сутності бухгалтерського обліку як системи сформованих притаманних ознак, яких повинна набути система бухгалтерського обліку в процесі її реформування (інтегрованість, стратегічність (прогнозованість), динамічність, електронна форма, креативність, актуальність, соціальна (екологічна) спрямованість), визначених пріоритетними при реформуванні бухгалтерського обліку в Україні моделей систем бухгалтерського обліку, що існують у світовій практиці за суб'єктивною ознакою:

– модель мікроструктури за сферою впливу;

– континентальна модель за юридичною ознакою мікроорієнтована модель), що забезпечить трансформацію бухгалтерського обліку в систему, яка буде формувати якісну інформаційну основу у вигляді облікової інформації для менеджменту в процесі управління діяльністю суб'єктів господарювання.

Уважаємо так звані характерні ознаки, які повинна здобути система бухгалтерського обліку в процесі синергічного розвитку не зовсім характерні для вищезазначеної системи. Так, абсолютно незрозуміло, що таке актуарний облік, і як

застосування ринкової вартості порівняно з урахуванням за первісною вартістю, як динамічний облік поєднується з показниками фінансового обліку та є електронним обліком чи окремою ознакою бухгалтерського обліку? У статті усі ці моменти не доведені автором.

У загальному вигляді класифікацію підходів можна умовно систематизувати на два великих напрямки: традиційний і новаторський, розгляньмо приклади деяких робіт у табл. 22:

Таблиця 22

Класифікація підходів щодо вдосконалення теорії бухгалтерського обліку

Автор	Цитата	Джерело
Традиційний підхід	Згідно цьому підходу, бухгалтерський облік є видом господарського обліку й поділяється на три підсистеми: статистичну, бухгалтерську та оперативну	
Бутинець Ф. Ф.	… розвиток теорії пов'язано з інтеграцією всіх підсистем бухгалтерського обліку та видів обліку в єдину інформаційну систему на основі новітніх комп'ютерно-інформаційних технологій	208
Гуцайлюк З.	не формують своїх самостійних інформаційних систем, а використовують інформацію, зафіксовану за допомогою фінансового та управлінського обліку. Визнання зазначених вище понять призведе до зміни загальної філософії бухгалтерського обліку	204
Валуєв Б. І.	… спроба перетворити облік на принципово іншу інформаційну систему з непритаманними їй властивостями прогнозування й планування приречені на невдачу	205, 209
Кузьминский Ю.	систему бухгалтерського обліку розглядає як сукупність методів та методик їхнього застосування, форм, за якими він ведеться	210
Кіндрацька Л.	Теорія бухгалтерського обліку, сформована протягом тривалого історичного періоду, є цілісною, а зміна окремих концепцій жодною мірою не змінює усталених положень теорії бухгалтерського обліку	211

Продовження табл. 22

Новаторський підхід: Відповідно до цього підходу, постановка нових завдань перед бухгалтерським обліком вимагає його радикальної зміни, а також мислення учених щодо цього процесу		
Пушкар М.	Для створення сучасної теорії бухгалтерського обліку потрібно зробити інвентаризацію наукового апарату й теорії із урахуванням надбання інших наук, запозичити нові методи дослідження діяльності підприємства для отримання інформації	212
Ю. Верига, С. Дєньга	… розпочати створення теорії еккаунтингу, яка б включала в себе теорію бухгалтерського обліку, частину торії економічного аналізу, господарського контролю, прогнозування теорії інших видів і була б своєрідним синтезом знань, накопичених цими науками за період існування	213
Нападовська Л. В.	Система бухгалтерського обліку не забезпечує користувачів повною й об'єктивною інформацією про наявність та ефективність використання інтелектуальних ресурсів та їх можливий вплив на досягнення стратегічної мети	214
Голов С. Ф.	Запропоновано розширення визначення предмета, методів, склад принципів бухгалтерського обліку, які можуть бути покладені в основу нової базової теорії вітчизняного бухгалтерського обліку	215
Легенчук С. Ф.	Запропоновано виділяти в складі системи наукових теорій бухгалтерського обліку два рівні: метатеоретичний і теоретичний (рівень загальної теорії)	216

Значна частина роботи Легенчука С. Ф. присвячена актуальним питанням взаємин теорії і практики обліку [216, с. 230-264]. Ученим доведено, що в бухгалтерському обліку існує проблема практико-емпіричного синкретизму, коли емпіричний рівень бухгалтерського обліку як науки не

відокремлений від бухгалтерської практики. Запропоновано підхід, що передбачає проведення демаркації між теорією, емпірикою та практикою бухгалтерського обліку, виходячи з якого всі існуючі проблеми в бухгалтерському обліку можна розглядати в контексті трьох смислових пар: «теорія – практика», «теорія-емпірика» та «емпірика – практика». А також у результаті дослідження змістовних аспектів бухгалтерського обліку виділено такі види практик, що з ними пов'язані:

1. Практика ведення бухгалтерського обліку (бухгалтерська практика)
2. Практика користувачів бухгалтерської інформації, які приймають рішення на її основі (управлінська практика);
3. Бухгалтерська наукова діяльність (практика вченого – бухгалтера)

Учений вважає, що застосування такого поділу дозволяє структурувати бухгалтерське теоретичне знання, що підвищує рівень ґрунтовності наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку, зокрема, дозволяє розмежувати не лише види практики, а й види методологій, що пов'язані з ним.

Безумовно, вченим була проведена дуже серйозна теоретична робота зі структурування теоретичних знань у бухгалтерському обліку, однак залишається незрозумілим питання, яким чином це пов'язано з практичною діяльністю бухгалтера і яким чином поліпшить роботу з різних напрямків бухгалтерського обліку. На сьогодні очевидний той факт, що глобальна фінансова криза поставила перед світовим бухгалтерським співтовариством нові завдання, вирішення щодо яких потрібно приймати негайно.

У Доповіді Міжурядової робочої групи експертів з міжнародних стандартів обліку та звітності (МСУО) ЮНКТАД [217] ця проблема сформульована таким чином: «Криза однозначно продемонструвала, що фінансова система є поістині глобальною. Очевидно, що фінансова ситуація в одній країні залежить від подій в інший і, відповідно, норми фінансового

регулювання однієї з країн можуть впливати на всі інші. Це висвітило необхідність значного підвищення рівня стандартизації вимог до корпоративної звітності та координації між регулюючими органами в глобальному масштабі, з тим, щоб запобігти в майбутньому глобальних економічних потрясінь.

Крім того, фінансово-економічна криза стала яскравим свідченням того, що регулювання корпоративної звітності є лише одним із елементів більш широкої системи регулювання, та що спостерігається тенденція підпорядкування процесу розробки стандартів обліку більш загальних міркувань у сфері регулювання. Наразі, тобто в посткризовий період, власне розробка стандартів фінансового обліку виявляється втягнутою в сферу впливу складних політичних процесів, спрямованих на реформу регулювання світових фінансових ринків».

Тому, на думку автора, дуже актуальним є питання про нову роль обліку в корпораціях у сучасних умовах господарювання, а також про можливості підвищення якості корпоративної фінансової звітності.

Актуальність розгляду даних понять підтверджується ще й тим фактом, що за останні п'ять років (2010-2014 рр.) в Україні дуже мало робіт було присвячено розгляду ролі корпоративного обліку та корпоративної звітності.

Нами була проведена систематизація дисертаційних робіт, захищених на присвоєння ступеня кандидата і доктора економічних наук, за фахом 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності», за даними системи каталогів авторефератів та дисертацій Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі НБУВ) [218]. Об'єктом дослідження була суцільна вибірка дисертаційних досліджень вітчизняних учених за період з 2010 до 2014 року з ключовим словом «облік». Було встановлено, що протягом даного періоду було захищено 623 дисертаційні роботи. За той же період з ключовим словом «звітність» було захищено всього 6 дисертацій. Більшість робіт з обліку мають галузевий

характер 452 дисертації. Роботи, присвячені звітності, в основному, розглядають проблематику управлінської звітності [219, 220, 221, 222, 223, 224, 225].

Розглянемо детальніше дисертації, присвячені корпоративному обліку та звітності. Об'єктом дослідження була суцільна вибірка дисертаційних досліджень вітчизняних учених за період з 2000 до 2014 року з ключовим словом «облік або звітність», за фахом 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності», тематика досліджень яких лежала в площині досліджень корпоративних відносин, враховуючи облік консолідації, тому що облік у групах компаній апріорі є корпоративним обліком.

Таблиця 23

Наукова новизна дисертаційних робіт українських вчених, захищених за спеціальністю 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності», тематика досліджень яких лежала у площині досліджень корпоративних відносин

Автор, назва, науковий ступінь	Анотація	Наукова новизна
2002 р.		
Зубко А. Б. Організація обліку в акціонерних товариствах: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.0601.04. «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / А. Б. Зубко. – Харків, 2002. [57]	У роботі розкривається сутність акціонерної форми власності, проведено аналіз розвитку акціонерних товариств в Україні, обґрунтовано рекомендації щодо обліку та аналізу акціонерного капіталу, акцій та дивідендів.	Розроблені методичні рекомендації з удосконалення обліку в акціонерних товариствах і аналізу показників ефективності їхнього функціонування з метою визначення інвестиційної привабливості підприємств-емітентів.
2005 р.		
Оністрат А. А. Організаційно - методологічні спрямування обліку і аналізу в системі оподаткування (на прикладі акціонерних товариств України): автореф. дис. канд. екон.	Дисертація присвячена дослідженню організаційно-методологічних напрямків обліку в системі оподаткування та визначенню методик податкового аналізу діяльності акціонерних товариств України.	Розроблено форми робочих документів бухгалтера щодо розрахунку податкових пільг, використання яких під час роботи на підприємстві дадуть змогу підвищити ступінь виявлення помилок, а

Продовження табл. 23

наук: спец. 08.0601.04. «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / А. А. Оністрат. – Київ, 2005. – 20 с. [58]		також дозволять отримувати інформацію про суми отриманих пільг у розрізі кожного податку. Визначено доповнення до плану рахунків бухгалтерського обліку в частині рахунка 48 „Цільове фінансування і цільові надходження”, введенням окремого субрахунку „Цільове фінансування у вигляді пільг”.
2006 р.		
Поліщук І. Р. Бухгалтерський облік і контроль статутного капіталу в ТзОВ: теорія і методика: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.06. 04. «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / І. Р. Поліщук – Київ, 2006. – 22 с. [59]	Дисертація присвячена теоретичним, методичним і практичним питанням бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю операцій зі статутним капіталом в товариствах з обмеженою відповідальністю. Уточнено економічну сутність понять “статутний капітал” для правильного визнання та відображення в бухгалтерському обліку. Визначено місце статутного капіталу в загальній класифікації капіталу для забезпечення відповідності операцій зі статутним капіталом їх економічній сутності.	Полягає у розробці теоретичних та методичних положень, а також рекомендацій з удосконалення обліку та внутрішньогосподарського контролю операцій з формування та зменшення статутного капіталу в зв’язку з невідповідністю чистим активам (у разі перевищення збитків над складовими власного капіталу) та розподілом майна (під час виходу учасника з ТзОВ)
2008 р.		
Костюченко В. М. Методологія й організація обліку і аналізу діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці / автореф. дис. докт. екон. наук /08.00.09 – ДВНЗ „КНЕУ ім. Вадима Гетьмана”. – Київ, 2008. [226]	У дисертації досліджено найважливіші поняття теорії, методології й організації обліку й аналізу діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці. Розглянуто міжнародний і національний досвід	Сформульовано концепції групи, консолідації фінансових звітів, що дасть змогу ідентифікувати тип об’єднання, визначити об’єкти та опрацювати методи бухгалтерського обліку. Визначено економічні та правові засади групи підприємств та консолідації

Продовження табл. 23

	обліку внутрішньогрупових операцій, методологічні основи процесу консолідації фінансових звітів.	фінансових звітів в Україні, що сприятиме розумінню розбіжностей щодо нормативних актів при веденні обліку та складанні фінансової звітності учасників та консолідованої звітності групи як єдиної економічної одиниці. Розроблено та запропоновано методологію визначення прямої та непрямої частки меншості при послідовному та непослідовному придбанні підприємств, що дає змогу ідентифікувати такі об’єкти та визначає порядок їх відображення в процесі консолідації.
Онищенко В. П. Методика та організація консолідованої фінансової звітності автореф. дис. докт. екон. наук /08.00.09 – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2008. [227]	Досліджено актуальні питання складання консолідованої фінансової звітності та її практичного використання при обґрунтуванні і прийнятті управлінських рішень. Уточнено визначення консолідованої фінансової звітності як обліково-аналітичної категорії. Визначено її роль та місце в системі управління материнського підприємства групи.	Удосконалення консолідованої фінансової звітності підприємств корпоративного нефінансового сектору економіки, створення практичних рекомендацій, спрямованих на покращення методики її формування та аналізу її показників.
Лучко М. Р. Консолідована фінансова звітність: системний підхід до побудови та розвитку автореф. дис. докт. екон. наук /08.00.09 – ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” Міністерства освіти і науки України, Київ, 2008. [228]	У дисертації поставлено і вирішено актуальну наукову проблему розроблення теоретико-методологічних засад формування консолідованої фінансової звітності шляхом системної побудови та обґрунтування пропозицій щодо розвитку консолідованого обліку діяльності консолідованої групи підприємств	Полягає в системному підході до побудови консолідованої фінансової звітності і обґрунтуванні пропозицій щодо розвитку обліку діяльності консолідованої групи підприємств.

Продовження табл. 23

2009 р.		
Брадул О. М. Теорія та методологія бухгалтерського обліку і аналізу діяльності корпорацій/автореф. дис. докт. екон. наук : 08.00.09 – / КНТЕУ. – Київ, 2009 [229]	У дисертаційній роботі досліджено теоретико-методологічні засади обліково-аналітичного забезпечення менеджменту в умовах інтеграції та інтернаціоналізації капіталу, розвитку корпоративного сектору економіки України і формування нових економічних суб'єктів – корпорацій.	Обґрунтування нового способу розв'язання наукової проблеми, яка полягає у невідповідності сучасного стану розвитку методології і організації бухгалтерського обліку і аналізу діяльності корпорацій умовам ефективного менеджменту та зростаючої ролі корпоративних структур у економіці України.
2010 р.		
Довгаль Ю. Д. Організація бухгалтерського обліку діяльності акціонерних товариств в умовах використання комп'ютерних технологій : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09/ Житомир, 2010 [230]	У роботі розглянуто становлення акціонерних товариств та їх вплив на розвиток системи бухгалтерського обліку, сутність та правове забезпечення діяльності акціонерних товариств в сучасних умовах господарювання, а також взаємозв'язок корпоративного управління з організацією облікового процесу діяльності акціонерних товариств.	Полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням організації бухгалтерського обліку діяльності акціонерних товариств в умовах використання комп'ютерних технологій з метою здійснення ефективного корпоративного управління.
Семчук І. В. Консолідована фінансова звітність групи підприємств: організаційно-методичні засади формування і контролю: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Житомир, 2010. [231]	Дисертація присвячена теоретичним, організаційно-методичним і практичним питанням, формування консолідованої фінансової звітності групи підприємств.	Полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці організаційно-методичних рекомендацій з удосконалення формування та внутрішнього контролю показників консолідованої фінансової звітності для забезпечення зовнішніх користувачів й управління групи підприємств достовірною обліковою інформацією, що відображає особливості господарських процесів єдиної економічної одиниці.

Продовження табл. 23

2011 р.		
Турська Н. В. Управління корпоративною власністю машинобудівних підприємств в умовах трансформаційної економіки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Н. В. Турська; МОНМС України, Терноп. нац. техн. ун-т ім. І. Пулюя. - Т., 2011. [232]	Узагальнено теоретичні положення щодо управління корпоративною власністю підприємств машинобудування та вироблено на цій основі обгрунтовані пропозиції з формування ефективної її структури. З'ясовано соціально-економічний зміст корпоративної власності для уточнення її прояву у вигляді виробничих корпоративних структур, охарактеризовано специфіку процесів трансформації структури корпоративної власності в Україні й встановлено її основні тенденції.	Розроблено структурну модель управління корпорацією для узгодження інтересів. Запропоновано підхід до ідентифікації впливу моделей управління прибутком корпорацій на структуру їх власності. Сформовано напрями вдосконалення структури власності підприємств із корпоративною формою власності. Запропоновано модель формування оптимальної структури корпоративної власності для забезпечення доходності прав власників.
2012 р.		
Воськало Н. М.Облік та контроль власного капіталу в системі корпоративного управління : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 /Львів., 2012. [233]	Розглянуто економічну сутність власного капіталу як об'єкта бухгалтерського обліку і фінансової звітності та використання інформаційної характеристики в системі корпоративного управління. Поняття «власний капітал» досліджено в історичному ракурсі як облікову економічну категорію, визначено основні функції власного капіталу сучасних підприємств корпоративного типу, узагальнено класифікацію власного капіталу для цілей обліку та контролю, розкрито вплив організаційно-правової форми корпоративних підприємств на структуру власного капіталу.	Запропоновано порядок формування облікової політики підприємства щодо власного капіталу, розроблено систему документування операцій із складовими власного капіталу, вдосконалено систему рахунків бухгалтерського обліку щодо відображення в обліку складових власного капіталу, розвинуто методику розкриття інформації щодо власного капіталу у системі звітності підприємства шляхом розширення Приміток до річної фінансової звітності

Продовження табл. 23

Ткачук І. І. Управління власністю корпоративних структур: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Харків, 2012. [234]	Уточнено визначення поняття «корпоративна структура» та змістовне наповнення поняття «управління власністю». Удосконалено класифікацію корпоративних структур. Визначено тенденції функціонування корпоративних структур в економіці України в цілому та машинобудуванні зокрема.	Розроблено методичний підхід до оцінювання ефективності управління власністю корпоративних структур машинобудування.
2013 р.		
Шевченко Л. Я. Бухгалтерський облік та аналіз ресурсного потенціалу корпорацій : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Житомир, 2013 [235]	Розкрито теоретичні та організаційно-методичні засади бухгалтерського обліку і аналізу ресурсного потенціалу корпорацій. Досліджено сутність понять «ресурси», «потенціал», «ресурсний потенціал», «ресурсний потенціал корпорації». Сформовано концепцію обліково-аналітичного забезпечення управління ресурсним потенціалом корпорації шляхом розробки та реалізації інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи корпорації.	Обґрунтовано організаційну систему аналізу ресурсного потенціалу корпорацій за умов застосування комп'ютерної інформаційної системи, а також розроблено комплексну методику аналізу стану, руху та ефективності використання матеріальних, нематеріальних, трудових та фінансових ресурсів корпорації.
Яцко М. В. Подання та оприлюднення фінансової звітності в системі забезпечення інтересів користувачів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Івано-Франківськ, 2013. [236]	Досліджено теоретичні та організаційні положення рекомендацій щодо вдосконалення організації подання та оприлюднення фінансової звітності для забезпечення інтересів користувачів за сучасних економічних умов. Уточнено сутність понять «подання фінансової звітності» та «оприлюднення фінансової звітності», у яких, на відміну від існуючих, акцентовано увагу на виокремленні	Удосконалено порядок організації процесів подання та оприлюднення фінансової звітності в частині його документального регламентування. Доповнено перелік підприємств, які зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність, суб'єктами природних монополій для задоволення інформаційних потреб користувачів, які є споживачами послуг таких підприємств. Обґрунтовано необхідність розкриття

Продовження табл. 23

	особливостей електронного подання інформації.	інформації щодо окремих показників фінансової звітності користувачів без фінансового інтересу.

Ураховуючи мету, об'єкти, предмет і наведену новизну досліджень, визначимо основні результати, отримані вітчизняними вченими при написанні робіт зі спеціальності 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)».

1. Сформульовано концепції групи, консолідації фінансових звітів, що дасть змогу ідентифікувати тип об'єднання, визначити об'єкти та опрацювати методи бухгалтерського обліку. Розроблено та запропоновано методологію визначення прямої та непрямої частки меншості при послідовному та непослідовному придбанні підприємств (Костюченко В. Н.).

2. Удосконалено підхід щодо консолідованої фінансової звітності підприємств корпоративного нефінансового сектору економіки, створені практичні рекомендації, які спрямовані на покращення методики її формування та аналізу її показників (Онищенко В. П.).

3. Розроблено системний підхід до побудови консолідованої фінансової звітності й обґрунтування пропозицій щодо розвитку обліку діяльності консолідованої групи підприємств (Лучко М. Р.).

4. Визначено наукову парадигму обліково-аналітичного забезпечення управління корпораціями на основі побудови інтегрованих інформаційних потоків трирівневої організаційної структури корпоративного менеджменту, обґрунтовано теоретичні й методологічні засади комп'ютерної інформаційної системи обліку (КІСО) діяльності корпорацій та запропоновано проектування її організаційно-структурної будови (Брадул О. М.).

5. Розроблено теоретико-методичне обґрунтування та вирішено комплекс питань, пов'язаних з удосконаленням організації бухгалтерського обліку діяльності акціонерних товариств в умовах використання комп'ютерних технологій з

метою здійснення ефективного корпоративного управління (Довгаль Ю. Д.)

6. Обґрунтовані теоретичні положення й розробки організаційно-методичних рекомендацій з удосконалення формування та внутрішнього контролю показників консолідованої фінансової звітності для забезпечення зовнішніх користувачів і управління групи підприємств достовірною обліковою інформацією (Семчук І. В.).

7. Обґрунтовано організаційну систему аналізу ресурсного потенціалу корпорацій за умов застосування комп'ютерної інформаційної системи (Шевченко Л. Я.).

8. Удосконалено порядок організації процесів подання та оприлюднення фінансової звітності щодо його документального регламентування. Доповнено перелік підприємств, які зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність, суб'єктами природних монополій (Яцко М. В.).

Як видно з аналізу, основні результати досліджень містять розробки теоретичного, організаційного та методичного характеру щодо підходів побудови системи консолідованої звітності груп компаній, комп'ютерної інформаційної системи обліку діяльності корпорацій, організації системи ресурсного потенціалу корпорацій, удосконалення бухгалтерського обліку діяльності акціонерних товариств та багато іншого. Усі ці розробки в основному стосуються діяльності великих компаній або груп компаній, тому було б доречно оперувати поняттями корпоративний облік і корпоративна звітність, проте в даному напрямку дослідження не проводилися. Багато вчених у своїх роботах, де-факто, згадують термін «корпоративний облік» і «Корпоративна звітність», не вдаючись до докладного опису, що вони розуміють під цим поняттям. Наприклад, у дисертаційній роботі Лоханової Н. О. [237, с. 300-303] проводиться порівняльний аналіз «традиційної корпоративної звітності» та «інтегрованої звітності». У роботі Пилипенка О. І [61, с. 50-51] згадується, що питанням корпоративного обліку присвячено кілька дисертацій.

Проте, у дослідженнях українських учених не визначені місце корпоративного обліку в системі бухгалтерського обліку, мета, характеристики, предмет та об'єкти корпоративного обліку та звітності. На нашу думку, даний напрямок є перспективними і корисними.

Що ж стосується наших російських колег, то ситуація дещо інша. Велика кількість дисертаційних робіт захищено за тематикою корпоративний облік і корпоративна звітність.

У таблиці 24 узагальнено деякі роботи:

Таблиця 24

Наукова новизна дисертаційних робіт російських вчених, захищених за спеціальністю 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності», тематика досліджень яких лежала у площині досліджень корпоративних відносин

Автор, назва, науковий ступінь	Наукова новизна
2004 год	
Каспіна Р. Г. Бухгалтерська звітність у системі корпоративного управління / автореф. дис. ... Докт. екон. наук: 08.00.12 / Казань, 2004 [238]	У дисертації науково обґрунтовано концепцію бухгалтерської звітності корпорацій у взаємозв'язку з корпоративним управлінням, визначено принципи моделювання прозорої бухгалтерської звітності, орієнтованої на інвесторів і кредиторів, розроблена концепція формування і розкриття інформації бухгалтерської звітності російських корпорацій при виході на міжнародні ринки капіталу.
Нікіфорова Е. В. Методологія корпоративної публічної звітності / автореф. дис. ... Докт. екон. наук: 08.00.12 / Москва, 2004 [239]	Формуванні теоретико-методологічних положень та методичного інструментарію обґрунтування форм, положень та доповнень корпоративної публічної звітності, що забезпечує зниження інформаційного ризику, достовірне і достатня для прийняття обґрунтованих управлінських рішень уявлення про виробничий потенціал та фінансової стійкості корпорації
Корхічева Г. Е. Корпоративний мережевий облік і звітність: концепція, методологія і організація / автореф. дис. ... Докт. екон. наук: 08.00.12 / Ростов - на	Сформована інтеграційна модель корпоративного мережевого обліку, яка визначає, ідентифікує та обґрунтовує сучасні тенденції розвитку методів підвищення цінності бухгалтерської інформації, виходячи із запитів ключових користувачів; визначено поняття та умови

Продовження табл. 24

Дону, 2004 [240]	функціонування корпоративного мережевого фінансового обліку як логічного комплексу, що діє в режимі реального часу на основі відповідних кібернетичних інструментів і забезпечує синергетичний ефект; розроблений макет мережевого інтегрованного плану рахунків, що дозволяє реалізувати цілісну систему фінансового, податкового та управлінсько-стратегічного обліку з обчисленням балансових, економічних та фрактальних фінансових результатів і показників власності на базі похідних балансових звітів.
2005 год	
Ветрова І. Ф. Корпоративна звітність організацій АПК / автореф. дис. ... Канд. екон. наук: 08.00.12 / Москва, 2005 [241]	Наукова новизна полягає в уточненні визначення поняття «корпоративна звітність», обгрунтуванні складу і структури корпоративної звітності організацій АПК і методики її складання.
2008 год	
Сапожнікова Н. Г. Розвиток методології та практики корпоративного обліку та звітності / автореф. дис. ... Докт. екон. наук: 08.00.12 / Воронеж, 2008 [242]	Теоретично обгрунтовано та вирішено комплекс завдань щодо розвитку методології корпоративного обліку та звітності відповідно до сучасних умов функціонування економіки і положеннями міжнародних стандартів, сукупність яких можна кваліфікувати як рішення великої наукової проблеми щодо розвитку бухгалтерського обліку; в реалізації системного підходу до формування інформаційного забезпечення корпоративного менеджменту великих публічних компаній, що сприяє прийняттю обгрунтованих економічних рішень на різних ієрархічних рівнях управління.
2009 год	
Никифорова О. А. Аудит корпоративної звітності / автореф. дис. ... Канд. екон. наук: 08.00.12 / Москва, 2009 [243]	Полягає в розробці методики аудиту корпоративної фінансової звітності, що дозволяє дати оцінку її інформаційної прозорості та забезпеченню основних принципів належного розкриття інформації.

Зупинимося докладніше на роботі Сапожнікова Н. Г. Автором окреслено комплекс завдань, що стоять перед корпоративним обліком (рис.2)

Рисунок 2. Комплекс завдань, що стоять перед корпоративним обліком [242, стр. 96]

На нашу думку, перераховані вище завдання за своєю суттю нічим не відрізняються від завдань, що стоять перед бухгалтерським обліком. Навіть коло проблем, пов’язане з відображенням конфлікту інтересів між основними агентськими групами (швидше за все мається на увазі конфлікт топ менеджменту та акціонерів), не вирішується шляхом вирішення поставлених завдань. Такий конфлікт можна вирішити тільки шляхом підвищення якості корпоративного

управління, складовою частиною якого є якісна корпоративна звітність.

У роботі Сапожникова Н. Г. також викладено складові системи корпоративного обліку [242, стр. 97] (Таблиця 25).

Таблиця 25

Система корпоративного обліку

Структурні елементи	Складові підсистеми		
	Фінансовий облік	**Управлінський облік**	**Стратегічний облік**
Порядок регулювання	Документи системи нормативного регулювання, що включає законодавчий, нормативний, методичний та організаційний рівні	Методичні рекомендації з організації та ведення управлінського обліку (розроблені міністерством економічного розвитку і торгівлі). Розробляється і затверджується менеджментом корпорації	Розробляється і затверджується менеджментом корпорації
Цілі введення	Формування інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та зміни у фінансовому становищі для зовнішніх і внутрішніх користувачів. Звітні дані служать необхідною інформаційною базою для діагностики фактів корпоративного шахрайства	Формування комплексу фактичних, планових і прогнозних даних про функціонування корпорації як економічної та виробничої одиниці (у цілому і в розрізі структурних підрозділів та центрів відповідальності)	Формування інформації для визначення, реалізації та коригування стратегії корпорації (фінансових цілях, перспективи корпорації, чутливості її показників до факторів ризику, максимізація акціонерної вартості)
Користувачі інформації	Зовнішні – в першу чергу власники, а також потенційні інвестори, працівники, позикодавці, постачальники, підрядники, покупці, замовники, органи влади, громадськість в цілому. Внутрішні – менеджмент корпорації	Вище керівництво – інтегровані управлінські звіти, що відображають результати діяльності корпорації за конкретний період часу. Керівництво структурних підрозділів - управлінські звіти, що містять значення	Зовнішні – власники, потенційні інвестори, працівники, позикодавці, постачальники, підрядники, покупці, замовники, органи влади, громадськість у цілому. Внутрішні – менеджмент корпорації

Продовження табл. 25

		ключових показників їх діяльності на конкретний момент часу	
Предмет обліку	Підприємницька діяльність корпорації	Підприємницька діяльність корпорації	Підприємницька діяльність корпорації
Об’єкти обліку	Активи, зобов’язання, капітал, доходи, витрати, факти господарської діяльності, угоди з високим ступенем ризику та операції, які суттєво впливають на зміну вартості корпорації	Витрати, доходи, фінансові результати, трансфертні ціни, та ін.	Показники реалізації стратегії корпорації: макрооточення і безпосереднє оточення (мікрооточення), показники внутрішнього середовища діяльності корпорації (мікросередовища)
Методи обліку	Документація та інвентаризація, оцінка і калькуляція, рахунки і подвійний запис, баланс і звітність, діагностика, контроль	Документація та інвентаризація, оцінка і калькуляція, рахунки і подвійний запис, звітність, нормування, планування, аналіз, контроль	Документація, оцінка, калькуляція, звітність, планування, діагностика, контроль
Обліова політика	Формується головним бухгалтером на підставі допущень: майнової відокремленості; безперервності діяльності; послідовності застосування; тимчасової визначеності фактів господарської діяльності; вимог: повноти, своєчасності, обачності, пріоритету змісту перед формою, несуперечливості, раціональності	Розробляється фахівцями з управлінського обліку на підставі прийнятих допущень і вимог	Розробляється фахівцями зі стратегічного обліку на підставі прийнятих допущень і вимог
Звітність	Індивідуальна – окремого господарюючого суб’єкта, за звітний рік і проміжна, за рекомендованими Міністерством фінансів формам.	Комплексні звіти – у встановлені терміни Звіти за ключовими показниками - на конкретну дату, в будь-який момент часу. Аналітичні	Зовнішня – у складі інформації, супутньої індивідуальної та консолідованої фінансової звітності та розкриває показники (результати)

Продовження табл. 25

	Консолідована – групи господарюючих суб'єктів, річна, за формами, розробленим корпорацією, публічна	звіти – за запитом керівництва	реалізації стратегії корпорації. Внутрішня – зведені поточні, оперативні звіти

Як видно з таблиці, система корпоративного обліку базується на «трьох китах»: управлінському обліку, фінансовому обліку й стратегічному обліку. У принципі як і система бухгалтерського обліку, тобто можна сказати, що корпоративний облік це той же бухгалтерський облік, тільки в корпораціях.

Також дослідник запропонував нічим не підтверджене бачення загальної системи корпоративного обліку [234, с.98]. Однак, така думка має право на життя і може бути теоретично обґрунтована. Визначень корпоративного обліку в роботі не наведено.

Цікавою видається дисертаційна робота Корхічевой Г. Є. [240] «Корпоративний мережевий облік і звітність: концепція, методологія і організація», однак у ній акцентується на розробці концепції мережевого обліку, хоча в назві присутнє словосполучення «корпоративний облік». Автор перемежовує слова корпоративний і фінансовий, швидше за все, припускаючи, що вони є синонімами. Корхічева Г. Є. розробила концепції корпоративного мережевого обліку та звітності, основою яких є принципи, поняття та структура моделювання й побудови мережевого обліку. Особливості корпоративного обліку в рамках даної роботи не розглядалися.

Технічні характеристики мережевого обліку в рамках концепції запропонованої дисертантом містять наступні позиції: формальні мови, що використовуються; локальна обчислювальна мережа; сумісність комп'ютерних мереж; стандартизація; інтегрована мережа зв'язку; використання штрих-коду; електронні та комп'ютерні гроші; електронний підпис; похідні балансові звіти; принципи розміщення

підприємства в кіберпросторі; комп'ютерні програми; розширена мова корпоративної фінансової звітності.

Мережевий фінансовий облік формує систему інформаційних технологій обробки даних на базі використання формальних мов, комп'ютерних мереж, інтегрованих мереж зв'язку, електронної первинної документації та системи розрахунків, системи штрихових кодів, електронних грошей, електронний ідентифікації користувачів, розширеної мови фінансової звітності, системи нульових похідних балансових звітів, комп'ютерних програм [240, с. 298].

На думку автора, набагато важливіше сформувати розуміння питання що таке високоякісна корпоративна фінансова звітність. Про це поговоримо в наступному пункті.

4.2. Транспарентність корпоративної фінансової звітності

Однією із часто згадуваних вимог, що висуваються до корпоративної звітності, є термін «прозорість звітності». Цікавою видається розробка визначення дефініції «прозорість» у бухгалтерському обліку, ознак прозорої звітності та важливості дотримання прозорості при складанні корпоративної звітності.

Прозорість фінансової звітності означає, що звітність зрозуміла, всі показники правильно і достатньою мірою розкриті, і зрозумілі.

Використання прихованих записів, неправильне трактування подій, не повинні використовуватися, облікова політика повинна бути правильно розроблена. Основна мета підготовки прозорої фінансової звітності в тому, що вона повинна бути цікава і зрозуміла.

Високий рівень аудиторських перевірок та зустрічних перевірок здійснюються з метою підтвердження того факту, що фінансова звітність безпомилкова і не містить фактів шахрайства.

Процес складання фінансової звітності покликаний зробити її більш дружньою для користувача, який повинен переконатися, що всі цифри відображені правильно й кожний бухгалтерський запис робить фінансовий звіт більш прозорим.

При складанні прозорої фінансової звітності, потрібно переконатися, чи відповідає вона вимогам міжнародних стандартів чи ні. Міжнародні стандарти фінансової звітності роблять фінансову звітність зрозумілою на міжнародному рівні.

Компанії, які надають значення прозорості фінансовій звітності, знають психологію потенційних інвесторів. Прозора фінансова звітність завжди буде буде більш приваблива для інвестора. Непрозорий фінансовий звіт зі складними цифрами й термінами ставить інвестора в складне становище. Вони не можуть оцінити всі можливі фактори ризику або коефіцієнти рентабельності, якщо фінансова звітність не є прозорою.

Так що ж таке прозорість фінансової інформації? Це ступінь, за якими інвестори мають вільний доступ до будь-якої необхідної фінансової інформації про компанії, такі як рівні цін, глибини ринку та ступінь схильності фінансових звітів. Прозорість є однією з мовчазних передумов будь-якого вільного та ефективного ринку.

Коли прозорість відноситься до потоку інформації, звіт компанії для інвесторів, вона характеризується таким терміном як "повне розкриття".

Прозорість допомагає запобігти корупції, яка неминуче виникає при вибірковості доступу до важливої інформації, що дозволяє використовувати дану інформацію для особистої вигоди. Зниження волатильності цін також має тенденцію бути побічним продуктом прозорого ринку, тому що всі учасники ринку можуть засновувати рішення цінності на тих же даних.

Є десятки принципів, правил, дотримуючись яких можна забезпечити прозорість на фондових ринках. Компанії також мають сильну мотивацію, щоб забезпечити таке розкриття, як прозорість, і як правило, зростання вартості акцій це гідна винагорода за подібну мотивацію.

Під прозорістю фінансових звітів розуміється повне розкриття та надання корисної інформації для справедливого оцінювання необхідних для прийняття економічних рішень широким колом користувачів. У контексті публічного розкриття фінансова звітність повинна бути легко інтерпретована. У той же час необхідно дотримуватися балансу між необхідною інформацією та детальною інформацією, вилучення та обробка якої є дуже дорогою.

Таким чином, чиста вигода від надання більшого ступеня прозорості повинна бути ретельно оцінена. Не випадково прозорість полягає в основі формування достовірної фінансової звітності, яка представлена на рисунке 3.

Ухвалення міжнародно визнаних стандартів фінансової звітності сприяють підвищенню прозорості та правильної інтерпретації фінансових звітів.

Комітет з міжнародних стандартів фінансової звітності (КМСФО) розробив Концептуальну основу підготовки та складання фінансової звітності [114], яка містить концептуальну основу – фундамент МСФЗ, і укладачі стандартів часто посилаються на цей документ. Концептуальна основа не є стандартом і не має номера, і їх іноді опускають при перекладі стандартів.

Мета фінансової звітності – подавати фінансову інформацію про звіт компанії, яка корисна для існуючих і потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів при прийнятті рішень про надання ресурсів компанії.

Фінансова звітність значною мірою заснована на оцінках, судженнях і моделях. Тому Концептуальна основа встановлює основоположні підходи для цих оцінок, суджень і моделей.

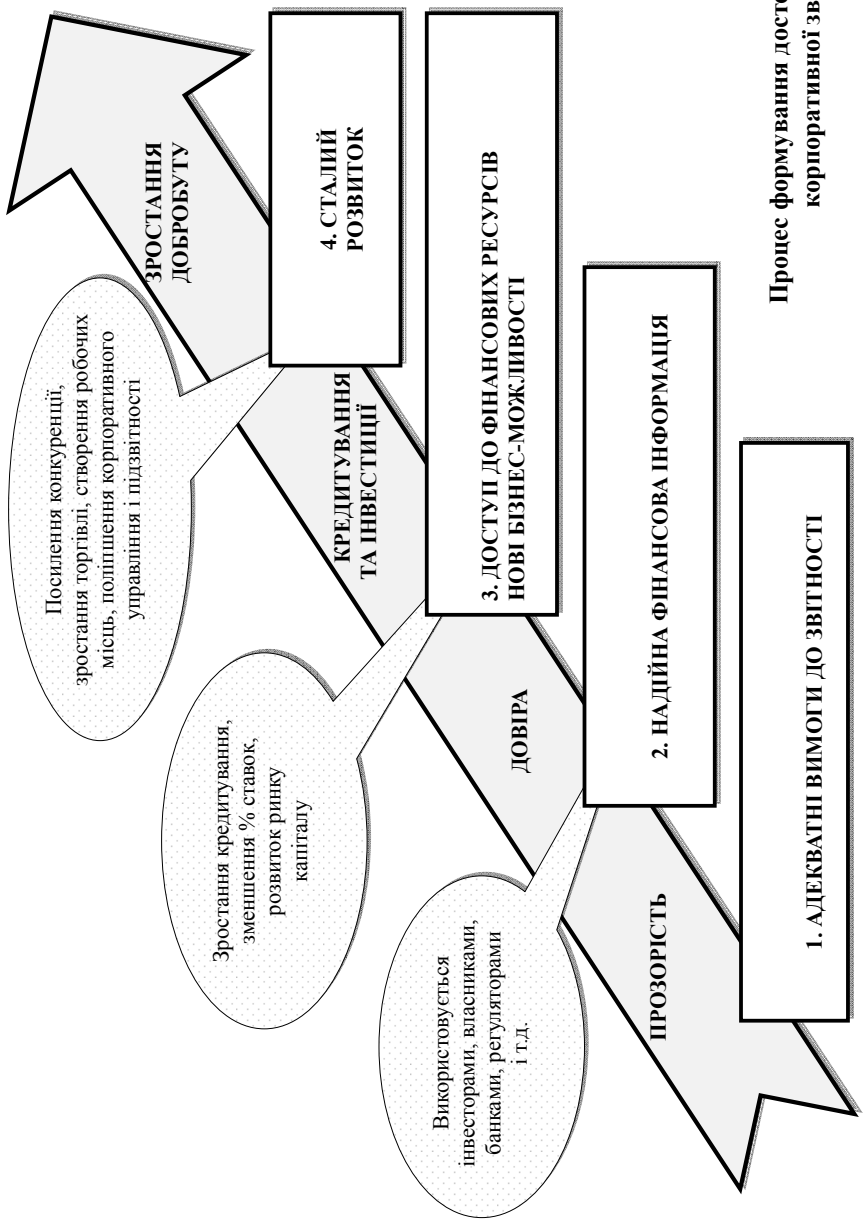

Рис. 3. Процес формування достовірної корпоративної звітності

Фінансова звітність містить:

- Звіт про фінансову позицію;
- Звіт про прибуток і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про сукупний дохід)
- Звіт про рух грошових коштів;
- Примітки до фінансової звітності

Фінансова звітність складається, виходячи з припущення продовження діяльності компанії в даний час і в осяжному майбутньому, тобто виходячи з принципу безперервності. Передбачається, що у компанії немає ні наміру, ні необхідності в ліквідації або суттєвому скороченні масштабу діяльності.

ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ фінансової звітності – це атрибути, які роблять інформацію, представлену у фінансовій звітності, корисною для користувача.

Якісні характеристики бувають фундаментальні та допоміжні (підсилюючі).

Фундаментальні:

1. Доречність – фінансова інформація є доречною, якщо вона важлива для прийняття економічного рішення. Фінансова інформація здатна впливати на рішення користувачів, якщо вона має:

Прогнозну цінність (користувачі мають можливість використовувати її для прогнозу майбутніх результатів), і

Доказову цінність (фінансова інформація дозволяє упевнитися в правильності чи хибності зроблених висновків), а також інформація повинна бути істотна. Інформація є суттєвою, якщо її пропуск або перекручення може вплинути на рішення користувачів. Істотність залежить від величини статті (або помилки), виходячи з конкретних обставин, за яких був допущений пропуск (або спотворення).

Істотність інформації більшою мірою визначає критичну точку (поріг), ніж є основною якісною характеристикою, необхідною для того, щоб інформація виявилася корисною.

Питання, чи є інформація істотною чи ні, є питанням професійного судження. Мірилом є питання: чи може пропуск

або спотворення даної інформації вплинути на рішення, які може прийняти користувач фінансової звітності?

2. Достовірне уявлення

Фінансові звіти представляють економічні події якісно і кількісно. Для того, щоб фінансова інформація була корисною, вона повинна бути не тільки доречною, але й достовірною. Для достовірного відображення інформація повинна відповідати трьом характеристикам:

- Повнота

Звіти містять інформацію, необхідну для того, щоб можна було зрозуміти представлені події, а також всі необхідні розкриття і пояснення);

- Нейтральне подання

Звітна інформація повинна бути неупередженою. Фінансова звітність не нейтральна, якщо, за допомогою представлення інформації, вона так впливає на прийняття рішення користувачем, що забезпечує досягнення зумовленого результату;

- Безпомилковість

Означає, що у фінансовій звітності не міститься суттєвих помилок або пропусків в описі подій, і процес, який був використаний для випуску представленої інформації, вибраний і застосований без помилок.

Допоміжні:

1. Порівнянність - користувачам повинна бути надана можливість зіставляти фінансову звітність компанії за різні звітні періоди, з тим, щоб можна було виявити тенденції зміни її фінансового стану і результатів діяльності. Користувачі також повинні отримати можливість зіставляти фінансову звітність різних компаній з метою порівняння їх фінансового становища, результатів діяльності та змін фінансового становища. Оцінка і фінансові результати аналогічних операцій повинні відображатися в звітності послідовно в ході всієї діяльності компанії і тимчасових періодів, а також послідовно і щодо різних компаній.

2. Верифікованість - містить концепцію здатності використовувати інформацію з упевненістю, і допомагає користувачам переконається в достовірності інформації.

3. Своєчасність - означає, що інформація є в наявності для прийняття рішення на її основі тоді, коли вона здатна вплинути на таке рішення.

4. Зрозумілість - передбачається, що користувачі мають певні знання в галузі економіки та бухгалтерського обліку, а також готові вивчати інформацію. Інформація з складних питань не повинна вилучатися зі звітності лише на тій підставі, що її буде важко зрозуміти певним групам користувачів.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що прозора фінансова звітність - це звітність, складена в суворій відповідності з якісними характеристиками концептуальної основи.

Ще одним аргументом на користь складання прозорої фінансової звітності є проблема трансфертного ціноутворення [244]. Комерційні бази даних часто використовуються як платниками податків, так і податковими органами, для того, щоб шукати потенційно порівнянні ціни з метою трансфертного ціноутворення. Це необхідно, щоб сформувати основу для вирішення суперечок з трансфертного ціноутворення. Такі бази даних, як правило, побудовані на публічно доступних базах даних, і відсутність таких даних може негативно позначитися на податковому адмініструванні податку на прибуток.

Як правило, такі бухгалтерські дані наразі доступні для країн, що розвиваються в значно меншому ступені, ніж для більш розвинених країн. Країни, що розвиваються мають меншу кількість компаній, які котирують свої акції на біржах, тому там менше публічних компаній, які повинні публікувати свою звітність, ніж у більш розвинених країнах [245].

Крім того, існує менше інформації в базах даних. Наприклад, дані Бюро ван Дайк, які підходять для трансфертного ціноутворення набагато більше висвітлюють

європейські компанії (дані про 10 млн. компаній в їх продукті Orbis), ніж у Південній Америці (20 000 компаній) або в Україні (14 000), і в Центральній Азії (580 000), тільки близько 2 000 африканських компанії [246].

Визначення терміна «прозорість» може бути наступним: **прозора фінансова звітність** - це якісна фінансова звітність, зрозуміла зовнішньому користувачеві, що дозволяє порівнювати дані компаній між собою і підготовлена на загальноприйнятій системі облікових стандартів (МСФЗ).

Розглянемо тепер ознаки прозорої звітності.

Підвищення прозорості може сприяти податковим органам в аудиті податкових декларацій компаній в окремих країнах, і не тільки в цілях трансфертного ціноутворення, а й в інших областях. Зовнішні користувачі, зокрема державні органи, прагнуть дізнатися більше про компанію, для якої вони здійснюють аудит, а також про групу компаній, до складу яких можливо входить дана компанія, щоб мати уявлення про бізнеспроцеси та фінанси платника податків, у складі групи компаній.

Інформація про прибутковість та фінансову стійкість групи компаній можуть бути корисні для розуміння, де в групових структурах або в групових операціях виникає прибуток.

Це могло б допомогти при розгляді потенційних контрольованих питань потоків платежів компанії або передачі об'єктів інтелектуальної власності.

Наявність додаткової інформації з цих питань може допомогти зосередиться аудиторам або іншим перевіряючим на таких областях, де є деякі підстави вважати, що може бути додатковий податок на капітал, або для запобігання інших проблем.

Однією із найбільш нагальних є проблема оцінювання активів економічного суб'єкта. Міжнародні стандарти вимагають, щоб активи та зобов'язання підприємств за певних умов враховувалися за справедливою вартістю. Стандарти оцінок відокремлені від стандартів бухгалтерського обліку.

Однак є низка проблем: не визначений статус справедливої оцінки в ієрархії елементів концептуальної основи бухгалтерського обліку, не досліджено її співвідношення з обліковими принципами. За МСФЗ найкращою базою для визначення справедливої вартості при наявності активного ринку виступає ринкова вартість, скоригована з урахуванням витрат на здійснення угоди. Найчастіше ринкова ціна є найбільш обґрунтованим (але не єдиним) показником справедливої вартості. Наприклад, згідно з МСФЗ 16 «Основні засоби» справедливою вартістю землі, будівель, машин і устаткування, зазвичай, є їхня ринкова вартість (для землі та будівель, зазвичай, визначається професійним оцінювачем). Якщо інформація про ринкову вартість машин і устаткування відсутня через їхній специфічний характер або рідкість продажів, вони оцінюються за відновною вартістю з урахуванням зношення. Проведення переоцінки за справедливою вартістю роботи дозволить привести бухгалтерський облік відповідно до вимог МСФЗ. Це призведе до отримання достовірної вартості активів (переданих у заставу, внесених до статутного фонду, що є підставою для обґрунтованого визначення орендної плати при здачі засобів в оренду; здійсненні операцій купівлі-продажу активів і в інших подібних випадках). Також, переоцінка активів забезпечить ефективне управління розмірами й динамікою амортизаційного, інвестиційного та інших фондів - джерел власних інвестицій, що спрямовуються на оновлення основних виробничих фондів. По-третє, переоцінка активів сприяє зростанню довіри до облікової політики підприємства з боку потенційних інвесторів (особливо іноземних), кредиторів, інших фінансових інститутів.

Виходячи з вищевикладеного, можемо назвати основні ознаки прозорої звітності:

1. Розкриття кінцевого бенефеціару та операцій з пов'язаними сторонами;
2. Зрозуміла структура групи;
3. Залучення зовнішнього оцінювача для оцінювання справедливої вартості основних засобів;

4. Розкриття всіх припущень і оцінок здійснених менеджментом при підготовці фінансової звітності;

5. Розкриття впливу судових спорів на фінансову звітність та оцінку і оцінка податкових ризиків.

Неповна і ненадійна інформації може позначитися не тільки на діяльності окремої корпорації, а й на всьому ринку цінних паперів і на всій економіці. Міжнародний валютний фонд, аналізуючи Азійську кризу, визначив, що основна його причина, пов'язана з недостатньою прозорістю в корпоративному обліку та звітності [247].

У 2001 році Американською Радою зі стандартів фінансового обліку було проведено дослідження «Підвищення якості звітності: добровільно розкрита інформація» [248]. Аналіз результатів дослідження показав, що корпорації добровільно розкривають інформацію про свою діяльність з тим, щоб вона була корисна інвесторам. Щоб об'єктивно інвесторам оцінити діяльність корпораціям необхідно розкривати інформацію не тільки про успішну діяльність, але також про невдачі та упущення. Адже, такі додаткові розкриття ведуть до більшої прозорості корпоративної звітності на рівні галузі й певної уніфікації однорідних корпорацій.

Поряд із глобальними загальноприйнятими принципами та галузевими стандартами інвесторам і кредиторам необхідна додаткова інформація про кожну конкретну корпорацію, наприклад, бачення топ-менеджерами стратегії розвитку, конкурентного середовища, управління ризиками. Специфічними для кожної корпорації є додаткові фінансові та нефінансові показники. Рішення про розкриття інформації за цими показниками приймають топ-менеджери корпорації. Вищенаведена інформація повинна бути основою корпоративного управління кожної окремої корпорації. Така інформація, незважаючи на специфічний характер, повинна регламентуватися і мати певний стандарт подання. Наприклад, у США така інформація, називається «Обговорення і аналіз керівництвом фінансового стану й результатів операцій», і

присутня у кожному опублікованому річному звіті корпорацій. Специфічними для корпорації показниками є дані про стратегію, систему управління ризиками, показники фінансової ефективності. Ці показники визначають прозорість звітності корпорації, оскільки відображають зв'язки між стратегією корпорації і результатами діяльності, управлінням та факторами створення вартості. Реальні чинники вартості складаються з набору фінансових і нефінансових показників.

Результат опитування, проведеного аудиторською фірмою PriceWaterhouseCoopers, показав, що поряд з традиційними фінансовими показниками фінансовими результатами велике значення мають такі фактори вартості, як задоволеність клієнтів та їхня лояльність, якість продукції, оновлення продукції і послуг, оскільки вони розглядаються як складові майбутніх фінансових результатів. Якість управління, як нефінансовий показник, є також важливим фактором вартості. Робота в корпорації відомих фахівців позначається на курсі акцій корпорації і, якщо корпорації розкривають інформацію про професіоналізм менеджерів, керівників підрозділів у звітності корпорації, то така корпорація, безумовно, може мати перевагу на ринку. Ключовим фактором вартості корпорацій є управління ризиками. Чітко налагоджена система управління ризиками сприятиме збільшенню вартості корпорації. У процесі управління ризиками необхідно ідентифікувати ризики, оцінити їх і прийняти рішення як ними управляти.

Уважаємо, що корпораціям необхідно визначити причинно-наслідкові зв'язки між факторами вартості - створенням вартості та майбутніми фінансовими результатами. Причому цей ланцюжок є індивідуальним для кожної конкретної корпорації. Ефективне створення вартості зумовлюється чіткою організаційною структурою, системами, генеруючими інформацію для прийняття рішень, і системою матеріальних винагород. За великим рахунком таку залежність можна простежити виходячи з концепції Інтегрованої звітності.

Виявлення причинно-наслідкових зв'язків відіграє істотну роль при розробці бізнес-моделі корпорації. Бізнес-модель кожної окремої корпорації - це детальне «дерево факторів вартості», презентується у вигляді електронної таблиці, у графічній формі в поєднанні з набором критеріїв оцінювання [249]. Контроль за роботою бізнес-моделі корпорації покладається на раду директорів, яка, перш за все, повинна констатувати, що обрана стратегія корпорації забезпечує створення вартості. Завданнями ради директорів також є оцінювання правильності обраної бізнес-моделі в цілому, і окремих показників, адекватності обраної організаційної структури корпорації та ефективності управління ризиками. До обов'язків ради директорів належить затвердження корпоративної звітності, підтвердженої зовнішніми аудиторами та визначення політики оплати праці та винагород.

Корпоративна звітність повинна бути змодельована аналогічно внутрішній звітності. Насамперед, це стосується розкриття інформації про минулі фінансові результати, а також про майбутні результати. Уважаємо, що внутрішня управлінська інформація буде також корисна і зовнішнім користувачам, і вони можуть зробити висновки самостійно, виходячи з цієї інформації про фактори створення вартості й відповідальних за вирішення цих питань. Практика діяльності американських корпорацій показує, що існують розбіжності між внутрішніми управлінськими даними й зовнішніми, тобто між тим, що розкривається в корпоративної звітності і тим, що керівники вважають важливим для управління корпорацією. В основному це стосується якості управління та задоволеності клієнтів.

Керівництво корпорації повинно представляти лише ту інформацію, яка цікава користувачеві і в цьому випадку важливим фактором є не тільки сутність самої інформації, але форма подання. Слід констатувати, що загальноприйняті облікові принципи не дають чіткого визначення реального економічного об'єкта для цілей обліку. Довільне визначення

статусу економічного об'єкта, за яким формується корпоративна звітність, послужило однією з причин банкрутства корпорації Enron Corp. Для визначення меж економічного об'єкта необхідно використовувати експертну оцінку. Досить важко встановити кореляцію щодо витрат і вигод при визначенні економічного об'єкта. Для більш упорядкованого уявлення внутрішньої і зовнішньої інформації зацікавленим сторонам, а також її структурування необхідно використовувати модель прозорої звітності, розроблену R.G.Eccles, R.H.Herz, E.V.Keegan, David M.H.Phillips (рис. 4.). [250].

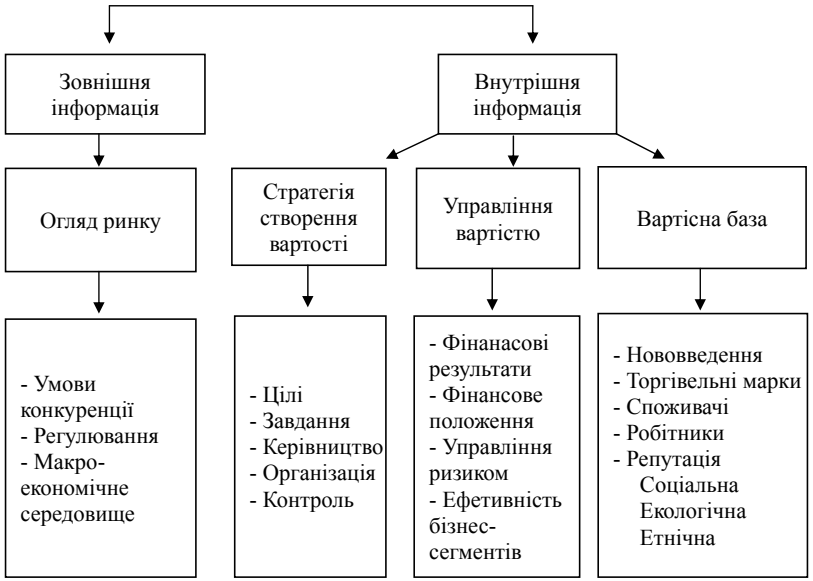

Рис. 4. Модель прозорої звітності

Зовнішня інформація характеризується оглядом ринку про конкурентне середовище й нормативно-правову базу на рівні регіону. Наприклад, відображається динаміка ринку, прогнози ринкової кон'юнктури, динаміка цін. Огляд ринку є

обов'язковим атрибутом прозорої корпоративної звітності. Цей огляд здійснюють менеджери, у ньому відбивається ситуація в галузі, тенденції на ринку, умови конкуренції.

Інвестори в цьому випадку зіставляють інформацію, якою самі володіють, з тією, яка представлена у звітності й роблять певні висновки, наскільки керівництво корпорації оцінює конкуренцію. Внутрішня інформація, відображена у звітності, містить стратегію корпорації зі створення акціонерної вартості, організаційної структури, здійснення контролю за діяльністю керівництва. Запропонована внутрішня інформація відображає взаємозв'язок між стратегією корпорації та фінансової ефективністю, ризиками і доходом, містить відомості про здатність корпорації генерувати грошові кошти. Важливими стають такі показники, які відображаються у звітності як прибутковість капіталу з урахуванням ризику, показники діяльності за сегментами бізнесу.

Управління вартістю містить відображення фінансових показників, у зіставленні з конкурентами, таких як фінансові результати й фінансовий стан корпорації в розрізі бізнес-сегментів, загальна прибутковість акцій, грошові потоки, управління ризиками, а також загальні методи управління корпорацією зі створення вартості. Важливим показником для корпорацій є економічна додана вартість (EVA). Так, корпорація Manitowoc у звітності відображає нормативи економічної доданої вартості в зіставленні з фактичними результатами за цим показником, і показує зв'язок між цим показником та ринкової капіталізацією.

Вартісна база складається з матеріальних і нематеріальних активів. До них належать нововведення, інтелектуальний капітал, торгові марки, постачальники й споживачі, людські ресурси, репутація корпорації. Однак оцінка цих нефінансових, за своєю природою, активів не достатньо розроблена. Разом з тим, деякі показники включаються в звітність. До них належать:

- нововведення (прикладом відображення цього показника у звітності є фармацевтична корпорація Axcan Pharma)
- інтелектуальний капітал (наприклад, данська корпорація Coloplast Group в річному звіті відображає дані про кількість поданих заявок на патенти, число зареєстрованих патентів, частка нових продуктів у товарообігу, кількість скарг і рекламацій, загальний рівень задоволення споживачів;
- ланцюг постачання / обслуговування (наприклад, шведська авіакомпанія SAS в річну звітність вносить такі показники як число перевезених пасажирів, коефіцієнти завантаження, середню відстань пасажироперевезення). Ці показники досить легко можна порівняти з такими ж показниками інших авіакомпаній в США, а також в інших країнах. Корпорація також визначає і відображає у звітності такі показники, як аварії та пригоди, скасування рейсів, затримки рейсів, частку втрачених замовлень на квитки;
- репутація (прикладом слугує корпорація Shell).

Таким чином, інформація, представлена у звітності корпорацій, дозволяє зробити висновок про прозорість корпоративної звітності.

Розглянувши глобальну трирівневу модель прозорості корпоративної звітності, вважаємо, що для України, з її специфікою законодавчої регламентації бухгалтерського обліку, слід використовувати наступну модель формування прозорої корпоративної звітності (рис. 5).

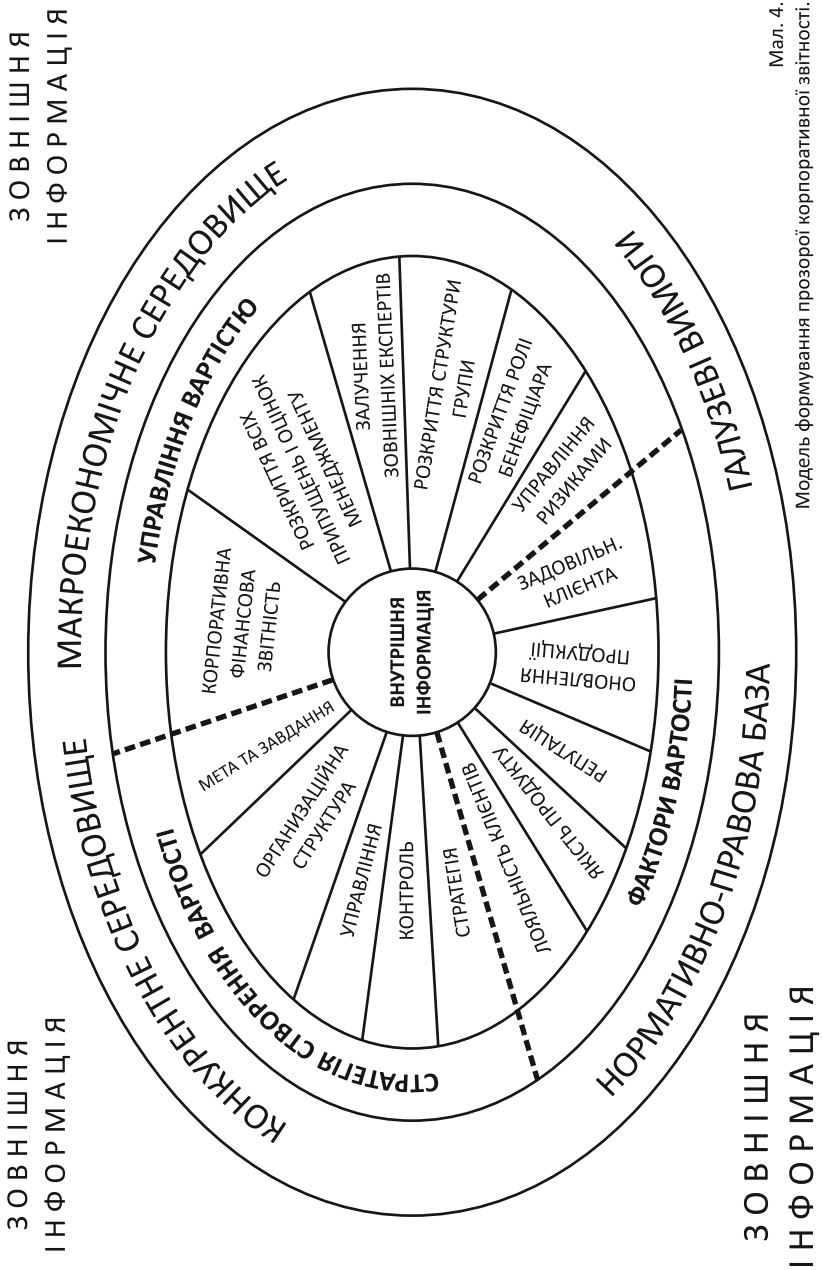

Мал. 4.
Модель формування прозорої корпоративної звітності.

4.3. Змістовність корпоративної звітності

В економічній літературі увага приділяється дослідженням проблеми побудови класифікації облікової інформації. У роботі Лоханової Н. А. [237, с. 221-229] представлена детальна класифікація, побудована за кількома ознаками:

- За складом та змістом інформації - виділені дані про господарські процеси, господарських засоби та джерела їх формування, доходи та витрати, фінансові результати;
- Щодо функцій управління та видами обліку, які їх формують - розглянуто планова (прогнозна) інформація, інформація, яка створюється в господарському обліку, контрольна інформація, аналітична інформація, маркетингова інформація;
- За рівнем використання та цільовим призначенням інформації - інформація, яка формується на рівні підрозділів та інформація, яка використовується на рівні підприємства в цілому;
- За складом користувачів інформації виділена інформація, яка використовується винятково внутрішніми користувачами; інформація, яка використовується і внутрішніми й зовнішніми користувачами; та інформація, яка використовується в основному зовнішніми користувачами;
- За стадіями виникнення і ступеня обробки інформації: первинна та вторинна;
- За періодичністю виникнення: оперативна й поточна;
- Щодо підприємства як до системи: вхідна й вихідна;
- Щодо господарської діяльності підприємства і виду інформації виділена внутрішня інформація та інформація щодо зовнішнього середовища, яка використовується обліковою системою при складанні внутрішньої управлінської та зовнішньої звітності.

Бутинець Ф. Ф., Івахненков С. В., Давидюк Т. В., Шахрайчук Т. В. [251, с. 92-93] у своїй роботі запропонували класифікацію економічної інформації на підприємстві за 23 ознаками.

Цікавою також видається класифікація облікової інформації в роботі Кузнєцової С. А. [252, с. 41-69] побудована на основі синергічного підходу. Автором розроблена класифікація за 17 ознаками: рівнем деталізації, стадіями виникнення, способам обробки, рівнем насиченості, рівнем корисності, стабільності, впливу на прийняття рішень, якості, впливу на процес управління, об'єктами обліку, термінів подачі, видами користувачів, інтересами користувачів, сегментами, суб'єктам господарювання, формою зберігання, рівнем відкритості, призначенням. У цілому, чи не заперечуючи цінності даного підходу, хотілося б відзначити, що деякі види класифікацій облікової інформації наведені за формальною ознакою. Наприклад, рівень насиченості облікової інформації ділиться на достатню, недостатню і зайву, але зовсім неясно як визначити ступінь достатності облікової інформації? Наступна ознака: якість інформації - облікова інформація може бути яісна та неякісна, але як визначити в момент використання даної фінансової інформації, що вона є неякісною. Швидше за все, цей факт з'ясується значно пізніше, коли на основі неякісної фінансової інформації буде складена неправдива фінансова звітність. На нашу думку, класифікація за вищенаведеними ознаками недоцільна. У контексті нашого дослідження особливий інтерес викликає класифікація облікової інформації за ознакою рівня корисності. Кузнєцова С. А. виділяє два види корисності: корисна і некорисна. Але основне завдання, яке стоїть перед бухгалтером, це якраз визначити ступінь корисності інформації, щоб відобразити її у звітності. Яким чином визначити, що інформація є корисною, у дисертаційному дослідженні Кузнєцової С. А. не розкрито.

Звернімося докладніше до цього питання, а саме: яким чином визначити, що інформація є корисною та змістовною. Часткову відповідь на це запитання можна отримати, вивчивши фрагменти Концептуальних основ МСФЗ, оскільки в нашому дослідженні вивчаємо корисність облікової інформації, відображеної в корпоративної звітності.

Мета фінансової звітності загального призначення полягає у наданні фінансової інформації про звіт організації, яка є корисною для існуючих і потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів при прийнятті ними рішень про надання даної організації ресурсів. Ці рішення стосуються купівлі, продажу або утримання часткових і боргових інструментів, а також надання чи погашення позик та інших форм кредитування (пункт ОВ2 Концептуальних засад). Інші аспекти Концептуальних засад - концепція організації, що звітує, якісні характеристики корисної фінансової інформації і властиві їй обмеження, елементи фінансової звітності, визнання, оцінка, представлення і розкриття інформації - логічно випливають із зазначеної мети (див. Пункт ОВ1 Концептуальних засад).

Значною мірою фінансові звіти ґрунтуються на оцінках, судженнях і моделях, а не на точному відображенні економічних явищ. Концептуальні засади встановлюють принципи, що лежать в основі таких оцінок, суджень і моделей. Ці принципи - це мета, до якої прагне Рада та укладачі фінансових звітів (Концептуальні засади, пункт ОВ11).

Фінансові звіти загального призначення надають інформацію про фінансове становище організацій, що звітують, що є інформація про економічні ресурси організації та вимоги до організації, що звітує. Фінансові звіти також містять інформацію про наслідки операцій та інших подій, які призводять до змін економічних ресурсів організації та вимог до неї. Обидва види інформації несуть в собі корисні вихідні відомості для прийняття рішень про надання організації ресурсів (пункт ОВ12 Концептуальних засад). Крім того, інформація про грошові потоки організацій, що звітують, також допомагає користувачам оцінити здатність організації генерувати майбутні чисті надходження грошових коштів (див. Пункт ОВ20 Концептуальних засад).

Інформація про фінансові результати організації, що звітує, за період, представлена змінами економічних ресурсів організації та вимог до неї, відмінними від отримання додатко-

вих ресурсів безпосередньо від інвесторів і кредиторів, є корисною при оцінці минулого і майбутнього здатності організації генерувати чисті надходження грошових коштів. Ця інформація вказує на величину приросту доступних організації, що звітує економічних ресурсів і, як наслідок, на її здатність генерувати чисті надходження грошових коштів у ході своєї діяльності, а не за допомогою отримання додаткових ресурсів безпосередньо від інвесторів і кредиторів (пункт ОВ18 Концептуальних засад).

Інформація про фінансові результати організації, що звітує, за період також може вказувати на те, якою мірою такі події: як зміни ринкових цін або процентних ставок, привели до збільшення або зменшення економічних ресурсів організації та вимог до неї, тим самим вплинувши на можливість організації генерувати чисті надходження грошових коштів (пункт ОВ19 Концептуальних засад).

Якісні характеристики корисної фінансової інформації (доречність, достовірне уявлення, порівнянність, проверяемость, своєчасність і зрозумілість) визначають ті види інформації, які, швидше за все, будуть найбільш корисні для діючих і потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів при прийнятті рішень про організації, що звітують, на підставі інформації, представленої в її фінансових звітах (фінансової інформації) (пункт QC1 Концептуальних засад).

Для того, щоб фінансова інформація була корисною, вона повинна бути доречною і достовірно представляти те, що вона призначена представляти (пункт QC4 Концептуальних засад). Доречна фінансова інформація здатна вплинути на рішення, що приймаються користувачами (див. Пункт QC6 Концептуальних засад). Для того, щоб бути ідеальним з позиції достовірного уявлення, відображення має володіти трьома характеристиками. Воно повинно бути повним, нейтральним і не містити помилок (див. Пункт QC 12 Концептуальних засад).

Корисність фінансової інформації підвищується, якщо вона є зіставною, що перевіряється, своєчасної і зрозумілою (пункт QC 4 Концептуальних засад).

Інформація є суттєвою, якщо її пропуск або спотворення можуть вплинути на рішення, що приймаються користувачами на основі фінансової інформації про конкретну організації, що звітує, - істотність є специфічною для організації аспект доречності (див. Пункт QC 11 Концептуальних засад).

Фінансова звітність відображає фінансовий вплив операцій та інших подій за рахунок їх об'єднання у великі класи відповідно до їх економічними характеристиками. Ці великі класи називаються елементами фінансової звітності. Елементами, безпосередньо пов'язаними з оцінкою фінансового становища у звіті про фінансовий стан, є активи, зобов'язання і власний капітал. Елементами, безпосередньо пов'язаними з оцінкою результатів діяльності у звіті про сукупний дохід, є доходи і витрати (пункт 4.2 Концептуальних засад).

Актив є ресурсом, контрольованим організацією в результаті минулих подій, від якого очікується надходження майбутніх економічних вигод в організацію (пункт 4.4 (а) Концептуальних засад). Майбутня економічна вигода, укладена в активі, - це потенціал прямого або непрямого збільшення надходжень в організацію грошових коштів і еквівалентів грошових коштів (пункт 4.8 Концептуальних засад).

Доходи - це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі надходжень або поліпшення якості активів або зменшення величини зобов'язань, які призводять до збільшення власного капіталу, не пов'язаного з внесками учасників капіталу (пункт 4.25 (а) Концептуальних засад).

Витрати - це зменшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі вибуття або «виснаження» активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу, не пов'язаного з його розподілом між учасниками капіталу (пункт 4.25 (b) Концептуальних засад).

Тобто, виходячи з положень Концептуальних засад МСФЗ можна зробити висновок, що корисність інформації базується в першу чергу на правдивому поданні облікової інформації та її доречності.

Першим етапом при обговоренні, чи є інформація корисною, буде ідентифікація економічного явища. Необхідно визначити до якого елементу звітності можна віднести дане економічне явище: до активів, зобов'язань, капіталу, доходів або витрат.

Другим етапом буде визначення виду інформації про економічне явище, яке буде найбільш доречним.

Також необхідно впевнитися, що представлена інформація є доступною і правдивою.

Алгоритм визначення корисності облікової інформації представлений на рисунку 6.

Розглянемо питання про корисність інформації такого об'єкта як основні засоби(ОЗ).

Інформація про ОЗ багатьох організацій, швидше за все, буде корисною для існуючих і потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів при прийнятті рішень щодо організації, що звітує. Для тих організацій, для яких ОЗ є значним ресурсом (наприклад, завод для виробничого підприємства, парк автотранспорту для компанії, що займається прокатом автомобілів, мережа магазинів організації роздрібної торгівлі та офісні будівлі деяких організацій у сфері надання послуг), витрати на амортизацію (схожі з споживанням корисного потенціалу ОЗ) найчастіше є значимою статтею при оцінюванні фінансових показників їх діяльності.

Метою МСФЗ (IAS) 16 є опис такого порядку обліку ОС, щоб користувачі фінансової звітності могли виділити інформацію про інвестиції організації у свої ОС і зміни в складі таких інвестицій (див. Пункт 1 МСФЗ (IAS) 16).

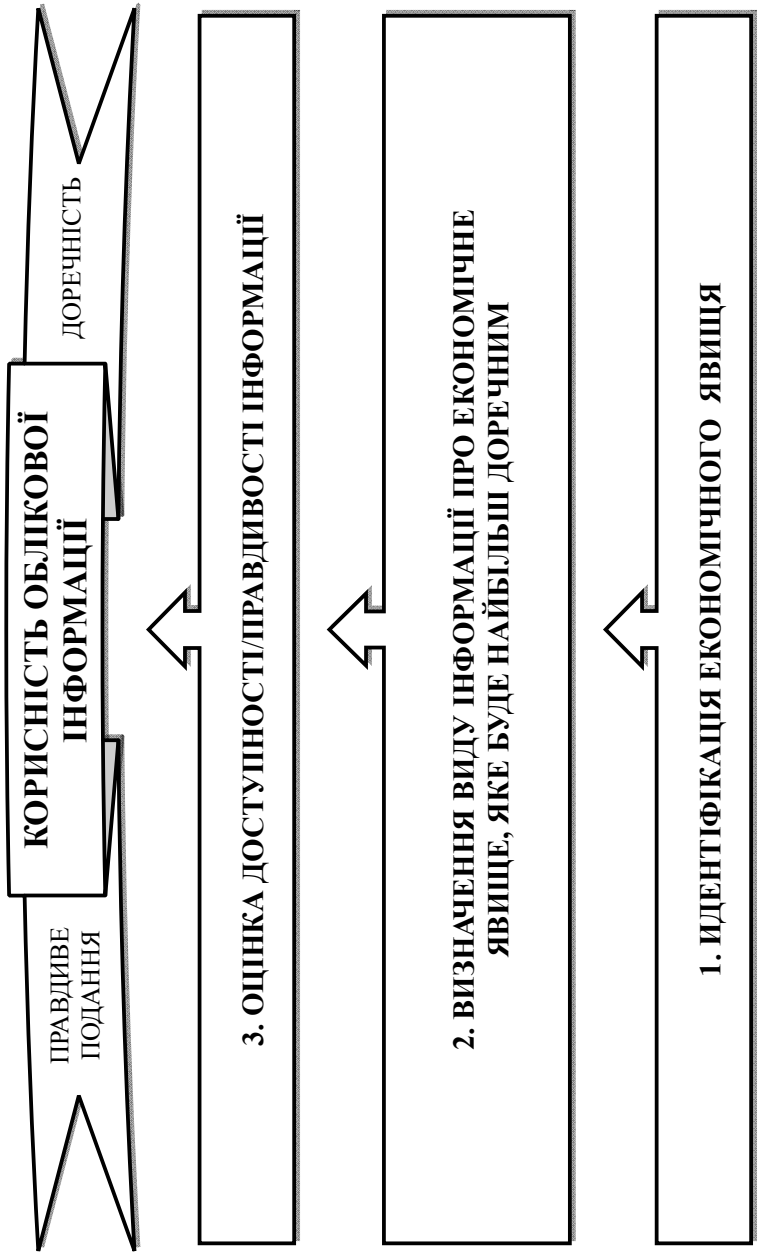

Рис. 5. Алгоритм визначення корисності облікової інформації

Надання значущої і достовірно відображеної інформації про ОЗ організації відповідно до МСФЗ.

При обговоренні кожного з окремих випадків визнання основних засобів, необхідно брати до уваги наступні загальні фактори:

- Фінансові звіти загального призначення не призначені для відображення вартості організації, що звітує, однак вони надають інформацію, яка допомагає існуючим та потенційним інвесторам, кредиторам й іншим кредиторам оцінити вартість організації, що звітує (див. Пункт ОВ7 Концептуальних засад).
- Коли користувачі фінансової інформації приймають рішення, їм необхідно враховувати інформацію з інших джерел, наприклад, загальні економічні умови та очікування, політичні події і політичний клімат, перспективи для галузі та компанії (див. Пункт ОВ6 Концептуальних засад).

Щоб оцінити перспективи організації щодо майбутніх чистих надходжень грошових коштів, існуючі та потенційні інвестори, позикодавці та інші кредитори потребують інформації про ресурси організації, наскільки дієво і ефективно керівництво та Рада керівників організації виконали свої обов'язки з використання ресурсів організації. До прикладів подібних обов'язків належать захист ресурсів організації від несприятливих наслідків економічних чинників, таких як зміни цін і технологічні зміни, а також забезпечення дотримання організацією застосовних законів, норм регулювання та договірних положень (див. Пункт ОВ4 Концептуальних засад).

У ході такого аналізу користувачам необхідна інформація про різні ресурси, контрольовані організацією, оскільки різні ресурси впливають на перспективи організації щодо майбутніх грошових потоків по-різному. Деякі ресурси генерують майбутні грошові потоки безпосередньо (наприклад, інвестиційна нерухомість), у той час як інші можуть робити це опосередковано (або разом в рамках поєднання ресурсів) - як приклад можна навести одиницю, що генерує грошові кошти, у риболовецької компанії, яка містить оснащені риболовецькі

човни, мережі, ліцензії на вилов риби та гудвіл (див. пункт ОВ14 Концептуальних засад).

Розглянемо ситуацію, коли інвестор приймає рішення про те, чи купувати акції бізнесу з вироблення електричної енергії. Яка інформація про основні засоби компанії буде для інвестора корисною?

1. Рішення потенційних інвесторів про покупку акцій визначаються тією віддачею, яку вони очікують отримати від інвестиції в ці інструменти, наприклад, у формі дивідендів, виплати основної суми і відсотків або збільшення ринкової ціни. Подібні очікування щодо віддачі залежать від оцінки потенційним інвестором суми, строків і невизначеності (перспектив) майбутніх чистих приток грошових коштів до організації (див. Пункт ОВ3 Концептуальних засад).

2. Оскільки вироблення електричної енергії вимагає істотних інвестицій у високоспеціалізовані і є предметом суворих норм регулювання об'єкти, для спорудження яких необхідно багато років, інформація про потенціал електростанцій організації (ОС), імовірно, матиме велике значення при прийнятті потенційними інвесторами рішення про придбанні. У разі якщо організації, що використовують модель обліку за первісною вартістю (або модель переоцінки, згідно якої накопичена амортизація перераховується пропорційно до зміни валової балансової вартості (див. Пункт 35 (а) МСФЗ (IAS) 16)), ставлення накопиченої амортизації до первісної вартості активу може вказувати на те, якою мірою корисний потенціал активу вже був спожитий у ході його використання. Витрати зі знецінення і - у разі активів, що відображаються згідно моделі переоцінки - негативні переоцінки вартості можуть допомогти у визначенні стану активу чи інших погіршень його можливості генерувати майбутні чисті притоки грошових коштів. При використанні даної моделі інформація про переоцінку є джерелом значущих з ринкової позиції відомостей про можливість електростанції з генерування доходу та фінансові наслідки змін даних очікувань.

У разі використання моделі обліку за первісною вартістю схожа значима інформація про поточну можливості електростанції генерувати дохід надавалася б тільки в момент виникнення знецінення (і відновлення знецінення).

3. Аналіз коефіцієнтів з використанням порівнянних відомостей по іншим організаціям може допомогти інвестору оцінити відносну ефективність, з якою розглянута організація використовує свої електростанції для генерування майбутніх економічних вигод для організації (які, у свою чергу, повинні переходити в віддачу для інвесторів, наприклад, у формі майбутніх дивідендів і майбутнього збільшення ціни акцій).

Розглянемо специфіку оцінювання корисності облікової інформації українських підприємств.

Оцінка інвестором корпорації, в яку він припускає вкладати кошти повинна базуватися на визначенні прогнозних показників прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості. При прогнозуванні завжди існує ризик помилки, причому чим менш стабільна ситуація в корпорації, тим вище ймовірність помилкового прогнозу.

Фінансовий аналіз українських корпорацій вимагає нетрадиційних підходів, оскільки багато компаній не мають прибутку й позитивного надходження грошових коштів від операційної діяльності, наявності порівнянних даних за кількома попередніх періодів та наявності групи компаній з порівнянною звітністю для порівняння. Тому специфіка аналізу корисності даних звітності українських компаній передбачає поглиблене вивчення груп проблем, які є найбільш гострими для українських підприємств.

Отже, для ефективного аналізу інвесторами українських корпорацій потрібно специфікація методик, спрямована на аналіз проблемних зон.

Для українських корпорацій актуальним є аналіз можливості настання банкрутства. Інвесторам і кредиторам необхідно проаналізувати чи зможе корпорація досягнути позитивних фінансових результатів у майбутньому, ефективно

управляти оборотним капіталом і задовольняти вимоги кредиторів, якщо вона протягом декількох періодів була збитковою. Загроза банкрутства є одним з істотних ризиків, що загрожують діяльності корпорації. У міжнародній практиці міститься вимога розкриття всіх істотних ризиків. Тому необхідний аналіз ймовірності настання банкрутства при складанні звітності.

Інвестору, що аналізує інформацію про діяльність компанії, важливо сконцентрувати увагу, насамперед, на фінансовому аспекті діяльності компанії, а саме прибутковості, ефективності управління оборотним капіталом. Аналіз прибутковості передбачає визначення напрямків зміни фінансових результатів компанії залежно від зміни окремих складових компонентів, тобто необхідно визначити перспективи зміни виручки й витрат – оцінити потенціал приросту виручки і характер зміни витрат у зв’язку з даним приростом. Інвестору для ефективного аналізу необхідне знання структури виручки. Під структурою при цьому розуміється як розподіл виручки по операційним сегментам, так і структура виручки за формами оплати. Аналіз структури виручки за сегментами надає можливості прогнозувати зміни виручки, оскільки темпи приросту чи зниження виручки плануються не в цілому, а з урахуванням специфіки окремого сегмента.

Особливу увагу слід приділяти структурі виручки за формами оплати та аналізу продажу по бартеру. Аналіз продажу по бартеру є важливим не тільки на увазі негативного впливу бартеру на фінансовий стан компанії, зокрема, на його ліквідність, але й з причини того, що при відображенні реалізації за бартером в Україні часто має місце завищення виручки (договірна вартість продукції, робіт, послуг, не відповідає їхній ринковій вартості). Інформація про негрошові операції обов’язково повинна розкриватися у примітках до звітності, при цьому розкривається не тільки частка продажу за бартером у виручці підприємства, але і вплив бартеру на надходження грошових коштів від основної, інвестиційної та

фінансової діяльності. Здійснити аналіз наявності продажу по бартеру та її впливу на фінансове становище компанії можна тільки у випадку правильного складання звіту про рух грошових коштів. При цьому різниця між виручкою, відображеної у звіті про прибутки і збитки, скоригованої на зміну сальдо за статтею «Розрахунки з дебіторами і кредиторами» і припливом грошових коштів за продану продукцію, товари, роботи, послуги показує продаж по бартеру.

Аналіз витрат на базі української звітності увазі, насамперед, дослідження їхньої структури за економічними елементами, а також співвідношення умовно змінних і постійних витрат. Компанії з високою часткою постійних витрат зможуть зафіксувати суттєве погіршення фінансових результатів навіть при невеликому скороченні обсягів продажів, а також значний приріст прибутку при помірному прирості обсягів продажів. Аналіз витрат утруднюється якщо управлінські витрати в української компанії не відображаються як витрати звітного періоду цілком, а розподіляються між проданої готовою продукцією і незавершеним виробництвом.

Важливим інформаційним джерелом для аналізу витрат є сегментна звітність, так як в процесі її розгляду можна порівнювати темпи зростання виручки, витрат і валового прибутку. При цьому необхідно переконатися в тому, що витрати за сегментами, особливо за тими, які інвестор вважає найбільш перспективними, а також по найбільш швидко зростаючим сегментам, зростають більш повільними темпами, ніж виручка. Велике значення в аналізі сегментної звітності відводиться ефективності управління оборотними коштами корпорації. Погіршення показників оборотності готової продукції свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства і про зниження ефективності управління постачанням.

Аналіз ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю дозволяє з'ясувати ефективність кредитної політики корпорації допомогою визначення

коефіцієнта збирання платежів. Порівняльний аналіз ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю проводиться на основі показників оборотності дебіторської заборгованості. Чим більше оборотність дебіторської заборгованості, тим вище можливості компанії з оплати своїх зобов'язань перед кредиторами.

Для більшості корпорацій, які стикаються з гострою конкуренцією, характерне прагнення до збільшення виручки за рахунок надання пільгових умов оплати. Однак негативними факторами, що впливають на ефективність управління дебіторської та кредиторської заборгованості, є:

- зростання дебіторської заборгованості при стагнації виручки;
- темпи зростання дебіторської заборгованості, випереджаючі темпи зростання виручки.

Корисність облікової інформації в зарубіжних корпораціях значно знижується в результаті маніпулювання прибутком. Метою маніпулювання в цих корпораціях є завищення прибутку в результаті збільшення вартості майбутніх зобов'язань, створення страхових фондів, використання «лазівок» у законодавстві. При цьому корпорацією повинні бути вирішені наступні завдання: уникнути явних втрат, демонструвати зростання прибутку і перевищувати прогнози аналітиків.

Величина прибутку є похідною від змін оцінки активів. Тому традиційно бухгалтери обчислюють прибуток як різницю загального прибутку і загальних витрат (витрат). Сума періодичних доходів (продажів) є першою складовою, після чого визначаються всі витрати, зроблені в процесі формування прибутку. Облік прибутку (майбутнього прибутку) надається інвесторам у зовсім іншому вигляді, ніж її економічна інтерпретація.

Відмінності між бухгалтерським і економічним прибутком ніде не проявляються настільки явно, як при обліку вартості акціонерного капіталу. Прибуток корпорації, обчислений на

основі бухгалтерського обліку, навпаки, не відображає вартості акціонерного капіталу, дивіденди розглядаються як спосіб використання прибутку, а не як витрати. «Нульовий бухгалтерський прибуток», відображений корпораціями, як правило, є небажаним результатом, що може призвести до звільнення керівника. У той же час «нульовий економічний прибуток» буває бажаним, вказує на оптимальне використання ресурсів.

Представлений у звітності прибуток і показники його зростання - ключові показники для оцінки корпоративної фінансової діяльності. Проаналізуймо, наскільки корисною для інвесторів і кредиторів є інформація про визнання доходів корпораціями.

В українській економіці з'являються нові форми продуктів, послуг і операцій, тому все важче визначити часовий проміжок визнання доходу. Дохід слід визнавати тоді, коли корпорація його заробляє і формує, або коли він стає формованим. Дохід є заробленим тоді, коли корпорація істотним чином виконала все, щоб отримати право на вигоду. Дохід сформований тоді, коли товари та послуги обмінені на кошти або пред'явлений рахунок до оплати. Дохід є сформованим, коли отримані в обмін на товари й послуги активи готові до обміну на певну суму грошових коштів, або пред'явлений рахунок на їх оплату.

Це визначення доходу має відповідати більшій частині операцій. Однак на практиці часто виникають проблеми при визначенні моменту, коли дохід є заробленим. Прикладом є галузь, що виробляє програмні продукти, яка сформувалася при переході від продажів програмного продукту до послуг, що містить установку програм, навчання, постійний телефонний підтримку і технічне вдосконалення. Ці послуги надаються компанією протягом декількох періодів, тому складно визначити момент того, коли дохід був зароблений.

Невипадково Комітет з МСФЗ з 1 січня 2017 р. пропонує користувачам враховувати виручку по-іншому, згідно з новим МСФЗ / IFRS 15 - «Виручка за контрактами із замовниками».

На сьогодні стандарти, які відповідають за виручку в МСФЗ це: МСФЗ / IAS 18 «Дохід» та МСФЗ / IAS 11 «Договори підряду». Новий МСФЗ / IFRS 15 «Виручка за контрактами із замовниками» замінить і МСФЗ / IAS 11, і МСФЗ / IAS 18.

Необхідність у перегляді МСФЗ / IAS 18 «Виручка викликана двома основними причинами:

1. Стандарт МСФЗ / IAS 18 мав загальний характер і часто не давав детальних рекомендацій для практичного застосування.

2. Облік виручки в ГААП США та МСФЗ нерідко розходився, що було каменем спотикання на шляху до зближення цих двох облікових систем.

Причому перша проблема посилювала значимість другої: через брак детальних рекомендацій в МСФЗ на практиці укладачі звітності нерідко зверталися до докладним рекомендаціям ГААП США (де за виручкою було близько 100 розпоряджень), створюючи «середньозважену» обліковий політику щодо виручки: не виходячи за рамки МСФЗ, відповідала ГААП США.

Рада з МСФЗ розробила абсолютно нову модель обліку виручки. Нова модель застосовується і до послуг, і до товарів, і до будівництва - загалом, вона набагато більш універсальна, ніж походи, що існували раніше. У її основі лежить проста ідея: виручка визнається таким чином, щоб відобразити передачу товарів і послуг замовникові на суму, яка, як очікується, буде належати компанії в обмін на ці товари і послуги. В основі нового стандарту лежать п'ять етапів:

1. Визначити контракт із замовником. Контракт повинен задовольняти декільком критеріям, серед яких – імовірність того, що компанія отримає винагороду за поставлені товари і послуги.

2. Визначити контрактні зобов'язання. Але одиницею визнання виручки контракт не є. Тому, що один контракт може охоплювати поставку декількох товарів, або декількох послуг, або товарів укупі з послугами. Моменти передачі цих товарів і

послуг замовнику можуть бути різними. Тому МСФЗ / IFRS 15 вводить критерії для «розподілу» контракту на окремі контрактні зобов'язання. Саме ці контрактні зобов'язання і є «носії» виручки. Детальні рекомендації для розбиття контракту на кілька окремих компонентів - це одне з важливих завоювань нового стандарту. Загальний підхід полягає в тому, що товар або послуга вважаються окремими, якщо виконуються обидва критерії:

- товар або послуга можуть бути окремими (тобто замовник може отримати вигоду від кожного з цих компонентів окремо)
- товар або послуга є окремими в контексті контракту (тобто зобов'язання щодо передання товару або послуги можна відокремити від решти зобов'язань контракту).

Записи з розділення і окремому обліку окремих контрактних зобов'язань можуть мати серйозні практичні наслідки для деяких галузей.

3. Визначити ціну транзакції. За наявності контракту необхідно оцінити суму винагороди, на яку компанія зможе претендувати в обмін на передані замовнику товари й послуги.

Винагорода ця може складатися з фіксованого і змінного (бонусів, штрафів і т.д.) компонента і містити ефект зміни вартості грошей у часі.

4. Розподілити ціну на контрактні зобов'язання. Необхідно зрозуміти як ціна розподіляється на виділені на етапі 2 контрактні зобов'язання. Адже в кожного контрактного зобов'язання може бути своє життя - вони можуть виконуватися в різні терміни.

Тут стандарт пропонує найлогічніший шлях: розподіляти ціну на контрактні зобов'язання, орієнтуючись на ціну кожного товару або послуги, що продаються окремо. А якщо таких цін немає? Тоді їх треба оцінити, і стандарт і тут готовий дати детальні рекомендації - на відміну від МСФЗ / IAS 18.

5. Визнавати виручку при виконанні контрактних зобов'язань. Ідея нового стандарту в наступному: контрактне зобов'язання виконується тоді, коли замовнику передається кон-

троль над відповідним «активом», тобто товаром або послугою, ув'язненими в контрактному зобов'язанні.

Контроль, як вважається, передається протягом періоду часу, якщо виконується хоча б один критерій з трьох:

1) замовник отримує і споживає вигоду від «активу» по мірі виконання компанією контрактних зобов'язань, або

2) компанія створює або допрацьовує актив, контроль над яким переходить до замовника у міру створення або доопрацювання активу, або

3) у процесі виконання контрактних зобов'язань компанія створює актив, у якого немає якогось альтернативного використання, і у компанії є право вимагати оплати за виконані на конкретну дату контрактні зобов'язання.

При виконанні будь-якого з цих критеріїв виручка визнається протягом періоду часу. Якщо жоден з критеріїв не виконується, то виручка визнається одномоментно: тоді, коли замовник отримує контроль над відповідним «активом».

Щоб допомогти у визначенні цього моменту, МСФЗ / IFRS 15 наводить низку індикаторів, серед яких присутня така цікава ознака, як «перехід юридичного права власності».

Порядок розкриття окремих об'єктів обліку в корпоративній звітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів фінансової звітності буде нами розглянутий у наступному Розділі.

ВИСНОВКИ до розділу 4

1. Аналіз основних результатів досліджень із питань визначення видів обліку довів, що більшість робіт містять розробки теоретичного, організаційного та методичного характеру щодо підходів побудови системи консолідованої звітності груп компаній, комп'ютерної інформаційної системи обліку діяльності корпорацій, організації системи ресурсного потенціалу корпорацій, удосконалення бухгалтерського обліку діяльності акціонерних товариств та багато іншого. Усі ці розробки в основному стосуються діяльності великих компаній або груп компаній, тому було б доречно оперувати поняттями корпоративний облік і корпоративна звітність, проте в даному напрямку дослідження не проводилися. Проте, у дослідженнях українських вчених не визначені місце корпоративного обліку в системі бухгалтерського обліку, мета, характеристики, предмет та об'єкти корпоративного обліку та звітності. На нашу думку цей напрямок є перспективними і корисними.

2. Прийняття міжнародно визнаних стандартів фінансової звітності сприяють підвищенню прозорості та правильної інтерпретації фінансових звітів. Прозора фінансова звітність - це звітність, складена в суворій відповідності з якісними характеристиками Концептуальною основи. Автором сформоване власне визначення терміну «прозорість»: прозора фінансова звітність - це якісна фінансова звітність, зрозуміла зовнішньому користувачеві, що дозволяє порівнювати дані компаній між собою і підготовлена на загальноприйнятій системі облікових стандартів (МСФЗ).

3. Виходячи з положень Концептуальних засад МСФЗ можна зробити висновок, що корисність інформації базується в першу чергу на правдивому поданні облікової інформації та її доречності. Для цих цілей був розроблений власний алгоритм визначення корисності облікової інформації, якій базується на: ідентифікації економічного явища, визначення виду інформації про економічне явище, яке буде найбільш доречним, та представлення доступної і правдивої інформації.

РОЗДІЛ 5
ПОРЯДОК РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ В КОРПОРАТИВНІЙ ЗВІТНОСТІ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

5.1. Загальні аспекти формування облікової політики для складання корпоративної звітності

Облікова політика відповідно до МСФЗ визначається як сукупність конкретних принципів, припущень, правил і підходів, прийнятих компанією для підготовки та подання фінансової звітності. Відповідно до українських нормативних актів облікова політика орієнтується не тільки на звітність, але й на бухгалтерський облік.

Розробка облікової політики може ґрунтуватися або на професійному судженні щодо об'єктів, які не регулюються конкретними стандартами, або на принципах підготовки та подання фінансової інформації.

Облікова політика, сформована за МСФЗ, згідно ПКІ-18 «Послідовність - альтернативні підходи» передбачає застосування одного з декількох варіантів відображення фактів господарської діяльності при складанні звітності. Один варіант вважається основним, інший - альтернативним. Наприклад, у МСФЗ 40 «Інвестиційна нерухомість» основним варіантом відображення інвестицій у нерухомість є справедлива вартість, а альтернативним - переоцінена вартість. При виборі альтернативного варіанту корпорація зобов'язана обґрунтувати цей вибір і розкрити цю інформацію в примітках до звітності. Наприклад, основні засоби, згідно з МСФЗ 16, оцінюються або за історичною вартістю, або за переоціненою вартістю. Якщо використовується останній підхід, то він вважається альтернативним, і тому корпорація повинна розкрити в примітках до-

даткову інформацію про методи переоцінки, надані про незалежного оцінювача.

Облікова політика формується на довгострокову перспективу і може бути змінена, якщо пропонується більш доречний і надійний варіант.

При формуванні звітності відповідно до МСФЗ велике значення надається показникам, представленим у звітності. У цьому випадку на перше місце ставиться принцип суттєвості, згідно з яким істотні показники в самій звітності або в примітках відображаються відокремлено, а несуттєві можуть бути об'єднані. Кожен показник, що відображаються у звітності, повинен розглядатися з позицій його величини й характеру. Кількісне значення суттєвості не є визначальним. У деяких випадках істотним може бути показник, розкриття інформації, який дозволить визначити ризики й перспективи діяльності корпорації. Визначення суттєвості показника ґрунтується на професійному судженні, тобто висновку спеціаліста, який приймається за основу при прийнятті рішень. Оскільки в МСФЗ відсутні детальні правила формування звітності, професійне судження необхідно, щоб вирішити наявні невизначеності.

В українській економічній літературі можна відзначити низку робіт присвячених проблематиці вдосконалення теоретичних та організаційно- методологічних основ формування облікової політики підприємств. Хотілося б відзначити дисертаційне дослідження Житнього П. Є. «Організаційно-методологічні аспекти облікової політики фінансово-промислових систем» [253], в якому автором було запропоновано концепцію формування облікової політики суб'єктів економічної діяльності фінансово-промислових систем з орієнтацією на сучасні корпоративні підходи для вирішення проблем обліку та облікової політики в управлінні економікою. А також доведено, що в умовах функціонування фінансово промислових систем (ФПС) доцільно впровадити трирівневу об'єднуючу інформаційну модель забезпечення зацікавлених

користувачів необхідною для ухвалення рішень інформацією. До першого рівня слід уналежити Всесвітню систему загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку (Світові стандарти фінансової звітності– Global GAAP).

До другого – галузеві стандарти оцінювання економічної діяльності та складання звітності. Третій рівень– це вимоги до специфічної для кожної компанії інформації про стратегію, плани, підхід до управління ризиком, політику в галузі обліку виплати винагороди, корпоративне управління, критерії оцінювання діяльності тощо, які визначені обліковою політикою.

Ми скептично ставимося до запропонованого підходу, тому що інформація, яка відповідає критерію корисність (першого рівня), буде містити розкриття, наведені на третьому рівні. Розкриття галузевих стандартів оцінювання економічної діяльності вважаємо недоцільним, тому що користувач для прийняття рішень може використовувати зовнішню інформацію і вона буде більш об'єктивною, ніж, та, яку надасть менеджмент компанії.

Менеджери корпорації, зазвичай, володіють усією повнотою інформації щодо рішень про діяльність корпорації та фінансову політику. Результат їхньої експертної думки зумовлений багатьма чинниками, наприклад, формальним освітою, досвідом роботи в промисловості, певним досвідом в інвестиціях. У менеджерів є стимули уникнути або відстрочити розкриття впливу негативних подій на перспективи розвитку корпорації. Отже, інвестори будуть не здатні розрізнити цінні папери «хороших» і «поганих» корпорацій. У той же час менеджери знають, що середня ринкова ціна належним чином не відображає «справжню» економічну цінність їх корпорації, яка перешкоджає можливості додаткової емісії. Інвестори оцінюють середню якість акцій, що пропонуються для продажу, щоб встановлювати, відповідно, ціну попиту акцій. Якщо природний мінімальний рівень цін не існує, то проблема несприятливого вибору змушує ціни акцій прагнути до нуля, і

торгівля не провадиться. Публічне розкриття інформації дозволило б вирішити ці проблеми.

Додатковим джерелом конфлікту можуть стати розбіжності між інвесторами. Якщо інвестиційні горизонти груп акціонерів відрізняються, тобто існують групи інвесторів, які тримають акції корпорації протягом більш тривалого періоду, ніж інші акціонери, то виникає проблема розкриття інформації залежно від того, чиї інтереси враховувати.

Розкриття суттєвої інформації щодо продажів, собівартості й чистого прибутку, що публікується у фінансовій звітності, можуть спонукати інші компанії увійти в прибутковий ринок. Конкуренти здатні використовувати інформацію, про яку повідомлять, щоб краще оцінити їхні можливості. А щоб зберегти конкурентну перевагу, корпорації можуть заперечити проти цього, що також викличе зниження інформаційного потоку щодо інвесторів.

У дисертаційному дослідженні Юрчик В. І. [254] розкрито поняття облікової політики в системному дослідженні з метою виявлення впливу її елементів на податкове навантаження та фінансові результати діяльності підприємства. Не зовсім зрозуміло, яким чином вибір облікової політики може вплинути на величину податкового навантаження підприємства, вважаємо, що дана робота більше зацікавить дослідників податкового обліку в Україні.

Цікавою видається робота Сисоєвої І. М. [255], в якій авторка запропонувала методику розробки багатофакторної моделі для визначення впливу виробничих факторів на результат діяльності підприємства з метою раціонального формування облікової політики.

Розробка облікової політики може ґрунтуватися або на професійному судженні щодо об’єктів, які не регулюються конкретними стандартами, або на принципах підготовки та подання. Велике значення в міжнародній практиці належить ступеню розкриття облікової інформації. З одного боку, ліквідність акцій могла б збільшитися з розкриттям додаткової

інформації. З іншого боку, це супроводжується порушенням конкурентоспроможності або високими витратами, корпорації можуть не розкривати «занадто багато» інформації. Щоб оцінити діловий ризик, інвестори потребують відповідної інформації про корпорацію. Інформаційно прозорі корпорації платять меншу інформаційну премію за ризик, необхідну інвесторами, і, отже, у них нижчий загальна вартість капіталу.

Поліпшення розкриття інформації у звітності означає, що існуючі дані про корпорацію стають більш надійними, і інвестори можуть спертися на дані при оцінці перспектив корпорації.

Відзначимо, що розкриття деяких типів інформації можуть створити конкурентні слабкості для корпорації, так як конкуренти можуть використовувати цю інформацію, щоб наслідувати стратегії корпорації. Потенційна конкурентна слабкість конкретної корпорації одночасно представляє потенційну вигоду для всіх корпорацій, які отримують інформацію. Якби корпорації мали доступ до інформації один одного залежно від індивідуальних обставин, то тоді б кожна корпорація могла б також мати суто позитивну чи негативну конкурентну незручність від розкриття.

Іноді менеджери намагаються приховати негативну інформацію про надходження з метою збереження репутації корпорації, так як, якщо з’ясується, що вони зволікають з розкриттям негативних новин, то цей факт може спричинити додаткові витрати для фірми, викликані реакцією учасників ринку капіталу. Будь-які витрати, пов’язані з процесом збору, обробки, перевірки та поширення облікової інформації, оплачуються існуючими акціонерами. Такі витрати можуть бути значні для компаній, які планують перейти при складанні своєї фінансової звітності з національних стандартів на МСФЗ.

Витрати зростають через більш інформативне розкриття інформації. Під більш інформативним розкриттям мається на увазі розкриття інформації в більшому обсязі. Однак ситуація ускладнюється при використанні даної інформації і в

управлінських цілях, так як в цьому випадку витрачені ресурси застосовуються не тільки для формування зовнішньої звітності. Рівень витрат розкриття впливає на прийняття корпорацією рішення про надання інформації на ринок. Чим вище рівень витрат компанії, тим менший обсяг інформації буде розкритий.

Цікавою працею вивчення взаємозв'язку розкриття облікової інформації та вартості капіталу є монографія проф. С. А. Ботосана [256, с. 323-349]. Він провів дослідження зв'язку між рівнем розкриття звітності та вартістю капіталу на прикладі 122 американських компаній з галузі машинобудування. Були проаналізовані різні рівні розкриття і вартість капіталу і виведений показник, який замінює вартість капіталу корпорації. Проф. С. А. Ботосан розробив індекс розкриття, який заснований на додатковій інформації, наданій корпораціями у своїх річних звітах понад той інформаційний обсяг, який потрібний ГААП США. Він перевірив дві гіпотези, а саме:

1) чи існує негативна форма залежності між вартістю власного капіталу і рівнем розкриття;

2) чи дійсно ступінь зв'язку між вартістю власного капіталу і рівнем розкриття значно менше для тих корпорацій, звітні дані яких піддаються оцінці багатьох аналітиків.

Дослідження продемонструвало, що у корпорацій, котрі переводять свою фінансову звітність на систему обліку, що забезпечує більш високий рівень розкриття, з'являється можливість знизити вартість (ціну) капіталу.

Розглянемо найбільш загальні питання облікової політики організації, яка складає корпоративну звітність відповідно до вимог МСФЗ. Формат облікової політики буде залежати від того, яким чином організовано облік за МСФЗ на підприємствах. У компанії є два шляхи отримання звітності за МСФЗ. Згідно з першим варіантом компанія паралельно веде облік господарських операцій за національними українськими стандартами бухгалтерського обліку та МСФЗ протягом звітного періоду. Відповідно складається звітність, що відповідає вимогам МСФЗ,

на основі бухгалтерських записів, які проводилися протягом звітного періоду. Другий варіант - це трансформація звітності, яка складається за українськими стандартами, у звітність за МСФЗ без ведення паралельного обліку протягом періоду. Вибір одного з варіантів залежить від того, чи розглядаються поточні дані обліку, який ведеться або може вестися в компанії за МСФЗ, як основа для прийняття тактичних управлінських рішень внутрішніми користувачами бухгалтерської інформації (управлінцями, менеджментом організації).

МСФЗ, так само як і українські стандарти в ряді випадків надають організації можливість вибору з певного набору методологічних варіантів відображення фактів господарського життя в обліку, угруповання й оцінки елементів звітності. Іншими словами, стандарти надають можливість формування облікової політики. Проте в рамках МСФЗ ця можливість відрізняється від наданої національними нормативними документами як в цілому (в силу набагато більшої значимості, у порівнянні з вітчизняною практикою, професійного судження бухгалтера), так і в ряді окремих випадків. Необхідність же формування облікової політики компанії, яка складає звітність за МСФЗ, існує в обох варіантах організації облікової системи компанії, названих нами вище. При цьому мета складаня звітністі за МСФЗ - донести до зацікавлених осіб інформацію про компанію, яка може бути корисною при прийнятті інвестиційних рішень - визначає значимість процесу формування облікової політики. Це пояснюється тим, що рішення безпосередньо залежатимуть від змісту звітності компанії, якій в свою чергу в істотному ступені буде визначатися обраною обліковою політикою.

Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності питання, пов'язані з вибором, застосуванням та розкриттям облікової політики, розглядаються в МСФЗ (IAS) 8 «Облікові політики, зміни в розрахункових облікових оцінках та помилки» [257]. Вимоги до розкриття інформації про облікову політику, за винятком стосуються змін в обліковій політиці, наводяться в Міжнародному стандарті IAS 1 «Подання фінансової

звітності» [258] - визначає основні статті, які повинні бути представлені в звітності та примітках до звітних форм. Особливості формування основних статей звітності - облікових елементів (основні засоби, фінансові активи та зобов'язання, кредиторська заборгованість і т.д.) повинні обов'язково розкриватися в обліковій політиці за МСФЗ.

Сфера застосування IAS 8 розглядає наступні питання:

- зміни в розрахункових бухгалтерських оцінках;
- виправлення помилок, допущених у попередніх звітних періодах.

Крім цього, він встановлює правила відображення у фінансовій звітності подій, які викликані зміною облікової політики, облікових оцінок і виправленням помилок.

Вибір і застосування облікової політики повинні грунтуватися на відповідних Міжнародних стандартах фінансової звітності. При використанні різних активів необхідно з метою визначення порядку їх відображення у фінансовій звітності звертатися до відповідних стандартів.

Облікова політика (accounting policies) – це конкретні принципи, основи, угоди, правила та практика, які застосовуються компанією для підготовки та подання фінансової звітності.

Організація зобов'язана обрати і послідовно застосовувати свою облікову політику при відображенні для подібних операцій та інших подій і умов. У тому випадку, коли стандарт дозволяє категоризацію статей з метою застосування інших облікових політик, обрана облікова політика повинна застосовуватися послідовно до кожної категорії. Облікова політика змінюється відповідно до вимог МСФЗ або в цілях підвищення інформативності та достовірності фінансової звітності.

За першого застосування МСФЗ можуть використовуватися тимчасові перехідні правила, встановлені конкретними стандартами. Прикладам винятків при першому застосуванні МСФЗ присвячений стандарт IFRS 1 «Перше застосування МСФЗ» [259], який описує основні методи відображення в звітності активів і зобов'язань компанії, яка вперше застосовує

МСФЗ. Цей стандарт описує основні обов'язкові виключення і необов'язкові звільнення, які компанія може закріпити в обліковій політиці в рамках підготовки першої звітності за МСФЗ. У разі прийняття добровільних змін облікової політики зіставні показники також слід відкоригувати, якщо тільки відповідним МСФЗ не передбачені тимчасові перехідні правила. У тому випадку, коли частка в спільному підприємстві обліковується відповідно з пайовим методом, можна в інтересах користувачів добровільно змінити облікову політику, переходячи до методу пропорційної консолідації. Це – добровільне зміна облікової політики, і порівняльні показники повинні також відображати пропорційну консолідацію. Застосування МСФЗ до його вступу в силу не є добровільним зміною облікової політики, тому немає необхідності коригувати зіставні показники.

IAS 8 описує два можливі способи відображення змін в обліковій політиці:

- ретроспективний;
- перспективний.

При ретроспективному підході необхідне коригування даних всіх фінансових звітів за попередні періоди. Звітність попередніх періодів повинна бути перерахована відповідно до нової облікової політикі.

Перспективний підхід означає, що немає необхідності в перерахунку попередніх фінансових звітів і не потрібно перераховувати сумарний ефект від змін в обліковій політиці у звіті про прибутки та збитки за поточний період. Зміна облікової політики впливає тільки на фінансову звітність поточного або майбутніх звітних періодів.

Ретроспективне застосування облікової політики передбачає коригування всіх вхідних сальдо за попередні звітні періоди по кожному компоненту капіталу, а також зведених показників за попередні звітні періоди. У результаті звітні дані повинні бути представлені таким чином, як якщо б нова облікова політика застосовувалася завжди.

Зміни в обліковій політиці застосовуються ретроспективно, якщо сума будь якого підсумкового коригування, що відноситься до попередніх періодів, достатньою мірою піддається визначенню. Будь-яке отримане коректування повинна подаватися у звіті як коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок періоду. Порівняльна інформація повинна перераховуватися, якщо це практично можливо.

Зміни облікової політики повинні враховуватися ретроспективно, починаючи з того моменту, коли це можливо.

При підготовці фінансових звітів часто використовуються оцінки. Оцінка передбачає професійне судження, засноване на найсвіжішої з доступної інформації. Наприклад, оцінка може знадобитися для визначення величини безнадійних боргів, старіння запасів, справедливої вартості фінансових активів або фінансових зобов'язань, терміни корисної служби та гарантійні зобов'язання.

Згідно IAS 8 результат зміни в попередніх оцінках повинні визнаватися перспективно шляхом включення його в прибуток або збиток:

- коли відбулася зміна, якщо вона впливає тільки на даний період;
- коли відбулася зміна і в майбутніх періодах, якщо вона впливає і на ці періоди.

Інформація про зміни оцінок підлягає розкриттю, за винятком тих випадків, коли їх вплив визначити не представляється можливим, при цьому слід вказати причини, з яких інформація не розкривається.

Між виправленням помилок і змінами бухгалтерських оцінок можна провести різницю. Останні за своєю природою є орієнтовними значеннями, які можуть потребувати перегляді в міру надходження додаткової інформації. На відміну від них виникнення помилок пов'язано з невірним використанням доступної інформації. Відповідно виявлення помилок не пов'язане з надходженням нової інформації.

Фінансова звітність не відповідає МСФЗ, якщо вона містить або суттєві помилки, або такі неістотні помилки, які допущені навмисно з метою досягти певного подання фінансового стану, фінансових результатів діяльності або грошових потоків організації. При виправленні помилок необхідно:

- Перерахувати порівняльні суми за той попередній представлений період, в якому була допущена відповідна помилка;
- Коли помилка мала місце до самого раннього з представлених попередніх періодів - перерахувати вхідні залишки активів, зобов'язань і власного капіталу за найбільш ранній з представлених попередніх періодів.

Розкриття інформації про помилки, допущені в попередніх звітних періодах, - необхідна складова приміток. Організація повинна розкривати інформацію про характер і величину кожної помилки, допущеної в попередніх періодах:

- Для кожної статті фінансової звітності;
- Вплив на показник прибутку на акцію;
- Величину коригування на початок самого раннього з представлених звітних періодів;
- Опис того, як і коли була виправлена помилка в тих випадках, коли ретроспективний перегляд показників фінансової звітності є практично неможливим.

Практично неможливим – застосування будь-якої вимоги є практично неможливим, коли організація, вчинивши для цього всі розумні зусилля, все-таки не може її застосувати. Щодо індивідуального попереднього періоду практично неможливо ретроспективно застосувати зміни в обліковій політиці або виконати ретроспективний перерахунок для виправлення помилки, якщо:

Результати такого ретроспективного застосування або ретроспективного перерахунку не піддаються встановленню;

- Відповідне ретроспективне застосування або ретроспективне перерахування вимагає вироблення припущень про те,

якими були б наміри керівництва організації в аналізованому періоді;

- Відповідне ретроспективне застосування або ретроспективне перерахування вимагає проведення значних оціночних розрахунків за сумами, і при цьому неможливо об'єктивно виділити таку інформацію про ці оціночних розрахунках, яка:

- Свідчить про такі обставини, які існували на дату (дати), коли розглядаються суми повинні були бути визнані, оцінені або розкриті;

- Була б доступна в момент, коли фінансова звітність за цей період була затверджена до випуску

Перспективне застосування зміни в обліковій політиці та визнання впливу зміни в який-небудь розрахункової оцінки - це, відповідно:

- Застосування нової облікової політики до операцій, інших подій та обсто-ятельств, які мали місце після дати зміни політики;

- Визнання впливу цієї зміни в попередніх оцінках в поточному і бу-дущих періодах, порушених даними зміною.

Необхідність складання наказу з облікової політиці в Україні, як правило, обґрунтовують нормою ч. 5 статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [78]. Цей пункт встановлює, що підприємство самостійно «визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства».

Звернемо увагу на те, що стаття 8 вищезгаданого Закону називається «Організація бухгалтерського обліку на підприємстві». Таким чином, наказ по обліковій політиці відноситься у вітчизняній системі до сфери ведення обліку.

Нормативними документами в Україні які регламентують порядок складання та застосування облікової політики також є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до Фінансової звітності» [260], в якому дано визначення, що таке облікова політика та ПСБО 6 «Виправлення помилок и зміни у фінансових звітах» [261]. У ПСБО 6 наводиться визначення облікової оцінки і описується порядок зміни в облікових оцінках та виправлення помилок. Можна констатувати, що в українській практиці обліку немає єдиного нормативного документа, який визначає порядок складання облікової політикі, застосування облікових оцінок та виправлення помилок.

Розглянемо питання складання облікової політикі компаніями, які застосовують міжнародні стандарти обліку. У першу чергу, хотілося б відзначити, що застосування облікової політики для підприємств, які здійснюють перехід на МСФЗ вперше має свої особливості. Як вже зазначалось, перехід українських компаній на МСФЗ здійснювався в період 2012-2013 рр., але Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [78] залишає за підприємствами вибір як вести бухгалтерський облік: за МСФЗ або за ПСБО, тому питання складання облікова політика за МСФЗ в цілях підготовки першої звітності за МСФЗ видається нам досить актуальним.

Облікова політика за МСФЗ представляє досить важливий методичний аспект підготовки першої звітності за МСФЗ. Облікова політика за МСФЗ може бути затверджена у вигляді зводу принципів і правил ведення бухгалтерського обліку, підготовки звітності відповідно до МСФЗ і може як закріплюватися яким-небудь внутрішнім документом, так і не закріплюватися їм (наприклад, у вигляді наказу, розпорядження) . Часто в організаціях може бути присутнім певний набір інструкцій по різних ділянках обліку за МСФЗ, які можуть не зводитися в один документ. Можливі також такі випадки, коли облікову політику компанії можливо побачити лише безпосередньо у витягах, представлених у примітках до звітності.

Систематизація принципів, правил, що склалася облікової практики в одному документі є важливим елементом, який сприятиме поліпшенню якості підготовки звітності, підвищенню культури обробки облікової інформації, буде служити важ-

ливим елементом в ході підготовки приміток до звітності, а також дозволить зовнішнім (наприклад, аудиторам) і внутрішнім (наприклад, керівництву компанії) користувачам краще зрозуміти принципи, правила підготовки звітності по МСФО в окремо взятій компанії (або в групі компаній).

В обліковій політиці за МСФЗ можна виділити дві основні складові - організаційну складову і методичну складову. До організаційноїскладової облікової політики належать форми первинної документації з обліку в МСФЗ, форми звітності та примітки до неї, регламенти документообігу по МСФО та організації підготовки звітності по МСФО, а також інші організаційно-розпорядчі документи. До методичної складової облікової політики за МСФЗ відносяться методи ведення обліку за МСФЗ, відображення тих чи інших операцій, коригувань відповідно до МСФЗ.

Облікова політика за МСФЗ в цілях підготовки першої звітності за МСФЗ, в її методичному аспекті, має два взаємопов'язані компонента: розділ облікової політики, що відображає специфіку першого застосування МСФЗ при підготовці першої звітності за МСФЗ (приватна частина облікової політики), а також розділи облікової політики, які присвячені загальним принципам і методам підготовки звітності відповідно до МСФЗ (загальна частина облікової політики).

Основні положення облікової політики за МСФЗ в частині першого застосування МСФЗ засновані на положеннях МСФЗ (IFRS) 1[259].

Відомості про облікову політику в частині першого застосування МСФЗ зазвичай розкривають у примітках до звітності за МСФЗ в якості невеликої витримки з основної облікової політики, рідше зустрічаються випадки виділення положень у частині першого застосування МСФЗ в самостійний розділ облікової політики компанії по МСФО або у вигляді додаткових розділів за загальними відомостями про облікову політику в розрізі ділянок обліку.

Облікова політика в частині першого застосування МСФЗ повинна розкривати вибір компанією необов'язкових звільнень та обов'язкових винятків. В обліковій політиці повинні бути розкриті положення в частині застосування звільнень і застосування МСФЗ вперше щодо всіх основних розділів облікової політики: обліку основних засобів, нематеріальних активів, гудвілу, інвестиційної власності, фінансових активів та зобов'язань, витрат на позики, похідних фінансових інструментів, пенсійних планів , з виплат на основі акцій, накопичених курсових різниць, концесійних угод, відкладених податкових активів і зобов'язань, об'єднання бізнесу і т.д.

Істотну частину облікової політики компанії, вперше застосовує МСФЗ, складають розділи облікової політики, розкриваються більшістю компаній, що займаються підготовкою звітності по МСФО, і не пов'язані зі специфікою першого застосування МСФЗ, тобто загальна частина облікової політики.

У наступному пункті розглянемо докладніше елементи облікової політики та необхідні розкриття за основними об'єктами бухгалтерського обліку на підставі алгоритму визначення корисності облікової інформації розробленого в п. 4.3.

5.2. Оцінка корисності облікової інформації в корпоративній звітності

Розглянемо докладніше елементи облікової політики та необхідні розкриття за основними об'єктами бухгалтерського обліку з позиції корисності облікової інформації.

Оцінка корисності облікової інформації об активах підприємства.

Найбільш значущою статтею Звіту про фінансове становище будь-якої компанії є основні засоби.

Порядок обліку основних засобів в міжнародних стандартах визначається МСФЗ (IAS) 16 «Основні засоби», в українських ПСБО 7 «Основні засоби». У проведеному нами

дослідженні в п. 3.5. рівень збіжності можна визначити як високий.

Незважаючи на значну схожість, вимоги ПСБО 7 «Основні засоби» до порядку обліку основних засобів у цілому відрізняються від регламентації МСФЗ (IAS) 16.

Досліджуємо вплив, невідповідності регламентації зазначених стандартів на формування інформації про основні засоби в Примітках до фінансової звітності, складених за українськими стандартами й визначимо основні показники, які необхідно розкрити виходячи з оцінки їх корисності

У виданому офіційному тексті міжнародних стандартів [262, МСФЗ 16, п. 6] під основними засобами розуміються Property, Plant, Equipment (у дослівному перекладі: майно, будівлі, обладнання) - матеріальні активи, що використовуються протягом більше ніж одного звітного періоду (року) у процесах виробництва, продажу товарів і послуг, для адміністративних цілей або для здання в оренду.

В українському обліку основні засоби визначаються наступним чином:

Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [263].

Слід визначити, що перелік властивостей, що визначають об’єкт основних засобів в українському та міжнародному стандартах, у цілому ідентичний.

У ПСБО 7 регламентується різний порядок визначення первісної вартості основних засобів при різних способах їх придбання: за плату, безоплатно, у рахунок внесків до статутного капіталу, в обмін на негрошові активи. На відміну від українського стандарту МСФЗ (IAS) 16 не містить окремих вимог до оцінки первісної вартості в кожній з перерахованих

ситуацій. Разом із тим, аналіз регламентації первісної оцінки основних засобів у МСФЗ (IAS) 16 дозволяє зробити висновок про те, що такою може бути або «сума сплачених грошових коштів або еквівалентів грошових коштів» або «справедлива вартість іншого зустрічного надання, переданого для придбання активу на момент його придбання або спорудження» [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 6]. Оцінка основних засобів, придбаних в ситуаціях, що не припускають оплату грошовими коштами, може відрізнятися від справедливої вартості тільки в двох випадках: якщо «операція не має комерційного змісту» або «справедлива вартість ні отриманого, ні переданого активу, не піддається достовірній оцінці» [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 24]. У таких ситуаціях «первісна вартість оцінюється за балансовою вартістю переданого активу» [262; МСФЗ (IAS) 16, п. 24]. Відповідно до МСФЗ (IAS) 16 справедлива вартість основних засобів - це «сума, на яку можна обміняти актив в операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними один від одного сторонами» [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 6].

В українських стандартах не передбачена оцінка основних засобів за справедливою вартістю. Убачаємо, що оцінка безоплатно отриманих об’єктів за ринковою вартістю, як цього вимагає ПСБО 7, може відповідати справедливій вартості, необхідної за МСФЗ (IAS) 16, за умови наявності достатньої кількості порівнянних ринкових операцій з аналогічними об’єктами. Заразом, поняття «ринкова вартість» та «справедлива вартість», на нашу думку, синонімами не є, оскільки використання ринкових цін є лише одним із способів оцінювання об’єктів за справедливою вартістю. Відповідно до роз’яснень, що містяться в МСФЗ «(IAS) 16» справедлива вартість активу, для якого відсутні зіставні ринкові операції, піддається достовірній оцінці, якщо

- варіантність діапазону обґрунтованих оцінок справедливої вартості стосовно до даного активу не є значною, або

- ймовірності різних оцінок усередині цього діапазону можуть бути обґрунтовано визначені й використані при оцінці справедливої вартості [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 26].

Таким чином, очевидно, що поняття «справедлива вартість» ширше поняття «ринкова вартість», оскільки справедливу вартість об'єкта можна визначити відомими у світовій практиці способами навіть у ряді випадків, коли ринкова вартість не може бути надійно оцінена. На такий випадок КМСФО випустив відносно свіжий стандарт IFRS 13 «Справедлива вартість» [264], в якому розглядається ієрархія оцінки справедливої вартості.

Слід визнати, що в ПСБУ 7 не регламентовано порядок визначення первісної вартості безоплатно отриманих основних засобів у тому випадку, коли їх ринкова вартість не піддається достовірній оцінці. І є такою, що не відповідає вимогам МСФЗ (IAS) 16 оцінка основних засобів, внесених у рахунок внеску в статутний капітал, узгоджена з засновниками. Зазначена оцінка не може бути прирівняна до справедливої вартості через порушення вимоги незалежності сторін.

Визначення первісної вартості основних засобів, отриманих у результаті обміну, за ціною, за якою у подібних обставинах, зазвичай, організація визначає вартість аналогічних об'єктів, представляється певним аналогом справедливою вартістю. Заразом, відсутність в ПСБУ 7 чітких регламентації формування такої оцінки може на практиці призвести до певних невідповідностей первісної вартості основних засобів у звітності, складеної за українськими та міжнародними стандартами.

Значною мірою наближений до вимог МСФЗ (IAS) 16 регламентований ПСБО 7 порядок визначення первісної вартості основних засобів, отриманих за плату.

МСФЗ (IAS) 16 передбачає дві моделі формування подальшої оцінки основних засобів: за первісною або за переоціненою вартістю [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 29], тоді як в ПСБО 7 такий підхід відсутній. Підхід до подальшої оцінки

основних засобів в українському обліку можна вважати певним аналогом зазначених моделей, оскільки він допускає переоцінку об'єктів основних засобів у випадках якщо справедлива вартість суттєво відрізняється від залишкової вартості ОС на дату балансу [263, п.п. 16 - 20]. Слід звернути увагу на те, що надаючи організаціям можливість переоцінювати основні засоби ПСБО 7 не вимагають цього в обов'язковому порядку. Таким чином, наступною оцінкою основних засобів у звітності українських організацій може бути як відновлювальна, так і первісна, вартість, залежно від прийнятої облікової політики. Модель переоцінки в МСФЗ (IAS) 16 передбачає, що «об'єкт основних засобів, справедлива вартість якого можна достовірно оцінити, підлягає обліку за переоціненою величиною, рівною його справедливої вартості на дату переоцінки за вирахуванням будь-якої накопиченої згодом амортизації та будь-яких накопичених згодом збитків від знецінення» [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 31]. У відсутності ринкових індикаторів справедливої вартості подальша оцінка основних засобів згідно з МСФЗ (IAS) 16 визначається, «виходячи з доходу або амортизованої відновної вартості» [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 33].

Наведені правила демонструють неоднаковий підхід до формування оцінки основних засобів у подальшому обліку, оскільки на відміну від міжнародного стандарту, ПСБО 7 не регламентує подальшої оцінки основних засобів за справедливою вартістю, а також не вимагає обов'язкового обліку їх знецінення.

Зазначені розбіжності правил українського та міжнародного стандарту можуть призвести до ситуацій, в яких подальша оцінка основних засобів у звітності українських організацій не буде відповідати МСФЗ (IAS) 16.

Уважаємо, що істотні відмінності також пов'язані з визначенням терміну корисного використання об'єктів основних засобів. Незважаючи на єдність регламентації ПСБО 7 та МСФЗ (IAS) 16 за його визначенням виходячи з

передбачуваної продуктивності, очікуваного фізичного зносу і правових обмежень на використання об'єкта [263, п. 24], [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 56], в українській практиці для зближення бухгалтерського і податкового обліку при визначенні строку корисного використання найчастіше застосовується строки, зазначені в Податковому кодексі України. Реальний строк корисного використання об'єкта основних засобів може відрізнятися від строку, встановленого в ПКУ. Крім цього виникає необхідність нарахування відкладеного податкового активу (зобов'язання), оскільки сума амортизації, обчисленої для цілей бухгалтерського обліку, у результаті зазначеного запису буде відрізнятися від відповідної суми, амортизації, обчисленої для цілей податкового обліку.

Способи нарахування амортизації основних засобів, що допускаються в українському обліку, на нашу думку, не суперечать способам, зазначеним у міжнародних стандартах. МСФЗ (IAS) 16 регламентує три якісно різні способи: рівномірне списання; нарахування великих сум амортизації в перші роки використання об'єкта та їх зменшення в наступні роки (способи зменшуваного залишку і спосіб списання за сумою кількості років терміну корисного використання в ПСБО 7 нарахування амортизації пропорційно обсягу випущеної продукції [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 62]. Такі ж з економічної суті способи допускаються і в українському стандарті [263, п. 26]. Заразом, як показує практика, найчастіше українські компанії використовують лінійний спосіб амортизації з метою зближення фінансового та податкового обліку, хоча далеко не всі об'єкти основних засобів протягом строку корисного використання поступово переносять свою вартість на витрати виробництва.

Міжнародний стандарт не встановлює жодного вартісного обмеження при віднесенні незначних об'єктів до запасів, надаючи можливість вирішення питання про кваліфікацію дрібних об'єктів як запасів або основних засобів на підставі професійного судження бухгалтера.

Залежно, від конкретних умов, їх використання та конкретних типів організацій [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 9].

У ПСБО 7 також відсутній вартісний критерії, проте багато бухгалтерів використовують його при класифікації ОС, використовуючи показник встановлений Податковим кодексом України, та рівні 2 500 грн. Увжаємо, що вартісний ліміт віднесення до запасів об'єктів терміном корисного використання більше року і вартістю 2 500 грн. обмежує можливості професійного судження бухгалтера в цьому питанні.

За українським законодавством амортизації підлягає первісна або переоцінена вартість основних засобів [263, п. 4]. За міжнародними стандартами амортизується «первісна або інша сума, відображена замість первісної вартості, за вирахуванням ліквідаційної вартості» [262; МСФЗ (IAS) 16, п. 6]. При цьому ліквідаційна вартість визначається в МСФЗ (IAS) 16 як «розрахункова сума, яку організація: отримала б на поточний момент від реалізації активу за вирахуванням очікуваних витрат на вибуття, якби даний актив вже досяг того віку і стану, в якому, як можна очікувати, він перебуватиме в кінці строку корисного використання» [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 576].

Показники корисності бухгалтерської інформації за основними засобами представлені в таблиці 26.

Таблиця 26

Показники корисності бухгалтерської інформації за основними засобами

(власна розробка)

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Класифікація ОС	+		
2	Формування первісної вартості	+		
3	Порядок капіталізації витрат	+		Порядок капитализации затрат
4	Визначення справедливої вартості ОС	+		Розкриття при проведенні переоцінки, безоплатному отриманні ОС, обміні: - Рівень ієрархії справедливої вартості (IFRS 13);

Продовження табл. 26

				- Залучення незалежного оцінювача; - Дата, станом на яку проводилася переоцінка; -результат переоцінки, який вказує на зміни за період та обмеження на розподіл залишку між акціонерами; - Балансова вартість по кожній групі основних засобів, яка відбивалася б у фінансовій звітності, які б активи враховувалися за первісною вартістю за вирахуванням зносу;
5	Подальша оцінка ОС	+		
6	Методи амортизації		+	
7	Строк корисного використання		+	
8	Ліквідаційна вартість		+	
9	Витрати, віднесені на незавершене будівництво	+		
10	Звірка балансової вартості на початок і кінець періоду			Розкривається у вигляді відомості руху основних засобів
11	ОС в заставі, обмеження прав власності			Розкривається в разі отримання кредитів під основні засоби

Унаслідок складної економічної та політичної ситуації в Україні, високого ступеня інфляційних процесів особливе значення мають розкриття щодо знецінення основних засобів, нематеріальних активів і фінансових інвестицій і бізнесу в Україні в цілому. Звернемося до МСФЗ (IAS) 36 «Знецінення активів», який визначає порядок розрахунку величини уцінки активів у разі їх знецінення [262, МСФЗ (IAS) 16, п. 63]. В українському обліку присутній аналогічний стандарт ПСБО 28 «Зменшення корисності активів».

У проведеному нами дослідженні в п. 3.5. рівень збіжності можна визначити як високий.

Ознаками знецінення активів є значні зміни в технології, економічних умовах, кон’юнктурі ринку, моральне старіння, фізичне пошкодження активу та інше. Згідно МСФЗ (IAS) 36 величина знецінення активу визначається шляхом порівняння його балансової та відшкодування. Під балансовою вартістю розуміється та сума, за якою актив відображається в балансі після вирахування накопиченої амортизації. Сумою очікуваного відшкодування є найбільша з двох величин: справедливої вартості активу за вирахуванням витрат па продаж або цінності його використання [265, МСФЗ (IAS) 36, п. 6]. Під цінністю використання в МСФЗ (IAS) 36 розуміється заснована на прогнозах дисконтована вартість майбутніх грошових потоків, отримання яких очікується від активу. Оцінка майбутніх грошових потоків від використання активу та ставка дисконту повинні відображати допущення щодо підвищення цін, викликаного інфляцією [265, МСФЗ (IAS) 36, п.п. 34 - 40]. Якщо сума очікуваного відшкодування виявиться менш балансовою, у фінансовій звітності визнається знецінення активу, та його балансова вартість зменшується до відшкодованої. Сума зменшення балансової вартості при знеціненні активу повинна визнаватися витратою в поточному періоді, якщо тільки вона не може бути віднесена на зменшення капіталу, утвореного за рахунок виробленої раніше переоцінки цього об’єкта [265, МСФЗ (IAS) 36, п.п. 59, 60].

У звітності українських підприємств обов’язково потрібно робити перерахунок балансової вартості основних засобів, а також НМА до справедливої вартості. При цьому велике значення має основа визначення справедливої вартості й підхід керівництва до визначення ключових показників, які закладені в прогноз грошових потоків одиниць генеруючих грошовий потік.

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо знецінення активів представлені в таблиці 27.

Таблиця 27.

Показники корисності бухгалтерської інформації з визначення знецінення активів

(власна розробка)

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Перегляд балансової вартості ОЗ і НМА для визначення чи існують ознаки знецінення	+		Сума збитків від знецінення, визнана протягом періоду, статтю у звіті про сукупний дохід, в яку включені збитки від знецінення; Сума повернення збитків від знецінення, визнану протягом періоду, і статтю звіту про сукупний дохід, в яку ці збитки повертаються; Суму збитків від знецінення / повернення збитків від знецінення, віднесених на інший сукупний дохід протягом періоду.
2	Визначення ЕГДС	+		ЕГДС до складу яких входять активи з невизначеним строком корисного використання
3	Визначення справедливої вартості	+		Основа визначення справедливої вартості
4	Визначення цінності використання		+	
5	Списання суми збитків від знецінення		+	
6	Списання повернення суми збитків від знецінення		+	
7	Ключові припущення і оцінки		+	Опис ключових припущень, які закладені в прогноз потоків ЕГДС; Період стосовно якого прогнозувалися потоки грошових коштів; Темпи зростання потоків грошових коштів, використані для екстраполяції прогнозу; Ставка дисконту, використана при складанні прогнозу; Аналіз чутливості до змін ключових припущень
8				Нерозподілення гудвілу
9				ЕГДС, в які входять активи з невизначеним строком корисної служби

Розглянемо основні положення стандарту, пов'язаного з нематеріальними активами. Даний об'єкт обліку представлений у міжнародному обліку IAS 38 «Нематеріальні активи», в українському обліку ПСБО 8 з однойменною назвою. Рівень конвергенції досить високий, однак є кілька ключових показників, які взагалі не відображені в українському стандарті:

•Первісне визнання нематеріальних активів - об'єднання через інвестиції (IAS 38.33);

•Щорічний огляд вартості НМА (IAS 38.104, 109).

Основним недоліком українського ПСБО 8 «НМА» є відсутність чітких критеріїв винання нематеріального активу: (1) Згідно визначенню нематеріального активу, такий актив повинен бути ідентифікованим, так щоб його можна було відрізнити від гудвілу; (2)

Підприємство контролює актив, якщо володіє правом на отримання майбутніх економічних вигод, що виникають від ресурсу, а також на обмеження доступу інших осіб до цих вигід; (3)

До майбутніх економічних вигод, виникаючих з нематеріального активу, можуть належати виручка від продажу продуктів або послуг, зниження витрат або інші вигоди, що виникають від використання активу підприємством [265, МСФЗ (IAS) 36, п.п. 11-17]

У ПСБО 8 наведено лише загальний критерій визнання активу: Придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі, якщо існує імовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, та його вартість може бути достовірно визначена. объекта [267, п. 6]

Немає згадки в ПСБО 8 «НМА» про придбання НМА в рамках об'єднання бізнесу, внутрісозданних брендах, торгових марках, подальшої оцінки НМА після первісного визнання.

Основні показники, які необхідно розкривати виходячи з оцінки корисності інформації наступні:

- Облікова політика, прийнята для обліку НМА, щодо кожного класу НМА;

- Чи є термін корисної служби невизначеним або обмеженим, в останньому випадку необхідно вказати термін, застосовувані ставки і методи амортизації;
- Звірку балансової вартості й накопичене зношення на початок і кінець періоду;
- Окремі істотні НМА;
- Основні чинники, які зумовили визнання терміну корисної служби невизначеним;

І інші показники, які представлені в табл. 28.

Таблиця 28

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо нематеріальних активів

(власна розробка)

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Класифікація НМА	+		
2	Формування первісної вартості	+		
3	Визначення справедливої вартості	+		
4	Подальша оцінка НМА	+		
5	Чи є термін корисної служби невизначеним або обмеженим. Якщо термін служби обмежений, то необхідно розкрити термін служби і застосовувані методи амортизації		+	
6	Невизначений термін корисної служби		+	Опис основних факторів, що обумовили висновок про цей факт
7	Звірка балансової вартості на початок і кінець періоду			
8	НМА під заставою, обмеження прав власності			

Продовження таблиці 28

9	Переоцінка	+		дата, станом на яку проводилася переоцінка; -результат переоцінки, який вказує на зміни за період та обмеження на розподіл залишку між акціонерами; - Балансова вартість, яка відбивалася б у фінансовій звітності, які б активи враховувалися за первісною вартістю за вирахуванням зносу; Величина суми дооцінки, яка належить до НМА на початку і в кінці періоду, із зазначенням змін протягом періоду та будь-яких обмежень на розподіл залишку акціонерам.
10	Витрати на дослідження і розробку			Витрати на дослідження і розробку, визнані як витрати протягом періоду

Одними із базових об’єктів обліку, які цікаві з позицій формування корисної облікової інформації в корпоративній звітності українських компаній, є запаси.

Розглянемо основні положення класифікації, визнання, оцінки та відображення у звітності запасів. У міжнародних стандартах облік запасів регламентується МСФЗ (IAS) 2 «Запаси» [269], в українському обліку - ПСБО 9 «Запаси» [268].

Незважаючи на значну схожість, яку нами було оцінено в п. 3.5., Вимоги ПСБО 9 «Запаси» в цілому відрізняються від МСФЗ (IAS) 2, що призводить до відмінності у формуванні показників запасів у звітності, складеної за українськими та міжнародними стандартами.

У першу чергу в МСФЗ (IAS) 2 у складі статті «запаси» не розгортається структура запасів, а лише наводяться різні об’єкти як приклади. «До запасів належать товари, куплені й призначені для перепродажу, враховуючи, наприклад, товари, куплені підприємством роздрібної торгівлі та призначені для перепродажу, або землю та інше майно, призначені для

перепродажу. До запасів також належить готова продукція або незавершене виробництво підприємства, враховуючи сировину і матеріали, призначені для використання в процесі виробництва [269, МСФЗ (IAS) 2, п.8]. У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» регламентовані конкретні об'єкти, які можна уналежити до запасів підприємства [268, п. 6]. Таким чином, зміст поняття «запаси» у міжнародному стандарті ширше, ніж в українському ПСБО.

Загальний принцип формування собівартості запасів в українських нормативних документах [268, п. 9], на нашу думку, збігаються з регламентаціями міжнародних стандартів [269, МСФЗ (IAS) 2, п. 10], оскільки до собівартості запасів надежать витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням або виготовленням запасів, та не враховуються загальногосподарські та інші аналогічні витрати, безпосередньо не пов'язані з цим процесом. Як до українських, так і до міжнародних стандартів у витрати на придбання запасів включаються вартість покупки, імпортні мита і податки (крім тих, які згодом відшкодовуються податковими органами), транспортні та інші витрати, пов'язані безпосередньо з процесом придбання запасів.

У МСФЗ (IAS) 2 розглядаються методи оцінки собівартості запасів і способи розрахунку собівартості [269, МСФЗ (IAS) 2, п.п. 21-27]. До методів оцінки належать метод обліку за нормативними затратами або метод обліку за роздрібними цінами. А до способів розрахунку собівартості: специфічна ідентифікація витрат, метод середньозваженої собівартості і метод ФІФО. У національному стандарті методи оцінки і способи розрахунку собівартості називаються методами вибуття запасів [268, п. 16]. Простежується підміна понять і нерозуміння суті визначення собівартості запасів українськими розробниками.

Основні показники, які необхідно розкривати про запаси, виходячи з оцінки корисності інформації представлені у табл. 29:

Таблиця 29

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо запасів

(власна розробка)

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Принципи облікової політики, прийняті для оцінки запасів	+		Використовуваний спосіб розрахунку собівартості
2	Балансова вартість			- Загальна балансова вартість запасів і балансова вартість запасів у класифікаціях, використовуваних даним підприємством; - Балансова вартість запасів, які обліковуються за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на їх продаж; - Балансова вартість запасів, закладених в якості забезпечення зобов'язань
3	Витрати періоду			- Величина запасів, визнана як витрати протягом звітного періоду; - Суми будь-яких уцінок; - Величина повернення будь-якого списання (уцінки), яка визнається як дохід; - Обставини або події, що призвели до відновлення списання запасів

Розкриття облікової інформації про розглянуті вище активи не є повним та остаточним. Ми спробували розглянути основні показники і виявити відмінності між національною системою і міжнародними стандартами, з метою рекомендації українським підприємствам підвищити якість корпоративної звітності шляхом застосування матриці корисності (мінімальних статей звітності, які підприємства зобов'язані навести в Примітках).

Оцінка корисності облікової інформації про зобов'язання підприємства

Одним із непростих завдань формування фінансової звітності є необхідність відображення інформації про податкові зобов'язання компаній у зв'язку з можливістю різних підходів до їх відображення в обліку.

У міжнародних стандартах фінансової звітності, облік зобов'язань організації з податку на прибуток регламентується МСФЗ (IAS) 12 «Податки на прибуток» [270]. У системі національних українських стандартів - ПСБО 17 «Податок на прибуток» [271] та Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці» [272]. Уважаємо, що ідея і термінологія відкладеного оподаткування в ПСБО 17 багато в чому адаптовані до МСФЗ (IAS) 12. Рівень конвергенції - високий (див. п.3.4.). Однак сам факт того, що в українському законодавстві існує два стандарти, що регламентують по суті одне і теж явище, свідчить про значні розбіжності.

Вимагаючи відображення у фінансовій звітності не тільки поточних, але і відкладених податкових зобов'язань (активів), вітчизняний та міжнародний стандарти по-різному регламентують порядок їх визначення. Згідно ПСБО 17, причиною виникнення відстрочених податкових зобов'язань (активів) є тимчасові різниці, що представляють собою доходи і витрати, які формують балансовий прибуток в одному періоді, а податкову базу для податку та прибуток – в іншому

Тимчасова різниця – різниця між оцінкою активу або зобов'язання за даними фінансової звітності та податковою базою цього активу або зобов'язання відповідно. [271, п. 3]. В МСФО (IAS) 12 таку різницю називають терміновою [270, МСФО (IAS) 12, п. 17].

Зіставлення переліків тимчасових різниць, регламентованих Положенням стандартом обліку «Податкові різниці» та міжнародним стандартами, приводить до висновку про значно ширший діапазон причин, що зумовлюють виникнення відстрочених податкових зобов'язань (активів)

згідно з МСФЗ (IAS) 12, у порівнянні з вищезазначеним ПСБО. Вживаний в МСФЗ (IAS) 12 метод зобов'язань за балансом потребує відображення в балансі організації всіх відкладених податкових зобов'язань (активів), обумовлених відмінністю балансової вартості активів та зобов'язань від їх податкової бази, тобто сумою, що присвоюється активу або зобов'язанню для цілей оподаткування.

На думку автора, розроблений Міністерством фінансів документ «Податкові різниці» не несе жодного смислового навантаження і повністю суперечить практиці міжнародного обліку, тому необхідно його скасувати.

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо зобов'язань по податку на прибуток такі:

Таблиця 30

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо податку на прибуток

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Компоненти витрат (доходу) з податку			- Будь-яке коригування поточного податку щодо попередних періодів, визнані у звітному періоді; - Суму витрат (доходу) відстрочених податкових, у зв'язку з виникненням і погашенням тимчасових різниць; - Відкладені витрати з податку, у зв'язку зі змінами в ставок оподаткування або введення нових податків; - Суму витрат (доходу) з податку, що стосується тих змін облікової політики та помилок, які включаються до складу прибутку чи збитку відповідно до МСФЗ (IAS) 8, оскільки їх не можна обліковувати ретроспективно; - Сукупність поточний і відстрочений податок, пов'язаний зі статтями, які дебетуються або кредитуються на рахунку власного капіталу

Продовження табл. 30

2	Залежність між витратами з податку і обліковим прибуткомЗалежність між витратами з податку і обліковим прибутком			- Числова звірка витрат (доходу) з податку і результатів множення бухгалтерського прибутку на застосовну ставку (застосовні ставки) податку з розкриттям інформації про метод розрахунку застосовної ставки (застосовних ставок) податку; або - Числова звірка середньої ефективної ставки податку та застосовної ставки податку з розкриттям інформації про метод розрахунку застосовної ставки податку;
3	Сукупна сума тимчасових різниць, пов'язаних з інвестиціями в дочірні підприємства, відділення та асоційовані підприємства			
4.	Витрати з податку з припиненої діяльності			- Сума відкладених податкових активів і зобов'язань, визнаних у звіті про фінансовий стан, за кожним періодом; - Сума доходу або відстрочених податкових витрат, визнана у прибутку чи збитку, якщо вона не очевидна зі змін у сумах, визнаних у звіті про фінансове становище;
5.	Сума відкладеного податкового активу та характер даних, на основі яких він був визнаний			- Використання відкладеного податкового активу залежить від майбутнього оподатковуваного прибутку, що перевищує прибуток, що виникає з відновлення існуючих тимчасових різниць; і - Підприємство понесло збитків у поточному, або в попередньому періоді- використання відкладеного податкового активу залежить від майбутнього

Продовження табл. 30

				оподатковуваного прибутку, що перевищує прибуток, що виникає з відновлення існуючих тимчасових різниць; і - Підприємство понесло збитків у поточному, або в попередньому періоді в податковій юрисдикції, до якої відноситься відстрочений податковий актив, у податковій юрисдикції, до якої відноситься відстрочений податковий актив.

Одним із складних стандартів у міжнародному обліку вважається IAS 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» [273]. В українському обліку досі не розроблений стандарт, аналогічний IAS 37. Однак з позицій розкриття корисності інформації він дуже важливий. Розглянемо основні показники облікової інформації щодо резервів, умовних зобов'язань і умовних активів.

Таблиця 31

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо резервів, умовних зобов'язань та умовних активів

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Клас резервів	+		-Балансова вартість на початок і кінець звітного періоду; -Додаткові резерви, визнані протягом періоду, включаючи збільшення існуючих резервів; -Суми, використані (тобто реально понесені й списані за рахунок резерву) протягом періоду; -Невикористання суми, відновлені протягом періоду; і - Зрощення дисконтованої суми за звітний період з плином часу і результат змін ставки дисконтування.
2	По кожному виду резервів			Коротка інформація характеру зобов'язання та очікувані терміни вибуття пов'язаних з ним економічних вигод;

Продовження табл. 31

				-Характер невизначеності щодо величини і термінів їх вибуття; -Величину будь-якого очікуваного відшкодування, із зазначенням суми активу, який був визнаний щодо цього очікуваного відшкодування.

Одним із найбільш проблемних питань фінансової звітності компаній на міжнародному рівні є забезпечення порівнянності інформації про фінансові інструменти. Не випадково саме ті міжнародні стандарти, що регламентують облік зазначених об'єктів - МСФЗ (IAS) 32 та МСФЗ (IAS) 39, IFRS 7 і IFRS 9 піддавалися останнім часом найбільшим корегуванням і змінам у Комітеті з міжнародних стандартів. Ці ж стандарти довгий час були каменем спотикання на шляху прийняття системи МСФЗ Комісією Європейського Союзу для формування звітності європейськими компаніями, чиї цінні папери котируються на світових біржах. Тривалі зміни міжнародних стандартів, що регламентують питання обліку фінансових інструментів, і суттєві відмінності у вимогах по ним національних систем бухгалтерського обліку обумовлюють значні розбіжності в поданні інформації про зазначені об'єкти у фінансовій звітності організацій різних країн.

Невідповідності регламентації українських та міжнародних стандартів щодо обліку розглянутих об'єктів починаються вже з того, що стосується їх термінології, оскільки на відміну від МСФЗ українських стандартів, що регламентують облік фінансових інструментів два: ПСБО 12 «Фінансові інвестиції та ПСБО 13« Фінансові інструменти».

Застосування неоднакових понять, що стосуються фінансових інструментів, в українських і міжнародних стандартах може зумовити відмінності в розкритті зазначених об'єктів.

Проведене нами дослідження збіжності стандартів, що регламентують облік фінансових інструментів, свідчить про те, що рівень конвергенції дуже низький - усього лише 25%.

Аналізу піддавалися тільки IAS 32, IAS 39, IFRS 7, тому IFRS 9 ще не закінчений і набуває чинності тільки з 1.01.2018 року. Визначимо показники, які корисні для інвестора при прийнятті рішень.

- договірні права, що фігурують у МСФЗ (IAS) 32 [274, МСФЗ (IAS) 32, п.п. 11-17] та вимагають виплати грошових коштів, означають дебіторську заборгованість;
- договірні права на обмін потенційно вигідних фінансових інструментів виникають при придбанні векселів, облігацій, інших боргових цінних паперів.
- до пайового інструменту належить договір, що надає право на певну частку в капіталі іншої організації. До таких фінансових активів належать вкладення в пайові цінні папери.

У принципі, ці визначення ідентичні наведеним у ПСБО 13 «Фінансові інструменти» [275, п.п. 7-9].

Основною відмінністю, на нашу думку є трактування моменту визнання фінансового інструменту у звітності.

Відповідно з міжнародними стандартами фінансовий актив визнається в бухгалтерському обліку та звітності в той момент, коли в організації з'явилися на нього права згідно з договором щодо даного активу. При цьому зазначений момент визначається ступенем отримання ризиків і вигод, пов'язаних з придбаним фінансовим активом [277, МСФЗ (IAS) 39, п.п. 14, 20]. Ступінь отримання ризиків і вигод повинний оцінюватися на основі можливості зміни поточної вартості майбутніх чистих грошових потоків, що належать до даного фінансового активу [277, МСФЗ (IAS) 39, п. 21]. Момент визнання фінансових активів у фінансовій звітності, згідно МСФЗ (IAS) 39, розрізняється залежно від того, чи діяльність щодо операцій з фінансовими активами регулярна чи не належить до такої: якщо операції з купівлі фінансових активів не регулярні, то зазначені активи визнаються в обліку тільки після їх поставки і переходу на них прав. Операції з купівлі фінансових активів, що мають регулярний характер, можуть визнаватися у фінансовому обліку одним із двох способів: на дату укладення

угоди або на дату завершення розрахунків. Під датою укладення угоди розуміється день, коли організація, бере на себе зобов'язання купити актив, під датою розрахунків - день здійснення поставки фінансового активу організації.

ПСБО 13 обмежується тільки визначенням і за обсягом розглянутих моментів обліку фінансових інструментів не можна порівняти з МСФЗ 39, не кажучи вже про те, що в міжнародному обліку ще 3 стандарти присвячено цим питанням.

Розглянемо підхід до оцінки фінансових активів, які регламентовано МСФЗ (IAS) 39.

В основу класифікації фінансових активів для мети їхнього оцінювання зазначеним стандартом покладено принцип формування інвестиційного портфеля організації, що відображає наміри її керівництва продати фінансові активи або отримати доходи від їх погашення. Звернемо увагу на те, що вже при первісному визнанні фінансові активи відповідно до міжнародного стандарту оцінюються по-різному залежно від подальших намірів щодо них керівництва організації. Так, ті фінансові активи, які у подальшому повинні відображатися за справедливою вартістю, при первісному визнанні приймаються до обліку за справедливою вартістю внесеного за нього відшкодування, яка, зазвичай, визначається ціною угоди. Якщо можливість визначення ринкових цін з достатнім ступенем імовірності відсутній або обмежений, то справедлива вартість внесеного відшкодування може бути розрахована як сума всіх майбутніх платежів, дисконтована з використанням переважної ринкової ставки відсотка для аналогічного фінансового інструменту, випущеного емітентом, з аналогічним рейтингом. Фінансові активи, які в подальшому не оцінюються за справедливою вартістю при первісному визнанні приймаються до обліку за фактичними витратами, до яких залучаються суми, що сплачуються згідно з договором продавцю, винагороди та комісійні агентам, консультантам, брокерам, дилерам, збори регулюючих органів, фондових бірж, і не зараховуються премії

та дисконт за борговими цінними паперами, адміністративними та управлінськими витратами тощо.

Найкращим показником справедливої вартості фінансових активів, що мають ринкові котирування, згідно з МСФЗ (IAS) 39 є ринкова ціна.

Для визначення справедливої вартості неринкових фінансових активів міжнародним стандартом рекомендується застосовувати різні загальноприйняті у світовій практиці способи, наприклад, дисконтування грошових потоків, методом «чистих активів» або іншим способом, прийнятим для цієї мети. Амортизована вартість, згідно з МСФЗ (IAS) 39, визначається за собівартістю придбання фінансового активу з урахуванням дисконту (різниці між ціною придбання і вартістю погашення), який списується, тобто амортизується за період з моменту покупки до дати погашення фінансового активу.

Подальша оцінка за справедливою вартістю згідно з МСФЗ (IAS) 39 є найкращою і застосовується для всіх фінансових активів, за винятком позик, дебіторської заборгованості та фінансових активів, утримуваних до погашення. Останні ж оцінюються після первісного визнання в обліку за амортизованою вартістю з огляду на те, що коливання їх справедливої вартості (навіть у тому випадку, якщо вона може бути визначена з достатнім ступенем надійності) не мають значення для оцінки зазначених фінансових активів, оскільки вони не призначені для продажу. Слід врахувати, що віднесення фінансових активів до таких, які утримуються до погашення, а також до позик та дебіторської заборгованості відповідно до регламентацій міжнародних стандартів, має певні обмеження. Так, фінансові активи можуть котируватися як утримувані до погашення тільки в тому випадку, якщо організація має твердий намір утримувати їх до настання терміну погашення. Ця умова є більш суворим критерієм, ніж відсутність наміру продажу зараз. Тому в разі сумніву керівництва організації у виконанні зазначеної умови, фінансові активи повинні включатися в групу фінансових активів, наявних для продажу, та оцінюватися не за

амортизованою, а за справедливою вартістю. До позик та дебіторських заборгованостей, що оцінюванюються за амортизованою вартістю, також можуть належати тільки ті фінансові активи, які не мають котирування активного ринку. Наприклад, облігації, придбані на дату емісії на активному ринку, не можуть бути класифіковані як позики і дебіторська заборгованість, так як вони мають котирування активного ринку і, отже, повинні оцінюватися за справедливою вартістю.

Звернемо увагу також на те, що відповідно до регламентаціями МСФЗ (IAS) 39, будь-які фінансові активи можуть бути віднесені організацією в групу, що оцінюється за справедливою вартістю через прибуток або збиток або в групу, що для продажу, і, отже, оцінюватимуться в подальшому обліку за справедливою вартістю. Представлені регламентації оцінки фінансових вкладень (активів) в українські та міжнародні стандарти виявляють істотні відмінності за багатьма аспектами і вже спочатку засновані на абсолютно різних принципах.

Критерієм подальшого оцінювання фінансових вкладень за ринковою вартістю в ПСБО 12 є можливість її визначення; критерієм оцінки фінансових активів за справедливою вартістю згідно з МСФЗ (IAS) 39 - умови формування інвестиційного портфеля організації, що відображають наміри її керівництва продати фінансові активи або отримати доходи при їх погашенні. Оцінка фінансових вкладень згідно ПСБО 12 за поточною ринковою вартістю, з нашої точки зору, близька до регламентованої МСФЗ (IAS) 39 оцінки фінансових активів за справедливою вартістю, однак не є її повним еквівалентом, оскільки як справедлива вартість може використовуватися не тільки ринкова, але й інші оцінки, непередбачені українським стандартом.

Істотним питанням, на нашу думку, є облік знецінення фінансових активів (вкладень).

Згідно МСФЗ (IAS) 39 умови знецінення перевіряються для всіх фінансових активів. При наявності ознак знецінення розраховується сума, яка відшкодовується (рівна поточній

вартості майбутніх грошових потоків, дисконтованих за первісною ефективною ставки відсотка). Якщо знецінилися фінансові активи, що обліковуються за амортизованою вартістю, то відповідно до МСФЗ (IAS) 39 їхня балансова вартість зменшується до оціночного відшкодування. Сума збитку від знецінення відноситься на чистий прибуток (збиток) звітного періоду. Якщо знеціненню піддалися фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю, то суми переоцінки їхньої вартості, віднесені раніше на рахунок капіталу, повинні бути списані з рахунків капіталу й розподілені на чистий прибуток (збиток) звітного періоду [277, МСФЗ (IAS) 39, п.п. 63, 66, 67].

IFRS 7 присвячений розкриттю інформації про фінансові інструменти компанії. Метою розкриття інформації є:

- сприяння розумінню впливу фінансових інструментів на звіт про фінансову позицію, фінансовий результат і потоки грошових коштів,
- допомога в оцінюванні факторів, що впливають на суми, терміни й визначеність виникнення майбутніх грошових потоків від фінансових інструментів,
- надання даних, які допомагали б користувачеві фінансової звітності в оцінюванні ризиків, пов’язаних із фінансовими інструментами.

На нашу думку, інформація про вартість фінансових інструментів є дуже актуальною, тому вона базується на справедливій вартості, яку в Україні на сьогоднішній день визначити дуже складно. Це обумовлено, у першу чергу, інфляційними процесами і складною політичною та економічної обстановкою. Також у матриці корисності інформації, на думку автора, дуже важливо розписати всі супутні ризики, такі як: валютний ризик, кредитний ризик, ризик ліквідності.

Розглянемо згруповані показники розкриття інформації про фінансові інструменти.

- Балансова вартість фінансових активів та зобов'язань, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток, з окремим зазначенням тих активів і зобов'язань, які потрапили в цю категорію при первісному визнанні;
- Подробиці про випадки реклассифікації фінансових активів, що відбулися протягом періоду, враховуючи причини такої реклассифікації;
- Подробиці про ті фінансові активи, які були передані компанією, але за якими компанія ще зберегла істотні ризики та переваги володіння;
- Балансова вартість фінансових активів, які передали як заставу або забезпечення;
- Подробиці за операціями хеджування, враховуючи ризик, що хеджується, опис хеджувальних інструментів і хеджування тощо;
- Інформацію про справедливу вартість (для фінінструментів, що враховуються не за справедливою вартістю), або пояснення чому справедливу вартість неможливо оцінити;
- Характер та оцінку ризиків, пов'язаних із фінансовими інструментами.

Перелік необхідних розкриттів з позиції корисності інформації наведена в табл. 30.

Таблиця 32.

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо фінансовіх інструментів

(власна розробка)

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Класифікація фінансових активів та зобов'язань:	+		
1.1.	Фінансові активи / зобов'язання за справедливою вартістю з віднесенням її змін на фінансовий результат.	фінансові інстру-менти		Максимальний кредитний ризик; Обсяг деривативів, що використовуються для згладжування кредитного ризику; Зміни справедливої вартості фінінструментами під впливом флуктації кредитного ризику
1.2.	Інвестиції, утримувані до погашення			
1.3.	Позики і дебіторська заборгованість			
1.4.	Фінансові активи, наявні для продажу			
1.5.	Фіансові зобов'язання, що враховуються за вартістю, що амортизується.			Різниця між балансовою вартістю інструменту і сумою, яка має бути виплачена згідно з договором після настання терміну погашення зобов'язання
2	Припинення визнаня			Якщо компанія передала фінансові активи, які не задовольняють критеріям припинення визнання, необхідно розкрити: Характер цих активів; Ризики і вигоди, які компанія при цьому зберегла; Балансову вартість активів і пов'язаних з ними зобов'язань, які в тій чи іншій мірі ще визнаються
3	Забезпечення			Балансова вартість фінансових активів, переданих в забезпечення зобов'язань
4	Невиконання договірних зобов'язань			Випадки невиконання зобов'язань за отриманими позиками;
5	Чистий прибуток (збитки) за фінансовими інструментами			Комісійні доходи / витрати; Процентні доходи за знеціненими фінансовими активами; Збитки від знецінення по кожному класу фінансових активів
6	Хеджування			Вид хеджування; Фінансові інструменти, визначені як інструменти хеджування, їх справедлива вартість; Характер ризиків, які хеджуються
7	Справедлива вартість			Методи та припущення, що застосовуються при визначенні справедливої вартості;

Продовження табл. 32

Продовження табл. 32

				Спосіб визначення справедливої вартості, з посиланням на котирування активного ринку або ж з використанням будь-якої оціночної моделі
8	Характер і розмір ризиків			Походження і значимість для компанії; Політика керівництва щодо управління даним ризиком; Кількісна оцінка ризику за станом на звітну дату; Дані про істотні концентрації ризику

Наше дослідження лежить у царині дослідження корисності інформації показників корпоративної звітності, тому вважаємо за доцільне звернутися до стандартів, що регламентують облік лістингових компаній відповідно до авторської класифікації в п. 3.5.

До складу таких стандартів нами були уналежені:

- МСФЗ (IFRS) 2 Виплати на основі пайових інструментів;
- МСФЗ (IFRS) 8 Операційні сегменти;
- МСФЗ (IAS) 33 Прибуток на акцію;

Українські стандарти представлені такими стандартами:

- ПСБО 29 «Фінансова звітність за сегментами»;
- ПСБО 24 «Прибуток на акцію»;

Згідно з аналізом збіжності, проведеним нами в п.3.5. рівень збіжності дуже низький - 20%. А українського стандарту аналогічного IFRS 2 Виплати на основі пайових інструментів немає взагалі.

Щодо IFRS 8 «Операційні сегменти» та українського стандарту ПСБО 29 «Фінансова звітність за сегментами» можна сказати що вони абсолютно різні як за назвою, так і за змістом. Так ПСБО 29 «Фінансова звітність за сегментами» містить вимоги до облікової інформації про господарські і географічних сегментах, а IFRS 8 «Операційні сегменти» про операційні сегменти. У міжнародному стандарті основним принципом подання інформації є розкриття інформації, що дозволяє

користувачам фінансової звітності оцінити характер і фінансові наслідки діяльності, яку веде підприємство, і економічного середовища, в якому воно веде свою діяльність.

А ПСБО 29 визначає методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати, активи й зобов'язання звітних сегментів та її розкриття у фінансовій звітності.

Відповідно, визначення також відрізняються:

Операційний сегмент - це компонент підприємства:

(a) який залучений до діяльності, від якої воно може генерувати доходи і нести витрати (враховуючи доходи й витрати, пов'язані з операціями з іншими компонентами того ж підприємства),

(b) операційні результати якого регулярно розглядаються керівником підприємства, що відповідає за операційні рішення, щоб прийняти рішення про ресурси, які повинні бути розподілені на сегменти, і оцінити результати його діяльності,

(c) щодо якої є дискретна фінансова інформація [278, МСФЗ (IFRS) 8, п.8].

Звітний сегмент - господарський або географічний сегмент, який визначений підприємством за критеріями, наведеними у пунктах 6 - 9 Положення (стандарту) 29, щодо якого має розкриватися у річній фінансовій звітності інформація. [279, п. 4]

Таким чином, можна зробити висновок, що користувачі звітності, складеної за українськими стандартами не забезпечені корисною інформацією про діяльність операційних сегментів компанії.

Розглянемо основні показники IFRS 8 «Операційні сегменти», які необхідні потенційним інвесторам при прийнятті рішень. Детальний опис в табл. 32.

Таблиця 33

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо операційних сегментів

(власна розробка)

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Характер і фінансові результати господарської діяльності та економічне середовище в якій працює компанія			Загальні відомості; Дані про прибуток / збиток сегмента, активи і зобов'язання сегменту і базі оцінки;
2	Фактори, на підставі яких відбувалося визначення звітних сегментів			Організаційні здібності; Види товарів / послуг, що забезпечують доходи звітних сегментів;
3	Оцінка прибутку / збитку і сукупних активів			Дохід від зовнішніх продажів; Міжсегментний дохід; Процентні доходи; Дохід від асоційованих компаній та спільних підприємств, обліковуються за методом участі в капіталі

Фактори, на підставі яких відбувалося визначення звітних сегментів;

- інформація про прибутки, збитки, активи й зобов'язання з кожним звітним сегментом;
- бази оцінки та погодження даних за звітними сегментами;
- повторне подання інформації, відображається у звітності попередніх періодів;
- розкриття інформації про компанію (географічні регіони, вироблені товари і надані послуги);
- основні клієнти;
- даний стандарт цікавить щодо рівня розкриття інформації. Менеджмент компанії повинен застосувати професійне судження, який ступінь розкриття потрібно навести у звітах,

щоб дана інформація не стала ґрунтом для зниження конкурентоспроможності. Це не тривіальне завдання, тому стандарт вимагає повного розкриття про вироблені товари, послуги, клієнти і постачальники, що в принципі є конфіденційною інформацією в умовах ринкової економіки.

Наступні стандарти, які ми будемо розглядати це МСФЗ (IAS) 33 «Прибуток на акцію» і ПСБО 24 «Прибуток на акцію».

Мета МСФЗ (IAS) 33 «Прибуток на акцію» - встановити принципи визначення та подання інформації про прибуток на акцію з тим, щоб полегшити порівняння результатів діяльності різних підприємств за один звітний період чи одного підприємства за різні звітні періоди. Хоча інформація про прибуток на акцію і володіє певними недоліками, через відмінності у проведеній при визначенні «прибутку» обліковій політиці, однаковий розрахунок знаменника, що використовується для визначення прибутку на акцію формули дозволить поліпшити складання фінансової звітності. Головний предмет розгляду цього стандарту - розрахунок знаменника формули, що використовується для визначення прибутку на акцію [280].

Хоча в українському стандарті не акцентувалося на тому, для чого потрібно рахувати прибуток на акцію, однак за змістом всі основні визначення пов'язані саме з цим процесом - розрахунком знаменника формули, що використовується для визначення прибутку на акцію. Цьому присвячені п.п. 4-7«Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію» и п. 8 - 14 «Перерахунок чистого прибутку (збитку) на одну просту акцію» [281].

У цілому можна сказати, що за даними стандартами рівень надання корисної інформації в українському та в міжнародному обліку - високий.

Інформація про базовий і знижений прибуток (збитки) на акцію повинна бути представлена у звіті про сукупний дохід:

Виходячи з прибутку або збитку від діяльності, що припадають на власників звичайних акцій материнської компанії;

Кожного класу звичайних акцій, який дає різні права на участь у чистого прибутку за період.

Інформація про базовий і знижений прибуток на акцію повинний надаватися з однаковою ясністю для всіх представлених періодів.

Перелік необхідних розкриттів з позиції корисності інформації наведений у табл. 33.

Таблиця 34

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо прибутку на акцію

(власна розробка)

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Загальне розкриття інформації			Величини чисельника у формулі розрахунку базової і зниженої прибутку на акцію та узгодження цих величин із чистим прибутком або збитком за період; Середньозважена кількість звичайних акцій, використана в якості знаменника при розрахунку базового і зниженого прибутку на акцію, а також взаємне узгодження цих знаменників; Інструменти, які в майбутньому можуть призвести до зниження базової EPS

Аналога МСФЗ (IFRS) 2 «Виплати на основі пайових інструментів», в українському обліку немає. Метою даного стандарту є встановлення порядку складання фінансової звітності для підприємства, що здійснює операцію, яка передбачає виплати на основі акцій. Зокрема, він вимагає від підприємства відображати у складі прибутку або збитку й у фінансовому становищі вплив операцій, що передбачають виплати, засновані на акціях, включаючи витрати, пов’язані з операціями, в яких працівникам надаються опціони на акції [282].

Розглянемо основні показники, необхідні до розкриття.

Характер і обсяг операцій, що передбачають платежі з використанням акцій, які мали місце за період;

Спосіб оцінки справедливої вартості товарів / послуг або пайових інструментів отриманих / наданих протягом періоду;

Вплив витрат за операціями, що передбачає платежі з використанням акцій, на прибуток / збиток і фінансову позицію компанії.

Детальний опис в табл. 34

Таблиця 35

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо виплат на основі пайових інструментів

(власна розробка)

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Опис кожного виду операцій, що передбачають платежі з використанням акцій, що мали місце за період			Умови придбання прав; Максимальний термін дії наданих опціонів; Спосіб розрахунку; Кількість пайових опціонів (на початок періоду, наданих протягом періоду, використаних протягом періоду, на кінець періоду)
2	Спосіб оцінки справедливої вартості			Використана модель оцінки опціону; Як враховувалися цінові коливання; Інформація про спосіб визначення справедливої вартості; Модифікації
3	Вплив витрат			Сукупні витрати, визнані за період, коли отримані товари не відповідали не відповідали критеріям визнання активу; Частина сукупних витрат, що виникла у зв’язку з операціями, розрахунок за якими буде проводиться пайовими інструментами

Одним із основних стандартів є МСФЗ 18 «Дохід» та відповідний стандарт в українському обліку ПСБУ15 «Дохід». Дохід є елементом, що характеризує фінансові результати організації. Різниця між доходами й витратами звітного періоду визначає величину прибутку або збитку і, таким чином, впливає на показник власного капіталу, відображаються в бухгалтерському балансі. Разом із тим показник доходу представляє для користувачів звітності самостійний інтерес, у зв'язку з чим відповідно до більшісті національних і міжнародних стандартів він розкривається окремо в звіті про сукупний дохід. Аналіз показників звітності, проведений в п.3.5. дозволяє зробити висновок про те, що рівень конвергенції досить високий.

Однак є суттєва відмінність у визначеннях терміна «Дохід». Так згідно з МСФЗ 18 - Виручка - валове надходження економічних вигод за певний період у ході звичайної діяльності підприємства, приводить до збільшення капіталу, не пов'язаного з внесками учасників капіталу [283, п. 7]. В українському стандарті визначення доходу на наводиться, але воно є в НПСБУ1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» - доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників) [260, п. 3].

Уважаємо назва виручка ширша, ніж дохід, тому не вся виручка, що надходить у компанію, дифінуємо доходом. Що ж стосується визначення, то в міжнародних стандартах акцентується на слові «валове надходження економічних вигод», таке визначення дає чітке розуміння, що йдеться про обіг компанії, а не про чистий результат у вигляді виручки (збитку).

Є невеликі відмінності в критеріях визнання доходу. Зокрема, в українському стандарті відсутній критерій про визнання витрат - понесені або очікувані витрати, пов'язані з операцією, можна надійно оцінити [260, п. 14].

Розглянемо основні показники, що вимагають розкриття у фінансовій звітності з позицій корисності інформації.

Підприємство повинне розкривати:

- облікову політику, прийняту для визнання доходу, зокрема методи, що використовуються для визначення стадії завершеності операцій, пов'язані із наданням послуг;
- суму кожної значної статті виручки, визнаної протягом періоду, у тому числі доходу, який виникає від:

(I) продажу товарів;

(II) надання послуг;

(III) відсотків;

(IV) роялті;

(V) дивідендів;

суму доходу, який виникає від обміну товарів або послуг, включених в кожну значну статтю виручки.

Таблиця 36

Показники корисності бухгалтерської інформації щодо відображення доходу

№	Показники	Облікова політика	Облікова оцінка	Розкриття
1	Дохід від надання послуг			Методи оцінки ступеня завершеності
2	Виручка від реалізації товарів			Сума кожної значної виду виручки, визнаного протягом звітного періоду
3	Виручка від надання послуг			Сума кожної значної виду виручки, визнаного протягом звітного періоду
4	Виручка від відсотків, дивідендів, ліцензійних платежів			Сума кожної значної виду виручки, визнаного протягом звітного періоду

Було розглянуто далеко не всі об'єкти обліку, корисна і достовірна інформація про які, необхідна для прийняття рішень користувачами (інвесторами), що залишає можливість продовжити дослідження в цьому напрямку.

Результати дослідження за цим питанням представлени у роботах [285] та [286].

5.3. Нефінансова складова корпоративної звітності: проблеми розкриття інформації

Новий виток розвитку корпоративного обліку - це прояв такого виду звітності як Інтегрована звітність. Інтегрована звітність (ІЗ) - це зведення воєдино фінансової та нефінансової інформації і відображає здатність організації створювати й підтримувати свою вартість у коротко-, середньо- та довгостроковому періоді. Видимим результатом ІЗ є короткий, періодичний Інтегрований звіт.

Поява такого виду звітності з'явилося не випадковим. Розрив між потребами інвесторів для відтворення більш повної картини вартості компанії і та інформація, яка наразі міститься у фінансовій звітності, збільшується.

Інтегрована звітність покликане допомогти заповнити цей пробіл, пропонуючи основу для компаній, щоб пояснити, як процес створення цінності впливає на ринки капіталу. А також ІЗ може допомогти користувачам зазирнути за короткострокові результати компаній, щоб сформувати більш чіткі погляди на довгострокову вартість компанії.

Дослідженнями проблем сталого розвитку, створення моделі Інтегрованої звітності, а також питаннями створення вартості компаній займалися зарубіжні вчені П. Друкман, Р. Мартін, К. Баско, М. Фриго, П. Кватроне, А. Риккабони [287], М. Портер и М. Крамер [288], російські вчені Сорокіна К. О [289], Соловйова О. В., українські вчені Костирко Р. О. [290], Лоханова Н. А. [237], Давидюк Т. В. [291], Грищенко О. А. і багато інших дослідників. Актуальними питаннями досліджень залишається розробка моделі побудови Інтегрованої звітності, розробка показників звітності, що відображають збільшення або зменшення бізнесу в цілому, підтвердження даних Інтегрованої звітності незалежними експертами.

У світі перші інтегровані звіти почали з'являтися в середині 2000-х рр. У 2007 р. ініціативою Принца Уельського

«Облік стійкості» («Accounting for Sustainability») був представлений документ Connected Reporting Framework. [292]. У 2009 р. організація випустила ще один документ Connected Reporting «how to» guide. У 2010 р. ці напрацювання були передані Міжнародній Раді з ІЗ (МРІЗ).

У 2010 році під егідою Фонду бухгалтерської стабільності (A4S) і Комітету зі сталого розвитку (GRI) з метою розвитку єдиного підходу до інтегрованої звітності створена Міжнародна Рада з інтегрованою звітністю (МРІЗ). Розробки Фонду бухгалтерської стабільності (A4S) в області інтегрованої звітності були передані МРІЗ, які зосередилися на розробці Міжнародного Стандарту. У 2011 році Радою випущений документ «На один крок ближче до інтегрованої звітності. Новий підхід у XXI столітті», в якому визначено підхід МРІЗ до інтегрованого формату звіту.

Концепцію Інтегрованої звітності підтримують більше 90 глобальних компаній і 50 інституційних інвесторів, що належать до Пілотної програми Міжнародної Ради з інтегрованої звітності. Серед учасників Danone, Deloitte, HSBC, KPMG, Microsoft, Coca-Cola, Unilever, Volvo та ін., Російські компанії, які беруть участь у ПП: Держкорпорація «Росатом», ВАТ «НК Роснефть», ВАТ «НІАЕП», ФК «УРАЛСИБ. В Україні питання формування інтегрованої звітності тільки починають обговорюватися вітчизняними фінансистами великих українських корпорацій, які мають перший досвід з формування звітності сталого розвитку завдяки залученню їхніх компаній у пілотні проекти формування такої звітності (Компанія «ДТЕК», Група Метінвест, ФПГ СКМ і Корпорація «Оболонь») [293].

У грудні 2013 р. був випущений офіційний документ Концептуальні засади Міжнародної Інтегрованої звітності [294].

Значна частина Концептуальних засад Інтегрованої звітності присвячена питанням «створення вартості» компанії.

В основі підготовки Інтегрованої звітності лежать дві фундаментальні концепції:

1. Створення вартості

2. Види капіталів

А також розглядається процес створення вартості організації, заснований на семи елементах: огляд організації і зовнішнє середовище, управління, можливості та ризики, стратегія і розподіл ресурсів, бізнес модель, діяльність, перспективи на майбутнє.

Розглянемо детальніше вищенаведені фундаментальні концепції.

Створення вартості

Основна ідея полягає в тому, що вартість компанії не може створюватися лише в рамках компанії. Вартість може змінюватися з часом: під впливом зовнішнього середовища або через відносини із зацікавленими сторонами, а також залежно від доступу до різних ресурсів.

Тому в інтегрованому звіті необхідно розкривати інформацію про:

• Зовнішнє середовище, яке впливає на організацію;

• Ресурси й відносини, які використовуються в компанії;

• Як організація взаємодіє із зовнішнім середовищем і капіталами, щоб створити цінність у короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективах.

У рамках корпоративної звітності розкривається інформація про вартість, яка створюється безпосередньо для компанії, і приносить фінансовий прибуток для постачальників фінансового капіталу. У рамках Інтегрованої звітності має значення величина вартості, яка створена для інших зацікавлених сторін і суспільства в цілому.

Більше того, здатність організації для створення внутрішньої цінності пов'язана з величиною вартості, яку вона створює для інших зацікавлених сторін. Це відбувається через широкий спектр діяльності в декількох напрямках:

1. Дії компанії (наслідки бізнес операцій);

2. Відносини із зацікавленими особами (зворотний зв'язок з клієнтами по задоволеності якістю, бажання постачальників працювати з організацією, контрактні терміни й умови);

3. Взаємодія із зацікавленими особами (виконання юридичних вимог, репутація компанії) і т.д.

Якщо ці дії, відносини із зацікавленими особами, взаємодії суттєво впливають на здатність компанії створювати цінність, то вони повинні бути відображені в інтегрованому звіті.

Види капіталу

Успіх будь-якої компанії залежить від взаємодії різних видів капіталу. У Концептуальній основі інтегрованої звітності розглядаються види капіталу, представлені в табл. 36. Концептуальна основа ІЗ не вимагає, щоб всі компанії застосовували і описували зазначені категорії. Представлена класифікація капіталів вміщена в Концептуальну основу переважно для того, щоб використовувати як орієнтир, керуючись яким, компанія розглядає всі форми капіталу.

Таблиця 37

Види капіталу

(Джерело: "THE INTERNATIONAL <IR> FRAMEWORK," the International Integrated Reporting Council, December 2013)

Власна розробка на підставі [294]

	Види капіталу	Визначення	Приклади
1.	Фінансовий	Об'єднання коштів, які є у організації для використання при виробництві товарів або наданні послуг, і які надходять через фінансування	Боргове, часткове фінансування і гранти, або засоби які створюються в результаті операцій або інвестицій.
2.	Виробничий	Виробничі фізичні об'єкти (на відміну від натуральних фізичних об'єктів), які доступні для використання у виробництві товарів або надання послуг	Будівлі, споруди, об'єкти інфраструктури (наприклад, дороги, порти, мости)
3.	Інтелектуальний	Організаційні, засновані на знаннях нематеріальні активи	Інтелектуальна власність, наприклад, патенти, авторські права, програмне

Продовження табл. 37

			забезпечення, права і ліцензії; «Організаційний капітал», в т.ч. «Негласні» знання, системи, процедури та протоколи компанії.
4.	Людський	Компетенції людей, їх здібності та досвід, а також їх мотивація для інновацій	Відповідність структурі управління організації та її підтримка, підхід до управління ризиками, та етичні цінності, здатність розуміти, розробляти та впроваджувати стратегію організації, лояльність і мотивація для поліпшення процесів, товарів і послуг, включаючи їх здатність керувати, управляти і співпрацювати.
5.	Соціальний	Інституції та відносини всередині між групами зацікавлених сторін та інші професійні взаємини, а також можливість ділитися інформацією для поліпшення особистого та колективного добробуту.	Загальні норми цінності поведінки; взаємини між основними зацікавленими сторонами, а також довіру і готовність співпрацювати, які організація розвиває і прагне побудувати і захистити разом із зовнішніми зацікавленими сторонами, такими як клієнти, постачальники, бізнес-партнери, місцеві спільноти, законодавчі та регулятивні органи та особи, що визначають політику
6.	Комунікаційний		
7.	Природний	Всі поновлювані і непоновлювані природні ресурси і процеси, які надають товари або послуги, що підтримують минуле, сьогодення або майбутнє процвітання організації	Повітря, вода, земля, корисні копалини та лісу; біологічне різноманіття і здоров'я еко-системи.

Види капіталу - це потенціал вартості компанії, який зменшується, збільшується або змінюється через дії та результати компанії.

Необхідно зауважити, що величина капіталів не залишається постійно фіксованою. Існує постійний потік між капіталами й всередині капіталів. Наприклад, коли компанія покращує якість людського капіталу через навчання персоналу, витрати пов'язані із навчанням зменшують його фінансовий капітал.

Процес створення вартості зображений на рисунку 6.

Розглянемо елементи Інтегрованого звіту: огляд організації і зовнішнє середовище, управління, можливості та ризики, стратегія і розподіл ресурсів, бізнес модель, діяльність, перспективи на майбутнє.

Зовнішнє середовище, зокрема економічні умови, технологічні зміни, соціальні питання та екологічні проблеми, встановлює перелік завдань, у рамках яких діє організація. Місія та бачення охоплюють всю організацію, визначають її цілі й наміри у визначені терміни.

В основі організації лежить її бізнес модель, яка спираючись на різні види капіталу у вигляді вкладу через господарську діяльність, перетвориться в різні результати (товари, послуги, побічних продуктів і відходи). Діяльність організації та її результати приводять до впливу на величину капіталів компанії. Можливість бізнес-моделі адаптуватися до змін може вплинути на довгострокову життєздатність організації.

Бізнес заходи містять планування, проектування та виробництво виробів або перегрупування зі спеціалізованих навичок і знань у надання послуг. Заохочення культури інновації часто є ключовим видом діяльності з точки зору можливості генерування нових продуктів і послуг, передбачаючи купівельний попит, представляючи ефективне й більш ефективне використання технологій, використовуючи ресурси та звести до мінімуму несприятливий соціальний вплив або вплив на навколишнє середовище, і знайти альтернативу використання для продукції.

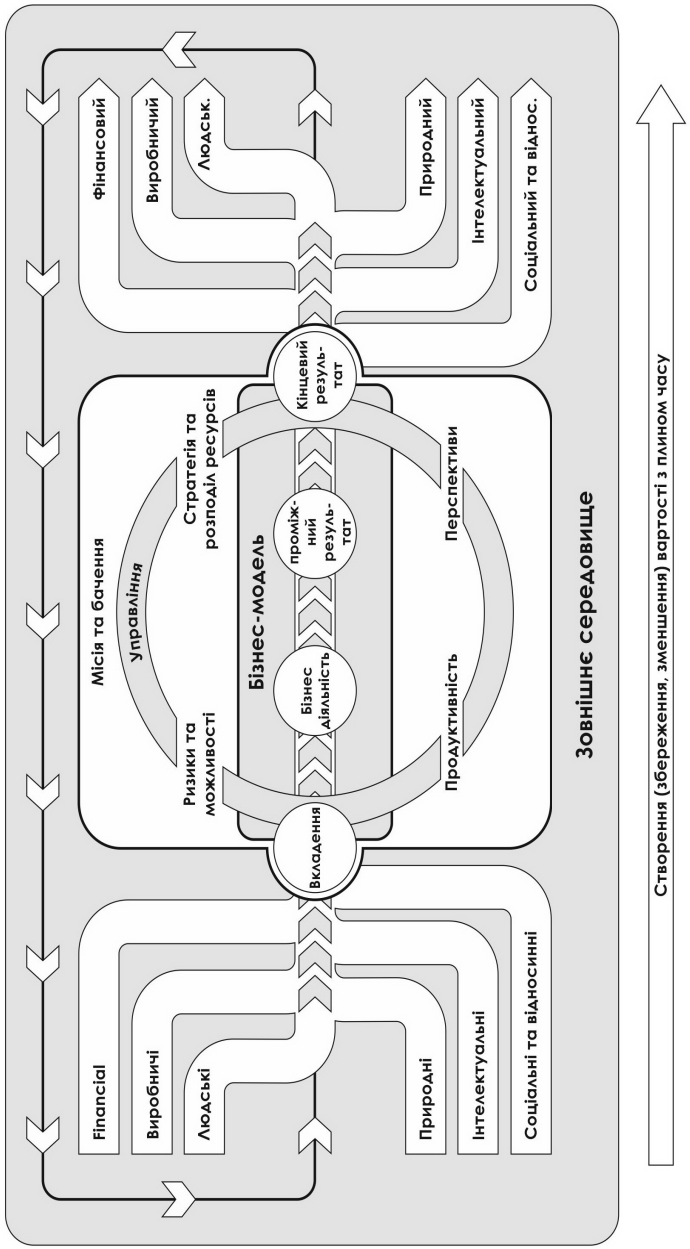

Рис. 6. Процес створення вартості
(Джерело [294])

Постійний моніторинг і аналіз зовнішнього середовища в контексті місії і бачення організації визначає ризики та можливості, що належать компанії, її стратегію та її бізнес-модель.

Стратегія організації визначає, як саме вона має намір пом'якшити або управляти ризиками й максимізувати можливості. У ній викладаються стратегічні цілі та стратегії їхнього досягнення, які реалізуються через плани розподілу ресурсів.

Організації необхідна інформація про її діяльність, для чого потрібне створення систем оцінювання та моніторингу для інформаційного забезпечення прийняття рішень. Ця система не є статичною; регулярний аналіз кожного елемента і його взаємодії з іншими елементами, а також увагу до перспектив організації на майбутнє, призводять до перегляду і доопрацювання з метою удосконалення всіх елементів.

Розглянуті фундаментальні концепції створення вартості компанії безумовно мають новаторський характер і покликані відповідати на запити зацікавлених сторін про створення вартості в різних часових періодах (короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі).

Однак, цілком очевидно, що побудова моделі інтегрованої звітності викликає низку проблем. Як зазначає дослідник Сорокіна К.В. «Одне з головних питань полягає в тому, наскільки взагалі можливо визначити в деталях інформацію, необхідну для розкриття, щоб вона була корисною». Згідно, Концептуальних засад МСФЗ [114] для того, щоб фінансова інформація була корисною, вона повинна бути доречною і достовірно представляти те, що вона призначена представляти (пункт QC4 Концептуальних засад). Доречна фінансова інформація здатна вплинути на рішення, що приймаються користувачами (див. Пункт QC6 Концептуальних засад). Для того, щоб бути ідеальним із позиції достовірного уявлення, відображення має володіти трьома характеристиками. Воно

повинно бути повним, нейтральним і не містити помилок (див. Пункт QC 12 Концептуальних засад).

Корисність фінансової інформації підвищується, якщо вона є зіставною, такою, що перевіряється, своєчасною і зрозумілою (пункт QC 4 Концептуальних засад).

Інформація є суттєвою, якщо її пропуск або спотворення можуть вплинути на рішення, що приймаються користувачами на основі фінансової інформації про конкретну організацію, що звітує – істотність – це специфічний для організації аспект доречності (див. Пункт QC 11 Концептуальних засад).

Але в Концептуальних засадах МСФЗ йдеться про фінансові показники, наскільки застосовно дане судження для нефінансових показників? Іноді навіть керівники компанії не знають, які конкретно показники необхідно аналізувати, та розкривати в ІЗ як «такі, що приводять до успіху»?

Також на думку Сорокіної К. В. [289] розумною пропозицією є розкриття для користувачів від бізнесу «драйверів успіху». Однак основною перешкодою до практичного застосування цього підходу є те, що, хоча інтуїтивно цей взаємозв'язок прозорий, потрібно чітко визначити внесок кожного драйвера, яких може бути безліч, в успіх і фінансовий результат компанії дуже складно. Ефект може бути кумулятивним, тобто від декількох драйверів, разом узятих, оцінка внеску кожного драйвера у звітності дуже суб'єктивна.

Окреслено низку проблем ІЗ у роботі Лоханової Н.А. [237]. Зокрема нею було виділено низку невирішених питань:

- забезпечення суттєвості інформації, представленої в ІЗ,
- забезпечення балансу необхідною, але не надмірною інформацією, яка може поставити під загрозу економічно сталий розвиток підприємства, підтримку балансу економічних інтересів щодо забезпечення сталого розвитку та розкриття відповідної інформації,
- питання достовірності показників, які використовуються при складанні Інтегрованої звітності.

І все-таки основною проблемою, на думку автора, є адекватне, об'єктивне, кількісне оцінювання показника цінності бізнесу, до якого й прагнули розробники моделі Інтегрованої звітності. І в той же час згідно з п. 4.53. Концептуальної основи ІЗ [114] допускається, і навіть вітаються, якісні показники, і наведені певні вимоги до них. Абсолютно незрозуміло як на практиці оцінювати вплив того чи іншого капіталу на цінність бізнесу в цілому? Чи є взаємозв'язок між змінами, наприклад у соціальному капіталі на величину бізнесу компанії і як її відстежити. Наприклад, якщо компанія профінансувала у звітному році на два соціальні заходи (допомога дитячим садочкам й інше) більше ніж у минулому році, наскільки збільшиться загальна вартість компанії і чи збільшиться взагалі (при помітному та вимірюваному зменшенні фінансового капіталу)?

Цілком очевидно, що вимірювання та оцінювання впливу зміни в тому чи іншому вигляді капіталу на вартість компанії в цілому – це методичний виклик. Необхідно спочатку розробити показники, визначити методику розрахунку впливу на вартість, перш ніж говорити про повсюдне впровадження даної моделі Інтегрованої звітності.

Красивий мальовничий звіт про досягнення компанії описаний текстом і такий, що не базується на достовірних кількісних показниках - це не більше, ніж маркетинговий хід, а не керівництво для інвестора.

Корпоративна фінансова звітність надається компаніями, і з неї існуючі та потенційні інвестори повинні витягувати корисну інформацію при прийнятті ними рішень про надання даній організації ресурсів безсумнівно має низку обмежень. Зокрема, у цій моделі корпоративної звітності не приділяється достатньо уваги таким факторам, як ризик, стратегія, нагляд і стійкість бізнес-моделі підприємства. Безумовно звітність повинна еволюціонувати у зв'язку з тим, що є необхідність відображати зміни в бізнесі, в інформаційних технологіях, у запитах

користувачів, але наскільки процес змін має бути таким революційним?

Перспективами подальших досліджень є дослідження низки проблем:

Теоретичного характеру (проблематика термінології Концептуальних засад Інтегрованої звітності, проблематика статусу ІО, сфера дії, мета, користувачі й інше).

Методичного характеру (процес складання Інтегрованої звітності як продукту цілісної облікової системи, якісні, кількісні показники, що вимірюють вартість бізнесу компанії, розвиток методологічних основ формування моделі Інтегрованої звітності та ін.).

Розглянемо проблематику відображення нефінансових показників у складі Інтегрованого звіту компаній.

Як зазначає дослідник Лоханова Н.А. - це питання є одним із найбільш проблематичних [237]. Учена вважає, що до складу показників Інтегрованої звітності досить ввести тільки 3 групи ключових показників: економічної результативності; екологічної результативності та результативності соціальної діяльності. У цілому можна погодиться з автором, що не варто допускати зайву інформацію. Але з іншого боку необхідною, на нашу думку, буде інформація про людський потенціал та ризики, якщо ми говоримо про прогнозовані вартості бізнесу, метою якого і є складання Інтегрованого звіту.

Звернемося до Концептуальних засад Інтегрованої звітності [294]. На наш погляд, дуже цікавим є визначення «Інтегрованого мислення». Інтегроване мислення передбачає активний розгляд організацією зв'язків між її різними операційними і функціональними одиницями і капіталами, які організація використовує і на які вона впливає. Інтегроване мислення забезпечує інтегроване прийняття рішень і дій, зосереджених на створенні цінності в короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періоді [294, п.1.15]. Іншими словами, організація, яка складає Інтегровану звітність націлена на діалог зацікавлених сторін. На відміну від надання

традиційної фінансової звітності, яка передбачає констатацію факту - тобто «монолог» компанії.

Інтегроване мислення можна порівняти з традиційним «ізольованим мисленням». У ньому враховується зв'язність і взаємозалежність між різними факторами, які значно впливають на здатність організації створювати цінність протягом часу, зокрема:

- капітали, які організація використовує і на які вона впливає, а також найважливіші елементи взаємозалежності, враховуючи компроміси між ними;
- здатність структури управління організації оцінювати стійкість до короткострокових збоїв і реагувати на законні потреби, інтереси та очікування зацікавлених сторін;
- як організація вибудовує свою бізнес-модель і стратегію у відповідь на можливості й ризики, які у неї виникають, а також у відповідь на серйозні зміни в її зовнішньому середовищі;
- фактори створення цінності організації, заходи, діяльність (фінансова та інша) і результати по капіталам - минулі, справжні й майбутні.

Структура не вказує конкретні показники або методи оцінки, які повинні використовуватися в інтегрованому звіті. Міжнародний комітет з Інтегрованої звітності (МКІЗ) має намір доповнювати матеріали, які готуються існуючими розробниками стандартів звітності та іншими особами, такими як галузеві органи, і не планує розробляти дублюючий зміст. Тим не менш, МКІЗ може посилатися на приклади показників і методів оцінки, розроблених іншими сторонами.

Незважаючи на те, що ІО враховує зміни у фінансовій та іншій звітності, інтегрований звіт відрізняється від інших звітів і повідомлень у багатьох моментах. Зокрема, у ньому робиться комбінований акцент на: стислість, стратегічну і перспективну спрямованість, зв'язаність інформації, капітали, бізнес-модель і здатність створювати цінність в короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий період. Основною аудиторією такого звіту є постачальники фінансового капіталу.

Інтегрований звіт дає більш широке пояснення діяльності організації, ніж традиційна звітність, завдяки тому, що в ньому описуються і, коли це можливо, оцінюються, суттєві елементи створення цінності і відносини між ними. Зокрема, вона висвітлює всі капітали, від яких залежить створення цінності (минулого, теперішнього та майбутнього), показує, як організація використовує ці капітали і як вона впливає на них [294, п.1.20].

Організації необхідна інформація про її діяльність, для чого потрібно створення систем оцінки та моніторингу для інформаційного забезпечення прийняття рішень. Ця система не є статичною; регулярний аналіз кожного елемента і його взаємодії з іншими елементами, а також увага до перспектив організації на майбутнє, призводять до перегляду та доопрацювання з метою удосконалення всіх елементів.

Успіх всіх організацій залежить від різних форм капіталу Ми висвітлювали вище структуру капіталів, передбачену Концептуальною основою ІВ: фінансовий, промисловий, інтелектуальний, людський, соціальний та комунікаційний і природний капітали. Дана категоризація необов'язково повинна застосовуватися організаціями, які готують інтегрований звіт [294, п.2.11].

Капітали є джерелами цінності, які, у тій чи іншій формі, стають ресурсами, що вкладаються в бізнес-модель організації. Вони збільшуються, зменшуються або перетворюються за допомогою дій і продуктів організації, в рамках яких вони вдосконалюються, споживаються, модифікуються, руйнуються або відчувають інший вплив таких дій і продуктів. Наприклад, фінансовий капітал організації збільшується, коли вона отримує прибуток, а якість її людського капіталу підвищується, коли співробітники краще навчені [294, п.2.13].

Кількісні показники, такі як ключові показники ефективності і монетизовані показники, можуть бути важливі для пояснення того, як організація використовує різні капітали і як вона впливає на них. Тим не менш, багато видів

використання і впливу найкраще представляти у звіті в текстовій формі, а не за допомогою кількісних показників (а в деяких випадках текстова форма є єдино можливою).

Вибір фінансових і нефінансових показників Інтегрованої звітності залежить від здатності компанії створювати цінність компанії.

Інформація, що дозволяє оцінити здатність організації створювати цінність протягом часу, передається за допомогою опису, що містить наступне: опис того, як організація використовувала і має намір використовувати різні капітали, вплив на ці капітали протягом часу і компроміси між ними, а також фактори створення цінності організації і можливості ризиків, що впливають на них. Такі фактори відображаються в структурних елементах інтегровані звіту.

Постачальники фінансового капіталу зосереджені на цінності у формі фінансового прибутку. Такий прибуток, однак, залежить від взаємозв'язків між різними типами капіталу, в якому зацікавлені інші сторони. Таким чином, інші зацікавлені сторони також можуть отримати вигоду від інформації, що міститься в інтегрованому звіті.

Традиційно значення цінності для постачальників фінансового капіталу асоціювалося з наведеною цінністю очікуваних майбутніх грошових потоків, і під створенням цінності малася на увазі зміна оцінки цінності у зв'язку з фінансовими показниками організації. Інтегрована звітність заснована на розумінні того, що майбутні грошові потоки та інші концепції цінності залежать від більш широкого спектра капіталів, взаємодій, діяльності, причин і наслідків, а також від відносин, які безпосередньо пов'язані зі змінами у фінансовому капіталі.

Цінність для цілей ІЗ, таким чином, охоплює й інші форми цінності, яку організація створює шляхом збільшення, зниження або перетворення капіталів, причому кожен із них може в кінцевому підсумку вплинути на фінансовий прибуток постачальників фінансового капіталу.

Отже, ІЗ розглядає більш широкий контекст цінності, створеної за всіма капіталам. Тим не менш, метою інтегрованої звітності є не вимір цінності організації або всіх капіталів, а, швидше, надання інформації, що дозволяє передбачуваним користувачам звіту оцінити здатність організації створювати цінність протягом часу [294, п.2.42].

Фактори цінності впливають на здатність організації створювати цінність протягом часу. Вони є здатностями, які дають організації конкурентну перевагу і над якими вона має певний ступінь контролю. Тип і поєднання чинників цінності унікальні для кожної організації. Наприклад, вони можуть містити:

фінансові фактори, такі як зростання продажів або частки ринку, стратегію ціноутворення, операційну ефективність, значущість бренду і вартість фінансового капіталу;

відносини з клієнтами, відповідна реакція на суспільні очікування та екологічні питання, інновації та корпоративне управління;

такі цінності як чесність і довіра, та командна робота.

На думку автора, такі вимоги для розкриття фінансових і нефінансових показників не дуже поєднуються з визначенням суттєвості інформації, наведеної в п. 3.25 Концептуальних засад ІЗ.

Інтегрований звіт повинен давати коротку інформацію, істотну для оцінки здатності організації створювати цінність у короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періоді.

Визначення суттєвості з метою підготовки інтегрованого звіту містить:

- визначення важливих фактів (тобто тих фактів, які вплинули на здатність організації створювати цінність протягом часу в минулому, надають такий вплив у сьогоденні або можуть надавати його в майбутньому);
- оцінка важливості таких фактів з точки зору їх відомого або потенційного впливу на створення цінності;

- пріоритетність фактів, встановлена на підставі їх важливості, з точки зору їх відомого або потенційного впливу на створення цінності.

Істотні факти вимагають відображення їх у звітності. На характер і обсяг їх відображення в інтегрованому звіті впливає характер конкретного факту і застосування всіх Провідних принципів. Процес визначення суттєвості повинен розкриватися в інтегрованому звіті для того, щоб передбачувані користувачі звіту розуміли, як приймаються рішення про залучення або вилучення певних фактів. Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що наповнення Інтегрованого звіту буде залежати винятково від професійного судження менеджменту компаній. Дуже великий ризик того, що управлінський персонал постарається виділити сильні сторони компанії, і спробувати применшити значення негативних подій. Тому, на нашу думку, розробка показників Інтегрованої звітності повинна базуватися на зовнішніх або підтверджених джерелах, але не в жодному разі на внутрішніх (управлінських) прогнозах менеджменту.

Наприклад, аналіз поточного рівня розвитку системи управління ризиками (геп-аналізу) на предмет відповідності стандартам Базель II в частині всіх трьох Компонентів (Pillar I-III) Базельської угоди. Щоб не пропустити важливі для розвитку моменти, аналіз повинен проводиться із залученням незалежних експертів з багатим міжнародним досвідом глибокої експертизи у сфері банківського регулювання. Підсумком може стати якісний майстер-план усунення невідповідностей, у рамках якого реалізуються всі поточні дії щодо заходів ризик менеджменту.

Інтегрований звіт містить наступні структурні елементи, що відповідають на відповідні питання по кожному з них:

1. Огляд організації і зовнішнє середовище
2. Управління
3 Можливості та ризики
4. Стратегія і розподіл ресурсів

5. Бізнес-модель
6. Діяльність
7. Перспективи на майбутнє

Змістовне наповнення інтегрованого звіту організації залежить від конкретних обставин даної організації. Структурні елементи, таким чином, встановлюються швидше у формі запитань, а не у формі контрольних списків розкриття певної інформації. Відповідно, вище керівництво і особи, наділені управлінськими функціями, повнні будуть застосувати професійне судження при застосуванні Провідних принципів для визначення того, яка інформація включається в звіт, а також того, як вона в ньому відбивається.

Інтегрований звіт повинен бути самодостатнім і коротким засобом передачі інформації, пов'язаним посиланнями з іншими звітами та повідомленнями, якщо зацікавлені сторони захочуть отримати додаткову інформацію [294, п.4.4].

На додаток до структурних елементів, в інтегрованому звіті слід розкривати таку інформацію:

- Процес визначення суттєвості організації;
- Органи управління, які несуть відповідальність за нагляд над інтегрованою звітністю;
- Кордон звітності і те, як вона була визначена;
- Характер і значимість істотних компромісів, що впливають на створення цінності протягом часу;
- Причина, по якій організація вважає будь-які з капіталів, визначені у структурі, несуттєвими, з урахуванням наявних обставин, якщо вона вважає їх такими.

Наше бачення того, яким повинен бути набір показників структурних елементів Інтегрованої звітності представлено таблиці 37.

Таблиця 38

Набір показників структурних елементів Інтегрованої звітності

(Власна розробка на підставі 294,295)

Структурні елементи інтегрова-ного обліку	Єлементи інтегрованого обліку	Фінансові показники	Нефінансові показники	Опис
Корпорація	Інфраструктура	Витрати на соціальні заходи	Кількість підприємств; Кількість продуктів; Кількість клієнтів; Кількість працівників	Структура групи
	Огляд ринку			Огляд економічних ситуацій
	Корпоративне управління			Схема корпоративного управління Опис ключових драйверів компанії
	Бренди	Вартість контрактів з постачальни-ками Виплата дивідендів Сплачені податки Виплати працівникам Витрати на благодійність та соціальну рекламу		Опис брендів Ланцюжок створення вартості Загальний внесок компанії у суспільство
	Корпоративна культура			Кодекс корпоративної етики
	Система комплаенс контролю			Політика комплаенс; Правила стосовно рзкриття у управління

Продовження табл. 38

				конфліктом інтересів керівників; Правила протидії корупції
Ризики	Основні фактори ризику	Ризик ліквідності Валютний ризик	Ринковий ризик Інвестиційний ризик	Країнний ризик Операційний ризик Правовий ризик Репутаційний ризик Стратегічний ризик
Стратегія				Комплексний стратегічний план; Стратегічні напрямки в усіх напрямках бізнесу Реалізація бізнес стратегій Реалізація функціональних стратегій
Фінансовий капітал	Фінансова звітність	Показники фінансової звітності	Структура рахунків клієнтів за галузями економіки	
	Фінансовий аналіз за бізнес сегментах	Звітність за сегментами		
Виробничий капітал	Географія		Кількість працівників у регіонах	Опис регіональної мережи
	Програма оптимізації витрат			Побудова сучасної та централізованої ІТ-архітектури; Уніфікація процесів на базі єдиної автоматизованої системи; Консолідація філій; Підвищення операційної ефективності за рахунок

Продовження табл. 38

				впровадження інструментів бережливого виробництва, стандартизації операцій, а також приведення чисельності співробітників у точках продажів у відповідність з попитом Удосконалення системи управління: постановка цілей і регулярне обговорення результатів роботи та заходів щодо їх поліпшення; Залучення співробітників на всіх рівнях у процес постійного вдосконалення
Людський капітал	Структура персоналу		Розподіл за віком; Динаміка зміни чисельності Розподіл за ключовими бізнес-напрямками; Гендерний баланс; Плинність персоналу та ін.	
	Внутрішня соціальна політика			Опис програм внутрішньо соціальної політики: Колективний договір; Соціальний споживчий кошик;

Продовження табл. 38

				Здоров'я та безпека на робочому місці; Мотиваційні програми.
Інтелектуальний капітал	Проекти розвитку			Опис нових проектів
	Управління залученістю персоналу			Підходи до мотивації співробітників
	Навчання персоналу		Кількість навчальних курсів; Кількість працівників пройшли навчання; Кількість годин навчання	
	Оцінка персоналу		Кількість працівників, які пройшли тестування	Основні інструменти оцінки персоналу; Основні напрями оцінки.
Природний капітал	Управління екологічними ризиками		Споживання ресурсів	Опис екологічної політики
	Витрати на екологічну безпеку		Витрати на екологічну безпеку Утилізація відходів	
	Пріоритети в галузі енергозбереження			Опис пріоритетів у галузі енергозбереження
Соціальний капітал	Благодійність		Обсяг благодійних внесків; Кількість працівників добровільно взяли участь в акціях і пожертвування	Стратегічні пріоритети благодійних програм
	Державно - приватне партнерство			Підтримка МСП; Участь у професійних організаціях; Участь у житті регіонів

Продовження табл. 38

	Соціально орієнтовані продукти			Опис продуктів (послуг) для малозабезпечених верств населення

Вважаємо, що розглянутих показників достатньо для того, щоб відповісти на основні питання, які міститися в концептуальній основі ІЗ:

Чим займається організація і якими є умови, в яких вона працює?

Як структура управління організації підтримує її здатність створювати цінність у короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий період?

Які конкретні можливості та ризики, що впливають на здатність організації створювати цінність протягом короткострокового, середньострокового і довгострокового періоду, і як організація використовує такі можливості і управляє такими ризиками?

В якому напрямку хоче розвиватися організація і який вона має намір робити це?

Якою є бізнес-модель організації і наскільки вона стійка?

Наскільки організація досягла своїх стратегічних цілей і які результати її діяльності з погляду капіталів?

Які складнощі й невизначеності можуть виникнути в організації при реалізації її стратегії, і які потенційні наслідки для її бізнес-моделі та майбутньої діяльності?

Інтегрована звітність комплексно характеризує результати діяльності суб'єктів корпоративного сектора з метою задоволення інтересів користувачів про вартість і перспективи бізнесу в цілому. ІЗ - це дорогий інструмент, тому користуватися ним зможуть тільки ті компанії, які зможуть довести свою ринкову перевагу за допомогою даних інтегрованої звітності.

Результат дослідження за цим питанням представлений у роботі [296].

ВИСНОВКИ до розділу 5

1. Розробка облікової політики має ґрунтуватися або на професійному судженні щодо об'єктів, які не регулюються конкретними стандартами, або на принципах підготовки та подання. Велике значення належить ступеню розкриття облікової інформації. З одного боку, ліквідність акцій могла б збільшитися з розкриттям додаткової інформації. З іншого боку, це супроводжується порушенням конкурентоспроможності або високими витратами, корпорації можуть не розкривати «занадто багато» інформації.

2. Можна констатувати, що в українській практиці обліку немає єдиного нормативного документа, який визначає порядок складання облікової політикі, застосування облікових оцінок та виправлення помилок.

3. Автором розроблений оптимальній склад елементів облікової політики, облікових оцінок та необхідні розкриття за основними об'єктами бухгалтерського обліку на підставі алгоритму визначення корисності облікової інформації.

4. Доведена доцільність формування Інтегрованої звітності, яка базується на оцінці вартості компанії за допомогою фінансових та нефінансових показників. Вартість, яка створюється організацією, має два взаємопов'язані аспекти: вартість безпосередньо організації, що приносить фінансовий прибуток для постачальників фінансового капітал і вартість для інших зацікавлених сторін і суспільства в цілому. Тому Інтегрований звіт покликаний розкрити інформацію про зовнішнє середовище, яка впливає на організацію; ресурси й відносини, що використовуються в компанії; і про те, як організація взаємодіє із зовнішнім середовищем і капіталами, щоб створити цінність у короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективах.

5. Побудова моделі Інтегрованої звітності викликає низку проблем, до основних можна уналежити наступні: незрозуміло наскільки взагалі можливо визначити в деталях інформацію, необхідну для розкриття в ІО, щоб вона була корисною; яким чином забезпечити баланс необхідною, але не надмірною інформацією, яка може поставити під загрозу економічно сталий розвиток підприємства. Основною проблемою складання Інтегрованої звітності є відсутність адекватної, об'єктивної, кількісної оцінки показника цінності бізнесу, до якої і прагнули розробники моделі Інтегрованої звітності. Вимірювання і оцінювання впливу зміни в тому чи іншому вигляді капіталу на вартість компанії в цілому - це методичний виклик. Рекомендовано спочатку розробити показники, визначити методику розрахунку впливу на вартість, перш ніж говорити про повне впровадження даної моделі Інтегрованої звітності.

6. Доведено, що змістовне наповнення інтегрованого звіту організації залежить від конкретних обставин даної організації. Структурні елементи, таким чином, встановлюються швидше у формі запитань, а не у формі контрольних списків розкриття певної інформації. Відповідно, вище керівництво й особи, наділені управлінськими функціями, повнні будуть застосувати професійне судження при застосуванні Провідних принципів для визначення того, яка саме інформація включається у звіт, а також того, як вона в ньому відображається.

7. Побудоване власне бачення того, яким повинен бути набір показників структурних елементів Інтегрованої звітності, для забезпечення оптимального складу інформації щодо вартості компанії.

ПІСЛЯМОВА

Оцінка стану корпоративного сектора в Україні й розвитку управління акціонерними товариствами свідчить про те, що система корпоративного управління відіграє визначальну роль у розвитку економіки. Невідповідність окремих складових системи корпоративного управління міжнародним стандартам і принципам вказує на те, що необхідно здійснити трансформацію даної системи.

На рівень розвитку корпоративного управління безпосередньо впливає якість корпоративної звітності, що подається компаніями. Високоякісна корпоративна звітність має ключове значення для підвищення транспарентності, сприяння мобілізації національних і міжнародних інвестицій, створення здорового інвестиційного клімату, підвищення довіри інвесторів і зміцнення фінансової стабільності. Ефективна та міжнародно порівнянна система звітності сприяє міжнародним потокам фінансових ресурсів, а також допомагає скорочувати масштаби корупції та неефективного використання ресурсів. Крім того, вона зміцнює міжнародну конкурентоспроможність підприємств за допомогою залучення зовнішнього фінансування і використання потенціалу міжнародних ринків.

Огляд сучасного стану корпоративного обліку та звітності довів, що головними проблемами, що заважають процесу гармонізації фінансової звітності в Україні є відсутність національної інфраструктури існування міжнародних стандартів фінансової звітності. І хоча міжнародні стандарти фінансової звітності - це високоякісний інтелектуальний продукт - повною мірою вони працюють тільки в певних економічних реаліях. Тому не потрібно прагнути зайвого «нав'язування» МСФЗ «нелістинговим» компаніям, а необхідно поступально працювати над поліпшенням економічних умов в Україні. Другий блок проблем застосування МСФЗ пов'язаний із людським фактором. Міжнародні стандарти встановлюють загальні принципи формування показників звітності. Усі

ситуації не можуть бути викладені в стандартах, саме цим і обумовлюється застосування професійного бухгалтерського судження при складанні ФЗ. Третій блок проблем пов'язаний з відсутністю структур в Україні, які повинні активно взаємодіяти з Комітетом з міжнародних стандартів для усунення технічних аспектів застосування МСФЗ (переклад останніх версій МСФЗ, Дискусійних паперів, проектів, участь в обговоренні проектів і т.д.).

Тенденції глобалізації у сфері економіки стосуються системи бухгалтерського обліку та звітності й поставили завдання вирішення міжнародних облікових проблем. Одним із таких рішень є розробка і поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Огляд досвіду впровадження МСФЗ у развинутих країнах та стану інституціонального середовища запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Європейському Союзі довів, що у ЄС працює спеціально створенний механізм впровадження МСФЗ, а також процес моніторінгу й забезпечення дотримання МСФЗ у Європі. Імплементація Директиви 2013/34 / ЄС в Україні потребує внесення змін до Господарського кодексу України, Закону про бухгалтерський облік, Закону про аудиторську діяльність, Національних стандартів бухгалтерського обліку.

Історичний огляд розвитку Концептуальних засад свідчить, що метою змін, внесених до Концептуальних засад за МСФЗ, є створення єдиної і всеохоплюючої концепції інтегрованої звітності, яка була б структурована навколо стратегічних завдань організації, її моделі бізнесу та корпоративного управління. Тим не менше, основні фінансові звіти компанії як і раніше будуть «кістяком» фінансової звітності, тому що фінансова звітність фокусується на інформаційних потребах постачальників капіталу.

У цілому можна зробити висновок, що зусилля українського уряду щодо поліпшення якості бухгалтерських стандартів, сприяє конвергенції вітчизняних П (С) БО до

МСФЗ. При аналізі рівня збіжності українських Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності нами було визначено, що рівень збіжності наближається до 52%, тобто українські стандарти тільки наполовину збігаються з МСФЗ. Цікавлять подальші дослідження конвергенції ПСБО та МСФЗ щодо прогресивних змін на рівні конвергенції в плині часу, а також проблематики застосування МСФЗ в Україні.

ДОДАТКИ

Додаток А

Product name	Orbis
Update number	132
Software version	129.00
Data update	18/02/2015 (n° 13210)
Username	odessa_1u
Export date	24/02/2015

		Step result	Search result
1.	All active companies and companies with unknown situation	122,492,492	122,492,492
2.	World region/Country/Region in country: Ukraine	3,076,862	3,033,407
3.	Listed/Unlisted companies: Publicly listed companies, Formerly publicly listed companies	94,608	1,061
	Boolean search : 1 And 2 And 3		
		TOTAL	1,061

Current search settings:
- priority given to the most recent accounts available
- exclusion of companies with no recent financial data and Public authorities/States/Governments

	Company name	Country ISO Code	City	NACE Rev. 2 Core code (4 digits)	Cons.code	Last avail.year	Category of the company
1.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ARSELORMITTAL KRYVIY RIG	UA	KRYVYI RIH	0710	C1	2013	Very large company
2.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARYSTVO MARIUPOLSKIY METALURGINIY KOMBINAT IMENIILLICHA	UA	MARIUPOL	2891	C1	2013	Very large company
3.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO METALURGIYHIY KOMBINAT AZOVSTAL	UA	MARIUPOL	2410	C1	2013	Very large company
4.	UKRNAFTA OAO	UA	KIEV	0610	U1	2013	Very large company
5.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARYSTVO SEVERNY GORNO-OBOGATITELHY KOMBINAT	UA	KRIVOY ROG	0710	C1	2013	Very large company
6.	ALCHEVSKIY METALURGIYNIY KOMBINAT PUBLICHNE AO	UA	ALCHEVSK	2410	U1	2013	Very large company
7.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK DNIPROOBLENERGO	UA	DNEPROPETROVSK	3512	C1	2013	Very large company

8.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO INHULETSYKII HIRNYCHO ZBAHACHUVALYNIY	UA	KRYVYI RIH	0710	C1	2013	Very large company
9.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KYIVENERGO	UA	KYIV	3511	C1	2013	Very large company
10.	VIDKRITE AKTSIONERNE TOVARISTVO ZAPORIZKII METAKURGINIY KOMBINAT ZAPORIZHSTAL	UA	ZAPORIZHIA	2550	C1	2013	Very large company
11.	MOTOR SICH JSC	UA	ZAPOROZHE	3030	C1	2013	Very large company
12.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO YENAKIEVSKII MATALURGIINIY ZAVOD	UA	YENAKIIEVE	2410	C1	2013	Very large company
13.	PAT DNIPROVSKII METALURGIINIY KOMBINAT IM.F.E.DZERZHINSKOGO	UA	DNIPRODZERZHYNSK	2599	C1	2013	Very large company
14.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK ZAKHIDENERGO	UA	KYIV	3512	C1	2013	Very large company
15.	ZAHIDENERGO PUBLICHNE AO	UA	LVIV	3511	U1	2013	Very large company
16.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO NIKOPOLSKIY ZAVOD FEROSPLAVIV	UA	NIKOPOL	0729	C1	2013	Very large company
17.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KONTSERN STYROL	UA	GORLOVKA	2015	C1	2013	Very large company
18.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK DNIPROENERGO	UA	ZAPORIZHIA	3511	C1	2013	Very large company
19.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARYSTVO YUZHHY GORNO-OBOGATITEKHY KOMBINAT	UA	KRIVOY ROG	0710	C1	2013	Very large company
20.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK PAVLOGRADVUGILLYA	UA	PAVLOHRAD	0510	C1	2013	Very large company
21.	MIRONIVSKIY HLIBOPRODUKT PUBLICHNE AO	UA	KIEV	4632	U1	2013	Very large company
22.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO INTERPAIP NIZHNODNIPROVSKIY TRUBOPRO-KATNIY ZAVOD	UA	DNIPROPETROVSK	2420	C1	2013	Very large company
23.	VIKRITE AKTSIONERNE TOVARISTVO POLSTAVSKII GIRNICHO-ZBAGACHUVAKNIU KOMBINAT	UA	POLTAVA	0729	C1	2013	Very large company
24.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO TSENTRENERGO	UA	KYIV	3511	C1	2013	Very large company
25.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO AVDIYIVSYKII KOKSOKHIMICHNIY ZAVOD	UA	AVDIIVKA	4671	C1	2013	Very large company
26.	UKRTELEKOM	UA	KYIV	6190	C1	2013	Very large company
27.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KOMPANIYA RAIZ	UA	KYIV	4634	C1	2013	Very large company
28.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARYSTVO TSENTRALNY GORNO-OBGATITELHY KOMBINAT	UA	KRYVYI RIH	0710	C1	2013	Very large company
29.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DONBASENERGO	UA	DONETSK	3511	C1	2013	Very large company
30.	MIRONIVSKIY ZAVOD PO VIGOTOVLENNYU KRUP I KOMBIKORMIV OAO	UA	KIEV	1091	U1	2013	Very large company

31.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK DONETSKOBLENERGO	UA	GORLOVKA	3511	C1	2013	Very large company
32.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO AZOT	UA	CHERKASY	2015	C1	2013	Very large company
33.	MENEDZHMENT TEHNOLODZHIZ ZAO	UA	DNIPROPET-ROVSK	6630	U1	2013	Very large company
34.	RAIFFEISEN BANK AVAL	UA	KIEV	6419	C2	2013	Very large company
35.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO EVRAZ SUKHA BALKA	UA	KRYVYI RIH	0710	C1	2013	Very large company
36.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ALCHEVSYKII KOKSOKHIMICHNIY ZAVOD	UA	ALCHEVSK	4671	C1	2013	Very large company
37.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO EVRAZ - DNIPROPETROVSKYI METALURGIINYI ZAVOD IM. PETROVSKOGO	UA	DNEPROPETROVSK	2410	C1	2013	Very large company
38.	KRAFT FUDZ UKRAINA OAO	UA	STARI PETRIVTSI	1082	U1	2013	Very large company
39.	VIDKRITE AKTSIONERNE TOVARISTVO ZAPORIZHZHYAOBLENERGO	UA	ZAPORIZH-ZHYA	3511	C1	2013	Very large company
40.	JSC THE STATE EXPORT-IMPORT BANK OF UKRAINE	UA	KIEV	6499	C2	2013	Very large company
41.	RIVNEAZOT PUBLICHNE AO	UA	RIVNE	2015	U1	2013	Very large company
42.	INVESTITSIYNIY KAPITAL II OAO	UA	KIEV	6499	U1	2011	Very large company
43.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO SHAKHTOUPRAVLINNYA POKROVSKE	UA	KRASNOARMIYSK	0510	C1	2013	Very large company
44.	KRYUKIVSKIY VAGONOBUDIVNIY ZAVOD PUBLICHNE AO	UA	KREMEN-CHUK	3020	U1	2013	Very large company
45.	AKTSIONERNA KOMPANIYA KHARKOVOBLENERGO	UA	KHARKIV	3512	C1	2013	Very large company
46.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ELEKTROMETALURHIYNIY ZAVOD DNIPROSPETSSTAL	UA	ZAPORIZHIA	2410	C1	2013	Very large company
47.	OJSC NAFTOPERERОBNYI KOMPLEKS GALICHINA	UA	DROHOBYCH	1920	C1	2013	Very large company
48.	PUBLINCHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KARLSBERG UKRAIYNA	UA	ZAPORIZH-ZHYA	1105	C1	2013	Very large company
49.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ENERGOPOSTACHALNA KOMPANIYA ODESAOBLENERGO	UA	ODESSA	3511	C1	2013	Very large company
50.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO POLTAVAOBLENERGO	UA	POLTAVA	3511	C1	2013	Very large company

Додаток Б

Product name	Orbis		
Update number	132		
Software version	129.00		
Data update	18/02/2015 (n° 13210)		
Username	odessa_1u		
Export date	24/02/2015		
		Step result	Search result
1.	All active companies and companies with unknown situation	122,492,492	122,492,492
2.	World region/Country/Region in country: Ukraine	3,076,862	3,033,407
3.	Listed/Unlisted companies: Publicly listed companies, Formerly publicly listed companies	94,608	1,061
4.	NACE Rev. 2 (Primary codes only): 16 - Manufacture of wood and of products of wood and cork, except furniture; manufacture of articles of straw and plaiting materials, 17 - Manufacture of paper and paper products, 19 - Manufacture of coke and refined petroleum products, 20 - Manufacture of chemicals and chemical products, 21 - Manufacture of basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations, 22 - Manufacture of rubber and plastic products, 23 - Manufacture of other non-metallic mineral products, 24 - Manufacture of basic metals, 25 - Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment, 26 - Manufacture of computer, electronic and optical products, 27 - Manufacture of electrical equipment, 28 - Manufacture of machinery and equipment nec, 29 - Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers, 30 - Manufacture of other transport equipment, 32 - Other manufacturing	5,834,437	245
	Boolean search : 1 And 2 And 3 And 4		
		TOTAL	245

Current search settings:
- priority given to the most recent accounts available
- exclusion of companies with no recent financial data and Public authorities/States/Governments

	Company name	Country ISO Code	City	2 Core code	Cons. code	Last avail. year	Category of the company
1.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ARSELORMITTAL KRYVIY RIG	UA	KRYVYI RIH	0710	C1	2013	Very large company
2.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARYSTVO MARIUPOLSKIY METALURGINIY KOMBINAT IMENIILLICHA	UA	MARIUPOL	2891	C1	2013	Very large company
3.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO METALURGIYHIY KOMBINAT AZOVSTAL	UA	MARIUPOL	2410	C1	2013	Very large company
4.	UKRNAFTA OAO	UA	KIEV	0610	U1	2013	Very large company
5.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARYSTVO SEVERNY GORNO-OBOGATITELHY KOMBINAT	UA	KRIVOY ROG	0710	C1	2013	Very large company
6.	ALCHEVSKIY METALURGIYNIY KOMBINAT PUBLICHNE AO	UA	ALCHEVSK	2410	U1	2013	Very large company
7.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK DNIPROOBLENERGO	UA	DNEPROPETROVSK	3512	C1	2013	Very large company
8.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO INHULETSYKII HIRNYCHO ZBAHACHUVALYNIY	UA	KRYVYI RIH	0710	C1	2013	Very large company
9.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KYIVENERGO	UA	KYIV	3511	C1	2013	Very large company
10.	VIDKRITE AKTSIONERNE TOVARISTVO ZAPORIZKII METAKURGINIY KOMBINAT ZAPORIZHSTAL	UA	ZAPORIZHIA	2550	C1	2013	Very large company
11.	MOTOR SICH JSC	UA	ZAPOROZHE	3030	C1	2013	Very large company
12.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO YENAKIEVSKII MATALURGIINIY ZAVOD	UA	YENAKIIEVE	2410	C1	2013	Very large company
13.	PAT DNIPROVSKII METALURGIINIY KOMBINAT IM.F.E.DZERZHINSKOGO	UA	DNIPRODZERZHYNSK	2599	C1	2013	Very large company
14.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK ZAKHIDENERGO	UA	KYIV	3512	C1	2013	Very large company
15.	ZAHIDENERGO PUBLICHNE AO	UA	LVIV	3511	U1	2013	Very large company
16.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO NIKOPOLSKIY ZAVOD FEROSPLAVIV	UA	NIKOPOL	0729	C1	2013	Very large company
17.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KONTSERN STYROL	UA	GORLOVKA	2015	C1	2013	Very large company
18.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK DNIPROENERGO	UA	ZAPORIZHIA	3511	C1	2013	Very large company
19.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARYSTVO YUZHHY GORNO-OBOGATITEKHY KOMBINAT	UA	KRIVOY ROG	0710	C1	2013	Very large company

20.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK PAVLOGRADVUGILLYA	UA	PAVLOHRAD	0510	C1	2013	Very large company
21.	MIRONIVSKIY HLIBOPRODUKT PUBLICHNE AO	UA	KIEV	4632	U1	2013	Very large company
22.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO INTERPAIP NIZHNODNIPROVSKIY TRUBOPRO-KATNIY ZAVOD	UA	DNIPROPETROVSK	2420	C1	2013	Very large company
23.	VIKRITE AKTSIONERNE TOVARISTVO POLSTAVSKII GIRNICHO-ZBAGACHUVAKNIU KOMBINAT	UA	POLTAVA	0729	C1	2013	Very large company
24.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO TSENTRENERGO	UA	KYIV	3511	C1	2013	Very large company
25.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO AVDIYIVSYKII KOKSOKHIMICHNIY ZAVOD	UA	AVDIIVKA	4671	C1	2013	Very large company
26.	UKRTELEKOM	UA	KYIV	6190	C1	2013	Very large company
27.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KOMPANIYA RAIZ	UA	KYIV	4634	C1	2013	Very large company
28.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARYSTVO TSENTRALNY GORNO-OBGATITELHY KOMBINAT	UA	KRYVYI RIH	0710	C1	2013	Very large company
29.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DONBASENERGO	UA	DONETSK	3511	C1	2013	Very large company
30.	MIRONIVSKIY ZAVOD PO VIGOTOVLENNYU KRUP I KOMBIKORMIV OAO	UA	KIEV	1091	U1	2013	Very large company
31.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK DONETSKOBLENERGO	UA	GORLOVKA	3511	C1	2013	Very large company
32.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO AZOT	UA	CHERKASY	2015	C1	2013	Very large company
33.	RAIFFEISEN BANK AVAL	UA	KIEV	6419	C2	2013	Very large company
34.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO EVRAZ SUKHA BALKA	UA	KRYVYI RIH	0710	C1	2013	Very large company
35.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ALCHEVSYKII KOKSOKHIMICHNIY ZAVOD	UA	ALCHEVSK	4671	C1	2013	Very large company
36.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO EVRAZ - DNIPROPETROVSKYI METALURGIINYI ZAVOD IM. PETROVSKOGO	UA	DNEPROPETROVSK	2410	C1	2013	Very large company
37.	KRAFT FUDZ UKRAINA OAO	UA	STARI PETRIVTSI	1082	U1	2013	Very large company
38.	VIDKRITE AKTSIONERNE TOVARISTVO ZAPORIZHZHYAOBLENERGO	UA	ZAPORIZHZHYA	3511	C1	2013	Very large company
39.	JSC THE STATE EXPORT-IMPORT BANK OF UKRAINE	UA	KIEV	6499	C2	2013	Very large company
40.	RIVNEAZOT PUBLICHNE AO	UA	RIVNE	2015	U1	2013	Very large company
41.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO	UA	KRASNOARMIYSK	0510	C1	2013	Very large company

	SHAKHTOUPRAVLINNYA POKROVSKE						
42.	KRYUKIVSKIY VAGONOBUDIVNIY ZAVOD PUBLICHNE AO	UA	KREMENCHUK	3020	U1	2013	Very large company
43.	AKTSIONERNA KOMPANIYA KHARKOVOBLENERGO	UA	KHARKIV	3512	C1	2013	Very large company
44.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ELEKTROMETALURHIYNIY ZAVOD DNIPROSPETSSTAL	UA	ZAPORIZHIA	2410	C1	2013	Very large company
45.	OJSC NAFTOPEREROBNYI KOMPLEKS GALICHINA	UA	DROHOBYCH	1920	C1	2013	Very large company
46.	PUBLINCHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KARLSBERG UKRAIYNA	UA	ZAPORIZHZHYA	1105	C1	2013	Very large company
47.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ENERGOPOSTACHALNA KOMPANIYA ODESAOBLENERGO	UA	ODESSA	3511	C1	2013	Very large company
48.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO POLTAVAOBLENERGO	UA	POLTAVA	3511	C1	2013	Very large company
49.	SAN INBEV UKRAINA OAO	UA	KIEV	1105	U1	2013	Very large company
50.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KYIVOBLENRGO	UA	KYIV	3511	C1	2013	Very large company

Додаток В

Product name	Orbis		
Update number	132		
Software version	129.00		
Data update	18/02/2015 (n° 13210)		
Username	odessa_1u		
Export date	24/02/2015		
		Step result	Search result
1.	All active companies and companies with unknown situation	122,492,492	122,492,492
2.	World region/Country/Region in country: Ukraine	3,076,862	3,033,407
3.	Listed/Unlisted companies: Publicly listed companies, Formerly publicly listed companies	94,608	1,061
4.	Main stock exchange: Ukrainian Exchange, Kiev International Stock Exchange	164	158
	Boolean search : 1 And 2 And 3 And 4		
		TOTAL	158

Current search settings:
- priority given to the most recent accounts available
- exclusion of companies with no recent financial data and Public authorities/States/Governments

	Company name	Country ISO Code	City	Rev. 2 Core code	Cons. code	Last avail. year	Category of the company
1.	ZAHIDENERGO PUBLICHNE AO	UA	LVIV	3511	U1	2013	Very large company
2.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK DNIPROENERGO	UA	ZAPORIZHIA	3511	C1	2013	Very large company
3.	MIRONIVSKIY HLIBOPRODUKT PUBLICHNE AO	UA	KIEV	4632	U1	2013	Very large company
4.	UKRTELEKOM	UA	KYIV	6190	C1	2013	Very large company
5.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO NOVOKRAMATORSYKII MASHYNOBUDIVNIY ZAVOD	UA	KRAMATORSK	2899	C1	2013	Very large company
6.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ENERGOPOSTACHALNA KOMPANIYA KHERSONOBLENERGO	UA	KHERSON	3512	C1	2013	Very large company
7.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO MYKOLAYIVOBLENERGO	UA	MYKOLAIV	3512	C1	2013	Very large company
8.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KYIVGAZ	UA	KYIV	3522	C1	2013	Very large company
9.	SUMIOBLENERGO OAO	UA	SUMI	3513	U1	2013	Very large company

10.	ZAVOD ZBK IMENI SVITLANI KOVALSKOI PUBLICHNE AO	UA	KIEV	2361	U1	2013	Very large company
11.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO VINNITTSKA KONDITERSKA FABRIKA	UA	VINNYTSIA	1082	C1	2013	Very large company
12.	ROSHEN VINNITSKIY MOLOCHNIY ZAVOD PUBLICHNE AO	UA	FLORINE	1051	U1	2013	Very large company
13.	KREMENCHUKGAZ OAO	UA	KREMENCHUK	3522	U1	2013	Very large company
14.	PUBLIC JOINT STOCK COMPANY MYKOLAIVCEMENT	UA	MYKOLAIV	2351	C1	2013	Very large company
15.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO GALYCHPHARM	UA	LVIV	2120	C1	2013	Very large company
16.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KHERSONGAZ	UA	KYIV	3522	C1	2013	Very large company
17.	KRIMHLIB OAO	UA	SIMFEROPOL	1071	U1	2013	Very large company
18.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DNIPROPETROVSKIY ZAVOD Z REMONTU TA BUDIVNITSTVA PASAZHIRSKIH VAGONIV	UA	DNIPROPETROVSK	2211	C1	2013	Very large company
19.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO PROMYSLOVO-VYROBNYCHE PIDPRYYEMSTVO KRYVBASVYBUKHPROM	UA	KRIVOY ROG	0990	C1	2013	Very large company
20.	TAVRIYA OAO	UA	NOVA KAHOVKA	1102	U1	2013	Very large company
21.	LENINSKA KUZNYA ZAVOD PUBLICHNE AO	UA	KIEV	3011	U1	2013	Very large company
22.	POLTAVSKA PTAHOFABRIKA PUBLICHNE AO	UA	STASI	0147	U1	2013	Very large company
23.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KREMENCHUTSKA KONDITERSKA FABRIKA ROSHEN	UA	KREMENCHUK	1082	C1	2013	Very large company
24.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KIROVOGRADOLIYA	UA	KIROVOHRAD	1042	C1	2013	Very large company
25.	BEREGIVSKIY RADIOZAVOD ZAO	UA	BEREGOVE	2712	U1	2013	Very large company
26.	ZAKRITIY NEDIVERSIFIKOVANIY VENCHURNIY KORPORATIVNIY INVESTITSIYNIY FOND FLORENTA AO	UA	KIEV	6430	U1	2013	Very large company
27.	TOCHPRILAD MUKACHIVSKIY ZAVOD OAO	UA	MUKACHEVO	2712	U1	2013	Very large company
28.	BOGDAN KAPITAL INVESTITSIYNIY FOND ZNVKIF OAO	UA	KIEV	6499	U1	2013	Very large company
29.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KVAZAR	UA	KYIV	2712	C1	2013	Very large company
30.	TSYURUPINSKE OAO	UA	TSYURUPINSK	1102	U1	2013	Very large company
31.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ZAPORIZKII ZAVOD METALEVYKH KONSTRUKTSII	UA	ZAPOROZHYE	2599	C1	2013	Very large company
32.	BM BANK JSC	UA	KIEV	6419	U1	2013	Very large company
33.	CHERNIGIVSKIY HLIBOKOMBINAT OAO	UA	CHERNIGIV	1071	U1	2013	Very large company

34.	MULTIPLEKS HOLDING OOO	UA	KIEV	7729	U1	2013	Very large company
35.	NIZHINSKIY HLIB OAO	UA	NIZHIN	1071	U1	2013	Very large company
36.	UKROPTKULTTOVARI OAO	UA	KIROVOGRAD	4636	U1	2013	Very large company
37.	DASHUKIVSKI BENTONITI OAO	UA	DASHUKIVKA	0812	U1	2013	Very large company
38.	ZAKRITIY NEDIVERSIFIKOVANIY VENCHURNIY KORPORATIVNIY INVESTITSIYNIY FOND MEDINVEST UKRAINA AO	UA	KIEV	6499	U1	2013	Very large company
39.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO UKRAINSKA STRAHOVA KOMPANIYA GARANT-LAIF	UA	KYIV	6511	C1	2013	Very large company
40.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO PO GAZOPOSTACHANNYU TA GAZIFIKATSIYI GADYACHHAZ	UA	KYIV	3522	C1	2013	Very large company
41.	VORONIN SHVEYNA FABRIKA OAO	UA	KIEV	1413	U1	2013	Very large company
42.	LIMAN SUDNOBUDIVNIY ZAVOD OAO	UA	MIKOLAIV	3011	U1	2013	Very large company
43.	TSUKROPROMMEHANIZATSIYA OAO	UA	GREBINKI	2893	U1	2013	Very large company
44.	AGRARNIY DIM ZAO	UA	GULYAYPOLE	0111	U1	2013	Very large company
45.	TEMP KORPORATIVNIY VENCHURNIY INVESTITSIYNIY FOND OAO	UA	KIEV	6629	U1	2013	Very large company
46.	BILOTSERKIVSKIY ZAVOD ZBK OAO	UA	BILA TSERKVA	2361	U1	2013	Very large company
47.	MLIBOR ZAO	UA	CHERNIGIV	1061	U1	2013	Very large company
48.	PUBLIC JOINT STOCK COMPANY ILYICHEVSKVNESHTRANS	UA	ILLICHIVSK	4941	C1	2013	Very large company
49.	NERUHOMIST STOLITSI OAO	UA	KIEV	6820	U1	2013	Very large company
50.	DNISTER TURISTICHNO GOTELNIY KOMPLEKS OAO	UA	LVIV	5510	U1	2013	Very large company

Додаток Г

Product name	Orbis
Update number	132
Software version	129.00
Data update	18/02/2015 (n° 13210)
Username	odessa_1u
Export date	24/02/2015

		Step result	Search result
1.	All active companies and companies with unknown situation	122,492,492	122,492,492
2.	World region/Country/Region in country: Ukraine	3,076,862	3,033,407
3.	Listed/Unlisted companies: Publicly listed companies, Formerly publicly listed companies	94,608	1,061
4.	NACE Rev. 2 (Primary codes only): 16 - Manufacture of wood and of products of wood and cork, except furniture; manufacture of articles of straw and plaiting materials, 17 - Manufacture of paper and paper products, 19 - Manufacture of coke and refined petroleum products, 20 - Manufacture of chemicals and chemical products, 21 - Manufacture of basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations, 22 - Manufacture of rubber and plastic products, 23 - Manufacture of other non-metallic mineral products, 24 - Manufacture of basic metals, 25 - Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment, 26 - Manufacture of computer, electronic and optical products, 27 - Manufacture of electrical equipment, 28 - Manufacture of machinery and equipment nec, 29 - Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers, 30 - Manufacture of other transport equipment, 32 - Other manufacturing	5,834,437	245
	Boolean search : 1 And 2 And 3 And 4		
		TOTAL	245

Current search settings:
- priority given to the most recent accounts available
- exclusion of companies with no recent financial data and Public authorities/States/Governments

	Company name	Country ISO Code	City	Rev. 2 Core code	Cons. code	Last avail. year	Category of the company
1.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARYSTVO MARIUPOLSKIY METALURGINIY KOMBINAT IMENIILLICHA	UA	MARIUPOL	2891	C1	2013	Very large company
2.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO METALURGIYHIY KOMBINAT AZOVSTAL	UA	MARIUPOL	2410	C1	2013	Very large company

3.	ALCHEVSKIY METALURGIYNIY KOMBINAT PUBLICHNE AO	UA	ALCHEVSK	2410	U1	2013	Very large company
4.	VIDKRITE AKTSIONERNE TOVARISTVO ZAPORIZKII METAKURGINIY KOMBINAT ZAPORIZHSTAL	UA	ZAPORIZHIA	2550	C1	2013	Very large company
5.	MOTOR SICH JSC	UA	ZAPOROZHE	3030	C1	2013	Very large company
6.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO YENAKIEVSKII MATALURGIINIY ZAVOD	UA	YENAKIIEVE	2410	C1	2013	Very large company
7.	PAT DNIPROVSKII METALURGIINIY KOMBINAT IM.F.E.DZERZHINSKOGO	UA	DNIPRODZERZ HYNSK	2599	C1	2013	Very large company
8.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KONTSERN STYROL	UA	GORLOVKA	2015	C1	2013	Very large company
9.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO INTERPAIP NIZHNODNIPROVSKIY TRUBOPRO-KATNIY ZAVOD	UA	DNIPROPETRO VSK	2420	C1	2013	Very large company
10.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO AZOT	UA	CHERKASY	2015	C1	2013	Very large company
11.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO EVRAZ - DNIPROPETROVSKYI METALURGIINYI ZAVOD IM. PETROVSKOGO	UA	DNEPROPETR OVSK	2410	C1	2013	Very large company
12.	RIVNEAZOT PUBLICHNE AO	UA	RIVNE	2015	U1	2013	Very large company
13.	KRYUKIVSKIY VAGONOBUDIVNIY ZAVOD PUBLICHNE AO	UA	KREMENCHUK	3020	U1	2013	Very large company
14.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ELEKTROMETALURHIYNIY ZAVOD DNIPROSPETSSTAL	UA	ZAPORIZHIA	2410	C1	2013	Very large company
15.	OJSC NAFTOPERERОBNYI KOMPLEKS GALICHINA	UA	DROHOBYCH	1920	C1	2013	Very large company
16.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO LUGANSKTEPLOVOZ	UA	LUHANSK	2892	C1	2013	Very large company
17.	SUMSKE MASHINOBUDIVNE NVO IM M V FRUNZE OAO	UA	SUMI	2899	U1	2013	Very large company
18.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DNIPROAZOT	UA	DNIPRODZERZ HYNSK	2013	C1	2013	Very large company
19.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO YASINIVSKII KOKSOKHIMICHNIY ZAVOD	UA	MAKIIVKA	1910	C1	2013	Very large company
20.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ZAPORIZHTRANSFORMATOR	UA	ZAPORIZHIA	2711	C1	2013	Very large company
21.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO NOVOKRAMATORSYKII MASHYNOBUDIVNIY ZAVOD	UA	KRAMATORSK	2899	C1	2013	Very large company
22.	PJSC KHARKIVSKA TEC-5	UA	KHARKIV	2712	C1	2013	Very large company
23.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ZAPORIZKYI ZAVOD FEROSPLAVIV	UA	ZAPORIZHIA	2410	C1	2013	Very large company

24.	VESTA DNIPRO PUBLICHNE AO	UA	DNIPROPETRO VSK	2720	U1	2013	Very large company
25.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO FARMAK	UA	KIEV	2110	C1	2013	Very large company
26.	VIDKRYTE AKTSIONERNE TOVARISTVO TURBOATOM	UA	KHARKIV	2599	C1	2013	Very large company
27.	HAYDELBERGTSEMENT UKRAINA OAO	UA	DNIPROPETRO VSK	2351	U1	2013	Very large company
28.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO ARTEMIVSKII ZAVOD PO OBROBTSI KOLOROVIKH METALIV	UA	ARTEMIVSK	2599	C1	2013	Very large company
29.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DNIPROVAGONMASH	UA	KIEV	2899	C1	2013	Very large company
30.	STAHANOVSKIY VAGONOBUDIVNIY ZAVOD OAO	UA	STAHANOV	3020	U1	2013	Very large company
31.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO EVRAZ BAGLIYKOKS	UA	DNEPRODZER ZHINSK	1910	C1	2013	Very large company
32.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DNIPROPETROVCKII METAL URGIYHIY ZAVOG IMENI KOMINTERNU	UA	DNEPROPETR OVSK	2420	C1	2013	Very large company
33.	ENERGOMASHSPETSSTAL PUBLICHNE AO	UA	KRAMATORSK	2410	U1	2013	Very large company
34.	PUBLICHNE AKTRIONERNE TOVARISTVO KRIMSKII SODABII ZAVOD	UA	KRASNOPERE KOPSK	2014	C1	2013	Very large company
35.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO PODILSKIY TSEMENT	UA	KAMIANETS-PODILSKYI	2351	C1	2013	Very large company
36.	DRUZHKIVSKIY MASHINOBUDIVNIY ZAVOD OAO	UA	DRUZHKIVKA	2892	U1	2013	Very large company
37.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO SLOVYANSKII SHLALERI-KFTP	UA	KORJUKIVKA	1712	C1	2013	Very large company
38.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO AVTOMOBILNA KOMPANIYA BOGDAN MOTORS	UA	KYIV	2932	C1	2013	Very large company
39.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO KHARTSIZKII TRUBNIY ZAVOD	UA	KHARTSYZSK	2420	C1	2013	Very large company
40.	STALKANAT SILUR VO OAO	UA	ODESA	2593	U1	2013	Very large company
41.	IVANO FRANKIVSKTSEMENT PUBLICHNE AO	UA	YAMNITSYA	2351	U1	2013	Very large company
42.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO SUMSKII ZAVOD NASOSNOGO TA ENERGETICHNOGO MASHINOBUDUVANNYA NASOSENERGOMASH	UA	SUMY	2899	C1	2013	Very large company
43.	STAHANOVSKIY ZAVOD FEROSPLAVIV OAO	UA	STAHANOV	2410	U1	2013	Very large company
44.	ZAVOD ZBK IMENI SVITLANI KOVALSKOI PUBLICHNE AO	UA	KIEV	2361	U1	2013	Very large company
45.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DTEK PEM-ENERHOVUHILLYA	UA	DONETSK	2790	C1	2013	Very large company
46.	PUBLICHNE AKTSIONERNE	UA	DNIPRODZERZ	1910	C1	2013	Very large

	TOVARISTVO EVRAZ DNIPRODZERZHYNSKIY KOKSOKHIMICHNIY ZAVOD		HYNSK				company
47.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO DNIPROVAZHMASH	UA	DNIPROPETROVSK	2841	C1	2013	Very large company
48.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO NORD	UA	DONETSK	2790	C1	2013	Very large company
49.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO VETROPAK GOSTOMELSKII SKLOZAVOD	UA	KYIV	2313	C1	2013	Very large company
50.	PUBLICHNE AKTSIONERNE TOVARISTVO UKRAINSKY GRAFIT	UA	ZAPOROZHYE	2790	C1	2013	Very large company

Додаток Д

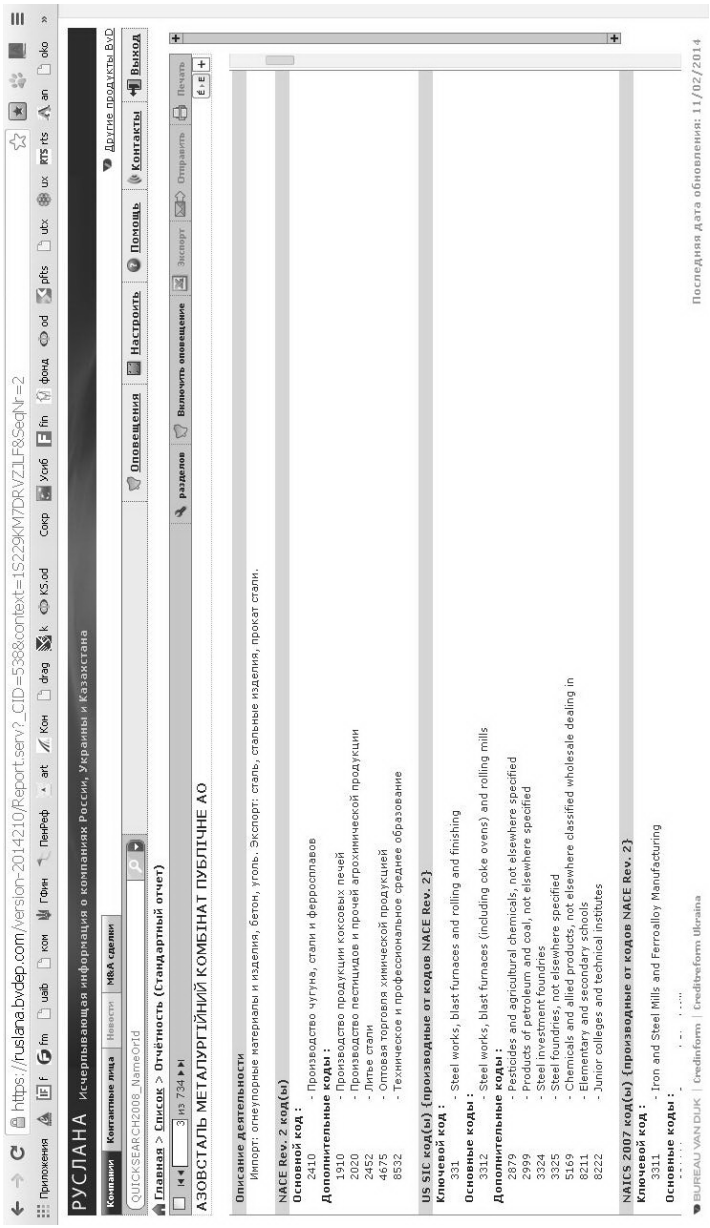

Додаток Д

https://ruslana.bvdep.com/version-2014210/Report.serv?_CID=538&context=1S229KM7DRVZJLF&SeqNr=2

РУСЛАНА Исчерпывающая информация о компаниях России, Украины и Казахстана

Компании | Контактные лица | Новости | M&A сделки

Другие продукты BvD

QUICKSEARCH2008_NameOrId

Оповещения | Настроить | Помощь | Контакты | Выход

Главная > Список > Отчётность (Стандартный отчет)

3 из 734 | разделов | Включить оповещение | Экспорт | Отправить | Печать

АЗОВСТАЛЬ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ ПУБЛІЧНЕ АО

Формат Ruslana (подробный глобальный) | Опции | Столбцы

	Uncons 31/12/2012 12 months тыс UAH	Uncons 31/12/2011 12 months тыс UAH	Uncons 31/12/2010 12 months тыс UAH	Uncons 31/12/2009 12 months тыс UAH	Uncons 31/12/2008 12 months тыс UAH	Uncons 31/12/2007 12 months тыс UAH	Uncons 31/12/2006 12 months тыс UAH	Uncons 31/12/2005 12 months тыс UAH
неконсолидированный								
Баланс								
Основные средства	12,422,501	10,991,294	11,303,942	11,808,873	5,307,544	5,184,939	4,827,290	4,062,428
Нематериальные основные средства	14,469	14,822	12,731	6,565	10,266	4,225	6,387	3,189
Материальные основные средства	12,074,335	10,810,141	10,992,764	11,448,298	4,812,342	4,766,165	4,469,340	3,815,577
Основные средства	11,315,928	9,539,422	10,093,205	10,651,309	4,096,205	2,600,428	2,203,260	2,000,313
Незавершённое строительство	758,407	1,270,719	899,559	796,989	716,137	2,165,737	2,266,080	1,815,264
Прочие основные средства	333,697	166,331	298,447	354,010	484,936	414,549	351,555	243,662
Долгосрочные финансовые инвестиции	95,441	95,510	232,467	338,180	149,177	155,494	188,653	143,138
Отсроченные налоги	226,415	58,936	51,412	0	318,115	248,232	151,046	91,993
Прочие внеоборотные активы	11,841	11,885	14,568	15,830	17,644	10,823	11,856	8,531
Оборотные средства	14,150,361	17,534,118	26,376,612	18,861,211	13,858,393	7,610,630	5,568,261	4,859,149
Запасы	2,972,164	3,829,702	2,919,825	2,031,463	1,888,373	2,048,617	1,503,997	1,388,945
Сырьё	1,583,365	2,183,055	1,710,664	1,290,739	1,203,161	1,437,935	1,058,650	941,947
Животные на выращивании и откорме	0	0	0	0	0	0	0	0
Затраты в незавершённом производстве	961,573	1,292,978	823,687	609,432	581,157	569,199	405,419	376,606

BUREAU VAN DIJK | Credinform | Creditreform Ukraina

Последняя дата обновления: 11/02/2014

Додаток Д

https://ruslana.bvdep.com/version-2014210/Report.serv?_CID=538&context=1S229KM7DRVZJLF&SeqNr=2

РУСЛАНА Исчерпывающая информация о компаниях России, Украины и Казахстана

Компании | Контактные лица | Новости | M&A сделки

Другие продукты BvD

QUICKSEARCH2008_NameOrId

Оповещения | Настроить | Помощь | Контакты | Выход

Главная > Список > Отчётность (Стандартный отчет)

3 из 734 | разделов | Включить оповещение | Экспорт | Отправить | Печать

АЗОВСТАЛЬ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ ПУБЛІЧНЕ АО

Дебиторы (=покупатели и заказчики)	10,253,097	11,984,036	22,222,433	15,875,163	9,102,653	3,797,018	2,193,470	1,188,993
Прочие оборотные средства	925,100	1,720,380	1,234,354	954,585	2,867,367	1,764,995	1,870,792	2,281,211
Прочие счета к получению	540,102	1,060,506	637,628	521,501	2,002,712	989,279	820,230	673,219
Краткосрочные финансовые вложения	0	0	0	0	6,679	14,464	16,556	19,476
Денежные средства	96,263	306,915	93,441	27,114	510,684	425,466	754,354	1,244,557
Прочие оборотные средства	288,735	352,959	503,285	405,970	347,292	335,786	279,652	343,959
Совокупные активы	26,572,862	28,525,412	37,680,554	30,723,930	19,166,076	12,795,569	10,395,500	8,921,577
Собственный капитал	13,983,310	15,061,177	15,907,611	14,975,996	9,999,121	9,333,011	7,210,760	5,995,034
Учредительный капитал	1,051,000	1,051,000	1,051,000	1,051,000	1,051,000	1,048,574	1,405,450	914,450
Прочий собственный капитал (включая резервы)	12,936,568	14,010,177	14,856,611	13,924,996	8,948,121	8,284,437	6,528,020	5,080,698
Добавочный капитал	0	0	0	0	0	0	-434	0
Резервы	276,009	276,009	276,009	276,009	276,009	276,009	276,009	204,163
Нераспределённая прибыль	5,453,188	7,725,677	7,875,542	7,835,447	7,616,943	6,948,209	4,826,220	3,807,925
Прочий собственный капитал	7,207,371	6,008,491	6,705,060	5,813,540	1,055,169	1,060,219	1,426,225	1,068,610
Долгосрочные обязательства	3,816,754	5,759,847	2,945,261	4,174,621	1,383,061	961,519	1,717,090	892,371
Долгосрочные кредиты и займы	80	0	0	1,397,375	1,347,500	883,750	1,686,139	701,389
Прочие долгосрочные обязательства	3,816,674	5,759,847	2,945,261	2,777,246	35,561	77,769	30,952	190,982
Отсроченные налоги	0	0	0	1,316,436	0	0	0	0
Прочие долгосрочные обязательства	3,816,674	5,759,847	2,945,261	1,460,810	35,561	77,769	30,952	190,982
Текущие обязательства	8,772,798	7,704,388	18,827,682	11,573,313	7,783,894	2,501,039	1,467,700	2,034,172
Ссуды	0	0	1,393,297	0	0	252,500	15	232,300
Кредиторы (поставщики и пдрядчики)	5,608,921	3,916,764	11,467,219	6,038,941	1,872,091	423,740	336,987	371,303
Прочие текущие обязательства	3,163,877	3,787,624	5,967,166	5,534,372	5,911,803	1,824,799	1,130,697	1,430,569
Задолженность перед персоналом компании	34,052	36,920	39,138	40,348	33,566	37,385	35,177	34,068
Задолженность перед внебюджетными фондами	0	0	0	0	0	0	0	0

BUREAU VAN DIJK | Credinform | Creditreform Ukraina

Последняя дата обновления: 11/02/2014

Додаток Е

https://ruslana.bvdep.com/version-2014210/Report.serv?_CID=532&context=2U1J9KM7E0RMJQA&SeqNr=268

РУСЛАНА Исчерпывающая информация о компаниях России, Украины и Казахстана

Компании | Контактные лица | Новости | M&A сделки

Другие продукты BvD

QUICKSEARCH2008_NameOrId

Оповещения | Настроить | Помощь | Контакты | Выход

Главная > Список > Отчётность (Стандартный отчет)

269 из 734 | разделов | Включить оповещение | Экспорт | Отправить | Печать

АРМАПРОМ ОАО

размер	большая	**рыночная капитализация**	n.a.
NACE Rev. 2 главный раздел	C. MANUFACTURING	**No of companies in corporate group**	7

Отраслевая принадлежность

NACE Rev. 2 код(ы)

Основной код :

2410 - Производство чугуна, стали и ферросплавов

Дополнительные коды :

2814 - Производство прочих кранов и вентилей
2829 - Производство прочих машин и оборудования общего назначения, не включенных в другие группировки
3600 - Сбор, обработка и распределение воды

US SIC код(ы) {производные от кодов NACE Rev. 2}

Ключевой код :

331 - Steel works, blast furnaces and rolling and finishing

Основные коды :

3312 - Steel works, blast furnaces (including coke ovens) and rolling mills

Дополнительные коды :

3491 - Industrial valves
3494 - Valves and pipe fittings, not elsewhere specified
3569 - General industrial machinery and equipment, not elsewhere specified
3599 - Industrial and commercial machinery and equipment, not elsewhere specified
4941 - Water supply

NAICS 2007 код(ы) {производные от кодов NACE Rev. 2}

Ключевой код :

3311 - Iron and Steel Mills and Ferroalloy Manufacturing

Основные коды :

331111 - Iron and Steel Mills

BUREAU VAN DIJK | Credinform | Creditreform Ukraina

Последняя дата обновления: 11/02/2014

Додаток Е

https://ruslana.bvdep.com/version-2014210/Report.serv?_CID=532&context=2U1J9KM7E0RMJQA&SeqNr=268

РУСЛАНА Исчерпывающая информация о компаниях России, Украины и Казахстана

Компании | Контактные лица | Новости | M&A сделки

Другие продукты BvD

QUICKSEARCH2008_NameOrId

Оповещения | Настроить | Помощь | Контакты | Выход

Главная > Список > Отчётность (Стандартный отчет)

269 из 734 | разделов | Включить оповещение | Экспорт | Отправить | Печать

АРМАПРОМ ОАО

	Uncons 31/12/2012 12 months UAH	Uncons 31/12/2011 12 months UAH	Uncons 31/12/2010 12 months UAH	Uncons 31/12/2009 12 months UAH	Uncons 31/12/2008 12 months UAH	Uncons 31/12/2007 12 months UAH	Uncons 31/12/2006 12 months UAH	Uncons 31/12/2005 12 months UAH
неконсолидированный								
Баланс								
Основные средства	28,990,000	26,187,000	13,421,000	10,836,000	26,372,000	22,579,100	22,796,100	23,859,700
Нематериальные основные средства	0	1,000	1,000	14,000	49,000	84,700	87,200	113,600
Материальные основные средства	28,179,000	25,365,000	12,589,000	9,869,000	25,281,000	21,296,100	21,923,300	22,960,500
Основные средства	10,912,000	11,748,000	11,641,000	8,742,000	25,254,000	20,888,600	21,518,100	22,441,600
Незавершённое строительство	17,267,000	13,617,000	948,000	1,127,000	27,000	407,500	405,200	518,900
Прочие основные средства	811,000	821,000	831,000	953,000	1,042,000	1,198,300	785,600	785,600
Долгосрочные финансовые инвестиции	811,000	821,000	831,000	781,000	785,000	785,600	785,600	785,600
Отсроченные налоги	0	0	0	172,000	257,000	412,700	0	0
Прочие внеоборотные активы	0	0	0	0	0	0	0	0
Оборотные средства	51,254,000	48,081,000	51,283,000	37,709,000	35,170,000	31,043,200	25,147,500	19,348,200
Запасы	41,847,000	35,114,000	24,440,000	22,072,000	21,882,000	24,682,500	21,162,900	16,002,700
Сырьё	4,883,000	6,965,000	5,723,000	6,586,000	4,427,000	3,812,400	2,673,300	2,083,000
Животные на выращивании и откорме	0	0	0	0	0	0	0	0
Затраты в незавершённом производстве	3,138,000	5,567,000	3,823,000	2,163,000	3,243,000	1,621,000	717,000	592,800
Готовая продукция	33,744,000	22,498,000	14,733,000	13,157,000	10,920,000	17,901,300	17,552,600	13,100,400
Прочие запасы и затраты	82,000	84,000	161,000	166,000	3,292,000	1,347,800	220,000	226,500
Дебиторы (=покупатели и заказчики)	4,715,000	3,169,000	20,686,000	12,774,000	12,140,000	4,223,900	1,715,300	1,871,700

BUREAU VAN DIJK | Credinform | Creditreform Ukraina

Последняя дата обновления: 11/02/2014

Додаток Е

https://ruslana.bvdep.com/version-2014210/Report.serv?_CID=532&context=2U1J9KM7E0RMJQA&SeqNr=268

РУСЛАНА Исчерпывающая информация о компаниях России, Украины и Казахстана

Компании | Контактные лица | Новости | M&A сделки

Другие продукты BvD

QUICKSEARCH2008_NameOrId

Оповещения | Настроить | Помощь | Контакты | Выход

Главная > Список > Отчётность (Стандартный отчет)

269 из 734 | разделов | Включить оповещение | Экспорт | Отправить | Печать

АРМАПРОМ ОАО

Затраты в незавершённом производстве	3,138,000	5,567,000	3,823,000	2,163,000	3,243,000	1,621,000	717,000	592,800
Готовая продукция	33,744,000	22,498,000	14,733,000	13,157,000	10,920,000	17,901,300	17,552,600	13,100,400
Прочие запасы и затраты	82,000	84,000	161,000	166,000	3,292,000	1,347,800	220,000	226,500
Дебиторы (=покупатели и заказчики)	4,715,000	3,169,000	20,686,000	12,774,000	12,140,000	4,223,900	1,715,300	1,871,700
Прочие оборотные средства	4,692,000	9,798,000	6,157,000	2,863,000	1,148,000	2,136,800	2,269,300	1,473,800
Прочие счета к получению	2,336,000	5,855,000	4,618,000	2,333,000	639,000	518,500	1,343,400	672,200
Краткосрочные финансовые вложения	0	0	0	0	0	0	0	0
Денежные средства	316,000	1,801,000	64,000	114,000	78,000	28,000	43,400	28,700
Прочие оборотные средства	2,040,000	2,142,000	1,475,000	416,000	431,000	1,590,300	882,500	772,900
Совокупные активы	80,244,000	74,268,000	64,704,000	48,545,000	61,542,000	53,622,300	47,943,600	43,207,900
Собственный капитал	29,962,000	30,288,000	26,529,000	26,526,000	26,263,000	24,907,400	27,254,800	26,211,000
Учредительный капитал	24,898,000	24,898,000	24,898,000	24,898,000	24,898,000	24,897,800	24,897,800	24,897,800
Прочий собственный капитал (включая резервы)	5,064,000	5,390,000	1,631,000	1,628,000	1,365,000	9,600	2,357,000	1,313,200
Добавочный капитал	0	0	0	0	0	0	0	0
Резервы	104,000	104,000	45,000	45,000	13,000	13,400	13,400	13,400
Нераспределённая прибыль	4,960,000	5,286,000	1,586,000	1,310,000	654,000	-858,200	-899,800	-2,568,700
Прочий собственный капитал	0	0	0	273,000	698,000	854,400	3,243,400	3,868,500
Долгосрочные обязательства	0	0	0	0	0	0	1,160,700	1,316,900
Долгосрочные кредиты и займы	0	0	0	0	0	0	0	0
Прочие долгосрочные обязательства	0	0	0	0	0	0	1,160,700	1,316,900
Отсроченные налоги	0	0	0	0	0	0	1,160,700	1,316,900
Прочие долгосрочные обязательства	0	0	0	0	0	0	0	0
Текущие обязательства	50,282,000	43,980,000	38,175,000	22,019,000	35,279,000	28,714,900	19,528,100	15,680,000
Ссуды	1,960,000	3,786,000	4,637,000	0	200,000	37,800	328,800	242,100
Кредиторы (поставщики и пдрядчики)	31,062,000	25,072,000	22,202,000	17,017,000	29,573,000	17,774,200	7,347,600	11,203,600

BUREAU VAN DIJK | Credinform | Creditreform Ukraina

Последняя дата обновления: 11/02/2014

Додаток Є

https://ruslana.bvdep.com/version-2014210/Report.serv?_CID=1168&context=2U1J9KM7E0RMJQA&SeqNr=503

РУСЛАНА Исчерпывающая информация о компаниях России, Украины и Казахстана

Компании | Контактные лица | Новости | M&A сделки

Другие продукты BvD

QUICKSEARCH2008_NameOrId

Оповещения | Настроить | Помощь | Контакты | Выход

Главная > Список > Отчётность (Стандартный отчет)

504 из 734 | разделов | Включить оповещение | Экспорт | Отправить | Печать

ПЕРШИЙ ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ АВТОРЕМОНТНИЙ ЗАВОД ОАО

Контактные координаты

Адрес	вул. Автотранспортна 5 49089 Дніпропетровськ ДНЕПРОПЕТРОВСКАЯ ОБЛАСТЬ Украина	**Номер телефона**	+380 562961752
		Номер факса	+380 562961752
		Е-мейл	darz-1-@ukr.net
		Адрес в интернете	www.darz-1.com.ua

Статус и информация по отчетности

Правовая форма	Открытое акционерное общество	**Код консолидированности**	U1
Статус	Действующее	**Дата последней отчётности**	31/12/2012
Индекс прозрачности	n.a.	**Количество поданных годовых балансов**	10
Основная биржа	Perspectiva Stock Exchange	**Отчётность опубликована в**	UAH
Индикатор независимости BvDEP	B+		

Основные финансовые показатели и отраслевая принадлежность

Выручка от реализации (Оборот))	0.2 млн USD	**Итого активов**	0.5 млн USD
Чистая прибыль за период	<0.1 млн USD	**Число работающих**	17
Размер	большая	**Рыночная капитализация**	n.a.
NACE Rev. 2 главный раздел	G. WHOLESALE AND RETAIL TRADE; REPAIR OF MOTOR VEHICLES AND MOTORCYCLES		

BUREAU VAN DIJK | Credinform | Creditreform Ukraina

Последняя дата обновления: 11/02/2014

Додаток Є

https://ruslana.bvdep.com/version-2014210/Report.serv?_CID=1168&context=2U1J9KM7E0RMJQA&SeqNr=503

РУСЛАНА Исчерпывающая информация о компаниях России, Украины и Казахстана

Компании | Контактные лица | Новости | M&A сделки | Другие продукты BvD

QUICKSEARCH2008_NameOrId | Оповещения | Настроить | Помощь | Контакты | Выход

Главная > Список > Отчётность (Стандартный отчет)

504 из 734 | разделов | Включить оповещение | Экспорт | Отправить | Печать

ПЕРШИЙ ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ АВТОРЕМОНТНИЙ ЗАВОД ОАО

Формат Ruslana (подробный глобальный) | Опции | Столбцы

	Uncons 31/12/2012 12 months UAH	Uncons 31/12/2011 12 months UAH	Uncons 31/12/2010 12 months UAH	Uncons 31/12/2009 12 months UAH	Uncons 31/12/2008 12 months UAH	Uncons 31/12/2007 12 months UAH	Uncons 31/12/2006 12 months UAH	Uncons 31/12/2005 12 months UAH
неконсолидированный								
Баланс								
Основные средства	951,900	981,300	1,271,600	1,588,900	1,616,000	1,710,800	2,201,900	2,024,100
Нематериальные основные средства	0	0	0	0	0	0	0	0
Материальные основные средства	951,900	981,300	1,271,600	1,588,900	1,616,000	1,710,800	2,201,900	2,024,100
Основные средства	951,900	981,300	1,271,600	1,588,900	1,616,000	1,710,800	2,201,900	2,024,100
Незавершённое строительство	0	0	0	0	0	0	0	0
Прочие основные средства	0	0	0	0	0	0	0	0
Долгосрочные финансовые инвестиции	0	0	0	0	0	0	0	0
Отсроченные налоги	0	0	0	0	0	0	0	0
Прочие внеоборотные активы	0	0	0	0	0	0	0	0
Оборотные средства	3,361,500	3,143,500	2,711,700	1,946,800	2,209,300	2,871,600	2,444,800	2,576,900
Запасы	3,104,900	2,909,200	2,286,200	1,551,200	1,803,500	2,545,800	2,066,500	2,270,700
Сырьё	2,998,700	2,798,400	2,158,500	1,515,000	1,682,900	2,253,600	1,329,400	862,300
Животные на выращивании и откорме	0	0	0	0	0	0	0	0
Затраты в незавершённом производстве	0	0	0	0	0	0	0	51,000

BUREAU VAN DIJK | Credinform | Creditreform Ukraina

Последняя дата обновления: 11/02/2014

Додаток Є

https://ruslana.bvdep.com/version-2014210/Report.serv?_CID=1168&context=2U1J9KM7E0RMJQA&SeqNr=503

РУСЛАНА Исчерпывающая информация о компаниях России, Украины и Казахстана

Компании | Контактные лица | Новости | M&A сделки | Другие продукты BvD

QUICKSEARCH2008_NameOrId | Оповещения | Настроить | Помощь | Контакты | Выход

Главная > Список > Отчётность (Стандартный отчет)

504 из 734 | разделов | Включить оповещение | Экспорт | Отправить | Печать

ПЕРШИЙ ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ АВТОРЕМОНТНИЙ ЗАВОД ОАО

Запасы	3,104,900	2,909,200	2,286,200	1,551,200	1,803,500	2,545,800	2,066,500	2,270,700
Сырьё	2,998,700	2,798,400	2,158,500	1,515,000	1,682,900	2,253,600	1,329,400	862,300
Животные на выращивании и откорме	0	0	0	0	0	0	0	0
Затраты в незавершённом производстве	0	0	0	0	0	0	0	51,000
Готовая продукция	106,200	110,800	127,700	36,200	120,600	292,200	86,700	189,700
Прочие запасы и затраты	0	0	0	0	0	0	650,400	1,167,700
Дебиторы (=покупатели и заказчики)	256,500	233,700	389,000	322,000	405,100	303,800	368,300	301,300
Прочие оборотные средства	100	600	36,500	73,600	700	22,000	10,000	4,900
Прочие счета к получению	0	0	0	0	200	9,200	9,400	400
Краткосрочные финансовые вложения	0	0	0	0	0	0	0	0
Денежные средства	100	600	36,500	73,600	500	12,800	600	4,500
Прочие оборотные средства	0	0	0	0	0	0	0	0
Совокупные активы	4,313,400	4,124,800	3,983,300	3,535,700	3,825,300	4,582,400	4,646,700	4,601,000
Собственный капитал	2,122,300	2,032,700	1,978,500	1,947,100	2,038,300	2,068,700	2,178,600	2,302,500
Учредительный капитал	199,100	199,100	199,100	199,100	199,100	199,100	199,100	199,100
Прочий собственный капитал (включая резервы)	1,923,200	1,833,600	1,779,400	1,748,000	1,839,200	1,869,600	1,979,500	2,103,400
Добавочный капитал	2,699,200	2,699,200	2,699,200	2,699,200	2,699,200	2,699,200	0	0
Резервы	0	0	0	0	0	0	0	0
Нераспределённая прибыль	-776,000	-865,600	-919,800	-951,200	-860,000	-829,600	-1,143,900	-758,900
Прочий собственный капитал	0	0	0	0	0	0	3,123,400	2,862,300
Долгосрочные обязательства	0	0	0	0	0	0	0	0
Долгосрочные кредиты и займы	0	0	0	0	0	0	0	0
Прочие долгосрочные обязательства	0	0	0	0	0	0	0	0
Отсроченные налоги	0	0	0	0	0	0	0	0
Прочие долгосрочные обязательства	0	0	0	0	0	0	0	0

BUREAU VAN DIJK | Credinform | Creditreform Ukraina

Последняя дата обновления: 11/02/2014

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Berle A. The Modern Corporation and Private Property / A. Berle, G. Means., 1932. – (Macmillan).
2. Мерфи Н. Разработка Кодексов наилучшей практики корпоративного управления [Електронний ресурс] / Н.Р. Нарьяна Мерфи. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/9c83840048a7e5f7a447e76060ad5911/20397_Toolkit%2B2_Vol.1.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=9c83840048a7e5f7a447e76060ad5911.
3. «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» Закон України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80. Методичні вказівки з інспектування банків. [Електронний ресурс] / Методичні вказівки з інспектування банків // ПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04.
4. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик – менеджменту в банках України [Електронний ресурс] // Постанова Правління НБУ. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо до системи управління та розкриття інформації фінансовими установами: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.12.2005 р. № 5207 [Електронний ресурс] // Информационный портал Украины. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: http://ua-info.biz/legal/baseht/ua-dmpsfe.htm.
6. Левковська Л. В. Формування корпоративного управління сталим регіональним розвитком України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. ек. наук : спец. 08.00.03 «экономика и управление национальным хозяйством» / Левковська Людмила Володимирівна – Київ, 2011. – 41 с.
7. Корпоративное управление крупным промышленным комплексом: учебное пособие / [Ю. Г. Лысенко, В. Н. Андриенко, Т. Ю. Беликова та ін.]. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2003. – 243 с.
8. Костюк О. М. Корпоративное управление в банке: монография / Олександр Миколайович Костюк. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 332 с.
9. Krakovsky A. A. Corporate governance after mass privatization: the Ukrainian perspective / A. A. Krakovsky // Working paper / A. A. Krakovsky. – Kiev, 2002.
10. Principles of Corporate Governance [Електронний ресурс] // Офіційній сайт OECD. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: http://oecdru.org/rusweb/rusfeder/5/5/corpor.htm.
11. Кондратьев В. Б. Корпоративное управление и инвестиционный процесс / Владимир Борисович Борисович Кондратьев. – Москва: Наука, 2003. – 318 с. – (ISBN: 5-02-006213-8).
12. Винислав Ю. Б. Утверждая научные принципы управления интегрированными корпорациями / Юрий Борисович Винислав. // Российский экономический журнал. – 2001. – С. 8.
13. Кныш М. И. Стратегическое управление корпорациями [Текст] : монография / М. И. Кныш, Ю. П. Тютиков, В. В. Пучков. – Санкт Петербург: СПб. : КультИнформПресс, 2002. – 240 с. – (ISBN 5-86983-026-5).
14. Райзберг Б.А В. А. Современный экономический словарь / В. А. Райзберг Б.А, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – Москва: ИНФРА-М, 2015. – 512 с. – (6-е., изд). – (ISBN: 978-5-16-003390-7, 978-5-16-009966-8).
15. Управління акціонерним товариством (корпоративне управління в Україні) : [посібник] – Київ: Британський фонд Ноу-Хау, 1999. – 186 с. – (Міжнародна фінансова корпорація).
16. Вакульчик О. М. Корпоративне управління: економіко-аналітичний аспект [Текст] : сборник научных трудов / / Олена Михайлівна Вакульчик. – Дніпропетровськ: Пороги, 2003. – 256 с. – (ISBN 966-525-441-3).
17. Формування та розвиток моделі корпоративного управління в трансформаційній економіці [Текст] : сборник научных трудов / [П. В. Круш, О. П. Кавтиш, А. В. Гречко та ін.]. – Київ: Центр учб. л-ри, 2007. – 261 с. – (ISBN 966-364-407-9).
18. Євтушевський В. А. Корпоративне управління [Текст] : підручник / Володимир Андрійович Євтушевський. – Київ: Знання, 2006. – 406 с. – (ISBN 966-346-081-4 (в опр.)).

19. Предисловие. // Корпоративное управление и развитие / – Washington DC: Международный банк реконструкции и развития Всемирный банк, 2010.
20. Beasley M. S. Fraudulent Financial Reporting: 1987-1997. An Analysis of U.S. Public Companies. Research Commissioned by the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission / M. S. Beasley, J. V. Carcello, D. R. Hermanson. – Jersey City: COSO, 1999. – 62 с.
21. Beasley M. S. Fraudulent Financial Reporting: 1998-2007. An Analysis of U.S. Public Companies. Research Commissioned by the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission / M. S. Beasley, J. V. Carcello, D. R. Hermanson. – Jersey City: COSO, 2010. – 60 с.
22. Исаев Д. Сущность корпоративного управления: современный взгляд / Д. Исаев. // Проблемы теории и практики управления (рус). – 2007. – С. 64–70.
23. Принципи корпоративного управління. // Українська інвестиційна газета. – 2002. – С. с. 8–15.
24. Баюра Д. О. Система корпоративного управління в Україні: стан та перспективи розвитку: монографія / Дмитро Олександрович Баюра. – Київ: Київ. ун-т, 2009. – 287 с. – (ISBN 978-966-439-201-0).
25. Принципы аудиторского надзора [Електронний ресурс] // IOSCO. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: https://www.iosco.org/publications/?subsection=public_reports.
26. Принципы регулярного раскрытия информации и сообщения о существенных событиях зарегистрированными на бирже компаниями [Електронний ресурс] // IOSCO. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: https://www.iosco.org/publications/?subsection=public_reports.
27. Кузіна Р. В. Економічна сутність корпоративного управління та його вплив на корпоративний облік / Р. В. Кузіна, Н. М. Ковалева. // Фаховий збірник НАСОА «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації". – 2012. – С. 71–82.
28. Доклад ЮНКТАД о мировых инвестициях [Електронний ресурс] // Официальный сайт ЮНКТАД. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: www.un.org/ru/development/surveys/docs/investments2011.pdf.

29. Назаров А. В. Приватизація як фактор формування механізму корпоративних відносин на підприємстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами» / Назаров Андрей Володимирович – Харьків, 1998. – 17 с.
30. Бондаренко І. В. Удосконалення організації управління реструктуризацією промислово – інвестиційної корпорації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Бондаренко Ігор Віталійович – Луганськ, 2004. – 21 с.
31. Гарафонова О. І. Організаційний механізм реструктуризації інтегрованих корпоративних структур : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Гарафонова Ольга Іванівна – Київ, 2006. – 19 с.
32. Рабовска С. Я. Спадкування прав засновника (учасника) корпоративного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право, міжнародне приватне право» / Рабовска Світлана Янівна – Київ, 2007. – 13 с.
33. Пішпек С. І. Формування корпоративних відносин перехідній економіці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.01.01. «Економічна теорія» / Пішпек Світлана Іванівна – Київ, 2001. – 13 с.
34. Карпенко Г. В. В Інституційні трансформації транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.05.01. «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Карпенко Ганна Василівна – Київ, 2004. – 21 с.
35. Македон В. В. Ефективність управління корпоративною власністю в умовах транзитивної економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.05.01. «світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Македон В’ячеслав Владиславович – Дніпропетровськ, 2005. – 21 с.

36. Пігуль Н. Г. Дивідендна політика як складова сучасної моделі корпоративного розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошевий обіг і кредит» / Пігуль Наталія Георгіївна – Суми, 2002. – 21 с.
37. Чердаков В. А. Науково – методичні основи формування корпоративного сектору в процесі приватизації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / Чердаков Володимир Анатолійович – Київ, 2005. – 24 с.
38. Виноградов О. А. Маркетинг в інноваційній діяльності підприємств корпоративного типу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Виноградов Олексій Анатолійович – Київ, 2006. – 21 с.
39. Єгорова Ю. В. Корпоративний сектор у трансформаційній економіці: особливості становлення і тенденції розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.01.01 «Економічна теорія» / Єгорова Юлія Валеріївна – Харьків, 2006. – 20 с.
40. Сірош М. В. Формування корпоративного сектора економіки і корпоративне управління в акціонерних товариствах (на прикладі підприємств Криму) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / Сірош Микола Васильович – Сімферополь, 2000. – 17 с.
41. Останіна Н. В. Розвиток менеджменту в корпоративних системах на основі інформаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / Останіна Наталя Вадимівна – Київ, 2002. – 15 с.
42. Крючков Л. В. Міжнародні корпоративні стратегії злиття у високотехнологічних секторах економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.05.01. «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Крючков Леонід Васильович – Київ, 2006. – 22 с.
43. Ананьєв О. М. Корпоративна система планування торгівлі та механізми її забезпечення (на матеріалах споживчої

кооперації України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.07.05 «Економіка торгівлі та послуг» / Ананьєв Олександр Миколайович – Львів, 2001. – 21 с.
44. Карачина Н. П. Ефективність корпоративного управління молочною промисловістю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.07.01 «Економіка промисловості» / Карачина Наталія Петрівна – Київ, 2005. – 23 с.
45. Хміль Л. М. Формування механізму менеджменту в корпоративному секторі банківської системи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / Хміль Лариса Миколаївна – Київ, 2001. – 23 с.
46. Селіверстова Л. С. . Вдосконалення системи корпоративного управління (на прикладі підприємств легкої промисловості) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.01. «Економіка, організація і управління підприємствами» / Селіверстова Людмила Сергіївна – Київ, 2005. – 19 с.
47. Ященко Б. В. . Екологізація управління теплоенергетичним комплексом в умовах корпоратизації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.08.01 «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / Ященко Борис Васильович – Суми, 2001. – 20 с.
48. Назарова Г. В. Організаційні структурі управління корпораціями: [монографія] / Г. В. Назарова. – Харьків: ВД «ІНЖЕК, 2004. – 420 с. – (2-ге вид., допов. і переробл).
49. Бойко О. Ю. Організаційно – економічні основи екологізації корпоративного управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.08.01. «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища» / Бойко Олена Юріївна – Суми, 2002. – 12 с.
50. Ковальска К. В. Стратегія внутрішньокорпоративного управління на підприємствах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.01. «Економіка, організація і управління підприємствами» / Ковальска Кристина Валентинівна – Київ, 2005. – 19 с.
51. Кривошапка Ю. М. Організація корпоративного управління діяльністю акціонерних товариств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.02 «Підприємництво,

менеджмент та маркетинг» / Кривошапка Юрій Миколайович – Харьків, 2002. – 18 с.
52. Миронюк В. В. Стратегія транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації світової економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Миронюк Вадим Валерійович – Київ, 2004. – 17 с.
53. Палига Є. М. Корпоративне управління виробництвом в умовах постприватизаційних відносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / Палига Євген Миколайович – Львів, 2002. – 22 с.
54. Прудка Н. В. Портфельний аналіз у корпоративному управлінні в сфері телекомунікацій (на прикладі ВАТ «Укртелеком») : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.07.04. «Економіка транспорту та зв'язку» / Прудка Наталія Володимирівна – Одеса, 2003. – 24 с.
55. Бойко О. І. Корпоративне управління в України / О. І. Бойко, В. В. Посполітак. // Пріоритети. – 2004. – №6. – С. 8–18.
56. Чечетов М.В. Корпоративне управління в умовах трансформації / М. Чечетов, О. О. Мендрул // Економіка України. – 2001. - с. 10-18.
57. Зубко А. Б. Організація обліку в акціонерних товариствах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.04. «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Зубко Алла Борисівна – Харьків, 2002. – 15 с.
58. Оністрат А. А. Організаційно - методологічні спрямування обліку і аналізу в системі оподаткування (на прикладі акціонерних товариств України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.04. «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Оністрат Андрій Аркадійович – Київ, 2005. – 20 с.
59. Поліщук І. Р. Бухгалтерський облік і контроль статутного капіталу в товариствах з обмеженою відповідальністю: теорія і методика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.04. «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Поліщук Ірина Романівна – Київ, 2006. – 22 с.

60. Брадул О. М. Теорія та методологія бухгалтерського обліку і аналізу діяльності корпорацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. ек. наук : спец. 08.00. 09. «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Брадул Олександр Михайлович – Київ, 2009. – 39 с.
61. Пилипенко О. І. Корпоративні права в системі бухгалтерського обліку [монографія] / Олексій Іванович Пилипенко. – Житомир: ФОП Кузьмін Дн. Л., 2010. – 612 с. – (ISBN 978-966-683-259-0).
62. Larcker D. Corporate Governance, Accounting Outcomes, and Organizational Performance / D. Larcker, S. Richardson, I. Tuna. // Vol. 82, No. 4. – 2007. – pp. 963–1008.
63. William R. Associations between Internal and External Corporate Governance Characteristics: Implications for Investigating Financial Accounting Restatements / R. William, L. Lihong, Z. Zinan. // Accounting Horizons. – 2012. – №26. – С. 219–237.
64. Carcello J. Corporate Governance Research in Accounting and Auditing: Insights, Practice Implications, and Future Research Directions / J. Carcello, D. Hermanson, Z. (Shelly) Ye. // A Journal of Practice & Theory. – 2011. – №30. – С. 1–31.
65. Hoitash U. Corporate Governance and Internal Control over Financial Reporting: A Comparison of Regulatory Regimes / U. Hoitash, R. Hoitash, B. Jean C.. // The Accounting Review. – 2009. – №84. – С. 839–867.
66. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл. – Москва: Финансы и статистика, 2004. – 496 с. – (3-е изд). – (ISBN 5-279-01851-1)
67. Грідчина М. В. Корпоративні фінанси (зарубіжний досвід і вітчизняна практика): [навч. посіб] / М. В. Грідчина. – Київ: МАУП, 2002. – 232 с. – (2-ге вид). – (ISBN 966-608-222-5).
68. Велш, Глен А. Основи фінансового обліку [Текст] / Г. А. Велш, Д. Г. Шорт ; пер.з англ. О. Мінін, О. Ткач. - К. : Основи, 1997. - 943 с. - ISBN 966-500-095-0
69. Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання. // ТОВ «МЕГА-ПРІНТ ПЛЮС». – 2012. – С. 74.
70. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI [Електронний ресурс] // Сайт «Законодавство

України». – 2008. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/514-17.
71. Проект Закону України Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» // Сайт «Законодавство України». – 2008. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/514-17.
72. Choi F. International accounting / F. Choi, G. Mueller. – NJ: Preutice-Hall Int., 1992. – 257 c. – (2-d ed).
73. Nobes C. Comparative International Accounting / C. Nobes, R. Parker. – Essex: Pearson Education Limited, 2008. – 22 c. – (10 - the ed). – (ISBN: 978-0-273-71476-7).
74. Roberts C. Intemational Financial Accounting: A Comparative,Approach / C. Roberts, P. Weetman, P. Gordon. – Essex: Pearson Education Limited, 2005. – 731 c. – (Third edition). – (ISBN-10: 0-273-68118-4 ISBN-13: 978-0-273-68118-2).
75. Петрук О. М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку [Текст] : монографія / Олександр Михайлович Петрук. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 420 с. – (ISBN 966-683-076-0).
76. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія / Сергій Федорович Голов. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с. – (ISBN 978-966-364-545-2).
77. Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. N 1706 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF.
78. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14.
79. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99.

80. Про заходи щодо розвитку корпоративного Управління в АТ: Указ Президента України від 21.03.2002 № 280/2002 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/2002.
81. План першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності: Указ Президента України від 10.04.2006 № 300/2006 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/300/2006.
82. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні на 2007-2012 рр. [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/searcher?&search_param=%F1%E5%F0%F2%E8%F4%B3%EA%E0%F2%E8+%E4%EB%FF+%F4%EE%EF&searchDocarch=1&searchPublishing=1&stind=2301.
83. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/2755-17.
84. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності:Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. N 419 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF.
85. Про додаткові заходи щодо розвитку фондового ринку України: Указ Президента України від 26.03.2001 № 198/2001 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/198/2001.
86. Кужельный М. В. ПСБУ: современное состояние, процессы доработки и внедрения / М. В. Кужельный, Н. М. Пархоменко. // Весник КНЄУ. – 2001. – С. 12–18.
87. Об утверждении Стратегии модернизации системы бухгалтерского учета в государственном секторе на 2007 – 2015 годы: Постанова Кабінету міністрів України від 16.01.2007 № 34 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2007. –

Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF.
88. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Висновок на проект Закону України. // Верховна Рада України. – 2009.
89. Питання Міністерства фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02. 1993 № 147 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1993. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/147-93-%D0%BF.
90. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / Михайло Семенович Пушкар. – Тернопіль: Екон. думка, 1999. – 422 с.
91. Про затвердження Положення про розкриття інформації емітентами акцій та облігацій підприємств, які знаходяться у лістингу організатора торгівлі, та Порядку заповнення форм розкриття інформації та змін до них емітентами акцій та облігацій підприємств, які знаходяться у лістингу організатора торгівлі [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0707-10.
92. Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 № 911-р [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80.
93. Бородкин А. С. «Шоковая терапия» для бухгалтерского учета / А. С. Бородкин. // Світ бух.обліку. – 1997. – С. 4–45.
94. Бутинець Ф. Ф. . Бухгалтерський облік в Україні. Міфологія. Частина 2. / Франц Францевич Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2003. – 524 с.
95. Огийчук М.Ф. Єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності в Україні та їх відповідність методології країн з розвинутою економікою / М. Ф. Огийчук // Світ бух.обліку. – 1997. – №5. – С. 3–9.
96. Ластовецкий В. О. Про бухгалтерську науку і практику / В. О. Ластовецкий. // Вестник бухгалтера и аудитора України. – 2002. – №1. – С. 35–37.

97. Моссаковский В. Б. Про перспективи подальшого розвитку бухгалтерського обліку в України / В. Б. Моссаковский. // Бухгалтерський облік та аудит. – 2003. – №6. – С. 10–20.
98. Пушкар М. С. Становлення національної системи бухгалтерського обліку в Україні / Михайло Семенович Пушкар. // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 1999. – №6. – С. 106–113.
99. Кузіна Р. В. Гармонізація фінансової звітності:міжнародний досвід та українська практика / Руслана Віліївна Кузіна. // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – №721. – С. 126-131.
100. Кузіна Р. В. Проблемні питання впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в України / Руслана Віліївна Кузіна. // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету, Серія: Економічні науки. – 2012. – С. 233-239.
101. Кузіна Р. В. Історичні етапи стандартизації бухгалтерського обліку / Руслана Віліївна Кузіна. // Вісник соціально-економічних досліджень, Збірник наукових праць. – 2012. – С. 193-199.
102. Панарин А. С. Искушение глобализмом / Александр Сергеевич Панарин. – Москва: Эксмо, 2003. – 416 с. – (ISBN 5-699-04747-6).
103. Уткин А. И. Определения глобализации / Анатолий Иванович Уткин // Глобалистика: Энциклопедия / Анатолий Иванович Уткин. – Москва: ОАО Издательство «Радуга», 2003. – (ISBN 5-05-005661-6). – С. 181–183.
104. Ивахнюк И. В. Глобализация миграционных процессов / Ирина Валентиновна Ивахнюк // Глобалистика: Энциклопедия / Ирина Валентиновна Ивахнюк. – Москва: ОАО Издательство «Радуга», 2003. – (ISBN 5-05-005661-6). – С. 194–196.
105. Валлерстайн И. Миросистемный анализ / Имануил Валлерстайн. // Время мира. Альманах. Историческая макросоциология в XX веке. – 2000. – С. 105–123.
106. Добреньков В. И. Глобализация и Россия: Социологический анализ. / Владимир Иванович Добреньков. – Москва: ИНФРА-М, 2006. – 447 с. – (ISBN 5160026711, 9785160026718).

107. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура / Мануэль Кастельс. – Москва: ГУ-ВШЭ, 2000. – 608 с. – (ISBN: 5-7598-0069-8).
108. Масловский М. В. Современная западная теоретическая социология: Учебное пособие. / Михаил Валентинович Масловский. – Нижний Новгород: НИСОЦ, 2005. – 117 с.
109. Гапоненко А. Л. Глобализация и информатизация экономики / А. Л. Гапоненко. // Политико-экономические системы мира. – 2008. – №42. – С. 12–17.
110. Гришкина С. Н. Гармонизация учетных правил. Проблемы и решения. Сборник статей / Светлана Николаевна Гришкина. – Москва: Русайнс, 2015. – 168 с. – (978-5-4365-0160-4).
111. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000/ Переклад з англ. за ред. С.Ф. Голова – Київ: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2000. – 1272 с.- ISBN 966-7791-15-7
112. Pacter P IFRS® as global standards: a pocket guide [Електронний ресурс] / Paul Pacter // Комітет з МСФЗ. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ifrs.org/Use-around-the-world/Documents/IFRS-as-global-standards-Pocket-Guide-April-2015.PDF.
113. Кузіна Р. В. Глобалізація та її вплив на облікові концепції Інститут економіки і менеджменту [Електронний ресурс] / Р. В. Кузіна, Н. М. Ковалева // Національний авіаційний університет. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2012_4/ 2012_4_iem.html.
114. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/ file/link/ 332198/file/buh.pdf.
115. Матеріали Комітету європейських органів регулювання ринку цінних паперів [Електронний ресурс] // Комітет європейських органів регулювання ринку цінних паперів. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: www.cesr-eu.org.
116. EU Emplementaion of IFRS and the Future value directive [Електронний ресурс] // Європейська комісія. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/internal_market/ accounting/docs/studies/2007-eu_implementation_of_ifrs.pdf.

117. Regulation (EC) the Europarliament and of the Council of 19/07/2002 [Електронний ресурс] // Європейська комісія. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/ finance/accounting/docs/ias/com-2008-0215_en.pdf.
118. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1678-18.
119. Голов С. Ф. Регулювання бухгалтерського обліку і аудиту в ЄС та виклики для України / Сергій Федорович Голов. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2014. – №10. – С. 3–14.
120. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and the Council of 26 June 2013 on annual financial statements consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC and repealing Council [Електронний ресурс] // Європейська комісія. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013L0034.
121. Метелиця В. М. Регуляторна конвергенція бухгалтерської професії в Європейському Союзі / В. М. Метелиця. // Accounting and Finance. – 2014. – №2. – С. 41–55.
122. Зубилевич С. Я. Облікова директива ЄС, її вплив на склад і зміст звітів європейських компаній та перспективи для України / Світлана Яківна Зубилевич. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2014. – №7. – С. 3–15.
123. Clatworthy M. The impact of voluntary audits and governance characteristics on accounting and Public Policy / M. Clatworthy, M. Peel. // Journal of Accounting and public policy. – 2013. – №32. – С. 1–25
124. Кузіна Р. В. Перспективи впровадження облікової директиви ЕС в Україні / Руслана Віліївна Кузіна. // Економічній аналіз. – 2015. – №19. – С. 17–22.

125. The Norwalk Agreement [Електронний ресурс] // Рада зі стандартів фінансового обліку США. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175819018817&blobheader=application/pdf.
126. US GAAP versus IFRS The basic [Електронний ресурс] // Ernst Young. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-US-GAAP-vs-IFRS-the-basics-2013/$FILE/EY-US-GAAP-vs-IFRS-the-basics-2013.pdf.
127. Declaration on Strengthening the Financial System [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Інформаційного центру G20. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://www.g20.utoronto.ca/2009/2009ifi.html.
128. Leaders' Statement of the Pittsburgh summit [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Інформаційного центру G20. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://www.g20.utoronto.ca/2009/2009communique0925.html.
129. Progress report on IASB-FASB convergence work [Електронний ресурс] // Рада зі стандартів фінансового обліку США. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.fasb.org/cs/ContentServer?pagename=FASB%2FDocument_C%2FDocumentPage&cid=1176158460551
130. Request for views and Comment letters [Електронний ресурс] // Комітет з МСФЗ. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Effective-Dates/Requestview1010/Pages/Request-for-views.aspx.
131. Cannes Summit Final Declaration – Building Our Common Future: Renewed Collective Action for the Benefit of All [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Інформаційного центру G20. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.g20.utoronto.ca/2011/2011-cannes-declaration-111104-en.html.
132. Joint Update Note from the IASB and FASB on Accounting Convergence. Note from IASB on Governance Enhancements [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Фонду фінансової стабільності. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_120420d.pdf.
133. Письмо с комментариями Аллана Кохана [Електронний ресурс] // Рада зі стандартів фінансового обліку США. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobnocache=true&blobwhere=1175821776132&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername2=Content-Length&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue2=2150423&blobheadervalue1=filename%3D0001-_1890-100_IMA_ALLAN_COHEN.pdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs. Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S Exploring a Possible Method of Incorporation [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Комісії з цінних паперів США. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.sec.gov/spotlight/globalaccountingstandards/ifrs-work-plan-paper-052611.pdf
134. Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S. An Analysis of IFRS in Practice [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Комісії з цінних паперів США. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.sec.gov/ spotlight/globalaccountingstandards/ifrs-work-plan-paper-111611-practice.pdf
135. Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S. Comparison of U.S. GAAP and IFRS [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Комісії з цінних паперів США. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.sec.gov/spotlight/globalaccountingstandards/ifrs-work-plan-paper-111611-gaap.pdf.
136. . Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S. Final report [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Комісії з цінних паперів США. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.sec.gov/spotlight/globalaccountingstandards/ifrs-work-plan-finalreport.pdf

137. Report to the Trustees of the IFRS Foundation. IFRS Foundation staff analysis of the SEC Final Staff Report—Work Plan for the consideration of incorporating IFRS into the financial reporting system for US issuers [Електронний ресурс] // Комітет з МСФЗ. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ifrs.org/Usearound-the-world/Global-convergence/Convergence-with-US-GAAP/Documents/Analysisof-SEC-Final-Staff-Report.pdf
138. Final Report of the Advisory Committee on Improvements to Financial Reports to the US SEC [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Комісії з цінних паперів США. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: http://www.sec.gov/about/offices /oca/acifr/acifr-finalreport.pdf.
139. Kuzina R. IFRS and U. S. GAAP Convergence: lessons for Ukraine [Електронний ресурс] / Ruslana Kuzina // Електронне наукове фахове видання «Соціально-економічні проблеми і держава». – 2015.
140. Шнейдман Л. З. На пути к международным стандартам финансовой отчетности / Леонид Зиновьевич Шнейдман. // Бухгалтерский учет. – 1998. – №1. – С. 57–62.
141. Стаханов А. Ю. Бухгалтерский баланс. Международные и российские стандарты / А. Ю. Стаханов. – Москва: Бизнес-информ, 1999. – 160 с.
142. Пизенгольц М. З. О содержании управленческого учета / М. З. Пизенгольц. // Бухгалтерский учет. – 2000. – №19. – С. 60–62.
143. Литвиненко М. И. Обзор международных стандартов финансовой отчетности / М. И. Литвиненко. // Главбух. – 1998. – №1. – С. 69–74.
144. Реформа бухгалтерского учета. Российские и международные стандарты. Практика применения / Я. В. Соколов, В. Ф. Палий, Н. А. Ремизов. – Москва: Книжный мир, 1998. – 208 с.
145. Палий В. Ф. О соотношении российского и международного учета / В. Ф. Палий. // Реформа бухгалтерского учета. Российские и международные стандарты. Практика применения. – 1998. – №1. – С. 25–32.

146. Мизиковский Е. А. О современном этапе развития бухгалтерского учета и аудита в России / Ефим Абрамович Мизиковский. // Бухгалтерский учет, экономический анализ, аудит: международные и отечественные исследования, стандарты, опыт: Сборник научных трудов.. – 1998. – С. 7–9.
147. Public Accounting Report - MS in Accounting Ranking [Електронний ресурс] // Accounting report. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: http://gmatclub.com/forum/2008-public-accounting-report-ms-in-accounting-ranking-74038.html.
148. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2004/Переклад з англ. за ред. С.Ф. Голова – Київ: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2005. - 1220 **с.** .- ISBN 966-651-263-7
149. О государственной программе перехода Российской федерации на принятую в международной практике систему учета и статистики в соответствии с требованиями развития рыночной экономики: Постановление Верховного Совета Российской Федерации от 23 октября 1992 г. [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Консультант плюс. – 1992. – Режим доступу до ресурсу: http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=EXP;n=224161.
150. Программа реформирования бухгалтерского учета в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности, утвержденной постановлением Правительства РФ от 6 марта 1998 г. № 283 [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Консультант плюс. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_18125/.
151. Про бухгалтерський облік: Федеральний закон від 21.11.96 № 129-ФЗ [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Консультант плюс. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: http://www.consultant.ru/popular/buch/.
152. Концепція бухгалтерського обліку в ринковій економіці Росії [Електронний ресурс] // Офіційній сайт Консультант плюс. – 1997. – Режим доступу до ресурсу: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_17312/.
153. Концепция развития бухгалтерского учета и отчетности в Российской Федерации на среднесрочную перспективу: Приказ Министерства Финансов РФ от 1 июля 2004 г. N 180

[Електронний ресурс] // Офіційній сайт Консультант плюс. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=48508.
154. МСФО в кармане. // ЗАО «Делойт и Туш СНГ».. – 2013. – №1. – С. 1–117.
155. Про затвердження Заходів щодо реалізації Основних напрямів розвитку фондового ринку на 2001-2005 роки:155. Постанова Кабинету Міністрів від 14.08. 2001 р. № 1046 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/ 1046-2001-%D0%BF.
156. Чалый И. Г. Бухxxxучет для взрослых. МСФО-трансформация. Управление прибылью. Налоги. / Иван Григорьевич Чалый. – Харьков: Издательский дом Фактор, 2011. – 400 с. – (ISBN 978-966-180-265-9).
157. Нормативно – методичне забезпечення бухгалтерського обліку в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності/за ред. Л.Г. Ловінської. – Київ: ДННУ «Акад. фін.управління, 2013. – 294 с. – (ISBN 978-966-2380-60-6).
158. Воронко Р. М. Міжнародні системи обліку і звітності та аудиту: навчальний посібник / Р. М. Воронко, К. І. Редченко, І. Г. Благун. – Львів: Магнолія, 2011. – 522 с. – (ISBN 978-617-574-031-6).
159. Николаева О. Е. Международные стандарты финансовой отчетности: учебное пособие / О. Е. Николаева, Т. В. Шишкова. – Москва: Либроком, 2011. – 240 с. – (ISBN: 978-5-397-01896-8).
160. Умрихин С. А. Применение МСФО / С. А. Умрихин, Ю. В. Ильина. – Москва: Росбух, 2008. – 432 с. – (Библиотека журнала «Российский бухгалтер»)-(ISBN: 978-5-476-00682-4).
161. Петраченко О. А. Перехід України на міжнародні стандарти фінансової звітності: проблеми і перспективи [Електронний ресурс] / О. А. Петраченко, Ю. П. Франко, О. О. Яковенчук // Руснаука. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Economics/74187.doc.htm.
162. Голов С. Ф. Бухгалтерский облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко.

– Харьків: Издательский дом Фактор, 2013. – 1072 с. – (3-тє вид., перероб.і доп.). – (ISBN 978-966-180-533-9).
163. Гостева Л. Н. Международные стандарты финансовой отчетности: Учебное пособие для вузов / Л. Н. Гостева. – Москва: ЮНРХТИ-ДАНА, 2005. – 77 с. – (ISBN 978-5-238-00833-2).
164. Соловьева О. В. Теоретические основы международных стандартов финансовой отчетности как системы : дис. докт. ек. наук : 08.00.12 / Соловьева Ольга Витальевна – Москва, 2009. – 409 с.
165. Бабаев Ю. А. Теория бухгалтерского учета [Текст] : учеб. для студ. вузов, обучающихся по экон. спец / Юрий Агивович Бабаев. – Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 256 с. – (2-е изд., перераб. и доп). – (ISBN 5-238-00307-2).
166. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / Микола Тимофійович Білуха. – Київ: КНТЕУ, 2000. – 692 с.
167. Кирьянова З. В. 167. Кирьянова З.В. Теория бухгалтерского учета: учебник для студентов вузов / Зоя Васильевна Кирьянова. – Москва: Финансы и статистика, 1998. – 255 с. – (2-е изд., перераб. и доп.). – (ISBN 5-279-01752-3).
168. Нападовська Л. В. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : монографія / Л. В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер. – Київ: КНТЕУ, 2008. – 734 с. – (ISBN 966-629-356-0).
169. Папковская П. Я. Теория бухгалтерского учета. Практикум / Пелагея Яковлевна Папковская. – Минск: Информпресс, 2010. – 228 с. – (ISBN 978-985-510-121-6).
170. Пушкар М. С. Філософія обліку / Михайло Семенович Пушкар. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2002. – 157 с. – (ISBN 966-7952-02-9).
171. Максімова В. Ф. Бухгалтерський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» / Валентина Федорівна Максімова. – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 670 с.
172. Парфенов К. Г. Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО) / Кирилл Геннадьевич Парфенов. – Москва: Парфенов.ру, 2003. – 94 с. – (Издание 1-ое). – (ISBN 5-902148-04-9).
173. Вахрушина М. А. Международные стандарты учета и финансовой отчетности / Мария Арамовна Вахрушина. – Москва:

Рид Групп, 2011. – 656 с. – (Национальное экономическое образование)- (ISBN 978-5-4252-0181-2)
174. Голов С. Ф. Теория многоцелевого бухгалтерського учета / Сергій Федорович Голов. // Бухгалтерський облік та аудит. – 2011. – №4. – С. 3–13.
175. Paton W. Accounting Theory—With Special Reference to Corporate Enterprise / William Andrew Paton. – New York: The Ronald Press Company, 1922. – 192 с.
176. Canning J. The Economics of Accountancy / John B. Canning. – New York: The Ronald Press Company, 1929. – 142 с.
177. Tentative Statement of Accounting Principles Affecting Corporate Reports. // The Accounting Review by American Accounting Association. – 1936. – С. 187–191.
178. Sanders T. A Statement of Accounting Principles / T. Sanders, H. Hatfield, U. Moore. – New York: American Institute of Accountants, 1938. – 89 с.
179. Corporate Accounting Principles: A Statement by the Research Department. // Journal of Accountancy by American Institute of Accountants. – 1945. – С. 259–266.
180. Moonitz M. The Basic Postulates of Accounting / Maurice Moonitz. – New York: American Institute of Certified Public Accountants, 1961. – 78 с.
181. Basic Concepts and Accounting Principles Underlying Financial Statements of Business Enterprises, Statement by Accounting Principles Board. // American Institute of Certified Public Accountants. – 1970.
182. A Statement of Basic Accounting Theory – Evanston, IL: American Accounting Association, 1966. – 117 с.
183. Objectives of Financial Statements (Trueblood report) – New York: American Institute of Certified Public Accountants, 1973. – 48 с.
184. Higson A. Corporate Financial Reporting. Theory and Practice / A. Higson. – New York: SAGE Publications Ltd, 2003. – 73 с.
185. Міжнародні стандарти фінансової звітності – 2009 – Київ: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2009. – 1608 с. – (ISBN 978-966-651-740-4).
186. Кузіна Р. В. Еволюція виникнення концептуальних основ як базису для розробки стандартів фінансової звітності / Руслана Віліївна Кузіна. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2014. – №1. – С. 18–24.

187. Финансовая отчетность САТП 0904 [Електронний ресурс] // СМИДА. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://smida.gov.ua/db/participant/00435560.
188. Про застосування міжнародних стандартів фінансової звітності: Лист НБУ, МФУ, ДССУ от 07.12.2011 № 12-208/1757-14830 / 31-08410-06-5/30523 / 04/4-07/70 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1757500-11.
189. Бухгалтерский учет в Украине (Газета «Бизнес» № 50) [Електронний ресурс] // Инталев. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://www.intalev.ua/library/articles/article.php? ID=5126.
190. Enron – что дальше?. // Accounting Report. – 2002. – С. 5–14.
191. Юрченко Н. Тіньовий сектор економіки України перевищує офіційний [Електронний ресурс] / Н. Юрченко // Офіційний сайт УКРІНФОРМ. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrinform.ua /ukr/order/?id=1036033.
192. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IFRS) 1«Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
193. МЕМОРАНДУМ про взаємодію, співробітництво та координацію дій щодо запровадження в Україні Міжнародних стандартів фінансової звітності від 10 червня 2011 року [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
194. Regulatory and institutional foundations for high quality corporate reporting: Main trends and challenges: TD/B/C.II/ISAR/63 [Електронний ресурс] // United Nations Conference on Trade and Development, Trade and Development Board Investment, Enterprise and Development Commission. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://unctad.org/meetings/en/Sessional Documents/ciiisard63_en.pdf

195. Голов С. Ф. . Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс] / Сергій Федорович Голов // Міжнародний інститут менеджменту. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://www.mim.kiev.ua/common/ua/activities/publications/mim_kostuchenko.pdf.
196. Голов С. Ф. Бухгалтерский облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – Харьків: Издательский дом Фактор, 2013. – 1072 с. – (3-тє вид., перероб.і доп.). – (ISBN 978-966-180-533-9).
197. Проскуровская Ю. И. Международные стандарты финансовой отчетности: учеб. пособие / Юлиана Израильевна Проскуровская. – Москва: Омега-Л, 2007. – 288 с. – (Библиотека высшей школы) - ISBN 978-5-370-01275-4.
198. Pacter P. What exactly is convergence? / Paul Pacter. // International Journal of Accounting. Auditing and Performance Evaluation. – 2005. – №2. – С. 67–83.
199. Ball R. Incentives versus standards: Properties of accounting income in four East Asian countries / R. Ball, A. Robin, S. Wu. // Journal of Accounting and Economics. – 2003. – №36. – С. 235–270.
200. Ball R. International Financial Reporting Standards (IFRS): Pros and cons for investors. / Ray Ball. // Accounting and Business Research. International Accounting Policy Forum. – 2006. – №1. – С. 5–27.
201. Intergovernmental Working Group of Experts on International Standards of Accounting and Reporting (ISAR) [Електронний ресурс] // Официальный сайт ЮНКТАД. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://unctad.org/en/Pages/DIAE/ISAR/IFRS-Implementation.aspx.
202. Review of practical implementation issues of International Financial Reporting Standards [Електронний ресурс] // Официальный сайт ЮНКТАД. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://unctad.org/en/docs/c2isard37_en.pdf).
203. Ефіменко В. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні: проблеми теорії та практики / В. Ефіменко, Л. Тягнирядно. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2012. – №12. – С. 3–7.
204. Гуцайлюк З. Системы бухгалтерського учета: критический анализ мнений специалистов / Зіновий Гуцайлюк. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2012. – №12. – С. 3–11.

205. Валуев Б. И. . Стратегический управленческий учет – очередной миф / Борис Иванович Валуев. // Формування ринкової економіки в Україні. Спецвипуск 15. – 2005. – С. 9–13.
206. Голов С. Ф. Стан наукових досліджень з бухгалтерського обліку в Україні: деякі спостереження / Сергій Федорович Голов. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2012. – №7. – С. 3–8.
207. Кузнецова С. А. Перспектива бухгалтерського обліку: стратегічність, електрона комерція, та соціальна спрямованість / Світлана Анатоліївна Кузнецова. // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – №1. – С. 73–84.
208. Бутинець Ф. Ф. Еще раз о бухгалтерском учете как науке / Франц Францевич Бутинець. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2005. – №10. – С. 20–29.
209. Валуєв Б. І. Про багатоцільовий бухгалтерський облік: деякі необґрунтовані уявлення / Борис Іванович Валуєв. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2012. – №5. – С. 3–9.
210. Кузьмінский Ю. А. Що таке система бухгалтерського обліку? / Юрій Анатолійович Кузьмінский. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2006. – №6. – С. 8–11.
211. Кіндрацька Л. М. Теорія бухгалтерського обліку: сучасні реалії оновлення / Любомира Максимівна Кіндрацька. // Науково – практичний журнал Бухгалтерський облік та аудит. – 2008. – №12. – С. 30–33.
212. Пушкар М. С. Наука про облік та можливість подолання її стереотипів / Михайло Семенович Пушкар. // Збірник наукових праць, Кам'янець – Подільский. – 2009. –Вип.17, т. 20 - С. 47–50
213. Верига Ю. А. Еккаунтинг ефективності вкладення капіталу в торгівельну сферу / Ю. А. Верига, С. М. Деньга // Теоретичні аспекти системи еккаунтингу / Ю. А. Верига, С. М. Деньга. – Полтава: ПУСКУ, 2002. – С. 355.
214. Нападовська Л. В. Удосконалення обліково-економічного забезпечення: шлях до нової парадигми / Любов Васильевна

Нападовська. // Збірник наукових праць, Кам'янець – Подільский. – 2009. – №17, Т.2. – С. 44–46.
215. Голов С. Ф. Теория многоцелевого бухгалтерського учета / Сергій Федорович Голов. // Бухгалтерський облік та аудит. – 2011. – №4. – С. 3–13.
216. Легенчук С. Ф. . Бухгалтерське теоретичне знання: від теорії до метатеорії: монографія / Сергій Федорович Легенчук. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – 336 с.- ISBN 978-966-683-360-3
217. Доклад Межправительственной рабочей группы экспертов по международным стандартам учета и отчетности о работе ее двадцать девятой сессии, проходившей 31 октября − 2 ноября 2012 года во Дворце Наций в Женеве [Електронний ресурс] // Официальный сайт ЮНКТАД. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://unctad.org/meetings/en/Sessional Documents/ciiisard64_en.pdf.
218. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : НБУВ, 2013-2015. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua (дата звернення 30.03.2015) – Назва з екрана.
219. Любимов М. О. Формування управлінської звітності підприємств (на прикладі харчової промисловості) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Любимов Микола Олександрович – Одеса, 2012. – 20 с.
220. Позов А. Х. Формування внутрішньогосподарської (управлінської) звітності промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Позов Аполлон Харалампійович – Київ, 2013. – 20 с.
221. Нагірська К. Є. Формування управлінської звітності сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Нагірська Катерина Євгеніївна – Київ, 2012. – 21 с.
222. Кулик В. А. Бухгалтерський баланс та його використання в процесі прийняття економічних рішень на підприємствах АПК : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Кулик Вікторія Андріївна – Київ, 2010. – 22 с.

223. Мервенецька В. Ф. Звітність у системі інформаційного забезпечення управління діяльністю сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Мервенецька Вікторія Федорівна – Київ, 2011. – 22 с.
224. Кучеренко Т. Є. Фінансова звітність у системі управління сільськогосподарським виробництвом : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Кучеренко Тамара Євгеніївна – Київ, 2011. – 36 с.
225. Шеверя Я. В. Фінансова звітність у системі інформаційного забезпечення прийняття рішень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Шеверя Ярослав Вікторович – Житомир, 2011. – 21 с.
226. Костюченко В. М. Методологія й організація обліку і аналізу діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Костюченко Валентина Миколаївна – Київ, 2008. – 32 с.
227. Онищенко В. П. Методика та організація консолідованої фінансової звітності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Онищенко Віктор Петрович – Київ, 2008. – 18 с.
228. Лучко М. Р. Консолідована фінансова звітність: системний підхід до побудови та розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Лучко Михайло Романович – Київ, 2008. – 12 с.
229. Брадул О. М. Теорія та методологія бухгалтерського обліку і аналізу діяльності корпорацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. ек. наук : спец. 08.00. 09. «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Брадул Олександр Миколайович – Київ, 2008. – 39 с.

230. Довгаль Ю. Д. Організація бухгалтерського обліку діяльності акціонерних товариств в умовах використання комп'ютерних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Довгаль Юрій Дмитрович – Житомир, 2010. – 20 с.
231. Семчук І. В. Консолідована фінансова звітність групи підприємств: організаційно-методичні засади формування і контролю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Семчук Інна Василівна – Житомир, 2010. – 20 с.
232. Турська Н. В. Управління корпоративною власністю машинобудівних підприємств в умовах трансформаційної економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Турська Наталя Володимирівна – Тернопіль, 2011. – 20 с.
233. Воськало Н. В. Облік та контроль власного капіталу в системі корпоративного управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Воськало Наталя Володимирівна – Львів, 2010. – 20 с.
234. Ткачук І. І. Управління власністю корпоративних структур : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Ткачук Інна Ігорівна – Харьків, 2012. – 20 с.
235. Шевченко Л. Я. Бухгалтерський облік та аналіз ресурсного потенціалу корпорацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Шевченко Любов Ярославівна – Житомир, 2013. – 20 с.
236. Яцко М. В. Подання та оприлюднення фінансової звітності в системі забезпечення інтересів користувачів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Яцко Максим Вікторович – Івано-Франківськ, 2013. – 20 с.
237. Лоханова Н. О. Облік у системі управління економічною стійкістю підприємств: інституціональний підхід : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Лоханова Наталія Олексіївна – Одеса, 2013. – 36 с.

238. Каспина Р. Г. Бухгалтерская отчетность в системе корпоративного управления : автореф. дис. на присвоение науч. степени докт. ек. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Каспина Роза Григорьевна – Казань, 2004. – 42 с.
239. Никифорова Е. В. Методология корпоративной публичной отчетности : автореф. дис. на здобуття науч. ступеня докт. ек. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Никифорова Елена Владимировна – Москва, 2004. – 36 с.
240. Корхичева Г. Е. Корпоративный сетевой учет и отчетность: концепция, методология и организация : автореф. дис. на присвоение науч. степени докт. эк. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Корхичева Галина Егоровна – Ростов-на-Дону, 2004. – 41 с.
241. Ветрова И. Ф. Корпоративная отчетность организаций АПК : автореф. дис. на присвоение науч. степени канд. эк. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Ветрова Ирина Федоровна – Москва, 2005. – 20 с.
242. Сапожникова Н. Г. Развитие методологии и практики корпоративного учета и отчетности : автореф. дис. на присвоение науч. степени канд. эк. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Сапожникова Наталья Глебовна – Воронеж, 2008. – 39 с.
243. Никифорова О. А. Аудит корпоративной отчетности : автореф. дис. на присвоение науч. степени канд. эк. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / Никифорова Ольга Александровна – Москва, 2009. – 20 с.
244. Vishwanath T. Towards Transparency in Finance and Governance [Електронний ресурс] / T. Vishwanath, D. Kaufmann // World Bank. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: http://siteresources.worldbank.org/INTWBIGOVANTCOR/Resources/tarawish.pdf
245. Report to the 'Transparency in Financial Reporting' Sub Group of the OECD Informal Task Force on Tax and Development on Central registration and public availability of statutory accounts in developing countries [Електронний ресурс] // Офіційній сайт OECD. – 2012. – Режим доступу до ресурсу:

http://www.oecd.org/ctp/tax-global/2.%20Final_report_to_Sub_Group.pdf
246. Офіційній сайт Компанії Бюро Ван Дейк [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Москва: Компанія Бюро Ван Дейк, 2013-2015. – Режим доступу: http://www.bvdinfo.com/ru-ru/home (дата звернення 30.03.2015) – Назва з екрана.
247. Farrel R. White Collar Crime: A Profile of the Perpetrator and an Evolution of the Responsibilities for its Preventionand Detection / R. Farrel, P. Healy. // Journal of Forensic Accounting. – 2000. – С. 17–34.
248. Business Reporting Research Project: Improving Business Reporting: Insights into Enhancing Voluntary Disclosures [Електронний ресурс] // Financial Accounting Standards Board. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobwhere=1175819611134&blobheader=application%2Fpdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs.
249. DiPiazza, Jr., S. Building Public Trust: The Future of Corporate Reporting / S. DiPiazza, Jr.,, R. Eccles. – New York: John Wiley & Sons., 2002. – 208 с. – (15th ed.). – (ISBN: 978-0-471-26151-3).
250. Eccles R. The value reporting revolution: moving beyond the earnings game / R. Eccles, R. Herz, E. Keegan. – New York: John Wiley & Sons., 2001. – 207 с.
251. Бутинець Ф. Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підручник / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Ивахненков, Т. В. Давыдюк. – Житомир: Рута, 2002. – 544 с. – (2-ге вид., перероб. і доп.). – (ISBN 966-683-000-0).
252. Кузнецова С. А. Синергія облікової інформації в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання : дис. докт. ек. наук : 08.00.09 / Кузнецова Світлана Анатоліївна – Київ, 2009. – 559 с.
253. Житный П. Е. Облікова політика в умовах розвитку фінансово-промислових систем: методологія та організація: монографія / П. Е. Житный. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2007. – 352 с.,
254. Юрчик В. І. Облікова політика підприємств малого бізнесу і оптимізація оподаткування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Юрчик Віра Іванівна – Житомир, 2012. – 21 с.

255. Сисоєва І. М. Облікова політика у формуванні інформації для управління в кондитерській промисловості України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Сисоєва Інна Миколаївна – Тернопіль, 2013. – 19 с.
256. Botosan C. A. Disclosure Level and the Cost of Equity Capital / C. A. Botosan. // The Accounting Review. – 1997. – №3. – С. 3–13.
257. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 8 «Учетная политика» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
258. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 1 «Подання фінансової звітності» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main? art_id =92410&cat_id=92408.
259. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IFRS) 1 «Перше застосування МСФЗ» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
260. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
261. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id= 340510&cat_id=293533.
262. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу:

http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
263. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
264. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IFRS) 13 «Справедлива вартість» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
265. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 36 «Знецінення активів» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
266. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 38 «Нематериальные активы» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
267. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематериальные активы» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
268. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку ПСБУ 9 «Запасы» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
269. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 2 «Запасы» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
270. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 12 «Податок на прибуток» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.

271. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку ПСБУ 17 «Податок на прибуток» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
272. Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0212-11.
273. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
274. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 32 «Финансовые инструменты: представление информации» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
275. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Финансовые инструменты» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
276. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Финансовые инвестиции» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
277. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 39 «Финансовые инструменты: признание и оценка» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.

278. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IFRS) 8 «Операционные сегменты» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
279. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
280. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку МСФО (IAS) 33 «Прибыль на акцию» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
281. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку ПСБУ 24 «Прибыль на акцию» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
282. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IFRS) 2 «Выплаты на основе долевых инструментов» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
283. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку МСФО (IAS) 18 «Выручка» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
284. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку ПСБУ 15 «Дохід» [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: http://minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533.
285. Кузіна Р. В. Основы формирования финансовой корпоративной отчетности в Украине / Руслана Віліївна Кузіна. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – С. 182–187.

286. Кузіна Р. В. Основний аспект корпоративної звітності: корисність облікової інформації / Руслана Віліївна Кузіна. // «Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки». – 2015. – С. 4–15
287. Busco C. Redefining Corporate Accountability through Integrated Reporting / C. Busco, M. Frigo, P. Quattrone. // Strategic Finance. – 2013. – №1. – С. 33–41.
288. Porter M. Creating Shared Value: How to Reinvent Capitalism and Unleash a Wave of Innovation and Growth / M. Porter, M. Kramer. // Harvard Business Review. – 2011. – №1. – С. 62–77.
289. Сорокина К. В. Интегрированная отчетность – новая модель отчетности для бизнеса / К. В. Сорокина. // Корпоративная финансовая отчетность. Международные стандарты. – 2011. – №7. – С. 8–13.
290. Костирко Р. Інтегрована звітність – інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства / Р. Костирко, Т. Ліснича. // Економіка Менеджмент Підприємництво. – 2012. – №24. – С. 189–195.
291. Давидюк Т. В. Конвергенція бухгалтерської та соціальної звітності в частині людського капіталу: розвиток існуючих підходів [Електронний ресурс] / Т. В. Давидюк // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economics.opu.ua/n3.html.
292. Connected Reporting Framework [Електронний ресурс] // Accounting for sustainability. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://www.accountingforsustainability.org/wp-content/uploads/2011/12/Connected-Reporting-A-practical-guide-with-worked-examples-17th-December-2009.pdf.
293. Фінансова звітність 2013 [Електронний ресурс] // Официальный сайт компании ДТЭК [. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.dtek.com.
294. The international IR framework [Електронний ресурс] // The iirc. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://www.theiirc.org/international-ir-framework/.
295. Интегрированный отчет компании Уралсиб [Електронний ресурс] // Уралсиб. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.uralsib.ru/main/.
296. Kuzina R. W. Integrated reporting as a mechanism of increasing business value / Ruslana Wiliivna Kuzina. // Actual problems of economics. – 2014. – №8. – С. 385–393.

Наукове видання

Руслана Віліївна Кузіна

КОРПОРАТИВНИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Монографія

Науковий редактор:
Доктор економічних наук, професор
Максімова В.Ф.
Редактор: Бондар С.О.
Комп'ютерна верстка: Кривостаненко Г.В.
Дизайн обкладинки: Гонсіоровський М.М.

Підписано до друку 20.02.2015 р.
Формат 60х84 $^{1}/_{16}$.
Папір офс. Облік.-вид. арк. 19,66 Умовн.-друк.арк. 24,18
Наклад 300 прим.

Видання та друк: ФОП Грінь Д.С.
73033, м.Херсон, а/с 15
e-mail: dimg@meta.ua
Свід. ДК 4094 від 17.06.2011